

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
імені В. СТЕФАНІКА

На правах рукопису

Мудроха Валентина Олександрівна

УДК 027.54:06.049.001.76(477.83 – 25)

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЛЬВІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. СТЕФАНІКА: ІСТОРИКО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ
ТА ІННОВАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ**

Спеціальність 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство,
бібліографознавство

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних
комунікацій

Науковий керівник:

Романюк Мирослав Миколайович
член-кореспондент НАН України,
доктор історичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
генеральний директор ЛННБУ ім. В. Стефаника

Львів – 2016

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛННБУ ім. В. СТЕФАНІКА ..	11
1.1. Історіографія та джерельна база дослідження.....	11
1.2. Методологія дослідження.....	27
Висновки до Розділу 1.....	40
РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ СПРАВИ В ЛННБУ ІМ. В. СТЕФАНІКА...	43
2.1. Становлення науково-методичної служби у 40-60-х роках XX ст.	43
2.2. Налагодження науково-методичної діяльності у 70-90-х роках XX ст.	69
2.3. Особливості науково-методичної роботи в незалежній Україні.....	100
Висновки до Розділу 2.....	125
РОЗДІЛ 3. ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ (2015 – 2016 рр.).....	130
3.1. Специфіка організації науково-методичної діяльності та її основні напрями.....	130
3.2. Кадрове забезпечення та підвищення кваліфікації бібліотечних працівників.....	150
3.3. Вивчення та впровадження новітніх інформаційних технологій.....	173
Висновки до Розділу 3.....	190
ВИСНОВКИ.....	194
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	199
ДОДАТКИ.....	226

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Львівська філія БАН УРСР	Львівська філія Бібліотеки Академії наук УРСР
ЛНБ АН УРСР	Львівська наукова бібліотека Академії наук УРСР
ЛНБ ім. В. Стефаника	Львівська наукова бібліотека імені Василя Стефаника
ЛННБУ ім. В. Стефаника	Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника
ЗНЦ АН УРСР	Західний науковий центр Академії наук України
НАН України	Національна академія наук України
ЛАУ	Львівські академічні установи
НДУ	Науково-дослідна установа
НДР	Науково-дослідна робота
УБА	Українська Бібліотечна Асоціація
СІБІД	Стандарти по інформації, бібліотечній та видавничій справі (Стандарты по информации, библиотечному и издательскому делу)
НТІ	Науково-технічна інформація
ППХО	Протиповітряна та хімічна оборона
Львівський Штаб МПВО	Львівський Штаб місцевої протиповітряної оборони
ББК	Бібліотечно-бібліографічна класифікація
ГАК	Генеральний алфавітний каталог
МБА	Міжбібліотечний абонемент
НОП	Наукова організація праці
ЗМІ	Засоби масової інформації
БД	База даних

ВСТУП

Актуальність теми. Як будь-яка сфера людської життєдіяльності, бібліотечна справа потребує постійного оновлення, отримання нового теоретичного знання та практичного досвіду, створення інноваційних методик і напрямів роботи. В Україні ця місія покладена на службу науково-методичного забезпечення бібліотечної справи, розвитку її соціокомунікаційних функцій.

Науково-методична робота набуває нині важливого значення, адже її суть – забезпечення розвитку бібліотечної справи й адекватного реагування бібліотеки на глобальні зміни соціальної системи. На сучасному етапі розвитку бібліотекам потрібна активна методична допомога в освоєнні нових бібліотечних технологій, маркетингу, стратегічного планування, ініціативної господарської діяльності та багатьох інших бібліотечних нововведень. З одного боку, постійно виникає потреба пошуку оптимальних методичних рішень з усіх напрямів бібліотечної діяльності. З іншого – важливим є використання й узагальнення здобутого досвіду, впровадження отриманих результатів у власній діяльності. Велике значення сьогодні має проблема розробки правових, нормативних, інструктивних, технологічних документів, здатних оновити та значно вдосконалити роботу, підвищити ефективність бібліотечних процесів. Тобто, необхідно не тільки досліджувати, експериментувати, теоретично та методично осмислювати, а й застосовувати отримані результати на практиці. У цьому контексті спеціальне та комплексне дослідження науково-методичної діяльності Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника (далі – ЛННБУ ім. В. Стефаника), а також розробка пропозицій щодо її вдосконалення, набувають дедалі більшої актуальності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у відділі бібліотекознавства ЛННБУ ім. В. Стефаника як складова комплексної наукової теми: «Ретроспективні фонди ЛННБУ ім. В. Стефаника: історія формування та бібліографічна

реконструкція» (державний реєстраційний номер: РК 0113U006493), а також у межах наукової тематики відділу – «Нормування процесів на науково-дослідницькій, науково-методичній та науково-бібліографічній роботі ЛННБУ ім. В. Стефаника».

Мета дослідження – виявити особливості становлення, функціонування та розвитку науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника та наукові засади її удосконалення з урахуванням новітніх суспільно-політичних і соціально-економічних умов, інформаційного поступу суспільства, розвитку соціокомунікаційних функцій бібліотек.

Відповідно до поставленої мети визначено конкретні **завдання**:

- проаналізувати стан дослідження обраної теми і повноту її джерельного забезпечення;
- обґрунтувати методологічні засади дисертаційної роботи;
- дослідити історичні етапи розвитку науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника;
- розглянути форми та методи науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника на різних історичних етапах її функціонування;
- визначити напрями науково-методичної діяльності книгозбірні на сучасному етапі її розвитку, розкрити їх функціональне навантаження;
- встановити особливості кадрової політики ЛННБУ ім. В. Стефаника як важливого аспекту науково-методичної діяльності, основні засади підвищення кваліфікації та професіоналізму бібліотечних фахівців з урахуванням конкретних потреб і функцій різних структурних підрозділів;
- розробити наукові засади сучасного процесу підготовки й проведення атестації працівників наукової бібліотеки, визначити шляхи її вдосконалення;
- розглянути впровадження новітніх інформаційних технологій у діяльність бібліотеки, встановити їх вплив на підвищення значення науково-методичної роботи, становлення її нових форм і методів;

– розробити пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення і підвищення ефективності науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника та наукових бібліотек України загалом.

Об’єктом дослідження є науково-методична діяльність ЛННБУ ім. В. Стефаника в ретроспекції та на сучасному етапі.

Предметом дослідження є особливості становлення і розвитку науково-методичних засад діяльності в ЛННБУ ім. В. Стефаника як великої наукової бібліотеки національного рівня впродовж її існування, специфіка інноваційних науково-методичних технологій, які сприяють ефективності діяльності наукових бібліотек загалом і ЛННБУ ім. В. Стефаника зокрема.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період 1940–2016 рр. Нижня хронологічна межа зумовлена створенням кабінету бібліотекознавства у Львівському філіалі БАН УРСР (1 червня 1940 р.), на цьому етапі в дисертаційному дослідженні розглядаються особливості становлення науково-методичної діяльності бібліотеки. Верхня хронологічна межа завершує аналіз напрямів і специфіки нововведень науково-методичної роботи ЛННБУ ім. В. Стефаника на сучасному етапі.

Методологічна основа дисертаційної роботи зумовлена потребою з’ясування особливостей становлення, функціонування та розвитку науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника. Вона охоплює загальнонаукові підходи до розкриття теми: системний, структурно-функціональний, історичний, інституційний та діяльнісний, при використанні яких застосовувались функціональний, порівняльний, історіографічний, хронологічний методи з використанням інформаційного та документознавчого аналізу. Важливим є застосування соціокомунікаційного методу, що дозволив представити динаміку, виявити особливості основних форм і методів науково-методичної роботи у сучасному світі, що змінюється, виявити особливості основних форм і методів науково-методичної роботи, охарактеризувати їх зміст, функціональне навантаження та накреслити напрями їх подальшого вдосконалення.

Джерельну базу дослідження сформовано з таких груп документів: 1) законодавчі та нормативні акти органів державної влади і управління СРСР, УРСР та незалежної України; 2) постанови і розпорядження Президії НАН України щодо розвитку бібліотечної сфери; 3) інструктивно-методичні матеріали та документи, які регламентують діяльність ЛННБУ ім. В. Стефаника; 4) матеріали ЗМІ; 5) довідково-енциклопедичні видання.

Джерельну базу дослідження становлять також документи, які зберігаються у фонді відділу рукописів та архіву ЛННБУ ім. В. Стефаника, зокрема звіти про діяльність бібліотеки за досліджуваний період, матеріали засідань комісій, науково-методичної та вченої рад.

Використання комплексу дослідницьких методів, побудова дослідження на вивченні різноманітних джерел наукового та практичного характеру дали змогу дійти основних результатів, що склали його наукову новизну.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

- з’ясовано стан наукової розробки теми, внесок вітчизняних і зарубіжних бібліотекознавців у її дослідження, доведено новизну аспектів, що розглядаються в дисертації;

- проаналізовано та класифіковано джерельну базу як сукупність документів, так і оригінальних наукових розробок зарубіжних і вітчизняних вчених у галузі науково-методичного забезпечення діяльності книгозбірні впродовж XX – поч. XXI ст.;

- визначено основні історичні етапи науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника: 1) 1940 – 1969 рр.; 2) 1970 – 1990 рр.; 3) 1991 – 2016 рр.;

- здійснено комплексне дослідження наукових засад, форм і методів науково-методичної роботи ЛННБУ ім. В. Стефаника на кожному із зазначених етапів;

- встановлено структурно-функціональні, організаційні, технологічні, кадрові перетворення, які відбувалися у відділі бібліотекознавства упродовж 40-х рр. XX ст. – на початку XXI ст.;

- розкрито напрями науково-методичної діяльності книгозбірні на сучасному етапі її розвитку, в умовах змін, що відбуваються в суспільно-політичному та соціально-економічному житті країни, розвитку нових інформаційних технологій;

- обґрунтовано, що модернізація бібліотечної галузі передбачає комплексне вирішення, на нових методичних засадах, проблеми підвищення кваліфікації та перепідготовки бібліотечних фахівців;

- розроблено наукові засади сучасного процесу підготовки й проведення атестації бібліотечних працівників, яка включає декілька етапів: підготовчий, оцінки, заключний і суттєво поглиблює процедуру аналізу стану та розвитку кадрового потенціалу бібліотеки;

- розкрито активне впровадження інноваційних технологій у роботу працівників ЛННБУ ім. В. Стефаника, їхній вплив на науково-методичну діяльність;

- на основі узагальнення теоретичних напрацювань та практики реалізації окремих проектів відділу бібліотекознавства окреслено перспективи розвитку науково-методичного забезпечення діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника та наукових бібліотек України загалом.

Практичне значення одержаних результатів зумовлене науковою новизною роботи і полягає в можливості їх застосування з науковою, навчальною та прикладною метою. Сформульовані й обґрунтовані в дисертації висновки можуть бути використані у:

- *науково-дослідній роботі* – для поглиблення подальших наукових досліджень проблеми забезпечення науково-методичної діяльності бібліотек різного підпорядкування;

– *правотворчій діяльності* – для вдосконалення чинного законодавства України та під час підготовки нових нормативно-правових актів, що стосуються врегулювання питань бібліотечної справи;

– *навчальному процесі* – для підготовки лекційних і практичних занять у вищих навчальних закладах, написанні підручників, науково-практичних посібників і розробленні методичних рекомендацій.

Особистий внесок здобувача. Сформульовані в дисертації положення, висновки, рекомендації та пропозиції обґрунтовано на підставі власних авторських досліджень у результаті ґрунтовного опрацювання значного масиву матеріалів, документів та узагальненні поглядів фахівців з досліджуваної проблеми.

Апробація роботи. Основні положення та результати дисертаційної роботи обговорювалися на засіданнях вченої ради ЛННБУ ім. В. Стефаника. Підсумки, розробки проблеми загалом, окремі її аспекти, одержані узагальнення та висновки оприлюднені на таких міжнародних та всеукраїнських науково-теоретичних і науково-практичних конференціях: «Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики» (Київ, 2009), «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства» (Львів, 2009 – 2012), «Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: історія і сучасність» (Львів, 2010), «Від XIX до XXI століття: трансформація бібліотек у контексті розвитку суспільства» (Харків, 2011), «Бібліотека. Наука. Комунікація» (Київ, 2015), «Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі» (Харків, 2015), «Бібліотека і книга в контексті часу» (Київ, 2016).

Публікації. Основні положення дисертації відображені в 14 одноосібних публікаціях, з яких 5 опубліковано у наукових фахових періодичних виданнях, у т. ч. збірнику, який зареєстровано в міжнародних науково-метричних системах: Science Index (PIHЦ), Google Scholar, Research Bible, Polish Scholarly Bibliography, BASE; 1 – у зарубіжному науковому фаховому виданні; 8 – у матеріалах конференції.

Структура й обсяг дисертації. Структура дисертації зумовлена метою та завданнями дослідження, логікою викладу матеріалу та складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації 242 сторінки: основний текст – 198 сторінок, додатки – на 17 сторінках, список використаних джерел – на 27 сторінках (245 позицій).

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛННБУ ІМ. В. СТЕФАНИКА

1.1. Історіографія та джерельна база дослідження

В наш час на якісно новому етапі знаходиться організаційне, методичне, інформаційне та правове забезпечення усіх напрямів діяльності сучасної бібліотеки. Необхідність внесення принципових змін, викликаних інноваційними процесами, впровадження нових підходів до організації та використання інформаційних технологій у науковій бібліотеці зумовлюють актуальність проведення бібліотекознавчих досліджень з метою розроблення теоретико-методичного й організаційно-технологічного підґрунтя її діяльності.

Теоретико-методологічні дослідження науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника ґрунтуються на наукових розробках сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців та організаторів бібліотечної справи, присвячені актуальним напрямам розвитку бібліотечно-інформаційної, науково-методичної та наукової сфер діяльності, проблемам інформатизації бібліотечно-бібліографічної діяльності, еволюції бібліотечної освіти, впровадження інформаційних технологій в систему перепідготовки фахівців.

В процесі наукового дослідження постійно виникає потреба у правильному, чіткому визначенні того чи іншого терміна або поняття. Тлумачення останніх подають словники та довідники, що охоплюють різні питання теорії та практики бібліотечної справи та бібліографії. Так, у «Довіднику з бібліотекознавства і бібліографії» [105] (Харків, 1969 р.) подається визначення «науково-методична робота бібліотеки». Тут вказується, що це складова наукової роботи книгозбірні. Її змістом є «підготовка видань з досвіду бібліотечної роботи, методичних збірників, рецензування методичних матеріалів, аналізування стану роботи бібліотек, складання оглядів їх діяльності, підготовка та проведення науково-

практичних конференцій, нарад і семінарів, розробка положень та інструкцій з питань бібліотечної справи тощо» [105, с. 138]. Автори видання Куделько Е. В. та Мінц С. Й. наголошують на тому, що даний вид діяльності бібліотеки має дослідницький і аналітичний характер.

В термінологічному словнику «Библиотечное дело» [11] (Москва, 1986 р.) науково-методична робота розглядається як діяльність, спрямована на виявлення та розробку найбільш ефективних методів, прийомів і форм бібліотечної праці, впровадження їх в практику з метою підвищення рівня роботи книгозбірні. Тут поняття «науково-методична робота» включає: а) розробку регламентуючої документації та стандартів, методичних рекомендацій; б) методичне керівництво; в) надання методичної допомоги [11, с. 87]. Аналогічне визначення науково-методичної роботи подається в «Терминологическом словаре по библиотечному делу и смежным отраслям знания» [231, с. 110] (Москва, 1995 р.).

В «Справочнике библиотекаря» [217; 218] (Санкт – Петербург, 2001 та 2006 рр.) автор розділу «Методичне забезпечення бібліотечної діяльності» Ванєєв А. Н. відзначає, що основним завданням науково-методичної роботи є розробка і вдосконалення методики, яка спрямована на підвищення ефективності діяльності бібліотеки та кваліфікації бібліотекарів, засвоєння нововведень [217, с. 339; 218, с. 387].

В енциклопедичній статті Бачалдіна Б. Н. [7] та його книзі, написаній у співавторстві з Інковою Л. М. [8], науково-методична робота розглядається як різновид бібліотечної діяльності, спрямований на підвищення ефективності бібліотечної роботи, виявлення і розповсюдження кращого досвіду, інновацій, використання результатів наукових досліджень. Головне її завдання полягає в формуванні оптимальних способів (методів) досягнення загальних та особистих цілей бібліотечної діяльності, подоланні стереотипів мислення, впровадженні інновацій [7, с. 697].

Перспективи та зміст науково-методичної діяльності бібліотеки в своїх публікаціях розглядають українські дослідники Арсірій С. [4], Галушка М.

[38 – 40], Єрофєєва Г. [103], Животовська В. [61], Кулаковська Т. [107], Самсонова О. [207; 209], Смаглова Н. [107] та російські – Авраєва Ю. [1; 2], Ванєєв А. [29; 30], Доценко О. [57], Зотова Р. [86], Ковальчук Г. [97], Очірова Е. [1; 2].

Єрофєєва Г. звертає увагу на те, що сьогодні відбувається переорієнтація науково-методичної діяльності бібліотек. Визначальним на даному етапі, на думку автора, є посилення практичної значущості науково-методичних матеріалів (аналітично-інформаційних, інструктивних, регламентуючих, рекомендаційно-допоміжних посібників, довідок, рекомендацій, порад, положень, правил, нормативів тощо), адже саме підготовка та видання відповідних матеріалів сприяє організації бібліотеки, визначенню конкретних шляхів її практичної діяльності, розробці стратегічних напрямів розвитку галузі, впровадженню інноваційних технологій, інформатизації, вирішенню інших нагальних професійних завдань [103, с. 11].

Животовська В. серед першочергових факторів, які впливають на діяльність науково-методичної служби називає: 1) соціальне середовище, його економічні та політичні аспекти; 2) професійну підготовку – формування у бібліотекарів нового мислення, відкритого для всього нетрадиційного, готового до запровадження нових технологій; 3) використання нових технологій. Автор визначає традиційні форми та методи науково-методичної роботи (здійснення методичного моніторингу, аналіз діяльності і прогнозування розвитку бібліотек, надання консультативно-методичної допомоги, поширення кращого досвіду, розробка і впровадження інноваційних процесів і технологій, підготовка інструктивно-методичних матеріалів) та інноваційні (впровадження нових бібліотечних технологій та сучасних засобів зв'язку, створення нових інформаційних продуктів і послуг та організація доступу до них, реалізація краєзнавчої функції, безперервної бібліотечної освіти, видавнича та науково-дослідна діяльність бібліотеки) [61].

Ковальчук Г. трактує науково-методичну діяльність бібліотеки як визначення загальної стратегії розвитку бібліотечної галузі. Вона звертає увагу на такі основні форми та методи науково-методичної діяльності: 1) аналіз діяльності та прогнозування розвитку бібліотеки; 2) кумуляція і ретрансляція кращого досвіду; 3) розробка та впровадження інноваційних процесів і технологій; 4) організація безперервного навчання бібліотечних кадрів [97, с. 93].

Розглядаючи модель професії методиста, Авраєва Ю. і Очірова Е. називають одночасно основні види науково-методичної роботи, якими методисти повинні займатися. Серед них – організація консультативної, практичної і методичної допомоги; інформаційно-аналітична, навчальна, інноваційна, науково-дослідна, проектна, законодавча діяльність; професійне і соціальне партнерство; підготовка різного роду видань, які багато в чому визначають «обличчя» методичного центру [1; 2].

Ці дослідники сформулювали основні пріоритети в роботі методистів, а значить і науково-методичних служб. До них відносяться: 1) розробка й адаптація нормативних і регламентуючих документів; 2) сприяння розробці цільових програм різних рівнів, оновленню організаційної структури бібліотек, впровадженню та використанню науково-інформаційних розробок; 3) створення навчальних тренінг-центрів, надання нових методичних послуг; 4) участь в конкурсах; 5) формування нового іміджу бібліотекаря; 6) зв'язок з державними та громадськими структурами, органами самоуправління [1].

Доценко О. вказує на те, що добитися підвищення ефективності й якості бібліотечної роботи неможливо без опори науково-методичної діяльності на результати наукових досліджень і критичного осмислення інновацій самими бібліотекарями. Серед основних різновидів науково-методичної роботи вона називає: консультації, підвищення кваліфікації, проведення наукових досліджень з актуальних для конкретних бібліотек проблем, аналітико-прогностичну діяльність, розробку регламентуючої і технологічної документації, сприяння впровадженню нововведень [57].

Проблема вдосконалення науково-методичного забезпечення діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника розглядалися завідувачами відділу бібліотекознавства: Галушкою М., Самсоною О., Арсірій С. Їхні публікації присвячені аналізу основних напрямів науково-методичної діяльності бібліотеки, історії її становлення та розвитку, функціям, формам і методам, висвітленню практичного досвіду. Найбільш повно та ґрунтовно досліджуються такі основні форми та методи науково-методичної роботи бібліотеки: аналіз документів і матеріалів, підготовка основних різновидів методичних видань, проведення семінарів, нарад, конференцій і книжково-ілюстративних виставок, надання консультативної та практичної допомоги бібліотекарям, підвищення кваліфікації співробітників ЛННБУ ім. В. Стефаника та бібліотек мережі Західного наукового центру Академії наук України (УРСР) (далі – ЗНЦ АН України).

Більшість вироблених рекомендацій відділу бібліотекознавства організаційно закріплювались в інструктивно-технологічних та регламентуючих документах, які були видані бібліотекою – «Організаційні документи бібліотеки» (1975), «Організаційні документи бібліотеки. Випуск 1. Документи загальнобібліотечного характеру» (1995), «Організаційні документи бібліотеки. Випуск 2. Положення про підрозділи» (2000).

Отже, науково-методична робота визначається українськими та зарубіжними дослідниками як виявлення, вивчення, узагальнення та впровадження на основі дослідження й аналізу бібліотечної практики ефективних методів, прийомів і форм бібліотечної роботи шляхом:

- розробки регламентуючих документів та методичних рекомендацій;
- надання організаційно-методичної допомоги бібліотекам за всіма напрямками їх діяльності;
- вивчення, впровадження і поширення сучасного бібліотечного досвіду (інноваційна діяльність);
- підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців.

Її основною метою є методичне забезпечення всіх напрямів та процесів відповідними рішеннями та рекомендаціями, а координацію діяльності здійснюють адміністрація та спеціалізована науково-методична служба бібліотеки (наприклад, у ЛННБУ ім. В. Стефаника – відділ бібліотекознавства).

Таким чином, у своїй дисертації ми опираємося на визначення «науково-методичної роботи», викладене у працях провідних науковців і фахівців бібліотечної справи. Тобто, науково-методична робота розглядається як діяльність книгозбірні спрямована на вироблення загальної стратегії її розвитку. Її основою є впровадження інновацій та результатів наукових досліджень. Здійснюється комплексний аналіз основних форм і методів науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника. Серед яких: 1) аналітична діяльність; 2) складання та доопрацювання документів різних категорій (організаційно-управлінських, інструктивно-технологічних документів, методичних рекомендацій); 3) проведення наукових досліджень з актуальних питань бібліотекознавства; 4) організація та проведення підвищення кваліфікації та перепідготовки бібліотечних фахівців; 5) надання групових й індивідуальних консультацій; 6) впровадження новітніх інформаційних технологій в роботу книгозбірні.

Відомості про зміст науково-методичної роботи у вітчизняних та закордонних бібліотеках наведено у публікаціях ряду авторів Аксьонової Г. [3] (Луганська ОУНБ ім. О. М. Горького), Самсонової О. [209] (бібліотеки мережі ЛАУ), Скаченко О. [215] (Одеська бібліотека), Стрелкової І. [223] (бібліотеки Білорусії), Твердої Т. [230], Черніченко С. [230] (бібліотеки Миколаєва). Монографія вітчизняних дослідників Дубровіної Л. А., Онищенко О. С. «Бібліотечна справа в Україні в XX столітті» [59] розповідає про тенденції розвитку й долю бібліотек та бібліотечної справи в Україні в XX ст.: функціонування в різних суспільно-політичних умовах, фундаментальні зміни в організації книгозбірень та їх роль у суспільстві, традиції та інновації в діяльності бібліотек, формування бібліотечної мережі,

бібліотечні фонди, інформаційні ресурси, науково-довідковий апарат, обслуговування, культурно-інформаційна та видавнича діяльність.

Різні аспекти організаційно-методичної та науково-дослідної роботи ЛННБУ ім. В. Стефаника висвітлюються у статтях її працівників. Зокрема, питання довідково-бібліографічної та інформаційної роботи досліджували Вальо М. [27; 28], Куш О. [110; 111], Лазеба Є. [112], Полудень В. [178], загальні засади розвитку бібліотечної справи – Кучерук В. [109], особливості та специфіку науково-дослідної роботи – Романюк М. [202; 203], Самсонова О. [208], Стасюк Є. [221] Вивчення та удосконалення окремих процесів бібліотечної роботи досліджували в своїх публікаціях Вітчевська Е. [34], Володарська Є. [34] (ББК), Грибовська Н. [46] («Шлях читацької вимоги»), Дмитрієва Л. [48] («Шлях книги»), Чернюк Н. [237] (оптимізація системи обслуговування), Лазеба Є. [113; 114] (система методичного управління).

Важливе теоретичне підґрунтя дослідження особливостей організації та проведення масових заходів у бібліотеці складають праці таких науковців як: Баб'як П. [6], Видашенко М. [37], Дуркот А. [60], Кравченко Є. [102], Муріна Г. [142], Полудень В. [179; 180], Прокопчук С. [188], Суходуб З. [229], Феллер М. [179; 180], Якобчук П. [240] (науково-теоретичні конференції); Іванова В. [88], Канчалаба О. [92; 93], Кочерга О. [101] (книжково-ілюстративні виставки). Тут проведення конференцій і книжково-ілюстративних виставок розглядаються як одна із форм науково-методичної роботи, що сприяє підвищенню кваліфікації співробітників бібліотеки.

У конференціях зазвичай приймали участь спеціалісти великих академічних бібліотек Москви, Ленінграда, Баку, Мінська, Києва, а також представники наукових і спеціалізованих бібліотек м. Львова та вчені ЗНЦ АН України. На таких заходах розглядалися найбільш актуальні проблеми бібліотечної галузі. Ухвалювалися рекомендації, які, з одного боку, містили конкретні практичні поради щодо покращення діяльності сучасних бібліотек, а з іншого – сприяли налагодженню і вдосконаленню системи

інформаційного забезпечення, координації інформаційно-бібліографічної роботи у наукових бібліотеках.

Тематичні книжкові виставки мали різноплановий характер: виставки до знаменних дат, історичних та політичних подій, виставки-персоналії. Широко пропагувалися виставки з розкриття фондів бібліотеки. Важлива роль виїзних книжково-ілюстративних виставок. Варто зазначити, що правильна організація тієї чи іншої виставки вимагає участі у відборі експонованих документів висококваліфікованих спеціалістів певного наукового профілю. Тому це передбачало самовдосконалення персоналу бібліотеки та запрошення провідних спеціалістів з інших закладів.

Становлення, напрями діяльності та перспективи розвитку бібліотеки, а також окремих її підрозділів досліджували у своїх публікаціях Ващекіна З. [33], Іванців Є. [89], Карпенко О. [94], Кулай Г. [196], Куш О. [110], Крушельницька Л. [104], Лізанець М. [116], Пелехатий К. [161], Перцов В. [162], Полудень В. [176; 177], Радковець І. [195; 196], Романюк М. [204], Стасюк Є. [219].

Деякі аспекти еволюції бібліотечної освіти, впровадження новітніх інформаційних технологій у систему перепідготовки кадрів, проблеми багатоступеневої бібліотечної освіти, дистанційного навчання висвітлено в публікаціях вітчизняних та закордонних дослідників, зокрема в статтях: Башун О. [90], Головка С. [43], Грабар Н. [44; 63], Дмитракової Н. [47], Дмитрієвої Л. [210], Жирової В. [62], Жукової В. [63; 64], Корнієнко В. [99; 100], Новальської Т. [151], Пашина А. [159], Пашутинського Є. [160], Пилипенко І. [91], Пилко І. [163], П'яткової І. [194], Расадіної М. [197; 198], Романюк О. [205], Самсонової О. [210], Соломко Ю. [216], Стрелкової І. [223], Сукіасяна Є. [224 – 228], Твердої Т. [230], Трач Ю. [232], Хіміч Я. [90], Черніченко С. [230], Шевченко І. [239]. В своїх дослідженнях науковці розглядають проблеми проведення ефективної кадрової політики бібліотеки на різних історичних етапах, вивчають особливості та специфіку таких традиційних форм підвищення кваліфікації бібліотечних працівників як

самонавчання, наставництво, навчання на різноманітних курсах, цільова аспірантура і докторантура, науково-практичні конференції, практикуми, семінари, ділові ігри, «круглі столи», стажування тощо. На сучасному етапі розвитку бібліотечної сфери проблема підвищення кваліфікації та перепідготовки бібліотечних фахівців вирішується комплексно. Заходи, які проводяться в цьому напрямку, вибудовують чітку систему безперервного професійного розвитку кожного співробітника. Традиційне підвищення кваліфікації перетворюється на щоденну роботу з вивчення та впровадження у практику новітніх технологій. Збільшується значення самостійного навчання, і тому пріоритет у системі підвищення кваліфікації зміщується в бік відповідальності кожного бібліотекаря за самостійне придбання професійних знань й умінь.

У своїй дослідницькій роботі ми опираємося на методологічні засади, викладені у працях провідних українських бібліотекознавців: член-кореспондента НАН України, директора Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського, доктора історичних наук, професора Дубровіної Л. А. [58], директора Інституту культури Київського національного університету культури і мистецтв, доктора педагогічних наук, професора Петрової Л. Г. [36], професора кафедри реклами та зв'язків з громадськістю Гуманітарного інституту Київського університету ім. Б. Грінченка, доктора наук з соціальних комунікацій, старшого наукового співробітника Воскобонікової-Гузевої О. В. [35; 36], професора кафедри інформаційних систем та мереж Інституту комп'ютерних наук та інформаційних технологій Національного університету «Львівська політехніка», доктора наук з соціальних комунікацій, старшого наукового співробітника Кунанець Н. Е. [108]. Певні розробки з методології бібліотекознавчих досліджень містять видання відомого радянського та російського бібліотекознавця, доктора педагогічних наук, професора Ванєєва А. М. [31].

Отже, проведений аналіз наукових публікацій свідчить про формування історіографії досліджуваної проблеми, а водночас і про зростання інтересу вчених та практиків до питань, що стосуються забезпечення науково-методичної діяльності бібліотеки. Однак таке зацікавлення є переважно вибіркоvim: увагу приділяють дослідженню окремих форм і методів науково-методичної діяльності. На жаль, до сьогодення відсутнє цілісне дослідження, в якому б містився комплексний аналіз особливостей і специфіки науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника, його історичної ретроспективи.

Досягнення максимально тотожного та всебічного відтворення фактів, подій і процесів минулого можливе лише за наявності в розпорядженні дослідників потужної бази першоджерел. В своєму дисертаційному дослідженні ми намагалися використати якомога ширше коло першоджерел.

Джерельну базу дослідження становить кілька груп документів:

1. документальні й нормативні документи, які зберігаються в архівах;
2. документи нормативно-правового й інструктивно-методичного характеру ЛННБУ ім. В. Стефаника (статути, стратегічні плани, концепції розвитку, звіти тощо)
3. нормативно-правові акти органів державної влади й управління УРСР і СРСР;
4. закони, постанови, укази, розпорядження, що стосуються розвитку наукової, освітньої, інформаційної сфери та безпосередньо бібліотечної справи, ухвалені Верховною Радою, Президентом, Кабінетом Міністрів України, Національною академією наук України, іншими міністерствами і відомствами;
5. матеріали засобів масової інформації (публікації періодичних видань, інтернет-сайтів, виступи, промови вчених, фахівців у галузі бібліотекознавства, науково-інформаційної діяльності);
6. довідково-енциклопедичні видання.

Особливо важливу роль відіграють документальні джерела, що зберігаються в фондах відділу рукописів та архіві ЛННБУ ім. В. Стефаника. Саме з них ми можемо дізнатися: про головні історичні етапи становлення та розвитку науково-методичної справи; про нормативно-правові документи, якими керувались у своїй діяльності працівники та їхні функціональні обов'язки; про структуру бібліотеки та окремих її підрозділів. Також з архівних матеріалів довідуємося про основні форми і методи науково-методичної роботи, які були поширені в той чи інший історичний період, розробкою та доопрацюванням яких документів займалися у книгозбірні, як проводилась робота із бібліотеками ЗНЦ АН України.

Окрім того, в архіві бібліотеки та у відділі рукописів зберігаються матеріали про організацію Львівської філії БАН УРСР та її відділів, матеріали, які стосуються перевезення до бібліотеки ряду книжкових та архівних збірок, переміщення колекцій до львівських музеїв, протоколи засідань Вченої ради та комісій бібліотеки, звіти відділів бібліотеки, листування з установами, накази про відрядження наукових працівників. Серед матеріалів радянського періоду викликають інтерес документи про матеріальні втрати, завдані бібліотеці під час німецької окупації, а також про повоєнну передачу книг і рукописів до Польщі та наукових інституцій СРСР.

Впорядкування та оформлення справ архіву ЛННБУ ім. В. Стефаника розпочалося в 1957 році, з опрацювання довоєнної документації (планів, наказів, звітів тощо). Зокрема, були впорядковані всі особові справи (902 од.) осіб, які працювали в бібліотеці. В архіві зберігається документація 1944 – 1999 рр. Період до 1944 р. – усі матеріали зберігаються у відділі рукописів ЛННБУ ім. В. Стефаника, іноді навіть в рукописному матеріалі, а з 2000 р. – у фонді відділу бібліотекознавства. Архів бібліотеки складається з тієї документації, яку визначено зберігати постійно.

Серед опрацьованих документів: плани та інструкції, положення, постанови, проекти, звіти, накази, розпорядження, протоколи нарад при

директорові, протоколи засідань науково-методичної та Вченої рад, проведення методичних семінарів у відділах тощо.

Поступово наповнюється документальний фонд відділу бібліотекознавства ЛННБУ ім. В. Стефаника. В ньому зберігаються усі регламентуючі, організаційні, інструктивно-технологічні та науково-методичні матеріали починаючи з 2000 року і по сьогоднішній день. Цікавими є матеріали, що стосуються проведення атестації працівників, яка відбулася в грудні 2015 року.

Величезний інтерес для дослідження діяльності бібліотеки 1939 – 1945 рр. становить збірник документів та матеріалів «Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: переміщення і втрати фондів» [124]. Перший том збірника охоплює 245 документів, які висвітлюють історію наукових, бібліотечних та музейних установ Львова, їх ліквідацію, реформування, реорганізацію у різні історичні періоди, про їх організаційну структуру та кадрове забезпечення; відображають процеси централізації, концентрації та перерозподілу майна і фондів поміж різними інституціями, містами і, навіть, країнами.

Важливу роль при проведенні дослідження відіграє врахування нормативно-правових документів УРСР, СРСР та незалежної України. Оскільки ті чи інші постанови мали пряме відношення до переорієнтації науково-дослідної та науково-методичної роботи бібліотеки.

Ухвалення таких нормативних актів як «Положення про бібліотечну справу у СРСР» (1984) та «Концепції бібліотечної справи у СРСР» (1990) окрім іншого мали значний вплив на науково-дослідну та методичну роботу бібліотек. Пріоритетними напрямками досліджень ставали обґрунтування діяльності бібліотек як соціального інституту, зміст основних функцій бібліотеки з урахуванням змін у потребах особистості та суспільства. Дослідження спрямовувались на аналіз і перегляд з сучасних позицій фундаментальних положень та понятійного апарату радянського бібліотекознавства, розробкою усього комплексу питань, що пов'язані із

впровадженням нових бібліотечних технологій, відбувалась переорієнтація від «догматичного заперечення» досягнень закордонного бібліотекознавства на активне використання цих здобутків у вітчизняній практиці. Провідними формами методичної діяльності ставали рекомендації та консультативна допомога. Пропонувалося використання різних форм організації науково-дослідної діяльності – від науково-бібліотечних об'єднань до тимчасових міжвідомчих наукових колективів, йшлося про створення єдиних регіональних міжвідомчих методичних служб [35, с. 135].

Джерельною базою дослідження стали законодавчі акти, зокрема Закони України, укази і розпорядження Президента України, розпорядження Кабінету Міністрів України, що безпосередньо регламентують діяльність бібліотеки, або відповідним чином впливають на функціонування бібліотечно-інформаційної системи країни. Серед них: Закони України «Про бібліотеку і бібліотечну справу» (1995), «Про професійний розвиток працівників» (2012), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016); указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо розвитку бібліотек України» (2000); постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI»» (2011); накази Міністерства культури і туризму України «Про затвердження Типових правил користування бібліотеками в Україні» (1999), «Про проведення атестації працівників підприємств, установ, організацій та закладів галузі культури» (2007, зміни – 2013).

Значний вплив на розвиток науково-методичної сфери мав програмний документ загальнодержавного рівня «Концепція розвитку бібліотечної справи на Україні до 2005 р.» (2005). В ньому підкреслювалась важливість розвитку науково-методичної роботи як акумулятора та провідника єдиного професійного світогляду. Пріоритетними напрямками для методичної розробки визначалися проблеми системної організації бібліотек, нового господарського механізму, інформації бібліотек тощо. Організаційними

центрами цього напрямку діяльності ставали провідні бібліотеки відомчих мереж, а функція міжвідомчої координації покладалася на національну бібліотеку [35, с. 138]. Статус національної отримали Державна бібліотека України (1994), Центральна наукова бібліотека ім. В. Вернадського (1996), Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника (2008).

Варто зауважити, що вчасно ухвалені нормативно-правові документи дозволяють Національній академії Наук, а відповідно і ЛННБУ ім. В. Стефаника активно реагувати на зміни та своєчасно вжити відповідні заходи.

Зважаючи на конкретність офіційних документів, прагнучи поглибити й урізноманітнити інформацію про особливості та специфіку науково-методичної роботи у бібліотеці, розширити обсяг фактичного матеріалу, у дослідженні використано низку публікацій з таких періодичних видань як: «Бібліотечна планета», «Бібліотечний форум України», «Библиотекарь», «Библиотековедение», «Вільна Україна», «Вісник Книжкової палати», «Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии», «Записки ЛННБУ ім. В. Стефаника», «Львовская правда», «Научные и технические библиотеки».

Цікавою є стаття працівника бібліотеки Шаповалова І. «Бібліотеки і пропаганда рішень XIX з'їзду КПРС», опублікована у газеті «Вільна Україна» (1952) [238]. В ній він звертає увагу на низьку культуру та недостатню освіченість працівників масових бібліотек. А «для того, щоб нести книгу в маси, допомогти читачеві розібратися в літературі, спрямовувати читання вірним шляхом, дати кваліфіковану методичну пораду, треба бути людиною широко освіченою, культурною» [238, с. 2]. Виховання високоосвіченого професіонала бібліотечної галузі, на його думку, вимагає: 1) щоденної кропіткої роботи самого працівника щодо підвищення власного професійного рівня; 2) «відділи культурно-освітньої роботи повинні більше дбати про добір, розстановку та ідейне виховання бібліотечних працівників, повсякденно цікавитися їх роботою, вникати в усі її деталі, вести рішучу боротьбу з плінністю кадрів» [238, с. 2]. Тільки за

таких умов масові бібліотеки будуть здатні задовольняти вимоги читачів, а також «стануть справжніми вогнищами комуністичного виховання мас і займуть належне місце в системі партійної пропаганди» [238, с. 2].

Однак, варто відзначити, що в теорії та практиці бібліотечної справи в Радянській Україні, як і в СРСР загалом, утвердилися принципи марксистської методології, що вимагали партійного, класового підходу до оцінки явищ, повного підпорядкування бібліотечної практики завданням виховання трудящих в дусі комуністичних ідей, непримиренності до буржуазного світу, будь-яких його проявів та ідеології. Кожне видання цього періоду повинне було включати насамперед праці класиків марксизму-ленінізму, партійні документи і матеріали до теми, тим самим широко популяризуючи їх, та уникати небажаної чи не вигідної для панівного режиму бібліографічної інформації або всіляко ганити її. Особливе «табу» накладалося на використання суспільно-політичної та наукової літератури як суцільно буржуазної. І такі принципи методології насаджувались насильно, а незгідні наукові працівники переслідувались.

Надзвичайно багатою є нова інформаційна складова сучасності – Інтернет. В 2012 р. ЛННБУ ім. В. Стефаника створила власний сайт www.lsl.lviv.ua, на якому завжди можна ознайомитись із загальною характеристикою бібліотеки та її підрозділів, правовою базою, напрямками діяльності й її основними результатами.

Джерельною базою дисертаційного дослідження були також довідково-енциклопедичні видання, які характеризують бібліотечно-інформаційну систему НАН України та її складові – бібліотеки НДУ: обсяг і структуру фонду, кількість і склад користувачів, довідково-бібліографічний апарат, бібліографічну продукцію та послуги тощо. Зокрема, це довідники «Бібліотеки УРСР (обласні наукові, спеціальні)» (1948) [20], «Бібліотеки Академії наук УРСР» (1971) [17], «Библиотеки Академии наук УССР» (1981) [10], «Бібліотеки Національної академії наук України» (1996) [19] та «Наукові бібліотеки України» (2004) [150].

Дисертантка послуговувалася також бібліографічними показниками наукових праць ЛННБУ ім. В. Стефаника, у яких зібрано інформацію про публікації науковців і фахівців бібліотеки та літературу про її діяльність за 1940 – 2010 рр.: «Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН УРСР (1940 – 1980 рр.): показник видань бібліотеки та літератури про її діяльність» (1982) [119], «Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України: показник видань бібліотеки та літератури про її діяльність (1981 – 2000 рр.)» (2004) [122], «Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України: показник видань бібліотеки та літератури про її діяльність (2001 – 2005 рр.)» (2007) [123], «Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: показник видань бібліотеки та літератури про її діяльність (2006 – 2009 рр.)» (2010) [125]. Використовувалися також показники інших бібліотек, зокрема: Національної парламентської бібліотеки України «Українське бібліотекознавство (1991 – 2008 рр.): науково-допоміжний бібліографічний показник» (2010) [233].

Результати науково-методичної роботи бібліотеки висвітлювались в опублікованих працях «Бюлетень № 1 (Досвід роботи)» (1951) [25], «Короткий довідник [по Львівській бібліотеці АН УРСР]» (1952) [94], а також тематичних збірниках, які видавала бібліотека, починаючи з 1972 р.: «Скарбниця знань» (1972) [213], «Бібліотека і науково-технічний прогрес» (1975) [15], «Книга і бібліотека на службі науки» (1978) [95], «Бібліотекознавство й бібліографія на службі науки» (1979) [21], «Бібліографічна інформація і сучасність» (1981) [12], «Бібліографознавство та бібліографія» (1982) [22], «Книгознавство та бібліографія» (1983) [96], «Формування та використання бібліотечних фондів» (1984) [235], «Бібліотека, книга, читач» (1987) [16], «З історії книги та бібліографії» (1990) [65], «Бібліотека – науці» (1990) [13]. З 1992 р. тематичний збірник наукових статей почав видаватися під постійною назвою «Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника». 10 листопада 1999 р. Вищою атестаційною

комісією України видання визнане фаховим за спеціальностями «історичні науки», «філологічні науки» та «соціальні комунікації» (постанова № 3-05/11).

У статтях, опублікованих у цих збірниках, висвітлюється досвід роботи, викладаються результати наукових досліджень з питань бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, значна частина матеріалів присвячені розкриттю унікальних книжкових та рукописних фондів, що зберігаються в ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відповідно до змісту матеріалів визначились тематичні розділи, які з невеликими змінами повторювалися у збірниках, як наприклад: «З досвіду роботи», «Книжкові й рукописні фонди», «Книгознавство», «Бібліографія. Бібліографознавство» тощо.

Варто відзначити, що поліпшується якість і з року в рік зростає кількість наукових статей працівників бібліотеки.

1.2. Методологія дослідження

Теоретико-методологічною основою є загальнонаукові та філософські принципи: об'єктивності, системності, причинності, історизму, світоглядного плюралізму, що дозволило при дослідженні науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника уникнути однобічності, монологізму та спрощення, а також уможливило аналіз проблеми неупереджено і з врахуванням різноманітних поглядів.

Концептуально дослідження ґрунтується на принципах наукового пізнання, що реалізується в системному підході (принцип єдності теорії і практики, принципи визначеності, конкретності, пізнаваності, об'єктивності, принципи розвитку й історизму), а також модернізаційному та соціосинергетичному підходах до пізнання, аналізу та синтезу знання про закономірності й особливості сучасного розвитку науково-методичної сфери як цілісної гармонійної системи.

Основу дослідження складають системний, структурно-функціональний, історичний, інституційний і діяльнісний підходи. Застосування системного підходу дало змогу поглибити концептуальне

філософське розуміння науково-методичного забезпечення діяльності бібліотеки як цілісної системи, яка характеризується власною структурою, стійкими взаємозв'язками між окремими елементами та підсистемами, специфічними функціями складових компонентів і системи в цілому. Використання цього підходу надало можливість визначення ряду принципів та функцій, які реалізуються в процесі науково-методичної діяльності книгозбірні. Зокрема, серед принципів, які визначають зміст, характер і спрямованість науково-методичного забезпечення діяльності бібліотеки варто назвати:

Принцип науковості (один із найважливіших принципів науково-методичної діяльності). Його суть полягає в тому, що основу всіх методичних рішень і рекомендацій складають нові досягнення бібліотечної теорії. Іншими словами, вони мають бути: по-перше, науково-обґрунтовані й експериментально перевірені; по-друге, ґрунтуватися на результатах науково-дослідницької діяльності книгозбірні; по-третє, спрямовуватись на вдосконалення її роботи та подолання протиріч.

Недопустимо ухвалення методичних рішень, які не мають науково-методичного обґрунтування, експериментально не перевірених, відірваних від реальної бібліотечної практики. Опора на принцип науковості дозволяє ЛННБУ ім. В. Стефаника впроваджувати результати бібліотекознавчих досліджень у бібліотечну практику, вдосконалюючи тим самим діяльність бібліотеки.

Принцип активності – науково-методична діяльність ґрунтується не на пасивній допомозі бібліотекам та бібліотекарям за їх запитам. Методисти повинні намагатися активно впливати на роботу останніх через методичні рекомендації, інформацію про результати науково-дослідної роботи та впровадження інноваційного бібліотечного досвіду.

Науково-методична діяльність спрямовується на вдосконалення роботи бібліотеки, на впровадження в її практику нових, прогресивних форм і методів. Метою науково-методичного забезпечення є всебічна допомога

бібліотекарям в тому, щоб зробити їх роботу більш різноманітною, допомогти кожній бібліотеці знайти своє обличчя. Вплив методиста повинен стимулювати ініціативу бібліотекаря, бути спрямованим на її розвиток.

Важливе значення для здійснення науково-методичного забезпечення має опора на **принцип диференційованого підходу**. На сучасному етапі розвитку ЛННБУ ім. В. Стефаника науково-методичну роботу очолює її науковий підрозділ – відділ бібліотекознавства, який здійснює допомогу бібліотеці на всіх ділянках і напрямках її роботи. Досить часто виділяється ряд головних проблем, які є пріоритетними та яким приділяється особлива увага.

Робота з мережею бібліотек м. Львова та Західного наукового центру Національної академії наук України і Міністерства освіти і науки України передбачає застосування **принципу безпосереднього зв'язку з бібліотеками**. Він полягає в тому, що методичне забезпечення повинне будуватися на основі безпосереднього вивчення роботи бібліотек, надання їм допомоги на місці.

Важливе значення має **принцип оперативності**. Для здійснення власної діяльності бібліотеці вкрай необхідно оперативно виявляти недоліки і прорахунки в роботі та своєчасно здійснювати консультаційно-методичну допомогу, вчасно забезпечувати роботу бібліотеки методичними рекомендаціями, які сприятимуть якісному виконанню усіх позицій її плану.

Ефективність методичного забезпечення тісно пов'язана із його систематичністю та плановістю. Очевидно, що забезпечити безперервне вдосконалення роботи бібліотек можна тільки на основі систематичної та планомірної допомоги, а не шляхом окремих, розрізнених методичних заходів.

В процесі науково-методичного забезпечення бібліотечної діяльності реалізується ряд функцій:

Аналітична функція – це, у першу чергу, процеси планування та звітності. На основі цього аналізу здійснюється організаційно-методичний

вплив на роботу окремих структурних підрозділів бібліотеки, виявляються ті ділянки, де методична допомога вкрай необхідна.

Визначальне місце в методичному забезпеченні посідає **інформаційна функція**, спрямована на своєчасну та повну бібліографічну і фактографічну інформацію бібліотекарів на базі науково-методичного моніторингу про досягнення сучасної бібліотечної теорії та практики, про все нове, що з'являється в бібліотечній справі. На сьогоднішній день інформаційна функція отримує все більшого розвитку. Це обумовлено збільшенням ролі інформації у вдосконаленні бібліотечної справи. Вона є невід'ємним елементом науково-методичної роботи, інструментом аналізу та контролю, розповсюдження нововведень, допомагає вчасно виявляти та попереджувати труднощі та недоліки, що виникають, служить засобом зв'язку науково-методичних центрів і бібліотек усіх рівнів, сприяє обміну досвідом.

Інформаційна діяльність здійснюється в тісному взаємозв'язку із **педагогічною функцією**, так як одночасно з процесом інформування відбувається і процес навчання бібліотекарів, використання нововведень в їх діяльності. Недооцінка цієї функції полишає методистів можливості цілеспрямовано впливати на рівень роботи бібліотеки. Як показує практика, впровадження нововведення, тільки з допомогою організаційних заходів, без продуманої системи навчання бібліотечних кадрів не дає бажаних результатів.

В основі педагогічної функції лежить підвищення кваліфікації та перепідготовка бібліотекарів, сприяння їх безперервному навчанню. Здійснення цієї функції передбачає охоплення усіх груп і категорій бібліотекарів, диференційований підхід до підвищення їх кваліфікації, послідовність та наступність у навчанні, використання різноманітних форм підвищення кваліфікації, в тому числі і самонавчання, підвищення якісного рівня навчання бібліотечних кадрів. По суті усе науково-методичне забезпечення бібліотечної діяльності є специфічним педагогічним процесом.

Організаційна або організаційно-розпорядча функція передбачає включення в науково-методичне забезпечення не тільки консультативно-інформаційної діяльності, але й практичної допомоги бібліотекарям в реалізації методичних рекомендацій. Вона особливо яскраво проявляється в спілкуванні бібліотечних менеджерів (керівників бібліотечних колективів і методистів) з бібліотекарями. Саме через цю функцію реалізується активний вплив на бібліотечну практику, на засвоєння бібліотеками нововведень.

Науково-дослідна функція – розробка перспективних напрямів наукових досліджень бібліотеки, участь у конференціях, нарадах, семінарах тощо. ЛННБУ ім. В. Стефаника забезпечує впровадження результатів науково-дослідної роботи в практику своєї роботи.

Окрім того, потрібно також враховувати, що для кожної функції бібліотечної діяльності передбачені певні види організаційно-розпорядчих і науково-методичних документів: положення, статuti для регламентації діяльності бібліотеки в цілому та її структурних підрозділів, інструкції – для управління технологічними процесами, методичні рекомендації – для закріплення ухваленого методичного рішення, методичні посібники – для навчання, підвищення кваліфікації та передачі досвіду.

Отже, як бачимо, зазначені принципи та функції науково-методичного забезпечення діяльності бібліотеки знаходяться в тісному взаємозв'язку, представляють в сукупності систему методичного впливу на роботу бібліотеки чи мережі бібліотек.

Структурно-функціональний підхід дозволив виділити низку структурних елементів (методисти, бібліотекарі, адміністрація), і визначити їх роль та функціональні завдання у системі. Таким чином, елементи досліджувалися окремо й у взаємозв'язках між ними, оскільки саме вони формують структуру системи в цілому. Кожний елемент виконує свої специфічні функції, які забезпечують загальносистемну функціональність. При цьому враховувався той факт, що структура характеризує систему в

статистиці, функції – у динаміці, разом з тим ми визначили ті залежності, які між ними прослідковуються.

Поєднання системного та структурно-функціонального підходів використовувалося під час дослідження взаємозв'язку і взаємозалежності модернізаційних моделей на рівні загальносуспільного розвитку, розвитку соціокультурної сфери, бібліотечно-інформаційної галузі діяльності й окремої бібліотеки.

Структурно-функціональний та історичний підходи були використані при аналізі організаційних і функціональних трансформацій ЛННБУ ім. В. Стефаника у різні періоди, дали змогу об'єктивно дослідити основні форми та методи науково-методичної роботи книгозбірні. Історичний підхід став базовим для визначення основних етапів становлення та розвитку науково-методичної справи, дозволив якнайповніше задіяти внутрішні та зовнішні чинники впливу, простежити відмінності у темпах адаптації до соціальних та інформаційно-технологічних змін у бібліотеці. Поєднання історичного та діяльнісного підходів сприяло не тільки розмежуванню різних періодів, але й виявленню зв'язку між ними, висвітленню спільного та відмінного між різними методами і формами науково-методичної роботи. Додаткове застосування програмно-цільового підходу дозволило здійснити об'єктивний аналіз структури та змісту державних цільових програм, що прямо або опосередковано впливають на діяльність бібліотеки, оцінити вплив на розвиток ЛННБУ ім. В. Стефаника міжнародних програм і проектів, в яких вона приймає участь, сформулювати висновки щодо врахування цих складових при розробленні стратегії розвитку книгозбірні.

Використання інституціонального підходу не тільки дало змогу здійснити об'єктивний аналіз розвитку інститутів ЛННБУ ім. В. Стефаника, але й мало непересічне значення для визначення самостійної складової модернізаційної моделі розвитку бібліотеки – інституційної модернізації. Російська дослідниця Кузнецова Т. Я. зазначає, що онтологічною основою сучасної бібліотеки виступає тріада універсальних феноменів: інформації,

культури і соціальних комунікацій. Виходячи з цього концептуальна модель бібліотеки майбутнього передбачає її трьохкомпонентну функціональну конструкцію, що включає наступні інституції:

1. управління інформацією та знаннями;
2. збереження та відтворення документного культурного надбання, культурних зразків і нормативно-регулятивних установок культури;
3. соціальні комунікації, що забезпечують системні зв'язки і відносини між членами соціуму та його функціональними структурами, підтримуючи публічний дискурс і діалог.

При цьому дуже важливо розвивати комунікативні практики сучасної бібліотеки, оскільки саме від них багато в чому залежить успішне практичне конструювання її трьохкомпонентної інституційної моделі [106, с. 33].

Зважаючи на багаторічний досвід науково-методичної та науково-дослідної діяльності автора, розгляд предмета дослідження набув усіх ознак наукової об'єктивності й історичної достовірності. Результати дослідження є складовою комплексної наукової теми ЛННБУ ім. В. Стефаника: «Ретроспективні фонди ЛННБУ ім. В. Стефаника: історія формування та бібліографічна реконструкція» (державний реєстраційний номер: РК 0113U006493 (2014 – 2016 рр.)), а також наукової тематики відділу бібліотекознавства «Нормування процесів на науково-дослідницькій, науково-методичній та науково-бібліографічній роботі ЛННБУ ім. В. Стефаника».

Певною мірою вони також представляють розробки, здійснені та апробовані у ході виконання науково-дослідних робіт попередніх років. Зокрема, «Бібліотеки Львова XVIII-XX ст.: історія, функціонування, характеристика фондів» (державний реєстраційний номер: 0103U002414, (2004 – 2011 рр.)), «Історія бібліотечної справи Галичини XVI – пер. пол. XX ст.: складання бібліографічного покажчика літератури; формування бази даних» (державний реєстраційний номер: 0103U002416 (2004 – 2009 рр.)). В ході названих НДР було доведено, що сьогодні на якісно новому етапі

знаходиться організаційне, методичне, інформаційне та правове забезпечення усіх напрямів діяльності сучасної бібліотеки. Ускладнення внутрішньої структури бібліотечно-інформаційного ресурсу, трансформація бібліотечного обслуговування, розширення спектру бібліотечно-інформаційних послуг, відповідна оптимізація організаційної структури бібліотеки вимагають спрямування досліджень із кількісних характеристик на якісні, виявлення факторів, які впливають на попит, структуру читацького контингенту, читацьку поведінку та зміни в діяльності бібліотеки щодо якнайповнішого задоволення інформаційних потреб користувачів. Це зумовлює необхідність подальших досліджень системи бібліотечного управління, узгодження стратегічних цілей розвитку бібліотеки з врахуванням зовнішніх викликів і впливів. Розвиток стратегічного управління є актуальним і важливим напрямом бібліотекознавства, а розробка його конкретних аспектів дає змогу визначити шляхи інтенсифікації та впровадити нові форми і методи науково-методичної роботи у практику діяльності сучасної бібліотеки.

Вирішальну роль у забезпеченні досягнення значущого результату нашого наукового дослідження відіграє оптимізація добору методів, які становлять базовий арсенал обраного інструментарію, визначення можливої сфери використання кожного методу та відбору найефективнішого з них у кожному конкретному випадку. Вибір і застосування того чи іншого методу залежить від мети, термінів і часу, відведеного на проведення аналізу та дослідження окремих питань. У цьому контексті специфіка об'єкта й предмета дослідження зумовила застосування загальнонаукових і спеціальних методів. З-поміж загальнонаукових використано: 1) емпіричні – спостереження, узагальнення, вивчення результатів науково-методичної діяльності; 2) теоретичні – класифікація та систематизація теоретичних даних, сходження від абстрактного до конкретного, системний та структурно-діяльнісний підхід, контент-аналіз; 3) методи, що використовуються як на емпіричному так і на теоретичному рівнях

дослідження – абстрагування, аналіз, синтез, індукція та дедукція, моделювання.

Варто зазначити, що загальнонаукова методологія використовується в переважній більшості наук, оскільки будь-яке наукове дослідження має не лише предметний, але й методологічний зміст, спричиняє критичний перегляд актуального, сформованого та прийнятого на даний час понятійного апарату, чинників, передумов і підходів до інтерпретації матеріалу, що аналізується.

У роботі також використано спеціальні підходи та методи дослідження: соціокультурного аналізу, соціокомунікативний, експертної оцінки, термінологічного аналізу й операціоналізації понять.

На всіх етапах дослідження активно застосовувався метод соціокультурного аналізу – як під час звернення до історичного досвіду у галузі бібліотечної справи й оцінювання сучасного стану діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника, так і під час розгляду форм і методів науково-методичної діяльності, які формуються з різною інтенсивністю, видозмінюються з часом під впливом соціокультурних і технологічних перетворень, змін світоглядних парадигм, загально-цивілізаційних викликів та національних впливів. Статистичний метод і метод порівняльного аналізу активно залучалися для характеристики змін у науково-методичній діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника у різні історичні періоди, визначення їх кількісних і якісних характеристик.

При дослідженні діяльності окремої бібліотеки обов'язковою умовою є вивчення її участі у суспільних процесах, впливу на розвиток соціальних комунікацій. Використання соціокомунікаційного методу дослідження передбачає здійснення постійного моніторингу: чи здійснюють застосовані методи та форми науково-методичної діяльності на бібліотекарів той вплив, який технологічно закладався методистами, а також яким чином бібліотекарі реагують на застосовані щодо них форми та методи науково-методичної роботи. Тобто, результатом соціокомунікаційної діяльності є забезпечення

роботи механізмів взаємодії між її суб'єктами, спрямовану на передачу й обмін інформацією.

Процеси соціокомунікації, в яких задіяна книгозбірня, мають універсальний характер, базуються на різних формах комунікації, спрямованих на найрізноманітніші суб'єкти та рівні спілкування. Міжособистісна комунікація пов'язує методиста і бібліотекаря, методиста і адміністрацію, методиста з методистом, бібліотекаря з бібліотекарем. Групова комунікація спрямовується на налагодження зв'язків між соціальними групами, які відрізняються за окремими ознаками: віком, інтелектом, культурними та професійними характеристиками тощо.

В цьому випадку інформація, з одного боку, забезпечувала споживача новими для нього знаннями, тобто сприяла здобуттю ним знань, а з іншого – впливала на мотиваційні підстави соціальної активності людей, активізувала знання людини, а також її прагнення до отримання нових.

Методи експертної оцінки застосовувались для визначення якості об'єкта дослідження та прогнозування розвитку науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника. Окрім того, було використано методи термінологічного аналізу та операціоналізації понять, зокрема, при обґрунтуванні понять «науково-методична робота», «фахівець», «професіонал», «атестація» та ін.

При здійсненні дисертаційного дослідження було застосовано методи, притаманні суміжним галузям знання. Зокрема, сукупність методів історичного дослідження: порівняльно-історичний, хронологічний, конкретно-історичний, історико-книгознавчий, історичної реконструкції.

Використання порівняльно-історичного й конкретно-історичного методів дали змогу простежити генезис форм і методів науково-методичної роботи ЛННБУ ім. В. Стефаника, обґрунтувати стратегію та перспективи розвитку бібліотеки в зазначеному контексті. Методи класифікаційного аналізу застосовувалися при вивченні складу документальних джерел та архівних матеріалів; проблемно-хронологічного – для осмислення соціально-

історичних реалій певної епохи, а також їх безпосереднього впливу на розвиток науково-методичної роботи бібліотеки. Застосування методу історичної реконструкції дозволило простежити й проаналізувати на підставі джерельного матеріалу процеси, що передували зародженню та становленню концептуальних засад науково-методичної діяльності.

Історичні методи надали можливість здійснити періодизацію становлення та розвитку науково-методичної справи в ЛННБУ ім. В. Стефаника. На нашу думку, доцільно виділити три етапи.

Для першого етапу (1940–1969 рр.) характерний процес становлення науково-методичної служби, зокрема утворення кабінету бібліотекознавства Львівського філіалу БАН УРСР 1 червня 1940 р., основними завданнями якого були: 1) комплектування видань та матеріалів з бібліотекознавства; 2) обслуговування працівників виданнями з бібліотечної справи та надання їм фахових консультацій; 3) аналіз фахової діяльності персоналу.

У повоєнний період (1946–1963 рр.) науково-методична діяльність здійснювалась структурними підрозділами бібліотеки самостійно. В цей час розроблено низку організаційно-методичних та інструктивно-технологічних документів. Організаційно-методичну роботу частково скеровувала дирекція, про що свідчать звіти про роботу бібліотеки.

На початку 1964 р. відновились діяльність кабінету бібліотекознавства, який отримав статус відділу та нову назву – науково-методичний. У цей час науково-методична діяльність спрямовувалася на надання кваліфікованої методичної і практичної допомоги бібліотекам Прикарпатської зони УРСР. Здійснювався аналіз планування та звітності, організовувалися наради і семінари з питань бібліотекознавства, складалися методичні рекомендації щодо покращення роботи бібліотек.

Другий етап (1970–1990 рр.) вирізняється налагодженням науково-методичної діяльності книгозбірні. Після створення в 70-х рр. XX ст. ЗНЦ АН УРСР, ЛНБ стає методичним центром для бібліотек наукових установ

Центру, а функції методичного керівництва покладаються на науково-методичний відділ.

У 70 – 80-х роках ХХ ст. науково-методична робота набула дослідницького характеру і спрямовувалась на оптимізацію технологічних процесів бібліотеки. В цей період розробляються такі теми: «Закономірності формування фондів наукових бібліотек» (1973–1985 рр.), «Шлях книги» (1975–1985 рр.), «Шлях вимог читачів і абонентів в ЛНБ» (1978–1983 рр.), «Оптимальний склад контингенту читачів ЛНБ» (1980–1985 рр.), «Дослідження каталогів ЛНБ» (1982–1990 рр.). Окрім безпосереднього виконання науково-дослідної роботи та впровадження її результатів в діяльність бібліотеки, здійснювалося методичне керівництво загально-бібліотечними дослідженнями: «Якість та ефективність використання систематичних каталогів» (1983), «Вивчення інформаційно-пошукових можливостей алфавітного каталогу» (1983) та локальними науковими темами, які проводились у відділах опрацювання, систематизації, обслуговування. Новою формою науково-методичної роботи була робота з документального впровадження державних стандартів.

Важливою складовою системи підвищення кваліфікації працівників бібліотеки стали методологічний і теоретичний семінари.

Третій етап припадає на роки незалежності України. У цей час методична служба спільно з завідувачами відділів переглянула організаційну структуру бібліотечної роботи: була проведена реорганізація всіх дорадчих органів і, відповідно, внесено зміни до статуту ЛНБ (14 липня 1994 р.), положення про відділи (1999 р.) і їх підрозділи, технологічні та посадові інструкції. Науково-методична робота спрямовується на розроблення та доопрацювання низки науково-методичних й інструктивно-технологічних документів, видання наукових праць.

Досліджувалися наукові теми: «Фонди ЛНБ: проблеми збереження» (1996) та «Історія бібліотечної справи Галичини II пол. XVI – поч. ХХ ст.» (1994–2009).

Надалі здійснювався супровід діяльності бібліотек науково-дослідних установ ЗНЦ НАН України. Зазнає суттєвих змін система підвищення кваліфікації. Дворічні курси з підвищення кваліфікації реорганізуються на експрес-курси з вивчення основ бібліотекознавства, бібліографознавства й інформатики із щоденним проведенням занять.

Також нами широко використовувались методи вивчення документів (первинної та вторинної інформації), зокрема інформаційний та джерелознавчий аналіз, контент-аналіз під час вивчення змісту концептуальних і стратегічних розробок у соціогуманітарній та бібліотечній сферах, аналізу об'єкт-предметного поля фахових наукових досліджень. На початковому етапі перетворення документної інформації здійснювався інформаційний аналіз, який включав перш за все детальне вивчення документів і виявлення в них найбільш важливих відомостей.

Деякі принципи контент-аналізу запозичені нами при формуванні аналітичного масиву документів за темою дослідження, серед них: опрацювання великих масивів інформації; виокремлення з них змістовних фрагментів для формування однотипних підгруп. Частково принципи контент-аналізу використовувались на етапі відбору інформації у вигляді ключових цитат, інші – на етапах опрацювання даних. Зміст документа розчленовувався на окремі фрагменти, присвячені різним аспектам досліджуваної проблематики, що надало можливість подальшої систематизації. Таким чином, використання контент-аналізу забезпечило формування з різноманіття текстового матеріалу змісту тексту дисертаційного дослідження. Цей напрям сьогодні отримав назву контент-моніторингу, тобто змістовний аналіз конкретних інформаційних потоків з метою отримання необхідних якісних і кількісних зрізів, базуючись на методологічній складовій контент-аналізу.

Концептуальні положення дисертації можуть стати методологічним підґрунтям для подальших досліджень проблематики розвитку бібліотек різних типів і видів, окремих напрямів бібліотечно-інформаційної, науково-

методичної та наукової сфер діяльності, проблем інформатизації бібліотечно-бібліографічної діяльності, еволюції бібліотечної освіти та системи перепідготовки фахівців, розробок відповідних проектів і програм, спрямованих на вирішення актуальних проблем розвитку бібліотечної галузі.

Таким чином, методологія даного дослідження розглядається як процес, який передбачає застосування цілісної сукупності конкретних прийомів, способів, дій, спрямованих на отримання нових результатів, досягнення поставленої мети та виконання запланованих завдань, включає низку принципів та методів.

Висновки до Розділу 1:

1. Проблему науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника частково вивчали вітчизняні дослідники. Водночас, на нашу думку, однією з характерних рис вітчизняної історіографії є недооцінка нею питань, що стосуються дослідження особливостей і специфіки науково-методичної діяльності бібліотеки, напрямів сучасної професійної діяльності методистів та впровадження новітніх інформаційних технологій. Актуальним сьогодні залишається визначення основних напрямів підвищення кваліфікації з врахуванням конкретних потреб структурних підрозділів, форм і методів навчання різних категорій співробітників. Практично відсутні праці, в яких досліджуються наукові засади сучасного процесу підготовки і проведення атестації, надаються практичні рекомендації стосовно правильної її побудови. Причина в тому, що сьогодні в українському суспільстві склалося неоднозначне ставлення фахівців до проблеми забезпечення науково-методичної діяльності бібліотеки: одні з них стверджують, що науково-методична робота не потрібна, вона себе вичерпала, її нав'язують, будь-який сучасний бібліотекар все знає та вміє; інші ж, навпаки, вважають, що в процесі бібліотечної роботи постійно виникають несподівані проблеми, котрі потрібно науково досліджувати і пропонувати варіанти їх вирішення. Крім того, на сучасному етапі розвитку, бібліотеки потребують методичної

допомоги в освоєнні багатьох нововведень та розробки рекомендацій щодо їх впровадження. Все це неможливо здійснити без залучення методистів. Отже, на нашу думку, дослідження науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника є досить актуальним і потрібним, оскільки надасть можливість переосмислити здобутий книгозбірнею досвід, сформулювати нову цілісну концепцію її подальшого розвитку.

2. У результаті аналізу наявних досліджень проблеми встановлено, що її історіографія перебуває на етапі становлення. Досі немає цілісного наукового дослідження, в якому б містився комплексний аналіз науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника, його історичної ретроспективи. Разом з тим, простежується загальна тенденція зростання інтересу вчених і практиків сучасного бібліотекознавства до окремих аспектів забезпечення науково-методичної діяльності бібліотеки. Зокрема, вивчаються окремі процеси бібліотечної роботи, особливості організації та проведення науково-теоретичних конференцій і книжково-ілюстративних виставок, деякі аспекти еволюції бібліотечної освіти, впровадження новітніх інформаційних технологій в систему перепідготовки кадрів, проблеми багатоступеневої бібліотечної освіти, дистанційного навчання тощо. Ці розробки вітчизняних і зарубіжних науковців та організаторів бібліотечної справи стали теоретико-методологічною основою нашого дисертаційного дослідження. Нові дослідження науково-методичної діяльності, в тому числі її становлення та розвитку, повинні гармонізувати різні дослідницькі підходи, подолати методологічну обмеженість, ввести до наукового обігу весь комплекс знань і досягнень минулого, в тому числі й історіографічних.

3. Багата джерельна база дала змогу достовірно відтворити історію становлення та розвитку науково-методичної справи в ЛННБУ ім. В. Стефаника, її особливостей і специфіки на сучасному етапі. Вона спрямована на максимальне використання різноманітних документів: документальних й нормативних матеріалів, нормативно-правових та інструктивно-технологічних документів, матеріалів засобів масової

інформації, документальних джерел, що зберігаються в фондах відділу рукописів та архіві ЛННБУ ім. В. Стефаника.

4. Теоретико-методологічною основою дослідження є принципи наукового пізнання: системний, структурно-функціональний, історичний, інституційний та діяльнісний. Специфіка предмета й об'єкта дослідження зумовила використання загальнонаукових і спеціальних методів. З-поміж загальнонаукових використано: емпіричні (спостереження, узагальнення, вивчення результатів діяльності книгозбірні); теоретичні (класифікація, систематизація теоретичних даних, сходження від абстрактного до конкретного, контент-аналіз); методи, що використовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівнях дослідження (абстрагування, аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання). Спеціальні методи – метод соціокультурного аналізу, соціокомунікаційний метод, метод експертної оцінки, термінологічного аналізу й операціоналізації понять, інформаційний та джерелознавчий аналіз. Окрім того, при дисертаційному дослідженні було застосовано сукупність методів історичного аналізу – порівняльно-історичний, хронологічний, конкретно-історичний, історико-книгознавчий, історичної реконструкції.

РОЗДІЛ 2

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ СПРАВИ В ЛННБУ ІМ. В. СТЕФАНІКА

2.1. Становлення науково-методичної служби у 40 – 60-х рр. XX ст.

В залежності від поглядів суспільства на призначення і завдання бібліотеки як соціального інституту формувалися і змінювалися напрями, завдання та тенденції науково-методичної роботи. Жодна бібліотека на західноукраїнських землях до 1939 р. не мала спеціально створеної науково-методичної служби, хоча необхідність організації бібліотечної справи на державному рівні, розвитку її науково-методичних засад, формування бібліотекознавства як окремої наукової дисципліни – усе коло питань вже осмислювалося провідними бібліотечними фахівцями. Після приєднання західних областей України до УРСР почалася реформа бібліотек та бібліотечної справи на основі ідеологічних засад радянського бібліотекознавства. Бібліотечним центром, у якому було сконцентровано значну кількість фондів бібліотек просвітніх установ, громадських об'єднань та приватних книжкових колекцій, які діяли у Галичині до 1939 року, стала Львівська філія бібліотеки Академії наук УРСР (далі – Львівська філія БАН УРСР).

Становлення науково-методичної справи у Львівській філії БАН УРСР тісно взаємопов'язано зі створенням кабінету бібліотекознавства. Юридичною датою заснування цього структурного підрозділу можна вважати 1 червня 1940. Саме тоді, згідно з наказом за № 39 від 30 травня 1940 року, його керівником призначено доктора філософії **Пайончковського Францішека** (див. Додаток 1), який вже мав певний досвід роботи у науковій бібліотеці [143, арк. 69].

На кабінет покладалося виконання низки обов'язків, притаманних аналогічним підрозділам, що діяли у бібліотеках Східної України, а саме: дослідницька, аналітична, інформаційна та педагогічна. Відповідно, серед

першочергових завдань працівників підрозділу було вивчення напрацювань колег з бібліотек Східної України, Росії та інших республік СРСР, щоб в подальшому опиратися на них у своїй роботі. Кабінет мусів стати посередником між практикою і наукою, запроваджуючи кращі досягнення останньої у роботу бібліотеки. Основні напрями його діяльності сформульовано у першому положенні про кабінет бібліотекознавства: «комплектування літератури та матеріалів з обсягу бібліотекознавства, обслуговування бібліотечних працівників бібліотекознавчою літературою та бібліотекознавчими консультаціями, організація бібліотечного вивчення працівникового персоналу» [169, арк. 7].

План роботи кабінету передбачав низку заходів не лише практичного, але й методичного та науково-організаційного характеру. Серед них були розробка принципів алфавітного та систематичного каталогів, опрацювання проекту читацького формуляра, перших технологічних інструкцій, правил, положень, читання лекцій і підготовка курсів з питань бібліотекознавства, а також налагодження співпраці з відповідним відділом бібліотеки АН УРСР у Києві тощо.

У середині 1940 р. для перегляду каталогу було підготовлено інструкцію, яка була надрукована польською та українською мовами. Всі, хто працював із каталогами, застерігались: «Під ніякою умовою не можна ані виймати ані переставляти каталогових скриньок, навіть у випадку зазначення похибки. На похибку належить звернути увагу керівникові робітні або дижурному працівникові. Переглядати картки лише так щоби їх не виймати зі скринки. Каталог є зложений за абеткою українсько-російською... Сигнатура книжки є написана з правила в горі, на лівім розі від читача» [146, арк. 17-18].

В тому ж часі у бібліотеці розробляється «Положення про відділ фондів та обслуговування читачів», «Правила користування абонементом в Філії Бібліотеки Академії наук УРСР», «Положення про звання «Почесного читача Бібліотеки АН»».

Розпочалася робота із формування спеціалізованого фонду, який би містив організаційно-методичні матеріали (інструкції, звіти, форми, бланки), як Львівської філії БАН УРСР, так і провідних бібліотек СРСР. Згідно з наказом директора бібліотеки Зеленка Т. завідувачів відділами бібліотеки зобов'язувалося передати ці матеріали [144, арк.123]. Крім цих документів, до фонду увійшли видання з питань бібліотекознавства, бібліотечного будівництва, устаткування й обладнання бібліотек, гігієни та збереження фондів. Згідно розробленого профілю комплектування, до фонду мали залучатися видання з теорії та історії бібліотекознавства, «фахові словники та енциклопедії, плакати, наочні приладдя, матеріали про діяльність бібліотечних товариств, курсів, конгресів, з'їздів та виставок, праці визначних бібліотекарів та бібліотекознавців, бібліографічні матеріали з бібліотечної справи та історії книги, видання бібліографічних установ та бібліотек, якщо вони містять методичні матеріали, видання з теорії, історії та методики бібліографічної роботи, методики роботи з книгою, журналом, газетою, самоосвіти, наукової організації розумової праці» [170, арк. 7]. На жаль, відомості про загальну кількість фонду, що вдалося зібрати, не збереглися.

Для підвищення інтенсивності поповнення фонду Пайончковський Ф. листовно звернувся до провідних бібліотек СРСР: Академії наук УРСР, імені Леніна у Москві, імені Салтикова-Щедріна у Ленінграді, імені К. Маркса у Тбілісі та бібліотек навчальних закладів: Харківського бібліотечного інституту, Московського інституту бібліотекознавства, Московського державного університету тощо. У цих листах він просив виділити з дублетного чи обмінного фонду бібліотек видання з питань бібліотекознавства для поповнення спеціалізованого фонду. Частина видань надходила за міжбібліотечним абонементом. З них копіювалися найважливіші частини. Так, у звіті за перший квартал 1941 року зазначено, що спеціалізований фонд поповнився 107 виданнями, надісланими з різних бібліотек. Крім цього 288 видань було отримано як обов'язковий примірник,

за обміном і з книгосховища «Оссолінеум». Всі видання були опрацьовані та розташовані на полицях за системою УДК [66, арк. 29].

Головним обов'язком працівників усіх підрозділів бібліотеки в 40-х роках була планувально-звітна система. Крім щоденних індивідуальних звітів, наприкінці кварталу складався квартальний звіт по підрозділу, а напередодні кварталу видавався наказ, відповідно до якого всі завідувачі відділів і кабінетів повинні були скласти плани робіт.

Документи про рух кадрів та організацію праці у відділах бібліотеки підтверджують, що саме кадрові питання були одними з найболючіших. З одного боку, бракувало фахівців, а з іншого – наявні фахівці, відповідно до радянської ідеології, не завжди задовольняли адміністрацію. У зв'язку з цим, поруч із постійними працівниками окремих відділів, працювали бібліотекарі «поденні» або «по домовленню». Були випадки, коли поденних робітників з часом зараховували на ставку. Лише в середині червня 1940 р. секретарю було наказано скласти точний список співробітників «за належною формою» [195, с. 215-216].

В цей час організовувалось підвищення кваліфікації працівників: проводилося «бібліотечне вишколення персоналу та бібліотечна пропаганда». Форми цієї роботи були різні – від організації окремих лекцій та занять з бібліотекознавства до створення постійного гуртка з бібліотечного технімуму для працівників, які не мали спеціальної освіти. Цей гурток відіграв значну роль у становленні кадрів бібліотеки. Так, наприклад, у 1948 р. у ньому навчалося 39 з 99 штатних працівників [210, с. 119].

Дбаючи про фаховий рівень і у зв'язку з тим, що ряд працівників не володів або мав проблеми із знанням української мови, 6 березня 1940 р. було видано наказ про те, що всі співробітники бібліотеки, які не знають української мови, мусять в найкоротшому часі навчитися як слід нею володіти. З цією метою дирекція бібліотеки організувала спеціальні курси, які для наукових робітників поділялися на дві групи: «для тих, хто зовсім не

знають української мови» та «тих, що хоч трохи знають українську мову» [195, с. 215].

У звіті за перший квартал 1941 року зазначено, що впродовж звітного періоду відбувалися перші на західноукраїнських землях бібліотечні курси для працівників вузівських бібліотек. Курси були платні, так у лютому і березні 1941 року було підписано 21 угоду на суму 2225 крб. Найнеобхідніший обсяг знань з основних засад бібліотекознавства отримало 134 співробітники бібліотек західних областей України [66, арк. 30].

Окрім того, в 40-х роках працівники бібліотеки залучалися також і до воєнізованих заходів, які організовувалися як в бібліотеці так і поза її межами. Зокрема, згідно наказу [145, арк. 83] від 25 квітня у бібліотеці організовувались курси ППХО (протиповітряної та хімічної оборони). Усі співробітники були зобов'язані їх відвідувати. Особи, що за віком або станом здоров'я не могли відвідувати курси, повинні були протягом травня-червня здати іспит з обсягу програми ППХО.

На підставі розпорядження Львівського Штабу МПВО (місцевої протиповітряної оборони) були організовані курси по підготовці МПВО. Зазначалося, що курси працюватимуть з 12 жовтня 1940 р. в 19.30 годин по вул. Коссака 4 без відриву від виробництва. Туди направлялися на навчання наступні працівники Львівської філії БАН УРСР: Ольшевич В., Канєвська Є. [195, с. 219].

Бібліотекою активно проводились наради. З одного боку, це були наради, на яких обговорювалися і затверджувалися плани та звіти про роботу структурних підрозділів, приймалися рішення про перебудову їх структури, обговорювалися напрями подальшої діяльності. З іншого боку, проводились також наради працівників львівських бібліотек, на яких розглядалися актуальні та проблемні питання організації їх діяльності.

Зокрема, перша творча нарада працівників наукових бібліотек Львова відбулася у лютому 1941 р. Вона була організована Львівською філією БАН УРСР. Серед учасників були присутні також представники обласної та

районних бібліотек міста. Учасники наради заслухали лекцію наукового працівника бібліотеки Якубця М. І. на тему «Індексація і каталогізація», а також обмінялися досвідом роботи [149, с. 4].

Значну роль у становленні Бібліотеки та організації її роботи відіграла Вчена рада, до складу якої, крім керівних працівників книгозбірні, входили також академіки АН УРСР Возняк М. С., Студинський К. Й., Щурат В. Г., професор Крип'якевич І. П. Уже на першому її засіданні (26 липня 1940 р.) розглядалися такі питання:

1. Стан рукописів І. Франка і питання про їх реставрацію.
2. Про дислокацію фондів і відділів Бібліотеки.
3. Інформація про концентрацію Бібліотеки та ін. [193, арк. 4-5].

З протоколів Вченої ради, що збереглися в архіві Бібліотеки, бачимо, що у вирішенні важливих питань брали участь також відомі письменники Панч П., Василевська В. та інші, які виступали тут з промовами, вносили свої суттєві пропозиції. Варто відзначити, що розпорядження Вченої ради значною мірою впливали на відповідне спрямування роботи бібліотеки, зокрема на її науково-інформаційну діяльність.

Підвищення кваліфікації бібліотечних працівників передбачало відвідування ними «бібліотечного лекторію», на якому вони могли прослухати лекції з різних питань науки, мистецтва, літератури наукових співробітників інститутів АН УРСР [115, с. 1]. Протягом року для робітників бібліотеки читалися лекції, присвячені актуальним питанням бібліотечної справи: досліджувалась історія утворення і досвід роботи бібліотек – імені Леніна в Москві, імені Салтикова-Щедріна в Ленінграді, АН УРСР у Львові, Державної публічної бібліотеки АН УРСР, Всесоюзної бібліотеки іноземної літератури, Одеської державної наукової бібліотеки ім. Горького, Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка; вивчалися окремі процеси бібліотечної роботи – організація виставок у науковій бібліотеці, бібліотечна класифікація, «шлях книги», довідково-бібліографічна робота, робота з відкритими та рідкісними фондами, бібліотечна статистика;

аналізувалися принципи роботи та особливості радянських бібліотек, наради директорів та бібліотечних працівників, здійснювався бібліографічний огляд бібліотекознавчої літератури. Обов'язково протягом року були лекції, присвячені впливу постанов партії і уряду, а також з'їздів КПРС на діяльність бібліотек та визначення її основних завдань, вивчалися погляди Леніна В. І. та Крупської Н. К. на бібліотеку та бібліотечну справу.

Для інформаційного забезпечення читачів організовувалися тематичні виставки, надавалися фахові довідки та консультації. В 40-х роках ХХ ст. було організовано низку книжково-ілюстративних виставок. В основному вони були присвячені: 1) святкуванню ювілейних дат: «10-річчя з дня смерті Маяковського В. В.» (1940), «85-річчя з дня смерті Міцкевича А.» (1940), «25-річчя з дня смерті Франка І. Я.» (1941), «75-річчя з дня народження Лесі Українки» (1946), «До 100-річчя Комуністичного Маніфесту» (1948), «До ХХХ річчя Радянської Армії» (1948), «До 80-річчя з дня народження Горького М.» (1948), «150-роковини видання Енеїди Котляревського» (1948), «110-роковин Нечуя-Левицького І.» (1948), «До 85-річчя від дня народження Кобилянської О.» (1948), «150-річчя з дня народження Пушкіна О. С.» (1949); 2) творчості видатних письменників: Пушкіна О. С. (1947), Шевченка Т. Г. (1947, 1948), Франка І. Я. (1948), Лесі Українки (1948), Маяковського В. В. (1948), Толстого Л. М. (1948), Міцкевича А. (1948), Грабовського П. (1949); 3) історичним подіям та іншим визначним датам: «Виставка історичних документів» (1940), «Присвячена вересневим дням 1939 року» (1940), «Військово-морський флот СРСР» (1940), Виставка творів про Буковину (1940), «Присвячена Міжнародному жіночому дню» (1941), «Виставка до дня більшовицької преси (1941)», «До Міжнародного свята трудящих 1 травня» (1948).

З перших днів існування Львівської філії БАН УРСР співробітники розпочали здійснювати певний обсяг науково-дослідної роботи. Показовим в цьому аспекті було проведення на базі бібліотеки Всесоюзна наукової конференції до 500-річчя винаходу книгодрукування Гутенбергом Й.

(жовтень, 1940 р.) Крім співробітників бібліотеки Генсьорського А. І., Якубця М. І. та інших (всього на конференції виступило 11 працівників бібліотеки), а також відомих львівських книгознавців Свенціцького І. С. та Крип'якевича І. П., які виступили з оглядами найцінніших львівських колекцій рукописної книги і стародруків, діяльності І. Федорова у Львові, роботи перших друкарень південного слов'янства тощо, у конференції вперше взяли участь спеціалісти з Москви, Ленінграда, Києва.

На жаль, досі не знайдені і не опубліковані повні тексти прочитаних на конференції доповідей, які, за свідченням історика і книгознавця Ісаєвича Я. Д., незадовго до смерті українського бібліографа Максименка Ф. П. (1983 р.) зберігалися в його особистому архіві. Кожна з цих доповідей становила оригінальне дослідження, а їх видання дало б уявлення про науковий рівень і проблематику радянського книгознавства тих років. Найповнішим опублікованим джерелом інформації про зміст доповідей і роботу конференції в цілому, про приурочену до неї книжкову виставку залишається стаття Кисельова М. П., опублікована в московському журналі «Историк-марксист». Вона, власне, і стала першим ґрунтовним оглядом бібліотеки у галузі книгознавства [120, с. 34-35].

Важливим аспектом науково-дослідної діяльності бібліотеки була, зокрема, її участь у підготовці (на базі рукописних і книжкових фондів) 25-томного видання творів І. Франка. Очолював цю відповідальну роботу у Києві Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, а розшуками та підготовкою матеріалів до друку у Львові керував відомий франкознавець Возняк М. С. Активну участь у цій роботі взяли співробітники відділу рукописів, зокрема Деркач М. Д. Були розроблені не тільки принципи видання і складено проспект усіх томів, а й підібрано для них автографи і першодруки творів [120, с. 36].

Для налагодження ефективної науково-методичної роботи та співпраці із книгозбірнями регіону, планувалося створення картотеки

львівських бібліотек [165, арк. 13]. На жаль, діяльність Львівського філіалу БАН УРСР була перервана війною і не всі плани вдалося здійснити.

Роки війни і тимчасової німецької окупації тяжко позначились на роботі бібліотеки. Німецька влада об'єднала наукові бібліотеки Львова в єдину мережу Державних бібліотек Лемберг (Staats-bibliotek Lemberg). З фондів бібліотеки було вилучено радянські видання, які наприкінці липня 1942 р. прилюдно спалили. Велика частина фондів загинула внаслідок пошкодження будинку бібліотеки по вул. Стефаника авіаційною бомбою в 1944 р. [89, с. 71]

Під час відступу німців у 1943 р. науковий працівник Львівського філіалу БАН УРСР Генсьорський А. І. одержав наказ від керівника міської бібліотеки (німця) – негайно евакуювати цінні книги. Не послухавши наказу спільно із Луциком Р. Я. вони запакували менш цінну літературу, дублікати, залишивши найдорожчі і найцінніші книги в бібліотеці. Проте, не зважаючи на це, під час війни досить значна частина фондів бібліотекою все ж була втрачена назавжди. Серед них: найцінніші книги, рукописи, стародруки, рідкісні гравюри. Всього було вивезено 5113 рукописів, 3139 стародруків, 2346 рідкісних гравюр, 40 тисяч томів наукових творів радянських вчених по економії, статистиці, математиці, фізиці, хімії, техніці, геології, багато фахових журналів та літератури на мовах східних народів. Зникли всі рукописи великих польських письменників Міцкевича А. і Словацького Ю., всі книги-унікуми XVI сторіччя, рідкісні книги з колишніх королівських бібліотек та багата збірка дисидентських друків. До Німеччини було вивезено колекцію оригінальних рисунків А. Дюрера, яка щодо кількості вважалася сьомою у світі [161].

Спеціалізований фонд організаційно-методичної документації дивом було врятовано під час німецької окупації. Як свідчать архівні матеріали, у роки лихоліття його було сховано у якійсь маленькій комірчині, у приміщенні бібліотеки по вул. Радянській (нині – вул. Винниченка). Лише у листопаді 1944 року, очевидно випадково, натрапив на нього Янчак Я. В.

[190, арк. 5]. Правда, повернутися документам до кабінету бібліотекознавства не судилося. Питання відновлення його діяльності неодноразово порушувалося на нарадах різних рівнів працівниками бібліотеки, серед яких такі постаті, як Деркач М. Д. і доктор Пуліян Г. А. У рішенні наради завідувачів відділів, яка відбулася 16 листопада 1944 р. під керівництвом доктора Щурата В. Г., навіть зазначено, що «кабінет бібліотекознавства треба відтворити» [191, арк. 8]. Але далі розмов справа не пішла і до штатного розпису бібліотеки кабінет бібліотекознавства не було введено. Оскільки знайдений масив документів не мав господаря, його було розпорошено по різних відділах. Доля методичних матеріалів залишилася невідомою.

У повоєнні роки було створено Бібліотечну Раду (жовтень, 1946 р.). До її складу увійшли: Гнип П. І. (заступник директора з наукової частини, голова Ради), Деркач М. Д. (завідувач Українського сектору), Гембарович М. Т. (завідувач Польського сектору), Генсьорський А. І. (завідувач Музею книги при відділі стародруків), Курчаба З. І. (завідувач відділу мистецтва), Янчак Я. В. (завідувач відділу комплектування), Голенко І. Г. (завідувач відділу спецфондів). Раду було створено «для кращої організації бібліотечної та бібліотечно-наукової роботи» [147, арк. 78]. На жаль, в наступні роки Бібліотечна рада збиралася з перебоями, а згодом взагалі припинила своє існування. Відновлення її діяльності відбулося тільки в 1953 р. [76, арк. 16]. Тоді до її складу увійшли представники інститутів та установ Львівського філіалу АН УРСР, представники вищих учбових закладів м. Львова, представник відділу культури Львівського Облвиконкому та інші.

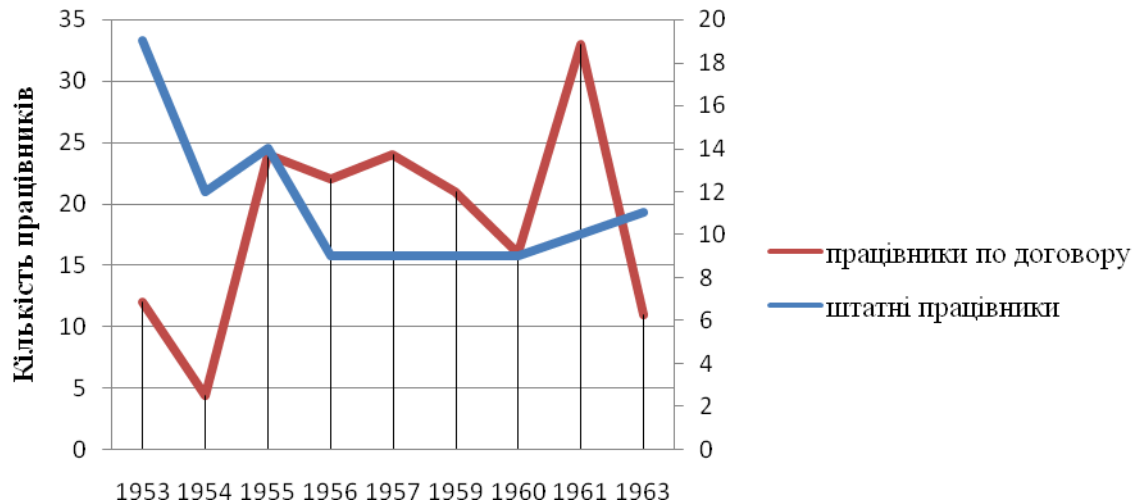
Бібліотечна рада на своїх засіданнях обговорювала питання науково-бібліографічної та видавничої роботи, питання комплектування, переробки каталогів та картотек, координації діяльності бібліотек та поліпшення обслуговування читачів, переінвентаризації і рекаталогізації книжкових фондів. У звіті за 1963 р. з'являється зауваження стосовно того, що потрібно «ширше практикувати розгляд питань бібліотечної роботи на засіданнях Бібліотечно-методичної Ради» [80, арк. 6].

Для проведення переінвентаризації та рекаталогізації книжкових фондів бібліотеки була створена спеціальна комісія: голова комісії – Куш О. П. (директор бібліотеки); Члени комісії – Касьянов Г. І., Сакк З. П., Іванова В. В., Володарська Е. М., Луцик Р. Я., Вулах В. Л. Перед початком проведення відповідних робіт комісією було розроблено ряд інструкцій та планів [166]. Серед них: «Інструкція для робіт по підготовці книжкових фондів і фондів періодики в книгосховищі по Радянській вул. 24 до переінвентаризації», «Інструкція для бригадира по переінвентаризації та топографічному опису фондів Львівської бібліотеки АН УРСР», «Інструкція для оцінки іноземної літератури під час переінвентаризації фондів Львівської бібліотеки АН УРСР», «Інструкція для оцінки періодичних видань під час переінвентаризації фондів Львівської бібліотеки АН УРСР», «Інструкція для оцінки книг під час переінвентаризації книжкових фондів Львівської бібліотеки АН УРСР», «Інструкція для проведення переінвентаризації та топографічного опису фондів періодики Львівської бібліотеки АН УРСР», «Інструкція для проведення переінвентаризації та топографічного опису книжкових фондів», «Основні правила переінвентаризації фондів Львівської бібліотеки АН УРСР», «Основна інструкція по переінвентаризації фондів періодики Львівської бібліотеки АН УРСР та складання на ці фонди топографічного каталога», «Основна інструкція для робіт по переінвентаризації книжкових фондів Львівської бібліотеки АН УРСР та складання на ці фонди топографічного каталога», «Інструкція по проведенню опису книжок для генерального і алфавітного каталогів на фонди, що зберігаються в книгосховищах по вул. Радянській 24, Лисенка 14 та Бібліотечній 2 Львівської бібліотеки АН УРСР», «Оперативный план организации работы бригад по переинвентаризации и по каталогизации фондов по ул. Радянской 24».

Відповідно до «Календарного плану робіт по переінвентаризації та каталогізації частини фондів Львівської бібліотеки АН УРСР» [166, арк. 27-

28] усі роботи повинні були відбуватись протягом II – IV кварталу 1953 р. (квітень-грудень).

Бригада по переінвентаризації включала як штатних працівників, так і працівників на договірних умовах:



Питання переінвентаризації та рекаталогізації було надзвичайно важливим, оскільки існуючі інвентарні книги не відповідали наявності книжок у фондах. Така ситуація склалася через об'єктивні причини: по-перше, фонди Львівської бібліотеки АН УРСР склалися з фондів різних бібліотек і були відмічені до цього часу тільки в інвентарях тих бібліотек, до яких вони належали; по-друге, в часі війни багато книжок пропало, а після війни велика кількість книжок була вислана в Польщу. Тому потрібно було здійснити переінвентаризацію у відповідності з правилами інвентаризації, які існували в радянських бібліотеках.

Крім того, на Бібліотечній раді було розглянуто і затверджено «Положення про Львівську наукову Бібліотеку АН УРСР» (1954), «Інструкцію по боротьбі з відмовленнями при виконанні читацьких вимог» (1963).

В 1957 році було проведено впорядкування й оформлення справ архіву Львівської бібліотеки АН УРСР, починаючи з 1944 р. (плани, накази, звіти тощо). Зокрема були впорядковані всі особові справи (902 од.) осіб, які працювали в бібліотеці [77, арк. 26].

Основні питання роботи бібліотеки обговорювалися на наукових та виробничих нарадах при директорів. Тут обговорювалися плани та звіти про роботу всіх відділів та кабінетів бібліотеки, стан масової роботи, підготовку до атестації бібліотечних працівників, виконання постанов Президії АН УРСР, слухались звіти про стан роботи переінвентаризації та рекаталогізації фондів літератури, обговорювалися питання раціоналізації і покращення роботи на окремих ділянках тощо. Наприклад, 17 квітня 1953 р. була проведена виробнича нарада, на якій обговорювалось питання «Про реалізацію висновків атестаційної комісії від травня 1951 року» [189, арк. 54]. Ільїна Т. А. звернула увагу присутніх на те, що в 1951 році комісією було атестовано 70 людей, з них було допущено до виконання своїх обов'язків 17 працівників, з умовою, що вони отримають вищу, вищу спеціальну та середню спеціальну освіту. Частина працівників виконали умову. Але були й такі, які не виконали рішення атестаційної комісії. Серед них: Богуславець О. Ф., Вітчевська (Каневська) Е. Ф., Гулей Л. П., Криськова З. А., Зуб С. І., Прикладивський П. Ф., Тарапата А. П., Даревич С. А., Шаповалова Я. І. Зверталася увага на те, що з року в рік вимоги до бібліотечних працівників зростають, і тому потрібно навчатися. В іншому випадку «молоді кадри прийдуть на зміну тим, хто не росте» [189, арк. 55].

На наради виносились актуальні питання бібліотечної роботи. З часом була вироблена своя специфіка: по кожному питанню працювала комісія, яка детально вивчала його, потім воно виносилось на обговорення. По кожній нараді розроблялися заходи щодо покращення роботи, які оформлялись наказом по бібліотеці. Президія постійно діючої виробничої наради стежила за тим, щоб намічені заходи своєчасно виконувались [80, арк. 49].

У 1950 р. Львівський філіал БАН УРСР розпочав роботу з реорганізації систематичного та алфавітного каталогів. Для цього було створено бригаду у складі: Богуславець О. П., Гумецький В. К., Каневська Е. Ф., Карпов І. Т., Люфтова М. І., Сакк З. П. (відповідальний бригадир). За розпорядженням Уповноваженого Президії АН УРСР по Львівських академічних установах

член-кореспондента АН УРСР Штокал Й. З. для допомоги в «очистці» систематичного каталогу від застарілої літератури з окремих ділянок науки залучили вісьмох наукових працівників львівських відділ інститутів АН УРСР, сімох наукових працівників ЛАУ та одного фахівця, відрядженого з Державної публічної бібліотеки у Києві. Мета роботи – в найближчий час зробити систематичний каталог дієвим чинником з пропаганди творів класиків марксизму-ленінізму, урядових рішень та праць діячів більшовицької партії та радянського уряду. Було здійснено ідеологічну редакцію розділів: «Діалектичний матеріалізм», «Історичний матеріалізм», «Соціалістичне будівництво»; доповнено працями класиків марксизму-ленінізму та постановами партії та уряду розділи: «Наука», «Аграрне питання», «Релігія та боротьба з нею», «Праця», «Колгоспне будівництво», «Соціалістичні методи праці», «Стаханівський рух», «профспілки»; закінчено перебудову розділу «Сільське господарство», який очолено творами та висловлюваннями партійних та державних діячів. Усього впродовж року було перевірено 135 скриньок систематичного каталогу, з яких вилучили 4000 карток [72, арк. 2; 148, арк. 281-282] та зроблено виправлення у 70 скриньках алфавітного каталогу [73, арк. 10].

Серед важливих політико-виховних і науково-популярних заходів бібліотеки варто відзначити організацію та проведення виставок до ювілейних дат і присвячених важливим подіям у житті країни (див. Додаток 2). Зважаючи на історичну епоху, тематика книжково-ілюстративних виставок теж була відповідна. Досить значна їх кількість була присвячена життю і революційній діяльності вождям пролетаріату Леніну В. І. та Сталіну Й. В. У бібліотеці постійно діяла виставка, присвячена діяльності більшовицької партії, яка на багатому документальному і фотоілюстративному матеріалі розповідала читачам про її героїчний шлях, боротьбу з внутрішньою та зовнішньою контрреволюцією, американо-англійськими імперіалістами й українськими буржуазними націоналістами. Як бачимо, кожна із таких виставок супроводжувалася гаслами: «боротьба з

американо-англійськими імперіалістами, українськими буржуазними націоналістами» і навіть, коли готувалась виставка, присвячена 50-річчю з дня народження видатного українського письменника Ярослава Галана, то було зазначено, що він був «по-звірячому убитий наймитами Ватікану» [101, с. 4]

Проведення виставок ми можемо розглядати як одну із форм науково-методичної роботи, оскільки вона передбачає певну аналітичну та наукову діяльність: ознайомлення з літературою і бібліографічними матеріалами; складання плану; виокремлення розділів та підрозділів виставки; насамкінець складається каталог виставки. Готуючи матеріали, працівники бібліотеки відбирають лише ту літературу, яка безпосередньо відповідає тематиці виставки, по можливості найновіші видання.

Кожну виставку приймала спеціальна комісія, до складу якої, крім бібліотечних працівників, входили консультант, представники партійної й професійної організації бібліотеки. Тільки після виправлення вказаних комісією недоліків, населення міста інформувалося по радіо та через пресу, а окремі установи, організації й підприємства по телефону про час відкриття виставки [88, с. 28].

Значну роль у справі організації книжкових виставок відігравала книга побажань та зауважень, записи якої враховувалися в подальшому в практичній роботі, сприяли поліпшенню всієї діяльності бібліотеки по пропаганді книги.

Результатом науково-методичної роботи бібліотеки стали: «Бюлетень № 1 (Досвід роботи)» (1951) [25], Карпенко О. Ю. «Короткий довідник [по Львівській бібліотеці АН УРСР]» (1952) [94]. Опубліковані матеріали висвітлювали діяльність книгозбірні, відображали усе нове, прогресивне в її роботі того періоду, в тому числі досвід роботи по сприянню стахановському руху у формі організації на підприємствах міста пересувних тематичних бібліотек, заочних абонементів, надання конкретних методичних і практичних порад з питань влаштування виставок спеціальної літератури,

давали уявлення про її структуру, особливості формування фондів, досягнення та труднощі в роботі. В основному видані праці цього періоду мали скоріше описовий, констатуючий, а не дослідницький характер і вузько-локальне значення. Важливе значення в громадському та виробничому житті бібліотеки належало стінній газеті «Радянський бібліотекар», що розпочинає виходити один раз на місяць. Двічі на конкурсі стінних газет Львівських установ АН УРСР вона одержала першу премію.

В 50-ті роки XX ст. при розробці наукової проблематики Львівська філія БАН УРСР активно співпрацює з Інститутом суспільних наук, які займалися розробкою наступних наукових проблем: «Боротьба українського народу за своє соціальне і національне визволення», «Формування робітничого класу на Україні» та «Визволення Західної України Радянською Армією і встановлення радянської влади». Зокрема, в цей період працівниками бібліотеки було укладено анотовані покажчики «Боротьба українського народу під керівництвом Богдана Хмельницького проти польсько-шляхетського гноблення, за приєднання України до Росії», «Наукові праці львівських учених», «Більшовицька дореволюційна преса про історію революційного руху на Україні». Продовженням вказаних досліджень стала розробка таких наукових тем як «Богдан Хмельницький – видатний державний діяч і полководець» та «Образ Богдана Хмельницького в українській радянській літературі» [111, с. 2].

На честь 300-річчя возз'єднання України з Росією проведено розширене засідання Бібліотечної ради Львівського філіалу АН УРСР за участю бібліотечних працівників. З доповіддю «Відображення возз'єднання України з Росією в українській літературі» виступив головний бібліотекар Гуменюк М. П.

Бібліотечна рада ухвалила постанову, де було намічено конкретні заходи з відзначення колективом бібліотеки історичної події в історії нашої Батьківщини. Рекомендовано до друку бібліографічний покажчик рукописних матеріалів бібліотеки «Визвольна війна українського народу в

1648-1654 рр. Возз'єднання України з Росією». Вирішено щодня поповнювати новими експонатами книжково-ілюстративну виставку «300-річчя возз'єднання України з Росією», яка організована в бібліотеці, провести конференцію читачів по книзі Рибак Н. «Переяславська Рада» у бібліотеці, систематично читати лекції у підшефному Брюховицькому районі і для трудящих Львова на теми, пов'язані з 300-річчям возз'єднання України з Росією.

Підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів постійно знаходилося в центрі уваги бібліотеки на всіх етапах її діяльності. Науково-педагогічна робота установи зумовлена тим, що у післявоєнні роки вона поповнювалась переважно непідготовленими у професійному відношенні кадрами. Враховуючи освітню підготовку нових працівників, бібліотека формує на базі створеного у 1946 р. гуртка технімуму, дворічні курси та шестимісячний семінар-практикум з основ бібліотекознавства та бібліографії. Всі нові працівники з вищою неспеціальною освітою обов'язково закінчують курси, а співробітники з середньою освітою відвідують семінар-практикум.

Наявність в фондах бібліотеки великої кількості іншомовних видань змусила звернути серйозну увагу на організацію вивчення співробітниками іноземних мов. З цією метою в бібліотеці створюються гуртки з вивчення польської, французької, англійської та німецької мов [75, арк. 46-47].

Велика увага в радянський період приділялася підвищенню ідейно-політичного рівня працівників бібліотеки. Для цього в її межах було організовано розгалужену мережу партійної освіти: по-перше, здійснювалась робота серед осіб, які самостійно вивчали твори класиків марксизму-ленінізму (проводилися семінари, а в кінці року – підсумкова теоретична бесіда); по-друге, відбувались заняття в гуртках по вивченню поточної політики, рішень партії та уряду; по-третє, велика кількість бібліотекарів навчалися у Вечірньому університеті марксизму-ленінізму; по-четверте, працівники бібліотеки приймали участь в агітаційно-масовій роботі серед населення.

Традиційною формою підвищення кваліфікації співробітників бібліотеки була організація занять методичних семінарів на рівні відділу. Тематика занять визначалася функціональними завданнями та специфікою роботи кожного відділу. Відбувалися вони переважно один раз на місяць. Ці семінари були дуже популярні в ЛНБ АН УРСР, оскільки давали можливість працівникам певного відділу брати активну участь в обговоренні питань теорії і практики бібліотекознавства в рамках добре знайомого їм технологічного процесу, поглиблювати фахові знання, узагальнювати досвід роботи відділу, поєднувати теорію з практикою [210, с. 121]. На методичних семінарах досить часто обговорювалися публікації найбільш відомих журналів, присвячені питанням бібліотекознавству. Проводився огляд статей таких видань, як «Библиотекарь», «Бюллетень Государственной ордена Трудового Красного Знамени публичной библиотеки им. М. Е. Салтыкова-Щедрина», «Большевик», «Коммунист», «Советская библиография», «Исторический архив». А також іноземних видань – чехословацького журналу «Archivní Časopiš» та німецького «Archivmitteilungen» [79, арк. 85, арк. 140].

Працівники бібліотеки брали активну участь у методичних семінарах, які проводились іншими науковими установами. Зокрема, на початку 1959 р. Науковою бібліотекою Львівського державного університету ім. І. Франка було проведено два семінари: на першому виступив доцент кафедри бібліотекознавства Московського державного бібліотечного інституту Амбарцумян З. М. з доповіддю на тему: «Новое в методике индексации и организации систематического каталога»; на другому – обговорювалась доповідь Артисевич В. О. «Про опыт работы Зональной научной библиотеки Саратовского государственного университета» [78, арк. 32].

Важливою складовою частиною системи підвищення кваліфікації працівників бібліотеки були науково-практичні конференції: «300-річчя возз'єднання України з Росією» (1954), «700-річчя м. Львова» (1956), «Сто років з дня смерті Т. Г. Шевченка – великого українського поета, борця за

краще майбутнє українського народу» (1961), «Робота бібліотек по вихованню радянського патріотизму, пролетарського інтернаціоналізму» (1963), «Участь бібліотек у комуністичному вихованні трудящих» (1964), «Допомога бібліотек промисловому та сільському виробництву» (1964), «Пропаганда творів В. І. Леніна та літератури про нього» (1968).

З 1954 року щорічно проводилась конференція «Про роботу Бібліотеки», на якій обговорювалися питання роботи бібліотеки в минулому році та її завдання на поточний рік. Зокрема, у квітні 1957 р. з доповіддю виступив заступник директора по науковій роботі Куш О. П. В обговоренні взяли участь наукові працівники Інституту суспільних наук, педагогічного інституту та інших установ. Усі присутні звернули увагу на те, що старі фонди бібліотеки зберігаються в жахливих умовах без дотримання відповідних норм. З одного боку, це призводить до їх нищення, а з іншого – робить їх недоступними для читачів, оскільки через поганий стан останнім відмовляють у їх використанні. Також читачами порушувалося питання про необхідність обміну дожовтневою періодикою між Львівською бібліотекою та бібліотеками Ленінграда, Москви, Києва.

На конференції було відзначено високий професіоналізм та кваліфікацію таких співробітників Гебултовського К., Сологуба І., Вальчицької М., Зайця Ю., Сухонос В. та інших [98, с. 3]

Спільно з науковими бібліотеками Львівського університету і Львівського політехнічного інституту проведено наукові конференції, присвячені 50-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції, 50-річчю Радянської України, 50-річчю ВЛКСМ. У січні 1965 р. відбулась наукова конференція з нагоди 25-річного ювілею заснування Львівської наукової бібліотеки АН УРСР [89, с.76-77]. На 1968 – 1970 рр. накреслена велика програма заходів, присвячена 100-літньому ювілею з дня народження В. Леніна. Успіхом у читачів користувались конференції на теми: «В. І. Ленін і комсомол», «В. І. Ленін і М. Горький», «В. І. Ленін і Н. К. Крупська»,

«В. Ленін і В. Маяковський», «Ленін про принципи соціалістичного господарювання» [188, с. 3].

У цей період поширеною формою науково-методичної роботи є організація та проведення літературних вечорів, на які запрошувалися крім наукових працівників інститутів АН УРСР і ВУЗів, інженерно-технічні працівники і робітники заводів, письменники та читачі бібліотеки. Вони присвячувалися, зазвичай, відзначенню якоїсь визначної дати: «До 90 роковин з дня смерті Т. Г. Шевченка» (1951), «Ярослав Галан – великий український письменник» (1951), «До 60-річчя від дня народження В. В. Маяковського» (1953), «До річниці з дня смерті О. М. Горького» (1956, 1961), «До 50-річчя з дня виходу в світ роману О. М. Горького «Мати»» (літературна доповідь проф. М. М. Пархоменка) (1956), «До 50-річчя з дня смерті І. Карпенка-Карого (І. К. Тобілевича)» (1957), «До 100-річчя з дня народження А. П. Чехова» (з доповіддю виступив М. Рудницький) (1960). Досить часто організовувалися зустрічі читачів з провідними вченими та сучасними письменниками. Зокрема, з доктором технічних наук Карпенко Г. (1955), делегатом Другого Всесоюзного з'їзду радянських письменників Беляєвим В. (1955), письменником Далеким М. (1957), академіком АН УРСР Савіним Г. М. (1957), директором Львівського філіалу Центрального музею В. І. Леніна, кандидатом історичних наук Дудикевичем Б. К. (1961), письменниками м. Харкова Шовкоплясом Ю., Махненком Ю. та Третьяковим Р. (1963).

Постанова ЦК КПРС від 22 вересня 1959 р. «Про стан і заходи з удосконалення бібліотечної справи в країні» звернула увагу на незадовільний стан роботи з пропаганди бібліотечно-бібліографічних знань, низький фаховий рівень бібліотечних фахівців. Довелося шукати нові шляхи для поліпшення ситуації. У великих містах визначалася базова бібліотека, яка виконувала функції науково-методичного керівництва бібліотеками сусідніх областей. В умовах відсутності у західноукраїнському регіоні вагомої бібліотеки у підпорядкуванні міністерства культури, за базову інституцію

було обрано Львівську наукову бібліотеку імені В. Стефаника (нині ЛННБУ ім. В. Стефаника), яка на той час була у підпорядкуванні Академії наук УРСР.

У квітні 1963 року, згідно з постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР, бібліотека підпорядковується Міністерству культури УРСР та стає одним з республіканських центрів науково-методичної роботи, спрямованої насамперед на підготовку до друку видань методичних і бібліографічних матеріалів, зокрема серії «На допомогу бібліотекареві», проведення республіканських, обласних семінарів і нарад. З метою підвищення ефективності наукової роботи в республіці на ЛНБ ім. В. Стефаника покладено обов'язок здійснювати організаційно-методичне керівництво роботою бібліотек групи областей Прикарпатської зони УРСР: Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської і Чернівецької [181, арк. 1].

В цей час бібліотека надала методичну та консультативну допомогу ЦБТІ Львівського Раднаргоспу, 13-ти технічним і науковим бібліотекам підприємств та установ в їх роботі з інформаційними науково-технічними матеріалами і спеціальними видами технічної літератури, а також в організації каталогів та картотек. Окрім того, було надано допомогу відділу спецвидів технічної літератури Української державної бібліотеки імені КПРС в організації каталогу стандартів: працівниками бібліотеки було скомплектовано і відправлено до вказаної бібліотеки каталог нових стандартів на 896 карток [80, арк. 41].

Зміна структури бібліотеки, необхідність кадрових змін вимагали нових підходів до організації бібліотечної діяльності. У той час, як ніколи відчувалася потреба у налагодженні повноцінної науково-методичної роботи. Однак, внаслідок професійної некомпетентності тогочасного керівництва бібліотеки, нерозуміння завдань і функцій відділів, спостерігалася зволікання з відкриттям такого необхідного для бібліотеки підрозділу, як науково-методичний. І лише на початку 1964 року відновилася діяльність кабінету

бібліотекознавства, який отримав статус відділу і нову назву: науково-методичний. Історія становлення та розвитку відділу була неоднозначною, впродовж певних періодів змінювалися обсяги виконуваних робіт та ставлення до відділу з боку керівництва бібліотеки. Певні пріоритети у роботі відділу встановлювалися і його керівниками. Тому історію цього структурного підрозділу слід розглядати у взаємозв'язку із особистостями, які його очолювали.

Після відновлення відділу у структурі бібліотеки, посаду завідувача обійняла **Сакк Зоя Павлівна** (див. Додаток 3), спеціаліст з вищою бібліотечною освітою і значним досвідом роботи у бібліотеці. Під її керівництвом відділ відразу ж налагодив роботу із вивчення та запровадження нових прогресивних технологій на багатьох ділянках роботи у бібліотеці, зосереджуючи основну увагу на наданні кваліфікованої методичної і практичної допомоги бібліотекам Прикарпатської зони УРСР. Штат відділу на той час складався із шести працівників, за кожним із них було закріплено кураторство бібліотеками певної області. Так, за організацію роботи бібліотек Тернопільської області відповідав Райскін І., Львівської області – Сакк З., Закарпатської – Бонішко І., Івано-Франківської – Коваленко О., Рівненської та Волинської – Кравченко Є., Чернівецької – Лазеба Є. Методисти здійснювали аналіз планування та звітності обласних бібліотек кожної із закріплених областей, неодноразово виїжджали для надання методичної та практичної допомоги на місцях, організації нарад і семінарів з питань бібліотекознавства. На підставі моніторингу діяльності цих бібліотек працівниками відділу складалися методичні рекомендації щодо покращення їх роботи. Поряд з цим, методистам постійно передавалися на рецензування методичні та бібліографічні видання обласних бібліотек УРСР, що вимагало значних затрат часу.

Особливо насиченим у науково-методичному плані був 1964 рік, упродовж якого проведено велику кількість заходів: триденний практикум бібліотекарів абонементів районних бібліотек для дорослих, одноденний

семінар-нараду голів бібліотечних рад районних бібліотек, триденний практикум завідувачів читальних залів районних бібліотек для дорослих, дводенний семінар завідувачів бібліотеками областей Прикарпатської зони, нараду завідувачів районними, зональними, міськими бібліотеками, методистів, інспекторів відділів культури [120, с. 112].

Для вдосконалення роботи ЛНБ ім. В. Стефаника та бібліотек мережі розроблялися організаційно-методичні та інструктивно-технологічні документи з наукової організації праці, вивчалися, розроблялися і впроваджувалися норми на процеси бібліотечно-бібліографічної діяльності. Окрім того, вони брали участь у діяльності комісії з вироблення проекту норм на основні процеси роботи обласних масових бібліотек України.

Впоратися із таким значним обсягом роботи було б складно, як би не залучення дев'яти позаштатних методистів: Бартош Е. А., Сортак Ю. І., Трухманова М. К., Дика А. В., Габрин М. І., Новинська А. А., Распопін П. Ф., Грошева Н. І., Данч Г. А.

У 1964 році розпочато активну роботу з формування спеціалізованого фонду. І знову повторюються вже здійснювані етапи роботи: перегляд каталогів (генерального та відділу бібліографії), відбір документів, їх переоформлення і передача до науково-методичного відділу. Поточні нові надходження до фонду були досить незначними. Наприклад, у 1966 році вони склали лише 142 примірника. Для покращення комплектування фонду профільними виданнями працівники знову звернулися до провідних бібліотек Москви, Ленінграда, Києва з проханням допомогти сформувати повноцінний фонд фахових видань з питань бібліотекознавства.

Для виконання великого за обсягом комплексу робіт методистам не вистачало часу, тому у 1966 році згідно з наказом директора бібліотеки аналізування та рецензування методичних і бібліографічних матеріалів обласних бібліотек України було покладено на відділ бібліографії. Це розпорядження дало змогу методистам більше уваги приділяти діяльності

бібліотек закріплених областей, вдосконаленню процесів роботи відділів ЛНБ ім. В. Стефаника.

Вивільнений час використовувався на надання науково-методичної допомоги безпосередньо у бібліотеках Прикарпатської зони. Методисти отримали можливість частіше відвідувати книгозбірні для надання практичної й консультативної допомоги з питань удосконалення процесів бібліотечної діяльності, а саме: формування, організації та збереження фондів, організації системи каталогів і картотек, переводу фондів та каталогів на таблиці ББК, організації довідково-інформаційного обслуговування читачів і проведення фронтальних перевірок їх діяльності. Важливе місце у методичній діяльності займає складання науково-методичних матеріалів на допомогу масовим бібліотекам. Всього було підготовлено та надіслано 70 видань методично-бібліографічних матеріалів, рекомендаційних покажчиків і списків літератури, консультацій. Зокрема, методично-бібліографічні матеріали були присвячені таким радянським і зарубіжним письменникам: Горькому М., Маяковському В., Тичині П., Гончару О., Первوماйському Л., Козланюку П., Шекспіру В., Войнич Е. та ін. Видавався щорічний рекомендаційний покажчик новинок художньої літератури «Українська радянська художня література. Переклади. Літературознавство» та рекомендаційні покажчики, присвячені лауреатам Ленінських та Державних премій ім. Т. Г. Шевченка, збірники методичних матеріалів «Художня література – важливий засіб комуністичного виховання» (1965), «Досвід роботи бібліотек західних областей УРСР по пропаганді художньої літератури і мистецтва» (1967). Крім того, було видано окремо ряд консультацій про роботу бібліотек з художньою літературою: «Пропаганда поезії в бібліотеках», «Робота бібліотек з творами класиків вітчизняної літератури» [220, с. 67-68]. Підвищенню рівня методичного керівництва масовими бібліотеками регіону сприяли також публікації працівників бібліотеки в періодичній пресі.

Вагомою практичною допомогою обласним бібліотекам Прикарпатської зони були аналізи й огляди їх бібліографічних та методичних матеріалів (Бонішко І., Лазеба Є. Аналіз видань обласних бібліотек з питань пропаганди художньої літератури (1965); Лазеба Є. М. Аналіз видань з питань пропаганди художньої літератури та літератури з мистецтва (1966); Кравченко Є. Видання на допомогу в пропаганді художньої літератури та літератури з мистецтва).

Характерно, що авторитет методистів із року в рік зростав, не лише серед працівників обласних бібліотек, а й у ЛНБ ім. В. Стефаника: жодне питання, яке стосувалося впровадження нових або вдосконалення існуючих виробничих процесів (робота з фондами та каталогами, організація обслуговування читачів) не вирішувалося дирекцією без попереднього узгодження з науково-методичним відділом. Поряд з цим працівники відділу організовували та брали участь у науково-практичних конференціях і семінарах. У цей період закладено підвалини науково-дослідної роботи бібліотеки. Під керівництвом співробітників відділу організовувалися та проводилися науково-прикладні дослідження з питань бібліотекознавства. Розпочався цей напрям роботи виходом друком перших наукових статей у фахових виданнях, які висвітлювали результати інформаційного обслуговування читачів, актуальні питання науково-методичного керівництва [113; 114].

Інформаційна робота в 60-х роках ХХ ст. здійснювалася у системі традиційних рішень, серед яких чільне місце посідала організація виставок різноманітної тематики. Домінуючою була як і в попередні роки пропаганда комуністичної ідеології, вивчення життя та творчості В. І. Леніна та інших відомих радянських державних і політичних діячів (див. Додаток 4).

На відміну від попередніх років, найменша кількість виставок була присвячена знайомству з іншими країнами та книгознавству. Всього цій тематиці було присвячено дві виставки «Присвячена Франції» (1960), «До 120-річчя з дня виходу першого видання «Кобзаря»» (1960). Окрім того,

варто звернути увагу також ще на дві виставки, які виходять за межі визначеної нами тематики – це «Виставка фотографій пам'ятників Т. Шевченка» (1968) та «Познайомтесь – Львів!» (1968).

В 60 – 70-х рр. ХХ ст. продовжувалась переінвентаризація і рекаталогізація старих фондів та організація систематичного каталогу на них. З цією метою бібліотека приймала участь в семінарах-нарадах з питань впровадження ББК, які відбулися при Державній бібліотеці СРСР ім. В. І. Леніна у Москві (1966 р.) та при Республіканській бібліотеці ім. КПРС (1968 р.). Ознайомлення з перспективами впровадження ББК, вивчення досвіду наукових бібліотек по переходу на ББК позитивно вплинуло на вирішення цього питання.

На Вченій раді книгозбірні була заслухана інформація про впровадження ББК в наукових бібліотеках країни, методи роботи по перебудові систематичного каталогу за таблицями ББК. Після складання перспективного плану переведення систематичного каталогу наукової бібліотеки на ці таблиці було запроваджено індивідуальне та колективне вивчення працівниками окремих випусків ББК та інструкцій, виданих Державною бібліотекою ім. В. І. Леніна, таблиць загальних і територіальних типових ділень, методики індексації; проводились практичні семінарські заняття в секторі систематизації, в колективі бібліотеки для ознайомлення з структурою і принципами ББК.

Окремі працівники пройшли стажування у відділі систематизації Державної бібліотеки СРСР ім. В. І. Леніна. І тільки після проведення значної підготовчої роботи в квітні 1968 року бібліотека приступила до систематизації поточних надходжень літератури і до перегрупування центрального систематичного каталогу за таблицями ББК [34, с. 104-105].

З 1969 року розширено мережу заходів з підвищення кваліфікації працівників ЛНБ ім. В. Стефаника: збільшилась кількість гуртків із вивчення іноземних мов; складаються та надсилаються до обласних бібліотек списки

нових надходжень до фондів відділу. Врахувавши обсяг роботи, що виконувався відділом, дирекція бібліотеки збільшує його штат до семи осіб.

Таким чином, історія становлення науково-методичної служби 40-60-х років ХХ ст. тісно взаємопов'язана з утворенням кабінету бібліотекознавства Львівського філіалу БАН УРСР 1 червня 1940 р., який очолив науково-методичну роботу в бібліотеці. У повоєнний період (1946 – 1963 рр.) науково-методична діяльність здійснювалась структурними підрозділами бібліотеки самостійно. У перші два післявоєнні десятиліття відділами було самостійно розроблено низку організаційно-методичних та інструктивно-технологічних документів: положення про ЛНБ, профілі комплектування структурних підрозділів бібліотеки, інструкцію про перехід на єдиний інвентар, положення про шлях книги тощо. Упродовж 1963 – першого півріччя 1969 р. – бібліотека була підпорядкована Міністерству культури УРСР. У цей час основна увага зосереджувалась на наданні кваліфікованої методичної і практичної допомоги бібліотекам Прикарпатської зони УРСР.

Згідно з постановою ЦК КП України та Ради Міністрів УРСР від 27 січня 1969 року «Про дальший розвиток наукових досліджень у західних областях Української РСР», бібліотеку підпорядкували Академії наук УРСР. За цим документом функції методичного центру для бібліотек Прикарпатської зони передано Львівській обласній бібліотеці. Це призвело до зміни завдань науково-методичної роботи, яка в основному зосередилася на аналізі основних бібліотечно-бібліографічних процесів у бібліотеці, розробці та впровадженні методичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

2.2. Налагодження науково-методичної діяльності у 70-90-х роках ХХ ст.

У 70 –х роках ХХ ст. було здійснено спробу реалізації запланованого впорядкування бібліотечної мережі на принципах централізації та планомірної організації, створення єдиної системи бібліотек усіх типів і видів, відповідно до відомчого підпорядкування. У цей же час Академія наук УРСР активізує науково-дослідні розробки в галузі природничих та

суспільних наук. З метою забезпечення розвитку фундаментальних наукових досліджень, організації комплексних розробок інститутів АН УРСР, вищих навчальних закладів і галузевих науково-дослідних організацій, розташованих у відповідному економічному регіоні створюється Західний науковий центр Академії наук УРСР (далі – ЗНЦ АН УРСР). ЛНБ ім. В. Стефаника стає методичним центром для бібліотек наукових установ ЗНЦ, а функції методичного керівництва покладаються на науково-методичний відділ. Розгортається всебічна і оперативна допомога бібліотекам Львівських академічних установ (далі – ЛАУ) у їх становленні та налагодженні інформаційної діяльності. До цього процесу за наказом директора бібліотеки залучаються провідні фахівці з різних відділів ЛНБ ім. В. Стефаника. Для координації цієї роботи складаються зведені плани надання методичної і практичної фахової допомоги бібліотекам мережі.

Завдання та зміст науково-методичного керівництва бібліотеками мережі регламентуються «Положенням про науково-методичне керівництво бібліотеками Львівських академічних установ ЗНЦ АН УРСР». Для бібліотек мережі проводилися наради, семінари, здійснювалися фронтальні та тематичні перевірки роботи окремих бібліотек, за наслідками яких складалися інформаційні довідки, які заслуховувалися на засіданнях Вченої ради ЛНБ ім. В. Стефаника. Зокрема, тематика методичних семінарів охоплювала майже всі аспекти діяльності бібліотек мережі: координація інформаційної роботи (1975); організація й ведення системи вибірного розповсюдження інформації в установах ЗНЦ АН УРСР з використанням зворотного зв'язку (карта, особисті контакти) (1976); актуальні питання комплектування й організації фондів (1978); інформаційно-бібліографічне забезпечення потреб науки, перспективи комплектування фондів бібліотек академічних установ, удосконалення сумарного й індивідуального обліку фондів у світлі постанови Президії АН УРСР про забезпечення зберігання книжкових фондів, облік і нормування основних бібліотечних процесів, методика аналізу відмовлень по МБА, облік роботи по опрацюванню і

каталогізації творів друку (1979). Крім того, проводились заняття з вивчення державних стандартів системи СІБІД (1984).

Для голів Бібліотечних рад мережі бібліотек ЛАУ було організовано методичний семінар з питань роботи Бібліотечних рад, на якому були роздані методичні матеріали: «Примірний план роботи бібліотечної ради» та «Примірне положення про бібліотечну раду» [56, арк. 32].

З метою координації роботи в установах ЗНЦ АН УРСР було проведено наради працівників бібліотек та інформаційних груп з наступних питань: наукова організація праці, покращення обслуговування вчених і спеціалістів, поліпшення довідкової й інформаційної роботи (1971); ознайомлення з проектами положень про інформаційний відділ, сектор, бюро науково-технічної (наукової) інформації установ АН УРСР, про організацію й координацію інформаційно-бібліографічної роботи в установах Академії наук УРСР (1976); організація, пропаганда й ефективність книжкових виставок, форми і методи взаємодії бібліотек та інформаційних служб по інформаційному забезпеченню тематики наукових досліджень, оптимізація інформаційно-наукових якостей систематичних каталогів (1983).

Для дотримання єдиного принципу в роботі з картотеками ЛНБ АН УРСР розробила для бібліотек мережі «Методичні рекомендації по організації й веденню картотек в бібліотеках мережі Західного наукового центру АН УРСР» [40, с. 153]. Окрім того, для бібліотек мережі було розроблено низку інших документів: «Положення про науково-методичне керівництво бібліотеками науково-дослідних інститутів та установ ЗНЦ АН УРСР» (1979), «Положення про соціалістичне змагання бібліотек науково-дослідних установ ЗНЦ АН УРСР» (1979), «Скорочені таблиці бібліотечно-бібліографічної класифікації (ББК) (розділи суспільно-політичних і гуманітарних наук)» (1980), «Пам'ятку по роботі з іноземними виданнями в бібліотеках ЛАУ» (1983), «Матеріали для бібліотечних рад (Примірний план та положення)» (1983), таблиці для здійснення попереднього аналізу

статистичних даних при прийомі звітів «Аналіз роботи бібліотек Львівських академічних установ за ... рік» (1977).

Складаючи щорічний план науково-методичної допомоги, детально вивчалися висновки індивідуальних аналізів різних планів і звітів про роботу кожної з бібліотек, матеріали попередніх перевірок. Велика увага приділялася перевірці виконання рекомендацій даних під час попередніх обстежень. З цією метою в кожній бібліотеці велися зошити пропозицій, а в методичному відділі – контрольна картотека з виконання методичних пропозицій і вказівок.

У 70-х роках головною метою методистів було навчити завідувачів бібліотек правильно групувати процеси у плані та звіті за певною схемою основних розділів роботи, допомогти оволодіти бібліотечною термінологією, позбутися формального ставлення до складання планів і звітів. У наступні роки на перший план висувається необхідність обумовлення планових показників, аналізу зробленого, визначення перспектив розвитку. Тобто процес йде від засвоєння оптимальної схеми плану та звіту, яка є основою для гармонійного розвитку бібліотеки, використання всіх її ресурсів і можливостей до наукового обґрунтування функціонування закладу [207, с. 122].

Налагоджено систематичне навчання наукових співробітників та аспірантів інститутів і установ ЗНЦ АН УРСР. З цією метою бібліотекою була розроблена 4-годинна програма семінару з таких питань: 1) Вступ до бібліографії; 2) Біжуча державна бібліографія. Видання Всесоюзної і республіканської книжкових палат. Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки; 3) Галузева бібліографія (відповідно до профілю інституту); 4) Як оформити бібліографію для наукової роботи? Правила бібліографічного опису.

За цією програмою були проведені семінари у Фізико-механічному інституті, Інституті суспільних наук, Львівському відділенні Інституту економіки АН УРСР, Інституті геології та геохімії горючих копалин.

Пропаганда бібліотечних знань здійснювалась також шляхом проведення індивідуальних і групових консультацій, лекцій та доповідей з питань бібліографії, що проводилися як в бібліотеці, так і за її межами [178, с. 59-60].

Для підвищення рівня інформаційної роботи бібліотек та інформаційних відділів, з метою організаційно-методичного керівництва інформацією при ЗНЦ АН УРСР створено Науково-методичну раду з проблем НТІ (1976), до складу якої ввійшли заступники директорів академічних установ технічного й суспільно-політичного профілів, керівники бібліотек, інформаційних відділів і установ ЗНЦ АН УРСР [82, арк. 32].

На початку 80-х років ЛНБ ім. В. Стефаника відмовляється від практики проведення фронтальних перевірок. Застосовуються лише тематичні (один раз на 2-3 роки). Вони спрямовуються на аналіз виробничих процесів певної конкретної бібліотеки й органічно поєднують оперативну та технологічну допомогу провідних спеціалістів, елементи практикуму для бібліотекарів мережі. Методисти допомагають підсумовувати роботу бібліотеки за 2-3 останніх роки, визначити перспективи її подальшого розвитку, усунути недоліки.

Зустрічаються і труднощі на шляху здійснення науково-методичного керівництва бібліотеками мережі. У звіті про роботу ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР за 1978 рік зазначається: «Далеко не в усіх установах виконується «Положення про організацію інформаційної роботи в Академії наук УРСР». Підбір кадрів в бібліотеки інститутів і установ проводиться без погодження з ЛНБ (науково-методичним відділом), що сприяє тому, що в бібліотеки не рідко попадають малокваліфіковані працівники, які не можуть забезпечити належний рівень роботи бібліотеки науково-дослідної установи» [84, арк. 77].

Поряд з налагодженням методичного керівництва бібліотеками мережі, розпочалася робота з організаційно-методичного забезпечення відділів ЛНБ ім. В. Стефаника. Організаційною основою цього напрямку роботи стало

створення у 1971 році комісії з наукової організації праці, в складі 11 керівних працівників бібліотеки. Було вироблено основні напрями діяльності комісії для впровадження принципів НОП, затверджено положення про її діяльність та план по науковій організації праці в бібліотеці на 1971 рік.

В картотеці «наукова організація праці в бібліотеках» виділено нові розділи: наукова організація праці, планування і нормування, раціоналізація та механізація окремих процесів бібліотечної роботи. Цим питанням було присвячено ряд бібліографічних оглядів та лекцій. Окрім того, в цей період була розроблена «Пам'ятка для наукової організації праці в бібліотеці». Вона була надрукована накладом 120 примірників і розповсюджена у відділах бібліотеки та в інших наукових і спеціалізованих бібліотеках м. Львова [81, арк. 58].

Внаслідок детального аналізу комісією НОП функцій структурних підрозділів бібліотеки були визначені їх оптимальні технологічні структури та упродовж 1978-1979 рр. проведена реорганізація: створено нові відділи, сектори, перерозподілені обов'язки між ними. Так, відділ фондів і обслуговування читачів реорганізовано у два самостійні підрозділи: обслуговування читачів (з галузевими читальними залами) і відділ фондів; відділ опрацювання та каталогів – у відділи опрацювання і систематизації. Створено нові підрозділи – редакційно-видавничий відділ та два сектори: масово-інформаційний, депозитарного зберігання літератури.

У здійсненні науково-методичного забезпечення бібліотечно-бібліографічних процесів ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР велика увага приділяється складанню інструктивно-методичних і технологічних матеріалів різних категорій: 1) документи, які визначають діяльність бібліотеки в цілому; 2) документи і матеріали, які визначають загальнобібліотечні технологічні процеси; 3) документи, які регламентують функціонування структурних підрозділів; 4) документи, які визначають технологічні процеси в межах структурних підрозділів та роботу працівників у кожному з них; 5) матеріали призначені для читачів бібліотеки.

Участь спеціалістів ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР у складанні інструктивно-методичних і технологічних документів визначається категорією останніх. Так, для складання інструктивно-методичних документів загальнобібліотечного характеру створюються комісії з найбільш кваліфікованих спеціалістів бібліотеки. Нерідко підготовкою таких матеріалів займаються безпосередньо працівники науково-методичного відділу.

Підготовка регламентуючих документів для структурних підрозділів бібліотеки здійснюється, як правило, кваліфікованими спеціалістами функціональних відділів, після чого складені матеріали подаються на рецензію в науково-методичний відділ. При цьому основною вимогою, яка ставиться перед спеціалістами в роботі над інструктивними й технологічними документами всіх категорій, є попереднє глибоке вивчення й аналіз відповідних аспектів діяльності бібліотеки, структурного підрозділу та окремих технологічних процесів, операцій [38, с. 5-6].

Підготовлені й випробувані методичні документи вводяться в дію лише після обговорення і схвалення їх на Вченій раді або раді при директорові, затвердження директором бібліотеки.

Важливе місце в системі методичного забезпечення займають офіційні документи, що визначають діяльність бібліотеки. Серед них основним документом, який регламентує діяльність ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР, є «Статут Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника Академії наук Української РСР», затверджений Бібліотечною радою при Президії АН УРСР 16 липня 1973 р.

Наступний важливий документ – «Положення про Вчену раду Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР» (5 квітня 1974 р.), який визначає завдання, зміст і організацію роботи ради. Документ, який визначає основні принципи користування бібліотекою, є «Правила користування Львівською науковою бібліотекою ім. В. Стефаника АН УРСР».

Поряд з названими документами в забезпеченні організації роботи бібліотеки важливе місце займають інструктивно-методичні матеріали загальнобібліотечного характеру. З цією метою в ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР складено і діє низка документів, як от: правила користування читальними залами; індивідуальним абонементом; положення про постійно діючу експертну комісію по визначенню наукової і практичної цінності документальних матеріалів та книжкових фондів, положення про раду молодих спеціалістів; інструкція про контрольно-пропускний режим бібліотеки; правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР. Крім того, з метою впорядкування посадової документації, в якій закладені початкові елементи контролю за організацією і якістю роботи в структурних підрозділах, складено типові посадові інструкції для завідуючого відділом, головного бібліотекаря, головного бібліографа, старшого бібліотекаря, старшого бібліографа. Спираючись на ці документи, відділи проводять роботу з доповнення, уточнення і розробку посадової документації [38, с. 6-7].

Нормальне функціонування бібліотеки неможливе без постійного вдосконалення виробничих циклів і процесів, без забезпечення їх регламентуючою та нормативною документацією. Серед них – «Шлях книги», «Шлях вимог читачів», «Положення про комплектування книжкових фондів ЛНБ АН УРСР», «Інструкція по доукомплектуванню книжкових фондів», «Інструкція по відбору, збереженню та видачі рідкісних видань», «Інструкція по опрацюванню іноземних видань XVI – XVIII ст. латинського шрифту», «Правила видачі літератури з довідково-бібліографічного фонду», «Положення про фонд письмових бібліографічних довідок і списків», «Інструкція про виконання письмових бібліографічних довідок і списків», «Положення про систему каталогів, про генеральний алфавітний каталог книг, читацький алфавітний каталог книг, читацький систематичний каталог, каталог періодичних видань, каталог нот» та інші.

Вперше регламентуються такі напрями роботи бібліотеки, як видавнича й науково-методична діяльність, організація діяльності структурних підрозділів у відділах. З цією метою розроблено «Інструкцію про порядок підготовки, редагування і видання праць (бібліографічних покажчиків, монографій) та інструктивно-регламентуючої документації ЛНБ АН УРСР», «Положення про науково-методичне керівництво бібліотеками науково-дослідних установ ЗНЦ АН УРСР», «Положення про соціалістичне змагання бібліотек науково-дослідних установ ЗНЦ АН УРСР». Складено положення про сектор інформаційно-масової роботи відділу обслуговування; про сектор вітчизняних та іноземних періодичних видань; про групу прийому вимог; групу фонду картографії відділу фондів та інші [38, с. 9-10].

Важливе місце в організації управління ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР займають колегіальні органи керівництва, які функціонують на рівні управління бібліотечними підрозділами і на рівні управління бібліотекою. На рівні керівництва структурними підрозділами діють науково-методичні ради у відділах комплектування, бібліографії, опрацювання і каталогів, фондів, обслуговування читачів. Вони покликані активно сприяти розв'язанню назрілих питань бібліотечно-бібліографічної або організаційно-методичної роботи, здійснювати координацію та кооперацію у виконанні науково-методичних завдань, пов'язаних з діяльністю кількох відділів [39, с. 45-46].

Координацію роботи, вироблення рекомендацій з найважливіших питань виробничої і наукової діяльності бібліотеки, глибоке їх вивчення забезпечують два колегіально-дорадчі органи на рівні керівництва бібліотеки. В першу чергу, це рада при директорі бібліотеки, на засіданнях якої розглядаються і затверджуються плани та звіти про діяльність бібліотеки, регламентуючі документи, технологічні матеріали, які визначають діяльність відділу, а також найважливіші ділянки роботи бібліотеки – систему обслуговування, каталогів, комплектування фондів тощо. Крім того, на засіданнях ради обговорюються питання роботи з кадрами, змісту й якості діяльності відділів, рівня забезпечення основних

напрямів діяльності бібліотеки, комплексних проблем, як організація та збереження фондів, бібліотечно-бібліографічне й інформаційне обслуговування наукових працівників і спеціалістів, методичне керівництво бібліотеками мережі ЗНЦ АН УРСР. Обговорюються та ухвалюються до виконання рішення і постанови Президії Академії наук УРСР.

На виробничих нарадах при директорові та засіданнях науково-методичних рад відділів було затверджено низку положень, інструкцій і інших нормативних документів з різних питань бібліотечної роботи. Серед них: «Інструкція по обліку тимчасових та іногородніх читачів» (1972), «Інструкція про порядок безкоштовної передачі літератури з обмінно-резервного фонду» (1972), «Інструкція по обліку фондів бібліотеки» (1972), «Інструкція по відсіву непрофільної та дублетної літератури по відділу комплектування» (1972), «Положення по забезпеченню збереження фондів» (1972), «Положення про відділ зовнішнього обслуговування» (1972), «Правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників бібліотеки» (1977), «Облікова картка бібліотеки науково-дослідної установи» (1977), «Інструкція по опрацюванню стародруків латинським шрифтом» (1977), «Інструкція про порядок підготовки, редагування і видання наукових праць» (1977), «Положення про систему науково-методичного керівництва НДУ ЗНЦ АН УРСР» (1979).

Другим важливим колегіальним органом на вищому рівні управління є Вчена рада бібліотеки, яка розглядає питання науково-бібліографічної, науково-дослідної і видавничої діяльності бібліотеки, оперативні та перспективні плани наукової роботи. З-поміж основних завдань Вченої ради виділяють також те, що вона максимально сприяє дирекції бібліотеки в організації й здійсненні наукової розробки важливих актуальних питань бібліотекознавства, книгознавства, бібліографії, методики бібліотечної роботи; сприяє в підвищенні ідейно-теоретичного рівня й ефективності наукової роботи; в підготовці наукових кадрів бібліотеки; в постійному

поліпшенні обслуговування читачів, у вирішенні важливих науково-організаційних питань.

В 1970 р. Вчена рада фактично не діяла, оскільки її склад не був затверджений Президією АН УРСР з часу повернення бібліотеки в систему Академії наук УРСР (1969 р.). Її функції в цей період були покладені на виробничі наради при директорові [81, арк. 57-58], на які залучались наукові працівники інститутів та установ АН УРСР, керівний склад наукових бібліотек м. Львова (університету, політехнічного інституту тощо).

Функціональне управління діяльністю бібліотеки здійснюється через постійно діючі комісії, які покликані оперативно, на високому професійному рівні вирішувати найскладніші питання, пов'язані з діяльністю багатьох підрозділів. Так у бібліотеці була організована і постійно діяла експертна комісія для визначення наукової та практичної цінності документів з фонду бібліотеки, книжкових видань, комісія із збереження фондів. Понад 20 років працювала комісія для визначення якості та політичної спрямованості тематичних книжкових виставок. Планувалося створення ради з питань комплектування. Рішення цих комісій мали переважно не рекомендаційний, а обов'язковий для виконання характер, що визначено положеннями й інструкціями про їхню діяльність [39, с. 46].

З метою більш оперативного та якісного вирішення поточних питань наукової і науково-методичної роботи замість науково-методичних рад відділів у 1979 році була створена єдина загальнобібліотечна Науково-методична рада. На засіданнях якої вирішувались питання подальшого вдосконалення регламентуючих документів у відділах бібліотеки, вдосконалення обліку діючих фондів, стан опрацювання неосвоєних фондів у відділах рідкісної книги, мистецтва, рукописів та обмінно-резервних фондів, хід вивчення ефективності використання систематичних каталогів, запровадження у практику роботи бібліотеки наслідків дослідження складу та ефективності використання іноземних журналів, стан забезпечення бібліотеки офіційними і технологічними документами, обговорювались

норми на основні процеси бібліотечної роботи тощо. Питання, які виносились на засідання ради мали конкретний цілеспрямований характер, розглядались оперативно, на рівні сучасних вимог.

Рекомендації Вченої та Науково-методичної рад, ухвалені з розглянутих питань, багато в чому визначали подальший розвиток роботи за провідними напрямками діяльності ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР. Науково-методичним відділом здійснювався оперативний контроль за виконанням рекомендацій, про результати якого заслуховували інформацію на чергових засіданнях. Це сприяло діяльності роботи рад.

Починаючи з 1972 року бібліотека розпочала видавати тематичні збірники наукових праць своїх співробітників: «Скарбниця знань» (1972), «Бібліотека та інформація» (1973), «Книга і знання» (1974), «Бібліотека і науково-технічний прогрес» (1975), «Книга і бібліотека на службі науки», (1978), «Жовтень і книга» (1977), «Бібліотекознавство й бібліографія на службі науки» (1979), «Бібліографічна інформація та сучасність» (1981), «Бібліографознавство та бібліографія» (1982), «Книгознавство та бібліографія» (1983), «Формування та використання бібліотечних фондів» (1984), «Бібліотека, книга, читач» (1987), «З історії книги та бібліографії» (1990), «Бібліотека – науці» (1990). У статтях, опублікованих у цих збірниках, висвітлюється досвід роботи, викладаються результати наукових досліджень з окремих питань бібліотекознавства, бібліографії та книгознавства, методики бібліотечної справи. Значна частина матеріалів розкриває унікальні книжкові фонди та рукописні матеріали, що зберігаються в бібліотеці. Співробітники науково-методичного відділу Самсонова О. П. та Дмитрієва Л. В. були членами редколегії збірника ЛНБ ім. В. Стефаника. Їм неодноразово доводилось рецензувати та доопрацьовувати подані до друку статті [52, арк. 23].

У практику діяльності увійшло спільне проведення з науковими установами та виробничими об'єднаннями Львова таких заходів, як «Дні науки» або «Дні інформації» та «Дні спеціаліста». Ці заходи органічно

поєднують виставки, перегляди, огляди літератури, консультації вчених тощо.

«Дні інформації» проводяться упродовж року у кожній академічній установі Західного наукового центру. Їх тематика обговорюється заздалегідь, огляд літератури, як правило, проводить вчений або спеціаліст у даній галузі. Інколи до проведення «Дня інформації» залучаються вчені та спеціалісти кількох інститутів ЗНЦ АН УРСР. Наприклад, «День інформації» на тему: «Охорона і раціональне використання природних ресурсів» відбувся у Львівському відділенні Інституту економіки АН УРСР за участю вчених Львівського відділення Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного АН УРСР [93, с. 182]. Література експонується протягом дня на виставці. Читачі можуть оформити книгу, яка їх зацікавила, через МБА і відразу отримати у користування.

Значне місце в науково-методичній роботі займала консультаційна робота. Тематика індивідуальних консультацій стосувалася таких питань, як уміння користуватися допоміжними показниками до реферативних журналів, оформлення бібліографічних списків для наукових статей тощо. На групових консультаціях читачі дізнавалися про видання Всесоюзної книжкової палати та Книжкової палати УРСР, видання галузевої бібліографії, про бібліографічний опис тощо. В 1986 р. переважали консультації, які надавалися керівному складу бібліотеки (завідувачам відділів, завідувачам секторів) з питань організації бібліотечних процесів, нормуванню, науковій роботі. Зверталися також працівники інших бібліотек міста – Політехнічного інституту, Університету, обласної бібліотеки, Лісотехнічного інституту, консерваторії. Значна кількість консультацій (до 27 %) була надана працівникам бібліотеки, які навчаються у вищих спеціалізованих навчальних закладах. Це в певній мірі сприяло успішному засвоєнню ними фахових знань, піднесенні їх кваліфікації [51, арк. 49].

У 1974 році науково-методичну роботу очолює **Галушка Марія Василівна** (див. Додаток 5), яка відзначалася високим професіоналізмом,

мала значний досвід методичної роботи. З того часу здійснюється достатньо значна науково-дослідна робота, яка координується з бібліотеками системи АН УРСР і передбачає проведення локальних досліджень з питань бібліотекознавства. Працівники бібліотеки залучалися до участі у загальносоюзних дослідженнях бібліотекознавчого характеру. Так, за рішенням і програмою Проблемної комісії з вивчення фондів академічних бібліотек Бібліотечної ради при Президії АН СРСР було організоване дослідження «Закономірності формування фондів наукових бібліотек». На першому етапі дослідження (1973 – 1975 рр.) визначалася відповідність фонду вітчизняних видань інформаційним запитам учених і спеціалістів народного господарства та проблематиці наукових досліджень установ Західного наукового центру. У ході дослідження вивчалися склад, динаміка комплектування, використання фондів ЛНБ ім. В. Стефаника, якісний, кількісний склад читачів та їх інформаційні запити.

Таке багатоаспектне вивчення фонду бібліотеки дало можливість визначити закономірності його формування, за результатами дослідження розробити методичні рекомендації щодо вдосконалення профілю комплектування, впровадити оптимальні форми і методи довідково-інформаційного обслуговування читачів. На другому етапі дослідження даної проблеми (1976 – 1980 рр.) вивчалось використання масиву іноземних журналів з фондів ЛНБ ім. В. Стефаника та бібліотек академічних установ м. Львова. На заключному етапі (1981 – 1985 рр.) – проводилось дослідження складу й ефективності використання фонду іноземних книжок і видань. Результати проведеного дослідження висвітлювалися у статтях Самсоної О. [212] і Галушки М. [42], а також сприяли створенню в 1986 р. ради формування фондів з шістьма комісіями: 1) комісія з комплектування; 2) комісія для наукового опрацювання і каталогізації; 3) комісія з організації та збереження; 4) комісія для передачі літератури з діючих фондів у обмінно-резервні й депозитарні фонди; 5) інвентарна комісія; 6) комісія для вилучення застарілих за змістом та зношених видань. Вони успішно

здійснювали розробку складних питань комплектування та каталогізації, назрілих проблем в організаційній структурі фонду бібліотеки та його збереження. Для забезпечення стабільного функціонування ради і комісій, науково-методичний відділ підготував проекти відповідних положень та інструкцій, які згодом було обговорено і затверджено робочими комісіями ради.

Створення ради формування фондів позитивно вплинуло на організаційну та технологічну перебудову роботи ЛНБ ім. В. Стефаника в галузі формування фондів. За її ініціативою вперше за часи існування бібліотеки розгорнулася фронтальна поетапна перевірка наявності всього фонду бібліотеки, починаючи від рідкісних видань до обмінно-резервних фондів (згідно з перспективним планом її проведення передбачалося протягом 1987 – 1992 рр.). Необхідний технологічний та організаційний рівень роботи над перевіркою фонду було забезпечено відповідними інструктивно-методичними документами: «Інструкція з документальної перевірки на наявність фондів ЛНБ», «Інструкція з організації топографічних каталогів в ЛНБ», «Положення про фонд ЛНБ» та ін. [208, с. 152].

З 70-х років розпочинаються довготривалі локальні дослідження основних бібліотечних циклів: «Шлях книги» та «Шлях читацької вимоги», під час яких моделювалися і перевірялися в дії логічні блок-схеми, виводилися оптимальні параметри часу, визначалися фактори впливу, а також вироблялися рекомендації, які вдосконалювали окремі процеси цих технологічних циклів.

Тема «Шлях книги» досліджувалася в два етапи. На першому етапі (1975 – 1980 рр.) було визначено відділи, що беруть участь у шляху книжки, складено картотеки-переліки процесів і операцій кожного виконавця моноциклу. Порівняльний аналіз картотек-переліків, посадових інструкцій працівників, кваліфікаційних характеристик дозволив ухвалити низку організаційно-управлінських рішень, які сприяли вдосконаленню шляху книги. Завдяки дослідженню було переглянуто та допрацьовано всі посадові

інструкції працівників відділів, які беруть участь у технологічному процесі «шлях книги», а це, безумовно, сприяло піднесенню організаційного рівня моноциклу.

Наступним етапом (1980 – 1985 рр.) стало складання (на підставі картотек-переліків) блок-схем основних процесів, а пізніше всього моноциклу.

В ході дослідження проаналізовано методичне забезпечення моноциклу, рівень існуючих інструктивно-методичних матеріалів. За рекомендаціями проблемної комісії було складено перспективний план ЛНБ ім. В. Стефаника по доповненню, уточненню і складанню методичної документації. У 1983 р. розроблено проект технологічної інструкції «Шлях книги в ЛНБ».

Дослідження «Шляху вимог читачів і абонентів в ЛНБ» також проходило в два етапи: 1) 1978 – 1980 рр. – аналізувався моноцикл; 2) 1981 – 1983 рр. – досліджувалися потоки читацьких вимог в аспекті часу. Наслідки дослідження було закріплено в низці документів відділів, серед яких найважливішою була інструкція «Шлях вимог читачів і абонентів в ЛНБ». Внаслідок цього термін виконання читацьких вимог значно зменшився і складав 45-50 хвилин [208, с. 157-158].

Здійснювалося планомірне обстеження організації роботи структурних підрозділів і бібліотек мережі, під час якого проводився детальний аналіз стану роботи відділу та вироблялися конкретні рекомендації щодо її поліпшення.

Для фронтального вивчення роботи відділів ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР та бібліотек ЛАУ, утворювалася комісія, до складу якої входили працівники науково-методичного відділу та провідні спеціалісти функціональних відділів бібліотеки. Матеріали про наслідки обстеження виносились на розгляд ради при директорові або Науково-методичної ради бібліотеки, відповідні рішення яких оформлялися наказами чи розпорядженнями по бібліотеці. Наприклад, вивчався стан організації та

ведення картотек у відділах ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР і бібліотеках мережі, а також стан інформаційного забезпечення наукової тематики інститутів і установ ЗНЦ АН УРСР тощо. В результаті цих перевірок було розроблено методичні рекомендації щодо організації та ведення картотек у бібліотеках мережі ЗНЦ АН УРСР і прийнято рішення бюро ЗНЦ АН УРСР «Про стан інформаційної роботи в установах ЗНЦ АН УРСР та заходи по її покращенню» [38, с. 12].

Фахівцями бібліотеки було підготовлено низку документів, які ввійшли у збірник «Організаційні документи ЛНБ», надрукований у 1975 р. Також у цей період посилено вивчалася практика індивідуального планування і звітності бібліотечних працівників у всіх підрозділах бібліотеки, запроваджувалися єдина форма індивідуального плану, звіту та розроблялися норми на основні процеси бібліотечно-бібліографічної роботи.

Важливе місце в організації бібліотечно-бібліографічного обслуговування читачів займають методичні матеріали типу пам'яток, путівників, правил, рекомендацій, які знайомлять читачів із Бібліотекою, її фондами. Наприклад, у 1979 р. було здійснено видання путівника «Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН УРСР» [121]. Він містить коротку історичну довідку про бібліотеку, характеристику фондів і довідкового апарату, відомості про порядок і систему обслуговування читачів, про мережу бібліотек ЗНЦ АН УРСР, а також списки основної літератури про їх діяльність.

Працівники бібліотеки брали активну участь в організації та проведенні науково-практичних конференцій, присвячених питанням бібліотекознавства й оптимізації інформаційно-бібліографічного забезпечення науки. Тематичні конференції проводилися спільно з науковими бібліотеками міста, при активній участі провідних фахівців академічних бібліотек СРСР. Серед них: «В. І. Ленін про розвиток бібліотечної справи» (1970), «Бібліотека на допомогу науці» (1971), «Книга в радянському суспільстві» (1972), «Наукова організація праці в бібліотеках»

(1973), «Вибіркове розповсюдження інформації» (1974), «Книга та поліграфія на службі Перемоги» (1975), «Актуальні проблеми діяльності наукових бібліотек у світлі рішень XXV з'їзду КПРС» (1976), «Жовтень і книга» (1977), «Основні напрями діяльності наукових бібліотек у світлі рішень XXVI з'їзду КПРС» (1982), «Актуальні проблеми формування та збереження фондів наукових бібліотек» (1985).

Систематично проводились літературні вечори, зустрічі читачів з письменниками, діячами науки і культури, бібліографічні огляди та інші масові заходи, які допомагали читачам ближче познайомитися з книжковими багатствами, одержати допомогу в роботі над книгою [121, с. 12]. Зокрема, з цікавими доповідями та читаннями своїх творів виступили перед читачами поети Лубківський Р., Колодій В., Лучук В. (1971), Білоус Д. (1982), Петренко М. (1982), відбувались зустрічі з письменниками: Вінграновським М. (1977), Глотовим В. (1979), Загребельним П. (1981), Максимовичем Д. (1981), а також з дослідником творчості Марка Вовчка, внуком письменниці Лобачем-Жученком Б. (1979).

З року в рік зростав авторитет методистів серед колег у бібліотеці та поза її межами: їх запрошують до участі у роботі комісії по координації науково-дослідної та науково-методичної роботи бібліотек Академій наук СРСР і Академій наук союзних республік. Зокрема, до розробки низки регламентуючих документів, науково-методичних матеріалів з різних питань діяльності академічних бібліотек.

Важливе місце в системі науково-методичного забезпечення основних бібліотечно-бібліографічних процесів посідає підвищення кваліфікації працівників ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР. Відповідно до «Положення про систему підвищення кваліфікації кадрів бібліотек Академії наук СРСР і Академій союзних республік», затвердженим бюро Бібліотечної ради Президії АН СРСР, в ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР склалася і діє відповідна система підвищення виробничої та наукової кваліфікації працівників.

Функціонування системи підвищення кваліфікації регламентоване низкою науково-методичних документів. Серед них: розпорядження «Про підвищення кваліфікації співробітників Бібліотеки», зведений план, програми занять на дворічних курсах, на шестимісячному семінарі-практикумі, гуртків з вивчення іноземних мов.

Традиційними формами підвищення кваліфікації залишаються: дворічні курси з вивчення основ бібліотекознавства, бібліографії, а згодом інформатики для працівників з вищою неспеціальною освітою та шестимісячний семінар-практикум для працівників з неспеціальною середньою та загальною освітою; гуртки з вивчення іноземних мов; лекції; виставки; бібліографічні огляди; відрядження. Починаючи з 1976 р. більш ефективною стала робота гуртка з вивчення мінімуму бібліотечної техніки (для працівників, які не мають спеціальної освіти) за рахунок розширення програм навчання гуртка, проведення екскурсій в наукові бібліотеки міста з обговоренням побаченого, залікової системи після проходження теми а також екзаменаційної форми контролю після проходження всього курсу програми [82, арк. 99-100].

Важливою складовою частиною системи підвищення кваліфікації працівників бібліотеки були методологічний і теоретичний семінари, які стали невід'ємною частиною фахового та загальнокультурного розвитку спеціалістів ЛНБ ім. В. Стефаника, що викликали їх великий інтерес, допомагали в науковій і практичній діяльності. Перший – призначений для керівного складу, другий – для всіх бібліотечних працівників. Спочатку заняття семінару відбувалися щомісяця, пізніше – раз на два місяці, а в 1989-1990 рр. – один раз на квартал. Така періодичність, як показала практика, найбільш оптимальна з точки зору осмислення інформації, практичного її застосування [210, с. 119-120].

Лекторами на семінарах були досвідчені спеціалісти бібліотеки, провідні вчені ЗНЦ АН УРСР, викладачі вузів міста, відомі бібліотекознавці країни. Зокрема, на них неодноразово виступали голова бюро ЗНУ АН УРСР,

академік АН УРСР Підстригач Я. С., член-кореспондент АН УРСР Голубець М. А., директор ФБАН БРСР Стрижонко М. П., директор Державної бібліотеки СРСР ім. В. І. Леніна Карташов М. С., наукові співробітники академічних установ ЗНЦ АН УРСР д. мед. наук Марієнко В. С., канд. біолог. наук Сергієнко М. Г., д. іст. наук Гошко Ю. І., к. техн. наук Сомов В. І., Порошина Т. С., Гінда В. А., викладачі Харківського та Київського інститутів культури та ін.

Тематика занять семінарів багатопланова й актуальна. Серед тем методологічного семінару: «Стиль і методи роботи керівника», «Соціально-психологічні аспекти зміцнення дисципліни праці», «Сучасні проблеми науково-дослідної роботи в галузі бібліотекознавства», «Методологічні основи планування роботи», «Методологія формування довгострокових цільових комплексних програм». Найбільш цікавими та корисними, на думку слухачів теоретичного семінару, були лекції: «Методика рецензування бібліографічних і наукових праць», «Етнографія та народна творчість як об'єкт дослідження», «Основні напрями наукової діяльності Інституту прикладних проблем механіки і математики» та ін.

Важливе місце в системі підвищення кваліфікації кадрів у бібліотеці займає методичний семінар «Уніфікація та стандартизація бібліотечних процесів за вимогами державних стандартів. Системи стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи». Періодичність та кількість занять залежали від виходу нових стандартів, їх обсягу та призначення. Особливо багато уваги приділялося організації занять з вивчення засад державного стандарту 7.1.-84 «Бібліографічний опис документа» (1984). На семінар були запрошені працівники відділів опрацювання та бібліографи усіх львівських бібліотек (всього 120 чоловік) [210, с. 120]. Також відбувся розширений семінар, на якому присутні познайомились з впровадженням ББК не лише в межах нашої країни, а й за кордоном, розглядалось питання про методику переводу таблиць ББК (1972).

Крім того, методистами започатковано низку цікавих заходів: проведення тематичних переглядів нових надходжень, індивідуальне та групове інформування провідних фахівців бібліотеки про нові надходження за темами досліджень.

Значна увага приділялась підвищенню бібліотечної кваліфікації шляхом проведення семінарів у спеціалізованих відділах ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР, де розглядалися питання координації, довідково-бібліографічної й інформаційної роботи, комплектування, опрацювання літератури, нової класифікації ББК та ін. Планувалося також проведення семінарів з важливих наукових проблем, які межують з бібліотекознавством і бібліографією (інформатика, наукознавство, математична статистика, економіка, кібернетика) [178, с. 60].

Працівники наукової бібліотеки брали участь в міжобласних республіканських та всесоюзних нарадах, конференціях, семінарах: директор і заступник директора з наукової роботи брали участь в роботі XIV наради директорів бібліотек АН СРСР і академій наук союзних республік (Ашхабад, 1976) та у Всесоюзній нараді активу бібліотечних працівників за темою «Завдання бібліотечного будівництва в 10-й п'ятирічці в світлі рішень XXV з'їзду КПРС» (Москва, 1976); Дзьобан О. О. виступив з доповіддю «Автографи В. Стефаника у бібліотеках м. Львова» на республіканській ювілейній конференції, присвяченій 100-річчю з дня народження В. Стефаника (Київ, 1971); на міжобласному науковому семінарі з питань архівознавства у Центральному історичному архіві УРСР виступив з доповіддю працівник бібліотеки Гуменюк М. П. (Київ, 1971); в роботі всесоюзної науково-практичної конференції «Бібліотека на допомогу науці» взяли участь працівники бібліотеки Гуменюк М. П. і Сакк З. П. (Москва, 1971). Крім того, для участі в республіканських семінарах з питань інформаційної та довідково-бібліографічної роботи виїжджали до м. Києва працівники бібліотеки Сакк З. П. і Коваленко О. С.

В наукові відрядження з метою запозичення кращого досвіду роботи виїжджали у звітному році зав. відділом марксизму-ленінізму Тарапата А. П. (Харківська бібліотека ім. В. Короленка), Полудень В. В., Сакк З. П., Гуменюк М. П. (бібліотеки Москви), Лучук В. І. (бібліотеки Прибалтійських республік), ряд працівників бібліотеки з науковими відрядженнями побували в бібліотеках Києва, Ленінграда, Мінська, Одеси. Всього в 1971 році було здійснено 18 виїздів, під час яких працівники відвідали 25 наукових бібліотек. Після повернення з відряджень вони виступали перед колективом і знайомили співробітників з результатами поїздки, розповідали про все, що можна запровадити у практику роботи бібліотеки [81, арк. 72].

Приділялася також увага підвищенню фахового рівня працівників науково-методичного відділу. З цією метою проводились методичні семінари за темами: «Методика вивчення складу та використання іноземних журналів» (1975), «Методика проведення підсумків дослідження проблеми «Закономірності функціонування книжкових фондів наукових бібліотек» (1975), «Централізація бібліотек системи Академії наук» (1975). Відводився час для ознайомлення з новими виданнями з питань бібліотекознавства, участь в республіканських і союзних конференціях.

Особлива увага приділялася молодим кадрам бібліотеки. У співпраці з Радою молодих спеціалістів організовувалася робота з підвищення їх фахового рівня. Проводився постійно діючий семінар «Методика і практика наукової роботи». Серед найбільш цікавих його тем, варто відзначити наступні: «Особиста картотека науковця і спеціаліста», «Самостійна робота з архівними документами», «Форми і методи узагальнення та аналіз матеріалів наукового дослідження», «Джерела пошуку та відбір літератури для наукової роботи», «Організація роботи МБА», «Робота ЛНБ АН УРСР у 12-й п'ятирічці».

Новою формою підвищення кваліфікації молодих спеціалістів наприкінці 80-х рр. XX ст. стали конкурси професійної майстерності, які організовувала Рада молодих спеціалістів разом з науково-методичним

відділом. З успіхом пройшли конкурси «Кращий за професією», «Кращий знавець бібліографічного опису», «Читач – бібліотека – орієнтація». До кожного з них розроблялося окреме положення, оформлялося оголошення – запрошення до участі. Переможці конкурсу в урочистій обстановці нагороджувалися призами [210, с. 123]. Наукові конференції молодих спеціалістів «Теоретична конференція молодого бібліотекаря ЛНБ» відбулися в 1975, 1977, 1982, 1985 роках.

До традиційних форм підвищення кваліфікації в ЛНБ ім. В. Стефаніка належать також планова організація тематичних та інформаційних виставок (див. Додаток 6), тематичний перегляд фахової літератури, розповсюдження індивідуальної та групової інформації.

З 1971 року починають проводитись спеціалізовані виставки, присвячені актуальним проблемам бібліотечної сфери: «Автоматизація та механізація бібліотечних процесів» (1971, 1982, 1984), «Бібліотеки назустріч XXIV з'їзду КПРС» (1971), «Бібліотека на допомогу науці» (1971), «Наукова організація праці в бібліотеках» (1972), «Бібліотека назустріч 60-річчю утворення СРСР» (1972), «Книга і бібліотека у нашому житті» (1972), «До 60-річчя Великого Жовтня (на допомогу бібліотекам)» (1977), «Підвищення якості бібліотечно-бібліографічної роботи (на допомогу молодим спеціалістам)» (1977), «Формування і використання фондів наукових бібліотек» (1977), «Основні завдання і тенденції розвитку НОП в бібліотеках» (1978), «Ефективність роботи наукової бібліотеки – на рівень сучасних вимог» (1978), «Актуальні проблеми наукових бібліотек в десятій п'ятирічці» (1978, 1979), «Інформаційне забезпечення потреб науки» (1978), «Спеціаліст, бібліотека, бібліографія» (1979), «Проблеми і перспективи централізації бібліотек АН УРСР і АН союзних республік» (1979), «Проблеми типології в бібліотекознавстві і бібліографознавстві» (1981), «Стандартизация в области библиотечного дела и библиографии» (1982), «Актуальные проблемы деятельности научных библиотек в свете решений съезда КПСС» (1982, 1986), «Формы и методы информационно-

библиографической работы в библиотеке НИУ АН СССР и АН союзных республик» (1982), «З досвіду наукової роботи бібліотек СРСР» (1983), «Актуальні проблеми інформаційного забезпечення наукових досліджень» (1983), «Стан та перспективи формування та використання фондів наукових бібліотек» (1983), «Бібліотечна справа. Організація та управління» (1983), «З досвіду наукових бібліотек по складанню Інструктивно-методичних матеріалів» (1984), «Вклад бібліотек в прискорення науково-технічного прогресу» (1986).

В цей період все більшого значення набувають виїзні книжково-ілюстративні виставки. Більшість установ ЗНЦ АН УРСР знаходяться порівняно далеко від бібліотеки, що створює певні перешкоди для відвідування читальних залів працівниками інститутів. Тому, з метою наближення нових видань до робочого місця вчених, бібліотека з 1976 р. організовує виїзні книжкові виставки нових надходжень в інститути ЗНЦ АН УРСР. Якщо до 1977 р. вони влаштовувались епізодично, то зі створенням інформаційно-масового сектору ця форма пропаганди нової літератури стала застосовуватись щотижнево в шести інститутах ЗНЦ АН УРСР.

Теми виїзних виставок заздалегідь узгоджуються з керівництвом інститутів ЗНЦ АН УРСР. Наприклад, у Львівському відділенні Інституту економіки АН УРСР була організована виставка «Управління якістю продукції», в секторі фізикометрії ФМІ АН УРСР – «Дискові операційні системи», «Телебачення в промисловості», «Дослідження світового океану» [237, с. 29-30].

Вперше в історії ЛНБ ім. В. Стефаника в 1990 році 44 твори художників австрійського бароко XVII – XVIII ст. з фондів відділу мистецтва експонувалися на зарубіжній виставці в Зальцбурзькому музеї бароко (Австрія) «Живописні ескізи та рисунки художників австрійського бароко зі Львівських збірок». Друга міжнародна виставка «Мистецьке оформлення книги 1920 – 1930 рр. на Україні», в якій взяла участь бібліотека, відбулася в

Українському музеї м. Нью-Йорк (США). Тут було представлено 53 книги. На експоновані твори у Зальцбурзі складено і видано каталог [74, с. 3].

Важливою складовою частиною системи удосконалення кваліфікації працівників ЛНБ ім. В. Стефаника було підвищення їх ідейно-політичного та культурного рівня. В бібліотеці успішно працювали семінари і гуртки партійно-політичної освіти, з врахуванням освітнього та службового рівня співробітників. Заняття відбувалися у формі лекцій і семінарських занять. Так, в 1987 р. діяло 6 теоретичних семінарів, де вивчалась тема «Прискорення соціально-економічного розвитку країни – стратегічна лінія КПРС» [210, с. 124-125].

Паралельно з цією роботою посилилася робота з удосконалення складу спеціалізованого фонду, а особливо довідково-бібліографічного апарату на нього. З основного книгосховища та фонду відділу бібліографії було відібрано понад 200 видань з питань бібліотекознавства, бібліографії та книгознавства. Працівники науково-методичного відділу переглянули 200 назв періодичних видань, з яких для створення бібліотекознавчої картотеки описали майже 450 статей.

Ця ділянка роботи є не менш важливою, оскільки у бібліотеці існував свій спеціалізований читальний зал, який обслуговував бібліотечних працівників, що займаються вивченням, розробкою теоретичних, методичних і практичних питань бібліотекознавства та бібліографії. Тут можна було отримати консультацію з питань бібліотечної роботи, інформацію про актуальні проблеми радянського і зарубіжного бібліотекознавства, про досвід роботи радянських та зарубіжних бібліотек. Фонд відкритого доступу складала література з питань бібліотекознавства, бібліографії, теорії й методики науково-технічної інформації [121, с. 35].

У 80-х роках науково-методична робота набула дослідницького характеру і спрямовувалася на оптимізацію технологічних процесів бібліотеки. Її очолила **Самсонова Олена Павлівна** (див. Додаток 7). У фахових виданнях публікувалися статті працівників бібліотеки, які

висвітлювали різні аспекти бібліотечної діяльності. Основна увага зосереджувалась на методичному забезпеченні виробничих процесів підрозділів бібліотеки шляхом розробки та вдосконалення інструктивно-методичної документації, методів планування тощо.

Впродовж 80-х років було розроблено низку документів та матеріалів, регламентуючих діяльність окремих секторів, відділів і бібліотеки в цілому: положення про: сектор комплектування фондів іноземної літератури (1982), сектор обслуговування відділу рукописів (1982), науково-методичну раду (1982), сектор диспетчеризації читацьких вимог (1983), алфавітний читацький каталог періодичних видань (1983), Раду по формуванню фондів (1984), комісію по збереженню фондів (1984), інвентарну комісію (1984), документальну перевірку наявності фондів в ЛНБ (1984), збереження фондів (1986); пам'ятку-інструкцію про переведення видань, що продовжуються з каталогу книг до каталогу іноземної періодики (1983), правила користування бібліотекою (1983).

Окрім того, **підготовлено** інструкції: з відбору видань на депозитарне зберігання (1982); з наукового опису та технічного опрацювання фонду відділу рукописів (1982); з сумарного опрацювання рукописних матеріалів (1983); порядок проведення документальної перевірки фондів на наявність (1984); про порядок обліку літератури (1984); з організації позастаціонарної роботи (1984); з роботи з внутрішньосоюзного обміну літератури (1984); про порядок взаєморозрахунків між відділом фондів та структурними підрозділами, що мають підсобні фонди (1984); про порядок заміни читачами загублених або зіпсованих книг (1984); про організацію топографічних картотек (1984); з роботи з джерелами інформації на мікроносіях (1984); **складено**: методичні рекомендації – з питань планування роботи (1981), складання звіту про діяльність відділу бібліотеки (1981), пам'ятку укладачеві бібліографічних покажчиків (1981), пам'ятку автору наукової статті (1981); **доопрацьовано та доповнено** «Положення про соціалістичне змагання ЛНБ» (1983), «Інструкцію по документальній перевірці наявності фондів

ЛНБ» (1986), «Інструкцію по створенню топографічної картотеки» (1986), «Положення про відділи та сектори» (1986), «Інструкції (посадові та технічні)» (1986); **видано** «Норми на основні процеси бібліотечно-бібліографічної та інформаційної роботи Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР».

Новою формою науково-методичної роботи в цей період була робота з впровадження державних стандартів. З 1986 р. бібліотека приступила до виконання розпорядження Державної бібліотеки СРСР ім. В. Леніна щодо впровадження державного стандарту системи СІБІД. Був підготовлений план впровадження цього стандарту у практику роботи бібліотеки [51, арк. 53].

Досягнення якісно нового рівня бібліотечного обслуговування стало неможливим без упровадження принципово нових технологій бібліотечно-бібліографічної роботи на базі їх автоматизації. Вивчаючи досягнення у цьому напрямі інших провідних бібліотек тоді ще СРСР, фахівці бібліотеки намагалися запровадити їх у практику. Науково-методичний відділ став осередком прикладної бібліотечної науки, організаційним і координаційним центром проведення бібліотекознавчих досліджень для відділів ЛНБ ім. В. Стефаника та бібліотек ЛАУ. Тематика цих досліджень спрямовувалась на оптимізацію бібліотечних технологій, формування та збереження фондів, вивчення запитів читачів бібліотек, організацію їх релевантного обслуговування. Започатковано моніторинг планів і звітів відділів, написання аналітичних довідок та індивідуальне їх затвердження після обговорення на нараді при директорові бібліотеки. Цей захід стимулював керівництво відділів до глибшого аналізу діяльності підрозділів, які вони очолювали, відміни старих малоефективних процесів роботи та заміни їх більш сучасними, перегляду норм на бібліотечну роботу. Поряд з цим, надавалася постійна практична допомога керівникам структурних підрозділів в оперативному вирішенні проблем, що виникали у роботі.

Упродовж багатьох років бібліотека була базою для проведення виробничої практики студентів вузів культури України та Львова. Тут

проходили виробничу практику студенти Київського та Харківського державних інститутів культури, Львівського та Харківського поліграфічних інститутів. Під час практики студентам надавалися групові консультації, організовувались екскурсії у відділи бібліотеки, проводилось стажування за спеціалізацією. Практиканти брали участь в обслуговуванні читачів, організації книжкових виставок, тематичних переглядів та оглядів літератури, збиранні даних для наукових досліджень.

Логічним розвитком дослідження проблеми формування фондів стала наукова тема «Оптимальний склад контингенту читачів ЛНБ». Виявилось, що у складі читачів ЛНБ ім. В. Стефаника намітилась тенденція до зменшення числа наукових працівників і збільшення кількості студентів. Так, якщо у 1980 р. кількість студентів від загального числа читачів складала 36 %, а науковців – 26 %, то у 1985 р. студентів стало більше на 2 %, науковців – на 4 % менше. Усе це вимагало всебічного аналізу.

У ході дослідження було проаналізовано бібліотечно-бібліографічні ресурси ЛНБ ім. В. Стефаника та наукових бібліотек м. Львова, в тому числі бібліотек академічних установ (зібрано та проаналізовано дані про склад та кількість їх читачів, рівень обслуговування, обсяг і склад фондів). На підставі зібраних матеріалів створено функціональну й оптимальні моделі складу читачів, розроблені рекомендації. Їх впровадження сприяло розширенню, зокрема в академічних установах, таких форм позастаціонарної інформаційної роботи, як виїзні та пересувні виставки, огляди літератури, тематичні перегляди, «Дні інформації», «Дні спеціаліста», «Дні науки». Бібліотека розпочала організацію інформаційно-бібліографічного обслуговування установ і підприємств інших відомств за договірною формою. Для всебічної інформованості читачів розроблено «Пам'ятку читача» й автоматизовану пошукову систему «Інформація про ЛНБ» [207, с. 37-38].

Важливою науково-дослідною роботою було дослідження каталогів ЛНБ ім. В. Стефаника (1982 – 1990 рр.). Воно було розпочате з метою

вдосконалення інформаційно-пошукового апарату бібліотеки. Дослідження проводило паралельно два відділи бібліотеки: наукової систематизації, який досліджував якість й ефективність систематичного каталогу (СК); опрацювання і алфавітних каталогів – вивчав тему «Інформаційно-пошукові можливості алфавітних каталогів» (АК).

Насамперед було заведено щоденники досліджень, у яких ретельно фіксувалися всі процеси науково-дослідної роботи. Учасники досліджень побували у союзних методичних центрах, вивчили досвід подібних досліджень. Для них було організовано близько 30 методичних занять і 20 методичних нарад, про хід дослідження щорічно заслуховувалось на науково-методичній раді бібліотеки. Всі учасники дослідження прослухали огляди спеціальної літератури, для них було складено список методичних видань науково-дослідної роботи.

Вивчалися зміни у науковій проблематиці установ ЗНЦ АН УРСР у процесі дослідження теми «Вдосконалення системи бібліотечного обслуговування читачів», а також було опубліковано результати дослідження за темою «Стан та перспективи надання методичної допомоги бібліотекам мережі з метою поліпшення бібліотечного та інформаційного обслуговування читачів» [209].

Окрім безпосереднього виконання науково-дослідної роботи та впровадження її результатів в діяльність бібліотеки, здійснювалося методичне керівництво загальнобібліотечними дослідженнями: «Якість та ефективність використання систематичних каталогів» (1983), «Вивчення інформаційно-пошукових можливостей алфавітного каталогу» (1983) та локальними науковими темами, які проводились у відділах опрацювання, систематизації, обслуговування. З цією метою надавались консультації, здійснювався контроль за строками виконання програм дослідження, проводились засідання та семінари.

В 1987 році розпочато підготовчий етап атестації бібліотечних працівників. Була затверджена атестаційна комісія, розроблена соціологічна

анкета для вивчення суспільної думки про керівників підрозділів, проведена методична нарада за присутності юрисконсульта ЗНЦ АН УРСР для колективу бібліотеки з питань атестації. Цей важливий і відповідальний захід сприяв підвищенню ділового і професійного рівня бібліотекарів. Для методичного забезпечення атестації були розроблені: «Положення про атестацію в ЛНБ», «Інструкція про підготовку документів до атестації», «Анкета на керівників структурних підрозділів», «Схема посадової інструкції», «Бланки атестаційних листків та протоколів» і складено графік її проведення.

Самсонова О. П. (заступник голови комісії) та Дмитрієва Л. В. (секретар комісії) відповідали за підготовку та оформлення відповідної документації: протоколів, атестаційних листків, участі у засіданнях комісії. Після закінчення атестації готувалася відповідна інформація для керівництва [52, арк. 22].

Атестація відбулася успішно. Всі 116 осіб атестовані, лише для 4-х з них був скорочений строк наступної атестації (1-2 роки). В результаті атестації було визначено резерв на заміщення керівних кадрів і складено план заходів з впровадження пропозицій, внесених у процесі атестації.

Згідно з постановою Ради Міністрів СРСР №1364 від 5 серпня 1989 р. бібліотеці надано статус науково-дослідного інституту. Саме тоді п'ять відділів отримують статус наукових підрозділів: бібліотекознавства (колишній науково-методичний відділ, назву змінено у 1989 році), мистецтва, рідкісної книги, науково-бібліографічний і рукописів. Ці структурні зміни сприяли розвитку науково-прикладних досліджень з питань бібліотекознавства, книгознавства та бібліографознавства.

Реальна перспектива відродження бібліотечної справи в Україні, дальший її розвиток на світовому рівні, пов'язані з поступовою автоматизацією основних технологічних процесів. Це, в свою чергу, викликає необхідність перекваліфікації бібліотекарів з ручних методів праці на комп'ютерні. Тому в 1990 р. було організовано два настановних

методичних семінари: «Стан автоматизації бібліотечних процесів в світі та в країні» та «Перспективи автоматизації бібліотечних процесів в ЛНБ», на які були запрошені працівники бібліотек академічних установ [209, с. 123-124].

З метою узагальнення і розповсюдження передового досвіду стали практикуватися «Дні бібліотеки». В 1990 р., зокрема, був проведений «День бібліотеки» сектору фізикометрії Фізико-механічного інституту АН України. В його проведенні активну участь брали працівники кількох відділів ЛНБ ім. В. Стефаника. Інформаційно-масовий сектор та відділ автоматизації підготували тематичну виставку за профілем установи; відділ бібліографії – огляд відповідних бібліографічних джерел; методисти – тематичний перегляд літератури про роботу наукових бібліотек в умовах перебудови. На цей захід були запрошені працівники бібліотек мережі та ЛНБ ім. В. Стефаника, вчені і спеціалісти академічних установ. Їм розповіли про історію створення сектору фізикометрії, напрями наукової діяльності, історію бібліотеки, склад її фондів, провели екскурсію по бібліотеці. Учасники «Дня бібліотеки» познайомилися з системою каталогів та картотек бібліотеки, формами і методами розкриття фондів, обслуговування читачів. Відбувся обмін думками, пропозиціями, зауваженнями. Ця нова форма науково-методичної роботи отримала схвалення спеціалістів.

Важливою подією для ЛНБ ім. В. Стефаника була організація і проведення міжнародної конференції «Бібліотека – джерело духовності», присвяченої 50-річчю з дня її заснування. Вперше на міжнародному рівні було зроблено аналіз діяльності книгозбірні, розкритий її науковий і творчий доробок, накреслено шляхи подальшого розвитку. На конференції з доповідями та повідомленнями виступило 19 працівників бібліотеки, взяли участь 20 доповідачів із закордону: організаторів бібліотечної справи, вчених-україністів з США, Канади, ФРН, Чехії. Вони виступили з 12 доповідями про розвиток бібліотечної справи, книгознавство за кордоном, про видатні колекції «Україніки» у зарубіжних бібліотеках.

Зарубіжними учасниками конференції для бібліотечних і наукових працівників ЛАУ та інститутів був проведений науково-практичний семінар з питань бібліотекознавства, учасники якого прослухали 7 доповідей. Зацікавлення викликали виступи завідувача відділу «Славістики» та «Балтики» Нью-Йоркської Публічної бібліотеки д-ра Касинця Е. (США), директора Бібліотечної школи Кентського університету проф. Винара Л. (США), завідувача відділу каталогізації Бібліотеки Іллінойського університету проф. Штогрин Д. та ін. [74, с. 15-16].

Вагомим наслідком конференції та семінару стало ухвалення резолюції, одним із пунктів якої було рішення про створення у США та Канаді «Товариства прихильників ЛНБ», а також заснування у Львові «Бібліотечної школи» з метою вивчення бібліотекознавства США.

2.3. Особливості науково-методичної роботи в незалежній Україні

90-ті роки ХХ ст. – складний і відповідальний етап у розвитку як мережі академічних бібліотек, так і системи організаційно-методичного забезпечення та координації їх роботи. В Україні відбувалося формування загальнодержавної структури науково-методичного забезпечення роботи бібліотек, у т.ч. АН України, створення нормативно-правової бази їхньої діяльності відповідно до вимог часу і змін, що відбулися в суспільно-політичному та соціально-економічному житті країни.

В 1991 році основу науково-методичної роботи склав перегляд та поновлення стратегічних планів розвитку бібліотечної роботи, внесення змін в систему обслуговування читачів, освоєння нових, прогресивних бібліотечних технологій. Цей динамічний процес потребував постійної уваги з боку методичної служби, яка нараховувала на той час п'ять осіб (у т.ч. науковий співробітник) і перебувала під керівництвом **Арсирій Світлани Андріївни** (див. Додаток 8).

Науково-методична діяльність у цей період спрямовувалася на пристосування бібліотечної практики до нових умов, зберігаючи існуючу

структуру, а паралельно з цим впроваджувалися нові технології. Після завершення зазначених вище бібліотечних прикладних досліджень методична служба спільно з завідувачами відділами переглянула організаційну структуру бібліотечної роботи: була проведена реорганізація всіх дорадчих органів і відповідно внесено зміни до статуту ЛНБ ім. В. Стефаника (14 липня 1994 р.), положення про відділи (1999 р.) та їх підрозділи, технологічні й посадові інструкції.

Після апробації та набуття чинності ці документи увійшли у збірник «Організаційні документи бібліотеки», який виходив тематичними випусками. Перший випуск – «Документи загальнобібліотечного характеру» (1995) [155] об'єднує статут, низку положень, які регламентують порядок роботи бібліотеки та її дорадчих органів. Другий випуск – «Положення про підрозділи» (2000) [156] містить положення про відділи та підпорядковані їм структурні підрозділи – сектори, групи, читальні зали. Тут чітко визначено не тільки головне завдання і зміст роботи, але й взаємозв'язок виробничих процесів у виконанні загальнобібліотечних завдань.

В цей час було розроблено й узгоджено з керівниками підрозділів інструктивно-технологічні документи та положення: «Інструкцію про порядок виготовлення страхових копій на видання з фондів І категорії» (1992), «Інструкцію по оцінці книг та видань, що продовжуються» (1993), «Інструкцію про порядок вилучення документів з фонду ЛНБ» (1995); «Інструкцію для організації роботи з колекціями, зібраннями та особистими бібліотеками в ЛНБ» (2001), «Інструкцію про порядок підготовки, редагування і видання наукових праць та науково-методичних документів ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України» (2005), «Інструкцію з документальної перевірки фондів» (2005), «Інструкцію про порядок вилучення документів з діючих фондів» (2005), «Інструкцію для роботи з боржниками» (2005), «Інструкцію для проведення санітарного дня» (2005), «Інструкцію для роботи з актами» (2005), «Технологічну інструкцію із штрихкодуювання книг (однотомних документів), багатотомних та продовжуваних видань» (2006);

«Штрихкодування та редагування записів примірників періодичних видань (журналів) у БД» (2006), «Технологічну інструкцію з опису томових видань під перший запис» (2006); «Положення про наукову роботу» (1992), «Положення про порядок розробки та затвердження організаційних та інструктивно-методичних документів» (1992), «Положення про курси по вивченню основ бібліотекознавства, бібліографознавства та інформатики» (1993), «Положення про незалежну оціночну комісію» (1993), «Положення про незалежну експертну комісію» (1993), «Положення про систему підвищення кваліфікації» (1993), «Положення про кабінет нової німецькомовної книги» (1995), «Положення про систему фондів ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України» (2006), «Правила користування літературою, виданою до 1945 року з фондів ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України» (2006). Низка загальнобібліотечних документів та матеріалів було доопрацьовано. Серед них: «Шлях книги та періодики в ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України» (1992, 2005), «Шлях читацьких вимог читачів та абонентів в ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України» (1992); «Розцінки на робочі процеси відділів, що виконуються на договірних умовах» (1992), «Правила внутрішнього розпорядку ЛНБ» (1993), «Положення про науково-методичне керівництво бібліотеками НДУ ЗНЦ НАН України» (1994), «Порядок організації праці в ЛНБ» (1995); «Правила користування фондами відділу рукописів» (1994), «Інструкція по обслуговуванню читачів рукописними матеріалами» (1994), «Положення про відділ періодичних видань та його сектори» (1994). Значна увага приділялася доопрацюванню матеріалів відділів та посадових інструкцій працівників.

Усі матеріали обговорювалися членами Науково-методичної ради та затверджувалися в робочому порядку. Вони набували чинності тільки після погодження із директором бібліотеки.

В березні 1993 р. Розпорядженням Президії НАН України був створений Науково-дослідний центр періодики ЛНБ ім. В. Стефаника. У його структурі виокремили два підрозділи – відділ української періодики та відділ

досліджень періодики іноземними мовами. Відповідно, до кінця 1993 року потрібно було повністю розробити усю інструктивно-методичну документацію для ефективної діяльності новоствореного центру.

У центрі уваги методичної служби були питання формування, ефективного використання та збереження фондів бібліотеки. З 1996 року здійснювалися локальні дослідження за темою «Фонди ЛНБ: проблеми збереження», у процесі яких вивчалася практика роботи структурних підрозділів – фондоутримувачів у світлі сучасних вимог. За підсумками завершених локальних досліджень складено низку організаційно-методичних та інструктивно-технологічних документів, які регламентують діяльність цих підрозділів.

Зміни, що відбулись у структурі бібліотеки, системі розташування фондів, а також в організації обслуговування читачів, потребували внесення низки змін та доповнень у ланцюжок організаційних взаємопов'язаних документів, і, насамперед, тих, що стосуються шляху документа та читачьких вимог. Паралельно здійснювався перегляд і перезатвердження посадових інструкцій відповідальних за це працівників.

Час та специфіка науково-методичної роботи вимагали постійного підвищення кваліфікації, освоєння суміжних ділянок роботи, перерозподілу обов'язків. Такий підхід до справи сприяв не лише вдосконаленню методичної служби, а й модернізації процесів роботи у бібліотеці.

І надалі здійснювався супровід діяльності бібліотек науково-дослідних установ ЗНЦ НАН України. Завідувачам бібліотек постійно надавали консультації як методисти, так і провідні спеціалісти відділів комплектування, опрацювання, обслуговування та ін. Методистами здійснювались предметні перевірки діяльності бібліотек, під час яких вивчалась відповідність процесів роботи існуючим нормам. В ході перевірок надавалась практична допомога. Результати таких перевірок обговорювались на засіданнях Науково-методичної ради ЛНБ ім. В. Стефаника.

Працівники бібліотек науково-дослідних установ ЗНЦ НАН України залучалися до участі у семінарах, наукових конференціях. Для них проводилися «Дні бібліотеки науково-дослідної установи» та «Дні методиста». До участі у заходах запрошувалися працівники бібліотек мережі, ЛНБ ім. В. Стефаника, вчені та спеціалісти ЛАУ. Присутні знайомилися з історією кожної з бібліотек та організацією роботи. Завершувалися заходи проведенням «круглих столів», на яких обмінювалися думками та висловлювали побажання щодо шляхів удосконалення роботи бібліотеки академічної установи.

Варто відзначити, що в другій половині 90-х років академічні установи ЗНЦ НАН України перебувають у значній фінансовій скруті. Внаслідок чого всі бібліотеки починають працювати не на повну потужність, відбувається скорочення штатів і переведення працівників на 0,5 ставки або неповний робочий тиждень, збільшується також кількість та термін відпусток за «власний рахунок». Зважаючи на такий стан справ, методичне керівництво бібліотеками наукових установ ЗНЦ НАН України зводиться до надання професійних консультацій і практичної допомоги з боку методистів в розробці або поновленні організаційно-методичних документів цих бібліотек.

Зазнає суттєвих змін система підвищення кваліфікації. Вона стає більш пристосованою до вимог часу. Дворічні курси з підвищення кваліфікації реорганізуються на експрес-курси з вивчення основ бібліотекознавства, бібліографознавства й інформатики із щоденним проведенням занять. Організаційні основи системи підвищення кваліфікації забезпечуються спеціальним розпорядженням директора бібліотеки та планом підвищення кваліфікації.

За період з 1989 по 2000 рік курси з вивчення основ бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства й інформатики закінчили 75 працівників бібліотеки. З проханням залучити до навчання на курсах співробітників бібліотек мережі зверталися керівники науково-дослідних установ і навчальних закладів [164, с. 273].

В межах системи підвищення кваліфікації працівників відновив свою діяльність постійно діючий науково-теоретичний семінар з питань книгознавства, бібліотекознавства та бібліографії. В грудні 1994 р. відбулося його чергове заняття у формі науково-теоретичної конференції. На ній було заслухано 14 цікавих і змістовних доповідей з проблем книгознавства, з якими виступили науковці відділів рукописів, рідкісної книги, наукової бібліографії та україніки: Дзьобан О., Чуба Г., Банчик Н., Фрис В., Коваль-Гнатів Д., Колосовська О., Герасим І., Грищенко Л., Вальо М., Кусий Л., Симутіна А., Рибчинська Н., Головата Л. а також доцент математичного факультету ЛДУ Головатий Ю. [4, с. 158].

Упродовж 90-х рр. XX ст. було організовано ряд книжково-ілюстративних виставок. Значною увагою користувачів і бібліотекарів користувались виставки організовані до ювілеїв визначних діячів науки, культури та літератури, вивченню проблем державотворення і національного питання, присвячені питанням бібліотекознавства, книгознавства та дослідженню преси (див. Додаток 9).

Традиційним було проведення «Днів інформації», «Днів спеціаліста» та «Днів бібліографії» в наукових установах м. Львова. «Дні інформації» відбулись в Львівському відділенні інституту економіки («Форма власності і розвиток методів господарювання і управління», «Інвестиційний процес в умовах регіону», 1993), Медичному інституті («В'ячеслав Липинський – визначний громадський діяч», 1993), Інституті регіональних досліджень НАН України («Євген Слуцький – видатний економіст-математик», «Ринок цін: економічні відносини», 1995; «Економічні ринкові відносини», 1999; «Розвиток інформаційної економіки в умовах глобалізації», 2008), Національному музеї («Образ Богородиці в мистецтві», 1995), ВО «Полярон» («Промислове видавництво Японії», 1996), Академії мистецтв («Олена Кульчицька – графік, ілюстратор, художник», 1996), Музеї етнографії та художнього промислу («Дерев'яна архітектура», «Етнографічні дослідження Полісся», 1997), Інституті геології та геохімії горючих копалин НАН України

(«Наука про землю», 2001), Спільці письменників України («До 160-річчя від дня народження Л. Захера-Мазоха», 2001), Духовній семінарії Святого Духа («Просвітницька діяльність у творчості Ю. Дзеровича», 2004), Українському католицькому університеті («Розвиток християнської писемної культури в Україні: етно-конфесійна специфіка», 2004; «З історії греко-католицької церкви в Україні», 2006; «Відносини між греко-католицькою та римо-католицькою церквами на українсько-польському порубіжжі», 2008), Львівському регіональному інституті державного управління при Президентові України («Адміністративно-правове забезпечення правоохоронними органами імміграційного процесу в Україні», 2005), Університеті «Львівський Ставропігон» («Демократичні тенденції в українському православному житті 20-х рр. XX ст.», 2007), Українській академії друкарства («Д. Дорошенко – український політичний діяч, історик, публіцист, літературознавець, бібліограф», 2007).

«День спеціаліста» було організовано: у приміщенні обласного комітету працівників освіти («Економіка в освіті», 1993), Музеї етнографії та художнього промислу («Події, люди, епоха», «Іван Левицький – архітектор, педагог, громадський діяч», 1995), Інституті регіональних досліджень НАН України («Кооперативний рух в Україні», 1996; «Інституційні фактори економічного зростання в умовах переходу України до ринку», 2004; «Вплив зовнішньоекономічної діяльності на інституційні перетворення в трансформаційній економіці», 2006; «Удосконалення сталого розвитку України», 2006), на кафедрі мовознавства ЛНУ ім. І. Франка («І. Зілинський – український філолог-діалектолог», 1999), Львівській богословській академії («З історії греко-католицької церкви», 2001), Львівському національному аграрному університеті («З історії кооперативного руху в Україні», 2005), Українському католицькому університеті («Й. Сліпий – український церковний діяч, патріарх української греко-католицької церкви, митрополит, верховний архієпископ, кардинал, богослов», 2007), Інституті народознавства

НАН України ім. М. Рильського («Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини», 2008).

«Дні бібліографії» проходили в Національному музеї ім. А. Шептицького («Святослав Гординський: Грані творчості. Рання графіка. Літературно-критичний спадок», 2006), Українському католицькому університеті («І. Огієнко – мовознавець, церковний та громадсько-політичний діяч», 2007), Спільці письменників України («В. Барка – український, літературознавець. До 100-річчя від дня народження», 2008).

Як бачимо, найбільш тісна співпраця в цьому напрямі проводилась з Українським католицьким університетом та Інститутом регіональних досліджень НАН України.

У 1994 році Арсірій С. А. зініціювала проведення на базі відділу бібліотекознавства історико-бібліографічного дослідження «Історія бібліотечної справи Галичини II пол. XVI – поч. XX ст.». Історія бібліотечної справи на західноукраїнських землях на той час була одним із найменш вивчених питань історії бібліотек і бібліотечної справи України. У ході дослідження переглядалися документи, що торкаються діяльності бібліотек різних типів і підпорядкованості. Результатом дослідження стало формування робочої картотеки та бази даних бібліографічного покажчика, що дало можливість бібліографічними засобами розкрити історію розвитку бібліотек цього регіону, об'єктивно й вірогідно представити процес формування книгозбірень Галичини.

Органічно пов'язані з дослідженням, проведені співробітниками відділу дві наукові конференції «Бібліотеки на західноукраїнських землях: сторінки історії». У першій конференції взяло участь понад 30 доповідачів і близько 100 учасників, 14 найзмістовніших доповідей надруковано у 9/10, 11 випусках «Записок Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника».

У другій конференції взяли участь науковці та спеціалісти у галузі бібліотекознавства, книгознавства й інформатики з провідних бібліотек Києва, Львова, Івано-Франківська та Луцька. На пленарному та секційних

засіданнях учасниками було виголошено майже 50 доповідей і повідомлень. Учасники конференції крізь призму соціальних функцій бібліотек аналізували актуальні проблеми історії бібліотечної справи, серед яких – історія розвитку книгозбірень інституцій товариств приватних тощо – таких як Львівської політехніки, Народного дому, НТШ, Просвіти, львівських друкарів, іноземної літератури, Фізико-механічного інституту, Інституту Оссолінських, Дідушицьких, університету тощо. У виступах висвітлювалась діяльність окремих особистостей та їх внесок у розвиток бібліотекознавства регіону. Виголошені доповіді та повідомлення увійшли до збірника матеріалів другої конференції [18]. Слід сказати, що ці заходи відіграли позитивну роль в активізації вивчення історії виникнення і функціонування бібліотек на західноукраїнських землях, засвідчили той факт, що проблема бібліотечної справи Галичини в історико-культурологічному аспекті є недостатньо вивченою.

Окрім того, працівники ЛНБ ім. В. Стефаника брали активну участь і в інших науково-практичних конференціях. Серед них: «Сучасні проблеми комплектування фондів ЛНБ» (1994), «Стан та проблеми інформаційно-бібліотечного обслуговування в ЛНБ» (1994), «Українські видавництва у Львові до 1939 р.» (2002), «Українські видання в Галичині та в еміграції періоду Першої світової війни та визвольних змагань» (2003), «Бібліографічна комісія НТШ (1909–1939): напрями діяльності та постаті» (2004), «Бібліотеки на західноукраїнських землях: сторінки історії» (2004), «Книга у Львові (XIX – перша половина XX ст.: книгознавчий і джерелознавчий аспекти» (2006), «Книга у Львові (XVIII – XX ст.): видавництва, бібліотеки, історичні колекції» (2007), «Національна книжкова та рукописна культура: історія, методологія, джерельна база» (2009), «На шляху до національної бібліографії» (до 70-річчя ЛННБ України імені В. Стефаника) (2010), «Бібліографія і книгознавство у XXI столітті: традиції та інновації» (2011), «Західноукраїнська та українська еміграційна книга 1914-1939 рр.: бібліографічні розшуки та інтерпретації» (2012), «Українська

періодика: історія і сучасність» (2002, 2003, 2005, 2013), «Українське книговидання на західноукраїнських землях та в еміграції у першій половині ХХ ст.: репертуар, видавничі осередки, персоналії» (2013), «Мистецька культура: історія, теорія, методологія» (2013, 2014), «До 140-річчю заснування Наукового Товариства імені Шевченка» (2013), «Видання творів Т. Шевченка в Галичині та в еміграції у 1914-1939 рр.» (2014).

З метою наукових досліджень, участі в конференціях, підвищення фахового рівня працівники бібліотеки виїжджали в закордонні відрядження. Оплату цих поїздок проводила в основному запрошуючи сторона та Міжнародний фонд «Відродження». Так, завдяки фінансовій підтримці останнього взяв участь і виступив з доповіддю на конференції «Бібліотеки та асоціації в світі, що змінюється» (1995, Євпаторія) заступник директора Паславський Т. На 61-й Генеральній конференції ІФЛА (м. Стамбул) побувала учений секретар Грень З., а на міжнародній конференції «Бібліотеки в посткомуністичному суспільстві» (м. Краків-Пшегожали (Польща)) бібліотеку представляла директор, д-р іст. наук Крушельницька Л. І. Окрім того, фонд «Відродження» профінансував її поїздки на «The Euromoney International Bond Congress», що проходив у Лондоні 12-14 вересня 1995 р.

Брали активну участь і в міжнародних заходах: конференціях – Колосовська О. М. (Прага, 1995), Розумна Л. І. (Москва, 1997), Паславський Т. Б. (Вашингтон, 1998); симпозіумах та наукових сесіях – директор, д-р іст. наук Крушельницька Л. І. (Хемніца (Німеччина), 1995), Осадця О. П. (Жешув, Варшава, 1997). До школи комп'ютерного навчання з опрацювання музичних джерел у м. Франкфурт (ФРН) була запрошена науковий працівник відділу мистецтва Осадця О. П. (1995).

В межах науково-методичної роботи продовжувалося дослідження бібліотечно-бібліографічної діяльності бібліотеки. Здійснювався аналіз процесів роботи відділів ЛНБ ім. В. Стефаника з розподілом на окремі операції та визначення оптимальних норм на їх виконання, порівняльний

аналіз з типовими нормами. Отримані результати увійшли до трьох збірників «Норми на основні процеси бібліотечно-бібліографічної діяльності ЛНБ імені В. Стефаника НАН України» [152 – 154].

На початку ХХІ ст. інформаційно-бібліотечна робота здійснювалася за такими напрямками: 1) організація виставок нових надходжень та книжково-ілюстративних виставок; 2) проведення масових заходів – Днів інформації, Днів спеціаліста; Днів бібліографії; 3) надання фахових довідок і консультацій.

Надзвичайно велика увага в цей період надавалася проведенню різноманітних виставок. Їх відкриття супроводжувалося урочистостями, в яких брали участь представники львівської наукової та творчої інтелігенції. Керівництво бібліотеки піклувалося про те, щоб на таких заходах були присутні журналісти, щоб усе, що відбувається, отримало відповідне висвітлення як на телебаченні так і в ЗМІ.

Тематика проведення книжково-ілюстративних виставок була досить різноманітна. Проте, можна виділити кілька тем, які були визначальними. Серед них:

1. присвячені святкуванню ювілейних дат вітчизняних вчених і науковців: «Ярославу Дашкевичу – 75» (2001), «Тихонові Лещуку – 75» (2001), «Олегу Купчинському – 70» (2004), «Миколі Ільницькому – 75» (2004), «Ярославові Ісаєвичу – 70» (2006), «Ярославу Дашкевичу – 80» (2006), «Євгенові Нахліку – 50» (2006), «Буття в мистецтві» (організована до 80-літнього ювілею працівника ЛНБ – Степана Костюка, 2007), «Лариса Крушельницька – вчений, археолог, публіцист, громадський діяч» (2008).

2. пам'яті відомих вчених, громадських, політичних і державних діячів, діячів культури та мистецтва ХІХ – ХХ століття: Шептицького А. (2001), Шашкевича М. (2001), Шевченко Т. (2003, 2010), Франко І. (2004, 2006), Волошина А. (2004), Кульчицького Ю. (2004), Шаблія О. (2005), Кузелі З. (2007), Мазепи І. (2007), Стуса В. (2008), Огоновського О. (2008), Чілачави Р.

(2008), Гоголя М. (2009), Шухевича В. (2009), Іваничука Р. (2009), Антонича Б.-І. (2009, 2010), Винниченка В. (2010).

3. визначним літературознавцям, бібліографам, бібліотекознавцям і книгознавцям: Комарову М. Ф. (2004), Мацуєву М. І. (2004), Стешенко Я. І. (2004), Калиновичу І. І. (2004, 2005), Вальо М. В. (2005, 2010), Левицькому І. О. (2005, 2010), Биковському Л. І. (2005), Бутрину М. (2006), Максименко Ф. П. (2007), Ільницькій Л. (2009), Гулаку-Артемівському П. (2010).

4. вагомим подіям у житті України та Львова: «На шляху до державності» (2001), «Іудаїка у фондах ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України» (2001), «До дня пам'яті жертв голодомору та політичних репресій» (2003), «Українському Історичному Товариству – 40 років» (2005), «Львову – 750 років» (2006), «Голодомор 1932-1933 років – геноцид українського народу» (2007), «День пам'яті героїв Крут» (2008), «Голодомор в Україні» (2008), «День Соборності України. Бібліографія та путівники» (2009), «90 років Українській Академії наук» (2009), «До історії єврейської культури міжвоєнного періоду» (спільно з Музеєм історії релігії) (2009).

На особливу увагу заслуговують фахові виставки, які організовувалися в структурних підрозділах бібліотеки: «Часопису Український історик – 40 років» (2003), «Французька стародрукована книга» (2004), «Збірка єврейських рукописів у фондах ЛНБ» (2005), ««Русалка Дністрова». До 170-річчя з дня виходу українського альманаху» (2007), «Зв'язки української літератури з слов'янськими літературами: бібліографія», «Каталоги стародруків та палеотипів», експозиція художніх творів пам'яті В. Вуйцика, підготована спільно з Львівським історичним та Національним музеями, Львівською галереєю мистецтв (2007), «Національна бібліографія країн Європи» (2008), «Державна бібліографія України. Матеріали до національної бібліографії» (2008), «Книжкові багатства відділу рідкісної книги» (2008), «Українське товариство «Сільський господар». (1899-1944). Історія. Досвід» (2009), «Лексико-словотворчі інновації (словники нових слів, сленгу)» (2009), «Бібліотечна Україна» (2009), «Довідкові видання з військової

тематики у фондах відділу бібліографії» (2009), «Каталоги особистих бібліотек (на матеріалах фонду відділу рідкісної книги)» (2009), «Книжкові багатства відділу рідкісної книги» (2009). Вони в основному присвячувалися дослідженню питань національної бібліографії українського друкованого слова, різного роду книжкових та інших літературних видань.

Організація тематичних книжкових виставок безпосередньо в науково-дослідних і громадських установах Львова залишається однією з ефективних форм інформаційного забезпечення вчених (див. Таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Перелік тематичних книжкових виставок

Місце проведення заходу	Назва заходу
Львівський національний університет ім. Івана Франка	«Юліан Редько. До 100 річчя від дня народження письменника, мовознавця, педагога» (2005), «Степан Злупко. 75 років від дня народження вченого, педагога, економіста» (2006), «160-річчя від дня народження В. Навроцького» (2007)
Національний університет «Львівська політехніка»	«Іван Пулюй (1845-1918). До 100 річчя від дня народження видатного вченого-фізика» (2005), «750 років Львову» (2006), «Славетна українка – Олена Степанів» (2008)
Львівський національний аграрний університет	«60 років від дня проголошення «Загальної декларації прав людини»» (2008)
ФМІ НАН України	«Володимир Панасюк – український вчений в галузі механіки і міцності металів: До 80-річчя від дня народження» (2006)
Інститут українознавства НАН України	«Ювілей М. Шашкевича (із залученням рукописних документів ЛНБ)» (2007)
Український католицький університет	«Феофан Прокопович. 325 років від дня народження українського церковного і громадського діяча, письменника, вченого-енциклопедиста» (2006), «125-річчя від дня народження І. Огієнка» (2007),
Львівський університет бізнесу і права	«Жнива скорботи» (2008)

Продовж. табл. 2.1

Національний музей (м. Київ)	«Українські портрети XVI - XVIII ст.(з фондів ЛНБ)» (2005), «Олена Кульчицька – видатна українська художниця» (2007)
Літературно-меморіальний музей І. Франка	«О. Білінкевич – дослідник творчості І. Франка» (2006), «Пам'яті І. Керницького» (2007)
Національний музей ім. А. Шептицького	«Іларіон Свенціцький (1876 – 1956). До 125-річчя від дня народження видатного мистецтвознавця» (2001), «Іларіон Свенціцький (1876 – 1956). 130 років від дня народження українського філолога, музеєзнавця і мистецтвознавця» (2006)
Музей етнографії	«Володимир Гнатюк (1871 – 1926). До 135 річчя від дня народження вченого, етнографа, фольклориста» (2006)
Союз українок (Львівська філія)	«Жінки в боротьбі за волю України» (2005)
Українське лікарське товариство	«О. Богомолець. 125 років від дня народження українського лікаря, патофізіолога» (2006)
Львівська галерея мистецтв	«Арт деко у Львові» (2001)
Богословська академія	«Гавриїл Костельник (1886 – 1948). До 115-річниці від дня народження письменника, публіциста, церковно-громадського діяча» (2001)

Цікавим досвідом в житті бібліотеки стало проведення міжнародних виставок. Спільно з Львівським історичним музеєм для експонування в замку Książ у м. Валбжих (Польща) була підготована виставка «Львів – прекрасне місто» (2005). На ювілейній виставці «Початки Музею ім. князів Любомирських – дари Юзефа Максиміліана Оссолінського та Генріха Любомирського» (2007), присвяченій 190-річниці заснування Національного Закладу ім. Оссолінських, були представлені три експонати з фондів відділення «Палац мистецтв ім. Омеляна і Тетяни Антоновичів» ЛННБУ ім. В. Стефаника. А на виставці «Скарби історії Польщі. Національний заклад імені Оссолінських гість Відня», яка проходила у Національній бібліотеці Австрії (м. Відень, 27 лютого – 29 березня 2009 р.), експонувалися тридцять

архівних документів, з них 17 з відділу рукописів та 13 графічних творів з відділення «Палац мистецтв ім. Омеляна і Тетяни Антоновичів».

Значною подією у житті бібліотеки стало святкування 70-річного ювілею установи. Колектив ЛННБ України ім. В. Стефаника організував і провів низку заходів, які висвітлювали її життя та діяльність за 70 років, розкривали унікальні колекції та збірки бібліотеки.

28-30 жовтня 2010 р. відбулася Міжнародна наукова конференція «Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника: історія та сучасність», у рамках якої експонувалися тематичні виставки, проводилися презентації та екскурсії. Досягнення колективу бібліотеки були представлені на виставці «Науково-видавнича діяльність ЛННБ України ім. В. Стефаника 1940–2010 рр.».

Велике зацікавлення користувачів викликали виставки «Мистецтво львівського книгодрукування», «Рукописні історичні пам'ятки у фондах ЛННБ України імені В. Стефаника», «Праці співробітників відділу наукової бібліографії», організовані у спеціалізованих структурних підрозділах бібліотеки — Відділенні «Палац мистецтв імені Тетяни і Омеляна Антоновичів» та відділах (рідкісної книги, рукописів, україніки, наукової бібліографії тощо). Новинкою для віддалених користувачів стала віртуальна виставка «Мистецька скарбниця», представлена на сайті книгозбірні, яка висвітлювала історію мистецьких шкіл Європи. Для перегляду представлених на віртуальній виставці експонатів була розроблена зручна навігаційна структура. Виставку супроводжувала стисла візуальна та текстова інформація.

Популярність такого різновиду виставок у бібліотеці полягає в тому, що, як відомо, ілюстративний матеріал ефективніше впливає на почуття людини. Швидкість сприйняття ілюстративної інформації також у багато разів вища, ніж швидкість сприйняття тексту. Це пов'язано з особливостями візуального сприйняття інформації людиною. Зорові образи у вигляді графічних об'єктів сприймаються в цілому і безпосередньо заносяться в

довготривалу пам'ять, без проміжного перетворення в поняття, як це відбувається з текстом.

Важливою складовою задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотеки залишалося надання усних і письмових бібліографічних довідок. Варто також відзначити, що запити на письмові довідки надходили з різних міст України та з-за кордону як від окремих осіб так і від різноманітних установ. Індивідуальні запити, зокрема, було отримано від Туринського Я. В., Діди Н. Я., Горбач А.-Г., Вільчинського В. (Польща), Левицького В., Щурата Р. (Тустань), Бека Е. (Німеччина). Зверталися за допомогою й юридичні установи – Сяноцька міська публічна бібліотека, Полонський народний музей.

Усі вони розшукували у фондах ЛНБ ім. В. Стефаника відповідну інформацію та матеріали. Кожен запит був зареєстрований та скерований до виконання у відповідний структурний підрозділ. Інформація користувачам надавалася у формі бібліографічних матеріалів або списку видань, наявних у фонді бібліотеки. Однак були і звернення, які вимагали більш детального та пильного вивчення питання. Так, в 2001 р. працівниками кабінету картографії було надано 35 письмових довідок колишнім «остарбайтерам». Складність полягала у тому, що за старими картами потрібно було встановити місця їх перебування на примусових роботах у Німеччині.

Бібліографічні консультації також стосувалися питань доступу до мережі Інтернет, користування електронним каталогом ЛНБ України ім. В. Стефаника й іншими електронними ресурсами, доступними у локальній мережі. Значна їх кількість була надана на допомогу працівникам бібліотек мережі ЗНЦ НАН України. В основному вони охоплювали питання роботи бібліотек в умовах інформатизації суспільства, визначення сучасного їх статусу та завдань, а також проведення науково-дослідної роботи прикладної тематики, участі в локальних дослідженнях ЛНБ ім. В. Стефаника.

Згідно з указом Президента України Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України 10 квітня 2008 року отримала статус

національної. Відповідно, у зв'язку зі зміною статусу бібліотеки, виникла необхідність внести зміни та переробити науково-методичні й організаційні документи, а також згідно вимог до національної бібліотеки скласти нові посадові інструкції працівників. Всього потрібно було внести зміни у більш ніж 60 науково-методичних документів і 300 посадових інструкцій.

З 2010 року науково-методична робота у бібліотеці проводиться у традиційному режимі. Її очолює **Мудроха Валентина Олександрівна**. Локальні бібліотечні дослідження з питань збереження фондів та дослідно-аналітична робота з нормування бібліотечних процесів завершувались складанням нових і допрацюванням наявних організаційних, інструктивно-технологічних та нормативних документів, вдосконаленням посадових інструкцій працівників усіх її структурних підрозділів. Зокрема, здійснювався перегляд і опрацювання наступних науково-методичних документів: «Правила користування ЛННБ України імені В. Стефаника», «Порядок організації праці Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника», «Положення про систему фондів бібліотеки», «Шлях книги і періодики в процесі опрацювання», «Положення про збереження фондів бібліотеки», «Інструкція з документальної перевірки фондів», «Положення про комісію з комплектування фондів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника», «Положення про інвентарну комісію Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника», «Інструкція про порядок підготовки документів на інвентарну комісію», «Інструкція про порядок підготовки, редагування і видання наукових праць та науково-методичних документів бібліотеки», «Інструкція про порядок вилучення документів з діючих фондів», «Інструкція для роботи з боржниками», «Інструкція для проведення санітарного дня», «Інструкція для роботи з актами» тощо.

Розроблено та затверджено нові «Правила користування фондами» Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів», відділів: україніки, бібліотекознавства, наукової бібліографії та обслуговування читачів, кабінету

картографії, «Правила користування індивідуальним і міжбібліотечним абонементом».

Упродовж цього періоду були розроблені, узгоджені, затверджені та роздані інструктивно-технологічні документи, які регламентують бібліотечно-бібліографічні процеси в АБІС Aleph:

- технологічна інструкція з обслуговування читачів в АБІС Aleph модуля циркуляції;
- технологічна інструкція з отримання/повернення замовлених читачами документів в АБІС Aleph модуля циркуляції між структурними підрозділами обслуговування читачів та основних книжкових фондів;
- технологічна інструкція з повернення замовлених документів в АБІС Aleph між структурними підрозділами бібліотеки та відділом основних книжкових фондів.

Окрім того, у кожному структурному підрозділі-фондоутримувачеві поновлено, а при відсутності – заведено нові «Паспорти документосховищ». Велика увага приділялась налагодженню обліку фонду цих структурних підрозділів. На підставі актів з документальної перевірки фонду на наявність, підсумкових актів та враховуючи існуючі вимоги, розроблено нові «Книги сумарного обліку».

Зважаючи на те, що в цей час в структурі ЛННБУ ім. В. Стефаника утворено 3 науково-дослідних інститути, основним завданням стало розроблення відповідної регламентуючої документації. Відповідно, укладено «Положення про Науково-дослідний інститут пресознавства» та положення про структурні підрозділи інституту: відділ наукових досліджень української періодики, відділ наукових досліджень іншомовної періодики, науковий відділ національної бібліографії української преси, науковий відділ біографічних досліджень (2011), «Положення про Інститут досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів» та положення про структурні підрозділи інституту: відділ наукових досліджень творів образотворчого мистецтва, відділ наукових досліджень музичних творів та фотодокументів, науковий

відділ інформаційної та організаційно-виставкової роботи» (2011), «Положення про Інститут сучасних інформаційно-бібліотечних технологій» та положення про структурні підрозділи інституту: відділ формування інформаційних ресурсів, відділення «Наукова каталогізація фондів та організація системи каталогів», науковий відділ автоматизованої обробки інформації та інноваційних бібліотечних технологій, науковий відділ інформаційно-довідкової та виставкової роботи (2011).

Найважливішою з основних форм роботи ЛННБУ ім. В. Стефаника як однієї з провідних бібліотек, загальнодержавного бібліотечно-інформаційного, науково-дослідного центру є видавнича діяльність. Її характер і зміст тематики чітко визначений: проблеми бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства; особливості і специфіка кадрової політики та бібліотечної діяльності.

Основними типами видань за період 2000 – 2014 рр. є: історико-бібліографічні дослідження, збірники наукових праць, бібліографічні посібники, методичні та рекомендаційні вказівки, видання аналітичного змісту, інформаційні листки, регламентуючі та нормативні видання тощо. Зокрема, застосування на практиці новітніх технологій вплинуло на технологічні процеси бібліотечної діяльності. Це стало поштовхом до видання збірника **«Норми на основні процеси бібліотечно-бібліографічної діяльності ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України»**.

2004 – Вип. 1 – 50 с.

2005 – Вип. 2 – 71 с.

2007 – Вип. 3 – 90 с.

У 2003 році розпочалося впровадження автоматизованих технологій у процеси обслуговування користувачів. На першому етапі стояло завдання покращення їх інформаційного забезпечення та розкриття фонду.

Так, у відділі бібліотекознавства було вирішено створити базу даних бібліотекознавчих документів, взявши за основу можливості системи ISIS:

проводити пошук інформації у базі даних, структурувати бібліографічні записи та проводити їх експорт у форматі UNIMARC.

Із фахових періодичних видань та збірників наукових праць за тематикою інформаційної бази даних, яка поповнювалась по мірі надходження нових видань, створювались бібліографічні записи на статті. Паралельно бібліографічні записи, які вводились у пошукову базу формувались в інформаційне видання, яке у подальшому виходило друком на паперовому носії.

Бібліографічні записи містили такі відомості: автор, назва статті, відомості, що відносяться до назви, відомості про відповідальність, назва джерела статті та вихідні дані (рік, номер, місцезнаходження сторінки) та короткі анотації.

З 2009 р. це видання формується двічі на рік під назвою **«Бібліографічний показник публікацій з проблем бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства»** та розміщується на веб-сайті бібліотеки:

2009 – Вип. 1. – 36 с.; Вип. 2 – 36 с.

2010 – Вип. 1. – 44 с.; Вип. 2 – 41 с.

2011 – Вип. 1. – 30 с.; Вип. 2 – 30 с.

2012 – Вип. 1. – 29 с.; Вип. 2 – 31 с.

2013 – Вип. 1 – 34 с.; Вип. 2 – 37 с.

2014 – Вип. 1 – 37 с.; Вип. 2 – 32 с.

2015 – Вип. 1 – 32 с.; Вип. 2 – 36 с.

2016 – Вип. 1 – 34 с.

Показник публікацій з проблем бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства містить анотовані аналітичні описи матеріалів з фахових серіальних видань та збірників наукових праць: «Бібліотечний вісник», «Вісник Книжкової палати», «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Бібліотечна планета», «Бібліотечний форум України», «Вісник Львівського університету. Серія: Книгознавство,

бібліотекознавство та інформаційні технології», «Вісник Одеського національного університету. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство» тощо, які надійшли до відділу бібліотекознавства Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Матеріали розміщено за тематичними розділами. У кінці випуску подано іменний покажчик авторів та покажчик бібліотек.

Ознайомлення з новинами бібліотекознавства, бібліографії та інноваційними технологіями на сторінках фахових видань є обов'язковим для усіх бібліотечних фахівців, оскільки сприяє професійному самовдосконаленню, розширенню й оновленню теоретичних знань, впровадженню відповідних рекомендацій у практику роботи. Сьогодні перед нами гостро стоїть проблема: переконати працівників у тому, що бібліотечна практика та постійні інновації в бібліотечній сфері вимагають обов'язкового і регулярного підвищення кваліфікації, яке в першу чергу починається із самоосвіти. Потрібно постійно оновлювати, розширювати та поглиблювати знання, отриманні в навчальних закладах, вдосконалювати уміння і навички.

На базі ЛННБУ ім. В. Стефаника для студентів Львівського національного університету ім. І. Франка, Української академії друкарства та Національного університету «Львівська політехніка» організовувались семінари та практичні заняття. З метою популяризації бібліотеки, її фондів і поглиблення бібліотечно-бібліографічних знань проводились бібліографічні огляди й екскурсії бібліотекою.

Найважливішим досягненням книгозбірні на початку ХХІ ст. було налагодження міжнародної співпраці, в рамках якої бібліотекарі мали можливість їздити у закордонні відрядження, брати участь у міжнародних конференціях та семінарах, а також проходити стажування за кордоном. В рамках фінансування договірною науково-дослідного проекту «Рукописна українська в книгозбірнях і архівосховищах Центрально-Східної Європи» (Розпорядження Президії НАН України № 303 від 19. 05. 2006 р.) та цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Вивчення

пам'яток вітчизняної історико-культурної спадщини та їх актуалізація в духовному житті сучасного українського суспільства» (договір №14/2006) на це було закладено певні кошти, які надавали можливість частково профінансувати відповідні заходи.

Таким чином, науковці ЛННБУ ім. В. Стефаника отримали унікальну можливість, з одного боку, висвітлити напрями власних досліджень та здійснити наукову апробацію отриманих результатів, а з іншого – познайомитися із тими науковими проблемами, розробкою яких займаються в зарубіжних книгозбірнях. На початку ХХІ століття з доповідями і повідомленнями на міжнародних наукових конференціях виступили: генеральний директор ЛННБ України ім. В. Стефаника, чл.-кор. НАН України, д-р іст. наук Романюк М. М. «Унікальні та рідкісні фонди ЛННБУ ім. В. Стефаника» (Американська Бібліотечна Асоціація (м. Вашингтон (США)), 2010); канд. іст. наук Колосовська О. М. «Бібліотека Баворовських в перспективі бібліографічної реконструкції» (Інститут польської бібліографії імені Естрайхерів Ягеллонського університету (м. Краків (Польща)), 2010); канд. іст. наук Качур І. Б. «Авторські дарчі і маргінальні записи в стародруках ЛННБ України ім. В. Стефаника» (Інститут польської бібліографії імені Естрайхерів Ягеллонського університету (м. Краків (Польща)), 2010); канд. наук із соц. комунікацій Головата Л. В. «Українські періодичні видання в Кракові у роки Другої світової війни» (Університет ім. Яна Кохановського (м. Кельце), 2010); канд. іст. наук Курилишин К. М. «Критика радянської політичної системи на сторінках україномовних часописів Генеральної Губернії та Райхскомісаріату України» (Інститут Східноєвропейської історії Гейдельберзького університету (Німеччина), 2010); завідувач відділу наукової реставрації та консервації рідкісних книг Льода Л. М. та мол. наук. співр. Дзендзелюк Л. С. «Застосування фізико-хімічних методів у міждисциплінарних дослідженнях культурної спадщини» (Національний заклад імені Оссолінських (м. Вроцлав (Польща)), 2012).

Щорічно починаючи із 2006 року співробітники кабінету німецькомовної книги Ясінська Н. Ю. та Біда Л. М. брали участь у семінарах, які відбувалися у Відні. Семінари мали різноманітну тематику: з історії австрійської літератури XIX – XX ст., література та мистецтво початку XX ст., «Залізна завіса» й її падіння у літературі, література та культура Відня часу Густава Малера, Австрійська культура і література кінця століття.

Організацію семінарів здійснює Федеральне міністерство зовнішніх зв'язків Австрії за сприяння Центру східно-західної Європи у Відні й Академії наук Нижньої Австрії (Сант-Пьольтен). Вони проводяться з метою обміну досвідом і підвищення кваліфікації працівників Австрійських бібліотек, які працюють на теренах Східної та Західної Європи. Щорічно тут приймають участь бібліотекарі з різних країн, зокрема Албанії, Латвії, Литви, Естонії, Молдови, Казахстану, Вірменії, Чехії, Росії, Словаччини та ін. (всього від 23 до 30 країн світу).

Науковий співробітник відділу рідкісної книги, канд. іст. наук Качур І. Б. взяла участь у науковому семінарі з історії книги в Інституті досліджень Ренесансу, Класицизму і Просвітництва при Університеті ім. Поля-Валері (м. Монпельє (Франція), 9 грудня 2010 р.) та у Міжнародній науковій конференції, присвяченій Дортусу де Мерану, яка відбулася в Паризькій Обсерваторії (м. Париж (Франція), 30 листопада 2010 р.). Вона виголосила доповіді про долю книг з бібліотеки Дортуса де Мерана, що зберігаються у ЛННБ України ім. В. Стефаника [68, с. 46].

Крім участі у наукових конференціях і семінарах, співробітники бібліотеки виїжджали у відрядження з науково-дослідною метою. Наукова робота скеровувалась на організацію спільних науково-дослідних проектів щодо розкриття книжкових, мистецьких, картографічних, періодичних фондів, а також на виявлення та наукове опрацювання окремих документів з фондів зарубіжних бібліотек.

Зокрема, заступник генерального директора з наукової роботи, д-р наук із соц. комунікацій Сніцарчук Л. В. і науковий співробітник Відділення

«Науково-дослідний центр періодики», канд. філолог. наук Кулеша Н. М. перебували у науковому відрядженні з 20 вересня до 3 жовтня 2010 р. у Санкт-Петербурзі (Російська Федерація), профінансованому у рамках проекту «Медіавидавничі стратегії як чинник формування національної самосвідомості» (Договір №1 від 4 червня 2010 р.) (цільова комплексна програма наукових досліджень «Розвиток інтелектуального і духовного потенціалу та модернізація сфер науки, освіти, культури, управління»). В рамках науково-дослідницького проекту проведено розшуки українських періодичних видань, які зберігаються у Російській національній бібліотеці та Бібліотеці Російської академії наук (м. Санкт-Петербург).

Старший науковий співробітник відділу наукової бібліографії, канд. наук із соц. комунікацій Головата Л. В. за кошт Фондації імені Петра Яцика впродовж червня-вересня 2010 р. досліджувала україніку в Бібліотеці Торонтського університету. Вона опрацювала архів Аркадія Любченка, який містить документи 1940-1944 рр. та матеріали до історії культурного і видавничого руху, а також архів Кубійовича В. в Національному архіві Канади [68, с. 47].

Науковий співробітник Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів, канд. мистецтвознавства Купчинська Л. О. з 01 жовтня до 01 листопада 2012 р. у рамках стипендії Фонду королеви Ядвіги (Краків) перебувала у науковому відрядженні до Ягеллонського університету. Науково-дослідна робота проводилась за темою «Творчість Юрія Глоговського», яка є складовою відомчої теми «Мистецька україніка у фондах ЛННБ України імені В. Стефаника» (держ. реєстраційний номер 0111U001747). В рамках проекту було опрацьовано фонди Історичного музею у Кракові, Музею Чарториських, бібліотеки Ягеллонського університету, Польської академії знань і Польської академії наук, а також Державного архіву у Кракові. Виявлено 26 графічних творів, два плани Кракова, плани громадських споруд Кракова, Нового Сонча та Львова,

виконаних Ю. Глоговським у різні роки, а також рукописні матеріали щодо діяльності митця, архітектора і будівничого [69, с. 39-40].

У рамках співпраці з Національним закладом імені Оссолінських у 2013 році профінансовані чотири відрядження співробітників бібліотеки до Вроцлава (д-р наук із соц. комунікацій Сніцарчук Л. В., канд. іст. наук Колосовської О. М., канд. іст. наук Качур І. Б. та Падюки Н. В.).

Вивченням й опрацюванням картографічних документів XVI-XVIII ст., відсутніх у ЛННБУ ім. В. Стефаника, займалася молодший науковий співробітник кабінету картографії Падюка Н. В. Вона здійснила перевірку 198 назв картографічних документів за картковими каталогами кабінету картографії Національного закладу імені Оссолінських, в результаті якої виявлено та здійснено наукове опрацювання 14 картографічних документів XVI-XVIII ст., що походять з картографічної збірки бібліотеки Оссолінських у Львові.

Книгознавчо-провенієнційним опрацюванням стародрукованої продукції львівської друкарні Шліхтинів (1755-1785) на базі фондів Національного закладу імені Оссолінських займалася науковий співробітник, канд. іст. наук Качур І. Б. Вона виявила 105 примірників видань Шліхтинів, які відсутні у фондах бібліотек Львова. У процесі дослідження зазначених видань працівниця відчитала та занотувала маргіналії і власницькі знаки на них, описала їх стан збереження, оправу та інші особливості примірників [70, с. 39].

З метою підвищення фахового рівня на стажування за кордон було скеровано ряд працівників: Герасим О. (2002, 2003), Макаровський А. (2003), Мелешко Н. (2007), Голод Л. (2007), Мартинович В. (2007), Процик М. (2007) Харгелія О. тощо.

Низка відряджень до Австрії та Республіки Польщі дозволили здійснити обмін практичним досвідом у галузі організації бібліотечної справи. Метою стажування було підвищення кваліфікації бібліотечних працівників, ознайомлення із роботою наукових і функціональних

підрозділів бібліотек, практикою комплектування, опрацювання, інвентаризації й обслуговування фондів у різного типу книгозбірнях, а також роботою автоматизованих систем.

Висновки до Розділу 2:

1. Становлення науково-методичної справи у Львівській філії БАН УРСР тісно взаємопов'язано із створенням кабінету бібліотекознавства. Юридичною датою заснування цього структурного підрозділу можна вважати 1 червня 1940. Його очолив доктор філософії **Пайончковський Францішек**. Основними завданнями кабінету було: 1) комплектування літератури та матеріалів з бібліотекознавства; 2) обслуговування працівників бібліотечною літературою і надання їм фахових консультацій; 3) вивчення персоналу.

2. Формування спеціалізованого фонду розпочалося в першій половині 40-х рр. XX ст. Він містив організаційно-методичну документацію Львівського філіалу БАН УРСР і провідних бібліотек СРСР (інструкції, звіти, форми, бланки). В повоєнні роки попередньо зібраний масив документів розподілили по різних відділах. Частина методичних матеріалів при цьому була втрачена. Комплектування фонду спеціалізованою літературою, методичними документами та матеріалами продовжилося вже після 1964 р.

3. Підвищення кваліфікації бібліотечних працівників передбачало відвідування ними: 1) «бібліотечного лекторію», на якому провідні фахівці книгозбірні та наукові співробітники інститутів АН УРСР читали лекції, присвячені актуальним питанням бібліотечної справи, а також питанням науки, мистецтва та літератури; 2) постійного гуртка з бібліотечного технімуму для працівників, які не мали спеціальної освіти; 3) гуртків з вивчення іноземних мов (польської, англійської, німецької та французької) й української мови.

4. В повоєнний період (1946 – 1963 рр.) науково-методична діяльність здійснювалась структурними підрозділами бібліотеки самостійно. В цей час

вони розробили низку організаційно-методичних та інструктивно-технологічних документів: положення про ЛНБ, профілі комплектування структурних підрозділів бібліотеки, інструкцію про перехід на єдиний інвентар, положення про шлях книги тощо. Організаційно-методичну роботу частково скеровувала дирекція, про що свідчать звіти про роботу бібліотеки. Встановлено, що саме в цей період розпочалася робота книгозбірні з організації бібліотечного фонду. З цією метою здійснювались заходи з переінвентаризації та рекаталогізації (1952 – 1971 рр.), а також реорганізації систематичного й алфавітного каталогів.

5. На базі гуртка з бібліотечного технімуму утворено дворічні курси та шестимісячний семінар-практикум з основ бібліотекознавства та бібліографії. Всі нові працівники з вищою неспеціальною освітою обов'язково закінчують курси, а співробітники з середньою освітою відвідують семінар-практикум. Дещо розширили програму навчання бібліотечних працівників на дворічних курсах у другій половині 70-х рр. XX ст.: ввели проведення екскурсій у наукові бібліотеки міста з обговоренням побаченого, залікову систему після проходження теми, а також екзаменаційну форму контролю після проходження всього курсу програми. Така система підвищення кваліфікації існувала в бібліотеці до 1990 р.

6. Традиційною формою підвищення кваліфікації в цей час стали методичні семінари у відділах – їх тематика визначається функціональними завданнями та специфікою роботи кожного відділу. Здебільшого на таких заходах відбувалося обговорення статей, присвячених актуальним питанням бібліотекознавства. Доповідачі здійснювали огляди публікацій таких видань, як «Библиотекарь», «Бюллетень Государственной ордена Трудового Красного Знамени публичной библиотеки им. М. Е. Салтыкова-Щедрина», «Большевик», «Коммунист», «Советская библиография», «Исторический архив»; а також іноземних видань – чехословацького журналу «Archivní Časopiš» та німецького «Archivmitteilungen».

7. На початку 1964 р. відновились діяльність кабінету бібліотекознавства, який отримав статус відділу та нову назву: науково-методичний. Посаду завідувача обійняла **Сакк Зоя Павлівна**. В цей час основна увага зосереджувалась на наданні кваліфікованої методичної і практичної допомоги бібліотекам Прикарпатської зони УРСР. За кожним працівником було закріплено кураторство бібліотеками певної області: за організацію роботи бібліотек Тернопільської області відповідав Райскін І., Львівської області – Сакк З., Закарпатської – Бонішко І., Івано-Франківської – Коваленко О., Рівненської та Волинської – Кравченко Є., Чернівецької – Лазеба Є. Методисти здійснювали аналіз планування та звітності, організовували наради і семінари з питань бібліотекознавства, складали методичні рекомендації щодо покращення роботи бібліотек.

8. В 70-х рр. ХХ ст. створюється ЗНЦ АН УРСР. ЛНБ ім. В. Стефаника стає методичним центром для бібліотек наукових установ ЗНЦ, а функції методичного керівництва покладаються на науково-методичний відділ. Серед основних форм і методів роботи з бібліотеками мережі варто відзначити: 1) проведення нарад та семінарів; 2) здійснення фронтальних і тематичних перевірок; 3) надання індивідуальних та групових консультацій; 4) розробка й впровадження методичних рекомендацій. Для дотримання єдиного принципу роботи бібліотек мережі було розроблено низку регламентуючих, організаційно-методичних та інструктивно-технологічних документів. Окрім того, налагоджена система навчання наукових співробітників і аспірантів інститутів та установ ЗНЦ АН УРСР: розроблена 4-годинна програма семінару з актуальних проблем бібліотекознавства.

9. У 70 – 80-х рр. ХХ ст. науково-методична робота набула дослідницького характеру і спрямовувалась на оптимізацію технологічних процесів бібліотеки. В цей період розробляються такі теми: «Закономірності формування фондів наукових бібліотек» (1973 – 1985 рр.), «Шлях книги» (1975 – 1985 рр.), «Шлях вимог читачів і абонентів в ЛНБ» (1978 – 1983 рр.), «Оптимальний склад контингенту читачів ЛНБ» (1980 – 1985 рр.),

«Дослідження каталогів ЛНБ» (1982 – 1990 рр.). Окрім безпосереднього виконання науково-дослідної роботи та впровадження її результатів в діяльність бібліотеки, здійснювалося методичне керівництво загально-бібліотечними дослідженнями: «Якість та ефективність використання систематичних каталогів» (1983), «Вивчення інформаційно-пошукових можливостей алфавітного каталогу» (1983) та локальними науковими темами, які проводились у відділах опрацювання, систематизації, обслуговування. Новою формою науково-методичної роботи була робота з документального впровадження державних стандартів. Керівництво науково-методичною роботою здійснюють **Галушка Марія Василівна** та **Самсонова Олена Павлівна**.

10. Важливою складовою системи підвищення кваліфікації працівників бібліотеки були методологічний і теоретичний семінари, які стали невід'ємною частиною фахового та загальнокультурного розвитку спеціалістів бібліотеки. Перший призначений для керівного складу, другий – для всіх бібліотечних працівників. Спершу семінарські заняття відбувалися щомісяця, згодом – один раз на два місяці, а в 1989 – 1990 рр. – один раз на квартал.

11. Наприкінці 80-х років XX ст. проведена атестація бібліотечних працівників. Для її методичного забезпечення розроблені «Положення про атестацію в ЛНБ», «Інструкцію про підготовку документів до атестації», «Анкета на керівників структурних підрозділів», «Схема посадової інструкції», «Бланки атестаційних листків та протоколів».

12. В 1991 р. науково-методичну роботу очолює **Арсирій Світлана Андріївна**. В цей час методична служба спільно з завідувачами структурних підрозділів переглянула організаційну структуру бібліотечної роботи: була проведена реорганізація всіх дорадчих органів і відповідно внесено зміни до статуту ЛНБ (14 липня 1994 р.), положення про відділи (1999 р.) й їх підрозділи, технологічні та посадові інструкції. Досліджувалися наукові теми: «Фонди ЛНБ: проблеми збереження» (1996) та «Історія бібліотечної

справи Галичини II пол. XVI – поч. XX ст.» (1994). Вийшли друком «Норми на основні процеси бібліотечно-бібліографічної діяльності ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України» (2004 – Вип. 1; 2005 – Вип. 2; 2007 – Вип. 3);

13. Надалі здійснювався супровід діяльності бібліотек науково-дослідних установ ЗНЦ НАН України: їм надавалися професійні консультації і практична допомога в розробці або поновленні організаційно-методичних документів.

14. Зазнає суттєвих змін система підвищення кваліфікації. Дворічні курси з підвищення кваліфікації реорганізуються на експрес-курси з вивчення основ бібліотекознавства, бібліографознавства й інформатики із щоденним проведенням занять.

15. Від 2010 р. науково-методична робота спрямовується на організацію і здійснення науково-дослідної роботи з метою удосконалення методів і форм науково-методичного та бібліотечно-інформаційного забезпечення наукової, інноваційної та виробничої діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника. У цей період розроблено та допрацьовано низку управлінських, науково-методичних та інструктивно-технологічних документів. Зокрема, «Положення про систему фондів бібліотеки», «Шлях книги і періодики в процесі опрацювання», «Інструкція з документальної перевірки фондів», «Інструкція про порядок підготовки, редагування і видання наукових праць та науково-методичних документів бібліотеки», «Інструкція для роботи з актами» тощо. Зважаючи на те, що у цей час в структурі ЛННБУ ім. В. Стефаника утворено три науково-дослідних інститути, відбувалося розроблення відповідної документації.

16. Вагомим досягненням книгозбірні на початку XXI ст. стало налагодження міжнародної співпраці, в рамках якої бібліотекарі мали можливість їздити у закордонні відрядження, брати участь у міжнародних конференціях та семінарах, а також проходити стажування за кордоном.

РОЗДІЛ 3

ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ (2015 – 2016 рр.)

3.1. Специфіка організації науково-методичної діяльності та її основні напрями

На сучасному етапі розвитку ЛННБ України імені В. Стефаника виконує функцію методичного та координаційного центру з питань бібліотекознавства, бібліографознавства, документознавства для бібліотек науково-дослідних установ ЗНЦ НАН України та МОН України. Науково-методичне забезпечення організаційних і технологічних процесів діяльності ЛННБ України імені В. Стефаника та бібліотек науково-дослідних установ ЗНЦ НАН України та МОН України здійснює науковий структурний підрозділ – відділ бібліотекознавства.

Сьогодні його очолює завідувач **Мудроха Валентина Олександрівна**. Вона здійснює керівництво роботою відділу, організовує його науково-дослідну та виробничу діяльність, забезпечує своєчасне й якісне виконання планових завдань. Завідувач впроваджує наукову організацію праці, бере участь у підборі кадрів і сприяє підвищенню їх кваліфікації. Разом з тим виконує практичні функції методиста: здійснює аналіз, доопрацювання та розробку загальнобібліотечних методичних документів, організаційно-методичних та інструктивно-технологічних матеріалів структурних підрозділів бібліотеки; аналізує звіти і плани роботи структурних підрозділів ЛННБУ ім. В. Стефаника, за їх результатами складає аналітичні довідки та рекомендації; консулює та надає методичну допомогу користувачам і співробітникам бібліотеки; організовує та відповідає за проведення занять експрес-курсів з вивчення основ бібліотекознавства, бібліографознавства й автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів для підвищення фахового рівня співробітників ЛННБУ ім. В. Стефаника та бібліотек науково-дослідних установ ЗНЦ НАН України та МОН України (складає

учбові плани, читає лекції); готує питання на Науково-методичну та Вчену ради Бібліотеки; бере участь в організації загальнобібліотечних науково-практичних конференцій з питань бібліотекознавства.

Поміж працівниками відділу бібліотекознавства розподіляються обов'язки. Розподіл праці спрямований на чітке визначення функціональних обов'язків кожного методиста, на ліквідацію дубляжу та паралелізму у виконанні методичної роботи. Це знаходить своє відображення в посадових інструкціях, що визначають відповідальність й обов'язки кожного з них. При розподілі обов'язків враховується рівень їх підготовки (освіта, стаж бібліотечної та методичної роботи), галузева та функціональна спеціалізація, отримана у вищому навчальному закладі та в процесі практичної роботи в бібліотеці, особисті дані, здібності, нахили, а також об'єм роботи, який потрібно буде виконувати по тим напрямам роботи, які за ним закріплені.

Методисти здійснюють моніторинг основних напрямів діяльності бібліотек науково-дослідних установ ЗНЦ НАН України. За результатами цих досліджень розробляються необхідні організаційно-методичні й інструктивно-технологічні документи, надаються методичні консультації.

Важливе місце належить аналізу документів (планів, звітів, довідок, інформацій і т. д.) бібліотек мережі, підготовці за підсумками аналізу методичних рекомендацій та висновків. Це одна із найбільш важливих форм науково-методичної роботи, що дозволяє вивчити стан бібліотеки та досвід її роботи, узагальнювати, оцінювати його і здійснювати вплив на характер і зміст роботи в інтересах подальшого покращення обслуговування читачів.

Досить часто плани та звіти бібліотек мережі обговорюються на методичних нарадах. Основна увага зосереджується на проблемах, присутні обмінюються думками про перспективи розвитку бібліотек, про найефективніші форми науково-методичної роботи. У нараді завжди беруть участь провідні спеціалісти ЛННБ України ім. В. Стефаника. Це допомагає правильно визначити напрями та конкретні заходи методичної допомоги на наступний рік.

Головний критерій в оцінці конкретної бібліотеки – рівень та ефективність обслуговування читачів, їх інформаційного забезпечення. Тому необхідно проаналізувати, якою мірою бібліотекарі оволоділи мистецтвом спілкування з читачем, наскільки повноцінним є їх обслуговування [8, с. 99].

У відповідності до завдань бібліотеки основні засади діяльності відділу бібліотекознавства полягають у методичному супроводі провідних напрямів її роботи. Зважаючи на це, було визначено пріоритетні напрями науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника:

- науковий аналіз бібліометричних і фактичних показників діяльності;
- моніторинг розвитку ресурсного та творчого потенціалу бібліотек;
- формування пакету професійних знань;
- безперервна бібліотечна освіта;
- консультативно-освітні послуги;
- менеджмент інновацій;
- експертно-діагностичні заходи;
- проектно-програмна діяльність.

Кваліфікованого аналізу і оцінки потребують стан формування, збереження та інтенсивного використання бібліотечного фонду, організація довідково-бібліографічного апарату, заходи щодо підвищення кваліфікації кадрів, вирішення соціальних питань, впровадження платних послуг, укріплення матеріально-технічної бази бібліотеки. Потрібно глибоко вивчати й оцінювати питання міжвідомчих зв'язків, бібліотечного управління, контакти з громадськістю, засобами масової інформації [8, с. 100].

Однією з ділянок науково-методичної роботи є аналіз планів і звітів про роботу структурних підрозділів ЛННБУ ім. В. Стефаника, координація та коригування показників згідно його результатів. Планування виступає як провідний інструмент і стратегічна форма управління, вирішення ключових питань. Така система забезпечує планування та координацію роботи всіх бібліотечних ланок, підпорядкування їх діяльності єдиній меті.

Методисти зобов'язані вільно та грамотно аналізувати цифри, добре знати методику вирахування контрольних показників, добиватися впровадження в практику стійких стандартних одиниць обліку.

Аналітична діяльність – спрямована на аналіз стану і розвитку як окремих бібліотек, так і бібліотечної сітки в цілому. Її основою є методичний моніторинг, тобто слідкування за змінами в діяльності бібліотеки чи сітки бібліотек з метою визначення рівня їх роботи і прийняття на цій основі методичних рішень, спрямованих на їх вдосконалення [29, с. 18].

Сформовано окремий фонд бібліотекознавчих документів. Станом на 2016 рік він налічує 4525 од. зб. з питань бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, документознавства й інформаційної діяльності, з яких книги становлять 2841 примірників (2780 назв). Цей фонд містить:

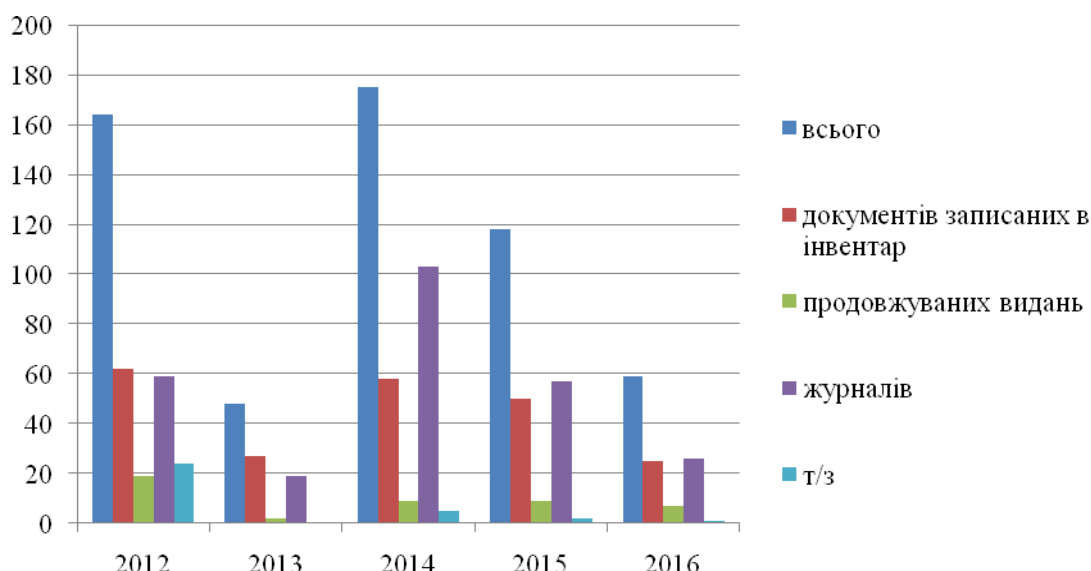
- директивні, регламентуючі та нормативні документи з бібліотечної справи;
- видання з теорії, методики й організації бібліотечної роботи, практичні посібники, підручники та навчальні посібники з бібліотекознавства, а також суміжних наук – бібліографознавству, книгознавству, інформатиці;
- довідники, термінологічні словники, стандарти по бібліотечній справі і бібліографії;
- бібліотечну періодику.

Виокремлено зібрання документів про бібліотеку, куди включаються плани, звіти, інформація про діяльність бібліотеки, листування з книгозбірнями та спорідненими інституціями. Протоколи науково-практичних конференцій, нарад і семінарів бібліотекарів; методичні листи, консультації та інші методичні матеріали зберігаються в тематичних папках.

Згідно «Положення про систему бібліотечного фонду ЛННБУ ім. В. Стефаника» формування фонду проводиться відповідно до тематико-типологічного профілю комплектування бібліотеки, джерелами поповнення є

всеукраїнський обов'язковий безоплатний примірник, передплата, купівля, книгообмін, дарунки.

ДИНАМІКА НАДХОДЖЕНЬ ДОКУМЕНТІВ (2012 – 2016 рр.)



Як бачимо з діаграми, величина нових надходжень є нестабільною та суттєво залежить від багатьох чинників, зокрема від бюджетного фінансування установи.

Дослідження книжкового фонду за мовними ознаками виявило 1086 од. зб. українською мовою, значну частину видань складають документи англійською, французькою, німецькою, польською, сербською, чеською, словацькою, білоруською, болгарською, російською мовами.

Розстановка фонду систематично-алфавітна, для систематизації документів застосовуються розділи таблиць УДК. Фонд повністю відображений в електронному каталозі ЛННБУ ім. В. Стефаника та топографічному каталозі відділу бібліотекознавства.

Важливим є не тільки формування, організація та збереження спеціалізованого фонду, але і його розкриття, обслуговування цими документами користувачів бібліотеки. З метою здійснення ефективного

обслуговування відвідувачів співробітники відділу бібліотекознавства регулярно здійснюють документальну перевірку видань на наявність. Маловикористовувані, непрофільні, застарілі за змістом документи передаються до відділу основних книжкових фондів та відділу періодичних видань імені Мар'яна та Іванни Коців.

З метою покращення інформаційного забезпечення користувачів та розкриття спеціалізованого фонду постійно поповнюється аналітичними описами статей бібліографічна база даних з питань бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства [133]. Постійно проводяться розгорнуті тематичні виставки з актуальних проблем бібліотекознавства. Упродовж 2015-2016 рр. були організовані такі виставки: «Інформаційні системи і технології в бібліотечній справі» (2015), «Бібліотечна справа в Україні: особливості становлення та розвитку» (2015), «Безперервна бібліотечна освіта: форми і методи професійного навчання» (2016), «Стародруки у бібліотечних фондах України» (2016).

Щомісяця організовуються перегляди нової фахової літератури та методичних видань з різних питань бібліотечної справи. Щороку фонд бібліотекознавчих документів поповнюється серіальними виданнями (періодичними та продовжуваними) у кількості 20 назв.

Варто відзначити, що у фонді налічується 135 назв україномовних та іноземних періодичних і продовжуваних видань. Найбільш запитуваними є «Бібліотечний вісник», «Бібліотечний форум України», «Вісник книжкової палати України», «Библиосфера», «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Бібліотечна планета», «Научные и технические библиотеки». Попитом користуються збірники наукових праць провідних бібліотек, освітніх та наукових установ України, зокрема «Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського», «Вісник Харківської державної академії культури», «Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития».

Як в самій бібліотеці, так і за її межами продовжують організовуватись різноманітні тематичні книжково-ілюстративні виставки, присвячені визначним подіям та знаменним датам. Упродовж 2015-2016 рр. було проведено низку книжково-ілюстративних виставок. Найбільшою популярністю серед відвідувачів користувались виставки, присвячені: «150-річчю з часу першого публічного виконання гімну «Ще не вмерла Україна»» (2015), «Дню Соборності України» (2016), «Дню пам'яті героїв Крут» (2016). Окрім того, низка книжково-ілюстративних виставок була присвячена пам'яті відомих представників громадсько-політичного руху, науки і культури, мистецтва, дослідникам українського книгознавства та бібліографії: Вербицького М. (2015), Антоновича Т. (2015), Шептицького А. (2015), Шаблія О. (2015), Кархута В. (2015), Кобільника В. (2015), Кримського А. (2016), Підмогильного В. (2016), Русової С. (2016), Лесі Українки (2016), Мушинки М. (2016), Кордуби М. (2016), Ісаєвича Я. (2016), Свенціцького І. (2016), Крип'якевича І. (2016).

Основні переваги виставки – наочність, оперативність, можливість безпосереднього ознайомлення з літературою. Завдяки цій формі інформації читач або працівник бібліотеки має повне та чітке уявлення про наявність літератури з тієї чи іншої галузі знань. Досвід бібліотеки в організації виставок показує, що вони ефективні лише тоді, коли підбір літератури та її організація ретельно продумані не тільки бібліотечними працівниками, а й вченими та спеціалістами даної галузі.

Постійно проводиться облік науково-методичної роботи. Він включає: по-перше, індивідуальний облік роботи методистів, який фіксує виконану роботу, її об'єм і затрачений робочий час. На основі цього обліку методист складає зведений звіт, в якому підсумовує роботи, виконані упродовж місяця. По-друге, проводиться загальний облік роботи по відділу в спеціальному журналі. Оскільки методична діяльність досить різноманітна, то окремо враховуються різні її форми.

Облік консультацій включає дані: від кого та коли поступив запит, його короткий зміст, коли і хто відповів, форма відповіді (письмово, усно, по телефону), затрачений час.

В обліку заходів з підвищення кваліфікації вказуються: дата проведення заходу, його форма (семінар, нарада, конференція), тема, категорії залучених бібліотекарів і їх кількість.

При обліку відвідування інших бібліотек відображається дата та мета відвідування, назва бібліотеки, хто відвідував бібліотеку. При цьому, якщо під час відрядження обстежено кілька бібліотек, відвідування кожної з них реєструється окремо.

Зважаючи на зміст роботи методистів можемо з впевненістю зазначити, що вони відносяться до управлінського персоналу, який повинен допомагати керівництву бібліотеки; виконують функціональні обов'язки з питань планування, звітності, відповідаючи за якість обслуговування користувачів і сприяючи розвитку бібліотек, впроваджують нові методи та форми роботи, використовуючи сучасні технології.

Зважаючи на це, існують певні вимоги до методистів. Серед вимог загального характеру відзначають: а) усвідомлення ними суспільної важливості виконуваної роботи, тобто високе почуття відповідальності за її зміст і результати; б) творчий пошук нових форм і методів роботи, впровадження їх у практику; в) певна система професійних і загальнонаукових знань.

До особистісних характеристик відносять ініціативність, дисциплінованість, цілеспрямованість, наполегливість, психологічна сумісність із колегами по роботі – бібліотекарями. Ці якості формують стиль методиста, дозволяють вирішувати питання доцільності призначення на посаду, службового переміщення. Варто відзначити, що методисту доводиться мати справу з працівниками, котрі мають різну освіту, посаду, характер. Тому він сам повинен бути гармонійно розвиненою особистістю, в якій органічно поєднуються висока вимогливість та відповідальність за

загальний стан роботи в бібліотеці з безумовною компетентністю та енергійністю в досягненні поставленої мети.

В останні роки в методичній діяльності відбулися суттєві зміни, пов'язані з підвищенням ролі наукових досліджень в сфері розвитку бібліотечної практики, зі зміною співвідношення науково-дослідної та методичної роботи, що обумовлено тим, що рівень порад і рекомендацій багато в чому визначається глибоким дослідженням як існуючої бібліотечної практики, так і перспектив її розвитку [29, с. 22]. Взаємозв'язок науково-дослідної та науково-методичної діяльності – це проблема, яка сьогодні є однією з найбільш актуальних. Це зумовлено значним розширенням і поглибленням науково-дослідної діяльності бібліотек та все більш широким залученням бібліотекарів-практиків у дослідну діяльність бібліотек.

У зв'язку з наявністю у структурі ЛННБУ ім. В. Стефаника в 2015 р. трьох науково-дослідних інститутів (Науково-дослідний інститут пресознавства, Інститут досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів та Інститут сучасних інформаційно-бібліотечних технологій) та 17 науково-дослідних відділів, науково-дослідна діяльність бібліотеки здійснювалась в межах семи наукових напрямів, визначених Національною академією наук України (НАН України) – «Періодика другої половини XIX – першої третини XX ст. на українських землях: бібліографічні, функціонально-типологічні, біографічні компоненти». Науковий керівник: д-р наук із соц. комунікацій, проф. Сніцарчук Л. В. Термін виконання: січень 2014 – грудень 2016 р. (державний реєстраційний номер: РК 0113U006489); «Український книговидавничий процес на західноукраїнських землях та в еміграції в першій половині XX ст.: репертуар, видавничі осередки, постаті». Науковий керівник: зав. відділу наукової бібліографії Ільницька Л. І. Термін виконання: січень 2014 р. – грудень 2016 р. (державний реєстраційний номер: РК 0113U006491); «Ретроспективні фонди Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: історія формування та бібліографічна реконструкція». Науковий керівник: заст. генерального директора з наукової

роботи, канд. іст. наук Колосовська О. М. Термін виконання: січень 2014 р. – грудень 2016 р. (державний реєстраційний номер: РК 0113U006493); «Особові архівні фонди Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника як джерело вивчення національної історико-культурної спадщини». Науковий керівник: зав. відділу рукописів, канд. іст. наук Дядюк М. С. Термін виконання: січень 2014 р. – грудень 2016 р. (державний реєстраційний номер: РК 0113U006492); «Персоніфікована мистецька спадщина XIX-XX ст. у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника». Науковий керівник: зав. відділу наукових досліджень творів образотворчого мистецтва, канд. мистецтвознавства Осадця О. П. Термін виконання: січень 2014 р. – грудень 2016 р. (державний реєстраційний номер: РК 0113U006488); «Формування авторитетної бази даних у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника». Науковий керівник: канд. іст. наук, директор Інституту сучасних інформаційно-бібліотечних технологій Паславський Т. Б. Термін виконання: січень 2014 р. – грудень 2016 р. (державний реєстраційний номер: РК 0113U006490); «Оптимальні технології раціонального захисту, збереження та реставрації документних фондів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника». Науковий керівник: завідувач відділу наукової реставрації та консервації рідкісних видань Льода Л. М. Термін виконання: січень 2013 р. – грудень 2015 р. (державний реєстраційний номер: РК 0113U000915).

Результати та перспективи розвідок у зазначених вище напрямках періодично ставали предметом аналізу в публікаціях керівників цього напрямку діяльності, відповідальних виконавців та керівників науково-дослідних робіт. Всього упродовж 2015 р. було опубліковано 95 статей, 15 енциклопедичних гасел та виголошено 50 доповідей на всеукраїнських і міжнародних конференціях [71, с. 5].

З іншого боку, варто відзначити, що на сьогоднішній день значно зросли вимоги до методичної діяльності бібліотек. Її ефективність багато в

чому визначається тим, наскільки методичні центри опираються на результати наукових досліджень, використовують їх в розробці методичних рекомендацій, впроваджують в бібліотечну практику. Це в свою чергу призводить до підвищення наукового рівня вивчення і розповсюдження бібліотечної практики. Таким чином, відбувається зближення науково-дослідницької та методичної діяльності, які тісно взаємопов'язані і взаємно проникають. Дана тенденція виступає прогресивною, оскільки сприяє підвищенню ефективності й якості дослідницької роботи, впровадженню її результатів у практику. В перспективі, в подальшому, така ситуація отримає розвиток, стане головним напрямом вдосконалення як науково-дослідної, так і методичної діяльності.

Очевидно, що впровадження в практику результатів наукового дослідження неможливе без здійснення організаційно-методичної роботи. З іншого боку, як вже підкреслювалось, підвищення ефективності й якості методичного забезпечення неможливо без розвитку дослідницької діяльності методичних служб.

Науково-дослідні колективи повинні не тільки проводити дослідження, але й готувати рекомендації для бібліотек, організовувати експериментальне впровадження результатів дослідження [29, с. 23-24]. Тобто, головне завдання науково-методичної роботи полягає не тільки в удосконаленні роботи бібліотеки, навчанні кадрів, допомоги відділам бібліотеки в оволодінні інноваційними методами роботи, але й у вивченні, узагальненні та впровадженні в практику новітніх бібліотечних технологій.

Серед засобів впливу на стан бібліотечної справи, зміст, характер та якість роботи бібліотеки особливе місце відведено методико-бібліографічним матеріалам. Вони – найбільш поширена форма науково-методичної діяльності, оперативна, гнучка, а за певних умов – дієва. Завдяки посібникам та публікаціям в періодиці бібліотекарі-практики отримують багато інформації щодо прогресивних методів обслуговування читачів, нових форм їх інформаційного забезпечення. Посібники здійснюють вплив на вирішення

технологічних та організаційних проблем бібліотечно-бібліографічної діяльності.

Якісне видання, проблемна чи інформаційно-насичена публікація в професійних збірниках можуть одночасно використовуватися тисячами бібліотекарів, бути їм корисною. Більше того, до опублікованих даних можуть звертатися безліч разів і з різноманітною метою. Одна й та сама стаття одному бібліотекарю допоможе вдосконалити масову роботу, іншому – стане джерелом самовдосконалення, третього наштовхне на впровадження нових форм і методів у роботі тощо. Методико-бібліографічні посібники та публікації зумовлюють зміст роботи з читачем, концентрують увагу бібліотекарів на гострих професійних проблемах, стимулюють альтернативність методичних рішень, різноманітність дій.

Упродовж 2015 – 2016 рр. завідувач наукового структурного підрозділу книгозбірні – відділу бібліотекознавства – Мудроха Валентина Олександрівна опублікувала низку статей [129; 131; 135; 140; 141], присвячених дослідженню історії становлення та розвитку науково-методичної справи в ЛННБУ ім. В. Стефаника, основних форм та методів її науково-методичної діяльності, впровадження новітніх інформаційних технологій в її роботі. Важливими є також статті стосовно питання підвищення кваліфікації бібліотечних працівників та їх атестації [130; 132; 134; 136 – 138].

Видання інструктивно-методичних посібників визначає найбільш ефективний порядок виконання тих чи інших бібліотечних процесів і операцій, регламентує різноманітні ділянки та сторони діяльності бібліотеки. Серед інструктивно-методичних посібників, що видаються в ЛННБУ ім. В. Стефаника варто відзначити:

1. Регламентуюча документація (устава, положення, інструкції, стандарти, норми, правила) – визначає межі діяльності бібліотеки й її структурних підрозділів, чітко визначений порядок виконання тих чи інших процесів і операцій, обліку роботи. Наявність регламентуючої документації

дозволяє забезпечити єдність усіх підрозділів бібліотеки, спрямовану на вирішення загальних завдань. Серед документів, які регламентують діяльність ЛННБУ ім. В. Стефаника варто відзначити: 1) положення про бібліотеку та її структурні підрозділи; 2) правила користування бібліотекою й окремими підрозділами; посадові інструкції на всіх співробітників бібліотеки; інструкції на всі технологічні процеси (організація фондів і довідково-пошукового апарату, шлях документа в процесі обробки тощо); 3) положення про ради (Вчену, Науково-методичну, редакційно-видавничу, науково-бібліографічну); 4) положення про атестацію; 5) правила внутрішнього розпорядку, правила техніки безпеки та протипожежної безпеки; 6) картотека методичних рішень, методичні посібники, рекомендації, пам'ятки, розпорядження, накази тощо.

2. Застосування регламентуючої документації пов'язано з **розробкою інструктивно-методичних матеріалів**, покликаних допомогти впровадженню регламентуючих документів у практику.

3. Важливою формою методичного забезпечення діяльності бібліотек є **методичні рекомендації**, основою яких є наукові дослідження та вивчення передового бібліотечного досвіду. Вони визначають найбільш ефективний порядок виконання конкретних бібліотечних робіт. На відміну від регламентуючих та інструктивних документів, рекомендації не є директивними, безумовно обов'язковими для усіх бібліотек. Вони можуть бути, наприклад, результатом широкого обговорення тих чи інших питань бібліотечної роботи (наприклад, рекомендації науково-практичної конференції).

Варто зазначити, що для розробки організаційно-розпорядчих документів в Україні впроваджена уніфікована система. Головними нормативно-технічними документами останньої є: Закони України «Про наукову та науково-технічну діяльність» (1991), «Про бібліотеки та бібліотечну справу» (1995), «Про професійний розвиток працівників» (2012), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016); постанова Кабінету

Міністрів України «Про затвердження Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI»» (2011); накази Міністерства «Про затвердження Типових правил користування бібліотеками в Україні» (1999), «Про затвердження Положення про проведення атестації працівників підприємств, установ, організацій та закладів культури» (2007, внесено зміни – 2013), указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо розвитку бібліотек України» (2000), Статут Національної академії наук України, «Основні принципи організації та діяльності науково-дослідного інституту НАН України» (затверджені постановою Президії НАН України від 25.06.2001 р. № 159).

Організаційно-методичною діяльністю ЛННБУ ім. В. Стефаника займається Науково-методична рада. Це дорадчий орган, на засіданнях якого випрацьовуються єдині рішення і рекомендації з провідних напрямів роботи бібліотеки, розглядаються програми підвищення кваліфікації бібліотекарів. Серед пріоритетних напрямів роботи Науково-методичної ради можна визначити: 1) розгляд і вирішення питань науково-методичної роботи, проблем виробничої діяльності бібліотеки; 2) вивчення, узагальнення і впровадження нових форм і методів бібліотечної роботи. Рішення Науково-методичної ради затверджують та вводять в практику роботи бібліотеки методичні інструкції й рекомендації.

Особливу групу методичних видань складають інформаційні посібники, які мають на меті інформувати бібліотекарів про діяльність бібліотек і нових досягнень бібліотечної теорії, методики та практики. Серед інформаційних посібників, що видаються в ЛННБУ ім. В. Стефаника варто відзначити:

– тези доповідей і повідомлень науково-практичних конференцій, семінарів, нарад і т. д. Наприклад, «Бібліотека – скарбниця духовності: міжнародна наукова конференція, присвячена 50-річчю ЛНБ ім. В. Стефаника АН України» (1993), «Українська періодика: історія і сучасність:

доповіді та повідомлення X Всеукраїнської науково-теоретичної конференції» (2008), «Національна книжкова та рукописна культура: історія, методологія, джерельна база: матеріали міжнародної наукової конференції» (2009), «Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника: історія та сучасність: доповіді та повідомлення міжнародної наукової конференції» (2010). Метою їх видання є проінформувати бібліотечних працівників про зміст доповідей.

– огляди науково-дослідної роботи: «Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН УРСР (1940 – 1980 pp.)» (1982), «Львівська наукова бібліотека імені В. Стефаника НАН України: покажчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність (1981 – 2000 pp.)» (2004), «Львівська наукова бібліотека імені В. Стефаника НАН України: покажчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність (2001 – 2005 pp.)» (2007), «Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника: покажчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність (2006 – 2009 pp.)» (2010) До кінця 2016 року очікується видання «Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника: покажчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність (2010 – 2015 pp.)». Ці видання виходять друком з метою ознайомлення суспільства з основними напрямками наукової діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника.

– збірники наукових праць. Виходять друком один раз на рік: «Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника» (2015 р. Вип. 7 (23) та «Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства» (2015 р. Вип. 5 (23). Вони визнані фаховими за спеціальностями «історичні науки», «філологічні науки» та «соціальні комунікації» (Постанови Вищої атестаційної комісії України від 10 листопада 1999 р. № 3-05/11, від 16 грудня 2009 р. № 1-05/6 та від 10 лютого 2010 р. №1-05/1) [71, с. 5]. Тут публікуються статті з книгознавства, бібліографознавства, історії видавничої справи, мистецтвознавства, розкривається зміст унікальних фондів бібліотек, описується історія та доля безцінних колекцій і збірок. А також висвітлюється історія становлення та

розвитку національної періодики XIX–XX ст. в Україні й світі, аналізуються найважливіші проблеми функціонування засобів масової інформації в сучасних реаліях та осмислюється творчість українських публіцистів, редакторів і видавців.

– зведені плани науково-методичної роботи (перспективні та річні) складаються найчастіше як міжвідомчі і переслідують мету координації та кооперування діяльності методичних центрів. Вони розсилаються в інші методичні центри для інформування їх про спільні методичні заходи.

Дуже гострою є проблема сфери професійного спілкування бібліотекарів. Семінари, наради, науково-практичні конференції через відсутність коштів проводяться зрідка, обмежені контакти з бібліотечними працівниками інших регіонів. Система підвищення кваліфікації, яка існувала за радянських часів, зруйнована, тому зараз як ніколи зросла роль методичної служби в організації заходів з підвищення кваліфікації бібліотекарів. Незважаючи на економічні труднощі, методисти намагаються запобігти звуженню сфери професійного спілкування, докладають великих зусиль щодо формування та розширення професійного світогляду бібліотечних працівників, розуміють, що необхідні нові пріоритети у змісті професійного навчання, намагаються використати сучасні дієві форми підвищення кваліфікації, диференціюючи їх залежно від категорій фахівців [45, с. 75]. Питання підвищення кваліфікації і його форм більш детально розглянуто в підрозділі 3.2. нашого дисертаційного дослідження.

В цьому підрозділі можемо тільки зазначити наступне: при підвищенні кваліфікації співробітників ЛННБУ ім. В. Стефаника потрібно враховувати різні рівні вказаної системи:

1. адаптаційний (для бібліотечних працівників, які щойно розпочали свій трудовий шлях у бібліотечній сфері);
2. початкової професійної підготовки (для співробітників, що не мають спеціальної освіти і досвіду бібліотечної роботи);
3. навчання керівників;

4. професійний розвиток фахівців (участь у науково-практичних конференціях і семінарах, творчі відрядження);

5. актуалізація знань (проведення методичних заходів на базі окремих бібліотек);

6. загальноосвітній (засідання клубу бібліотекарів, відвідування музеїв тощо) [205, с. 38].

Система підвищення кваліфікації, яка формувалась у бібліотеці впродовж багатьох років, покликана вчити бібліотекарів мислити та діяти професійно, шукати нетрадиційні підходи у вирішенні питань, виховувати самостійність та відповідальність за довірену справу, розвивати творчу ініціативу. Набуті на курсах з підвищення кваліфікації знання дають змогу нашим співробітникам орієнтуватися в соціальних та виробничих умовах, що зазнають постійних змін, закріплювати, розширювати та поглиблювати свій професійний кругозір [137, с. 220]. Основні цілі роботи в цьому напрямі – розвиток творчого потенціалу, формування професіоналізму, стимуляція інноваційного мислення, вміння організувати якісний сервіс для користувачів, освоєння нових інформаційних технологій.

На сьогоднішньому етапі розвитку нашої держави ми відмічаємо характерні ознаки економічної, соціальної, організаційної, психологічної кризи, що підсилюються веденням військових дій на території України та інформаційною війною. У зв'язку з цим, Українська бібліотечна асоціація розробляє Маніфест «Бібліотеки в умовах кризи» (прийнятий 7 липня 2015 р.) [126], в якому обґрунтовуються особливості та специфіка діяльності бібліотек в таких умовах. Ряд положень зазначених у Маніфесті знайшли відображення у діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника. Зокрема, у бібліотеці забезпечено вільний безкоштовний доступ до легальних інформаційних ресурсів. Працівники відділів бібліотекознавства й автоматизованої обробки інформації та інноваційних бібліотечних технологій активно сприяють формуванню медіаграмотності користувачів. Вони надають активну консультативну допомогу читачам з ефективного використання електронного

та імідж-каталогів, доступу до баз даних наукових електронних інформаційних ресурсів (див. підрозділ 3.3), рекомендують різноманітні джерела інформації.

Задля подолання кризи українському суспільству необхідно було провести структурні реформи й оптимізувати бюджетні витрати. На жаль, винятком не стала і бібліотечна сфера. У відповідності до Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» за № 928-VIII від 25 грудня 2015 р. та постанови Кабінету Міністрів України «Про економію державних коштів та недопущення витрат бюджету» за № 65 від 01 березня 2014 р. Президія Національної Академії Наук України розробила постанову «Про фінансування НАН України у 2016 році» за № 11 від 20 січня 2016 р., в якій мова йде про значне скорочення обсягів державного фінансування Академії. Зважаючи на це, НАН України повинна була ухвалити ряд заходів:

1. провести державну атестацію закладів, установ, організацій та визначити ефективність їх діяльності;
2. до 01 серпня 2016 р. вжити заходів щодо оптимізації мережі установ, закладів, організацій, чисельності їх працівників;
3. провести реорганізації, об'єднання, ліквідацію неефективних закладів, установ та організацій чи припинити їх діяльність.

Оскільки ЛННБУ ім. В. Стефаника перебуває у складі НАН України, було проведено її реорганізацію:

– втратили науковий статус такі підрозділи бібліотеки – відділ реставрації та консервації рідкісних видань; відділ періодичних видань ім. Мар'яна та Іванни Коців; редакційно-видавничий відділ;

– відділ обслуговування читачів включив до свого складу кабінет нової німецькомовної книги, який набув статусу сектору; відділ бібліотекознавства включив у свою структуру науково-інформаційний відділ; до складу відділу рукописів включено групу досліджень історичних колекцій – колишній науковий відділ історичних колекцій; до відділу наукових досліджень спеціальних видів документів приєднано кабінет картографії;

– розформовано Інститут сучасних інформаційно-бібліотечних технологій. Три відділи, які входили в його структуру набули статусу самостійних структурних підрозділів: відділ каталогізації та організації електронного каталогу; відділ автоматизованої обробки інформації та інноваційних бібліотечних технологій; відділ формування інформаційних ресурсів.

Таким чином, станом на 01. 09. 2016 р. статус науково-дослідного підрозділу зберегли Науково-дослідний інститут пресознавства та Інститут досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів. Структуру Науково-дослідного інституту пресознавства реформовано у два наукових підрозділи: відділ наукових досліджень української періодики та науковий відділ національної бібліографії української преси. Склад Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів реорганізовано у два наукових підрозділи: відділ наукових досліджень творів образотворчого та музичного мистецтва і відділ наукових досліджень спеціальних видів документів.

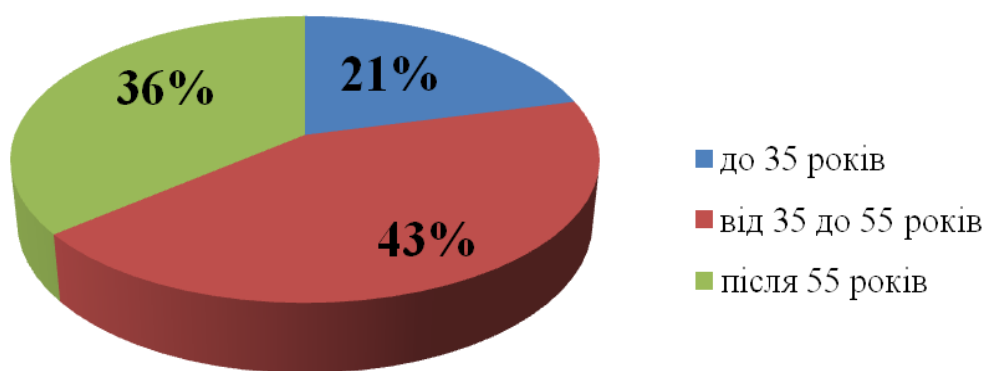
Статус наукового підрозділу також зберегли наступні відділи ЛННБУ ім. В. Стефаника: відділ наукової бібліографії, відділ рідкісної книги, відділ рукописів, відділ бібліотекознавства, відділ україніки. Всього реорганізаційних змін зазнало 38 структурних одиниць книгозбірні.

В травні 2016 р. на підставі наказу № 26-аг «Про створення комісії зі скорочення чисельності та штату працівників» було визначено склад комісії та її основні завдання. Головою комісії було призначено генерального директора ЛННБУ ім. В. Стефаника Романюка М. М. Членами комісії – заступника генерального директора з наукової роботи Сніцарчук Л. В.; заступника генерального директора з наукової роботи Колосовську О. М.; заступника генерального директора з науково-технічної та організаційної роботи Ферштея В. В.; голову первинної організації профспілки ЛННБУ ім. В. Стефаника Шульц О. Б.; завідувача відділу україніки Курилишина К. М.; завідувача відділу бібліотекознавства Мудроху В. О.; завідувача відділу ОКФ

Кулай Г. М.; завідувача наукового відділу періодичних видань ім. Мар'яна та Іванни Коців Романишина Ю. О.

Після проведення відповідних заходів щодо скорочення чисельності працівників ЛННБУ ім. В. Стефаника штат працівників бібліотеки склав – 350 чоловік, з них: осіб віком до 35 років – 72, від 35 до 55 років – 152, після 55 років – 126.

**кількість штатних працівників станом
на 01.09.2016 р.**



У зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці, реорганізацією, скороченням чисельності та штату працівників ЛННБУ ім. В. Стефаника упродовж серпня – грудня 2016 р. необхідно внести зміни і переробити низку організаційно-методичних та інструктивно-технологічних документів структурних підрозділів бібліотеки, скласти нові посадові інструкції на працівників, які були переведені на інші посади в межах відділу або бібліотеки.

Таким чином, як ми бачимо, сьогодні науково-методична робота ЛННБУ ім. В. Стефаника спрямована на вироблення загальної стратегії розвитку бібліотечної діяльності, її аналіз і прогнозування розвитку бібліотеки.

3.2. Кадрове забезпечення та підвищення кваліфікації бібліотечних працівників

Безперервне підвищення кваліфікації, що включає в себе поглиблення професіоналізму, політичної культури, розширення загального світогляду, є важливим фактором підвищення якості науково-методичної служби. Більше того, безперервне навчання усіх, в тому числі немолодих бібліотечних співробітників передбачається тим, що бібліотечна справа потребує переоцінки деяких цінностей, перегляду усталених традицій з одночасним бережливим ставлення до них.

Проблема професіоналізації бібліотечних кадрів тісно взаємопов'язана із розрізненням понять «фахівець» та «професіонал». Фахівець орієнтується на використання отриманих знань, умінь та навиків у конкретній галузі діяльності, тоді як професіонал характеризується самостійно побудованою тактикою діяльності, він шукає у її процесах новий зміст, конструктивно мислить та орієнтується на взаємодію з іншими професіоналами. Життя і професійна діяльність настільки перехрещуються, що стають практично нероздільними. Віддаючи належне практичному досвіду, не можна применшувати роль освітнього фактора у підготовці бібліотечного працівника високої кваліфікації. Сьогодні, щоб усвідомлювати себе і бути компетентним спеціалістом, кожний працівник бібліотеки зобов'язаний постійно оновлювати, розширювати та поглиблювати знання, отриманні в навчальних закладах, вдосконалювати уміння і навички, заповнювати пробіли в своєму духовному розвитку. Особливо важливо це для представників, які не мають бібліотечної освіти [8, с. 152].

У ЛННБУ ім. В. Стефаника підвищення рівня професійної підготовки бібліотечних працівників здійснюється на основі існуючої в бібліотеці системи. До 1979 р. основи бібліотечних знань викладалися на заняттях гуртка з мінімуму бібліотечної техніки, а до недавнього часу у бібліотеці функціонували дворічні курси з вивчення основ бібліотекознавства й бібліографії.

Сьогодні, враховуючи потреби часу, вони перетворені на експрес-курси з вивчення основ бібліотекознавства, бібліографознавства та інформатики. Упродовж п'яти місяців заняття проводяться щоденно і розраховані на вивчення таких тем:

- формування бібліотечного фонду, види та джерела комплектування, облік фонду;
- поняття бібліографічного опису документів;
- система довідково-бібліографічного апарату бібліотеки. Організація та ведення, читацьке призначення;
- поняття про систематизацію документів. Класифікаційні таблиці.
- правила користування бібліотекою; система обслуговування читачів. Організація роботи абонементу та читальних залів;
- наукова та науково-методична діяльність ЛННБУ ім. В. Стефаника;
- автоматизація бібліотечно-бібліографічних процесів.

Першочерговим завданням бібліотеки на сучасному етапі її розвитку є організація навчання працівників роботі за новітніми інформаційними технологіями: вивчення нових носіїв і джерел інформації, навчання процесам пошуку в мережі Інтернет, навичкам організації інформаційного обслуговування за допомогою джерел інформації будь-якого рівня. У ЛННБУ ім. В. Стефаника над цією проблемою працюють методисти відділу бібліотекознавства. Зокрема, внесено зміни у програму експрес-курсів з вивчення основ бібліотекознавства, бібліографознавства й інформатики, які є складовою системи підвищення кваліфікації співробітників бібліотеки. Сьогодні обов'язковим для кожного, хто підвищує свою кваліфікацію, є вивчення й ознайомлення з модулями інтегрованої автоматизованої системи Alerph, а також здобуття навиків користування електронним каталогом та імідж-каталогом.

Таким чином, досить важливо переконати одних бібліотекарів в необхідності постійної актуалізації отриманих раніше професійних знань, а в

інших – сформувані потреби в отриманні бібліотечної освіти, незалежно від того, яка освіта була отримана раніше і який їх стаж роботи в бібліотеці.

Бібліотечна практика та постійні інновації в бібліотечній сфері вимагають обов'язкового і регулярного підвищення кваліфікації. Існує думка про те, що кожного року бібліотекар повинен оновлювати 5 % теоретичних і 20 % практичних професійних знань [198, с. 119].

Одним із видів підвищення кваліфікації є систематичне самостійне навчання бібліотекаря (самонавчання) за індивідуальним планом, який схвалений безпосереднім керівником і виконується за його сприянням. Елементом плану буде індивідуальне вивчення літератури та документів. Читання розширить загальнокультурний і політичний світогляд бібліотекаря, поглибить й оновить його професійні знання, посилить інформованість.

Обов'язковим для всіх бібліотекарів є ознайомлення з новинами бібліотекознавства, бібліографії та інформатики на сторінках періодичних видань й нових надходжень фахових видань. У плані роботи кожного відділу закладається час на підвищення кваліфікації працівників шляхом самоосвіти. Упродовж року у відділах проводяться методичні семінари, на яких розглядаються актуальні питання бібліотечно-бібліографічної діяльності.

Підвищувати кваліфікацію потрібно не тільки за допомогою професійних видань, потрібно все побачити, відчувати на собі. Ця думка поступово трансформувалась в унікальний проект – організацію щорічних професійних відряджень бібліотекарів з метою ознайомлення з практикою і перспективними напрямками діяльності провідних бібліотек світу, найкращими досягненнями в області сучасних архітектурних і технологічних рішень, які реалізовані в публічних, наукових та вузівських бібліотеках, обміну досвідом, розвитку міжнародних зв'язків бібліотечної спільноти. Упродовж 2015 – 2016 рр. працівники бібліотеки відвідали більше 20 закордонних бібліотек: Головну Бібліотеку Варшавської Політехніки, Університетську Бібліотеку (Варшава), Національну Бібліотеку (Варшава) та

Публічну Бібліотеку (Варшава), Національний заклад імені Оссолінських (Вроцлав), Національну бібліотеку Білорусі (Мінськ) тощо.

Розширенню наукового світогляду бібліотечних фахівців ЛННБУ ім. В. Стефаника сприяє також постійне проведення в межах установи Оссолінських читань. На ці читання запрошуються провідні вітчизняні та зарубіжні науковці, які діляться з присутніми власними досягненнями. Тематика читань дуже різноманітна і здатна задовольнити смаки багатьох бібліотекарів. Зокрема, упродовж 2015-2016 рр. відбулися такі зустрічі: «Роль і місце Сенату у польському законодавчому процесі» (2 лютого 2015 р.); «Цивільна служба у Польщі» (2 березня 2015 р.); «Старі колекції, нова архітектура: дилеми модернізації музеїв колекційного типу» (20 квітня 2015 р.); «Системна трансформація Польщі. Особистий досвід прем'єр-міністра і посла» (5 травня 2015 р.); «Передвоєнний Львів як літературний простір» (7 вересня 2015 р.); «Воєнна доля Вавельських скарбів» (5 жовтня 2015 р.); «Пластична панорама давнього Львова інж. Януша Вітвіцького» (9 листопада 2015 р.); «Польське історичне товариство. Огляд 130 років досягнень та виклики майбутнього» (13 червня 2016 р.); Зустріч з міністром науки і вищої освіти, заступником прем'єр-міністра Польщі Ярославом Говіном (22 червня 2016 р.). Спілкування із професіоналами служить додатковим джерелом отримання інформації. Воно сприяє обміну науковими даними, ідеями, знаннями. В процесі такого міжособистісного спілкування може виникнути дискусія, яка згодом знайде своє втілення в науковій публікації, надрукованій у вітчизняних чи зарубіжних фахових виданнях або ж при написанні монографії.

Також у рамках співпраці з Національним Закладом імені Оссолінських польською стороною профінансовано відрядження наукового співробітника відділу рідкісної книги, канд. іст. наук Качур І. Б. до Вроцлава для опрацювання стародрукованих видань XVI ст. (5-13 жовтня 2015 р.). Тут вона отримала можливість ознайомитися із засадами дефініцій додаткових гасел до опису видань XVI ст. з історичної колекції Оссолінеуму,

спеціальною термінологією, яка використовується у базі ілюстрацій, оправ, походження книг.

Входження України у світові процеси в гуманітарній сфері вимагає рішучого підвищення професіоналізму бібліотекарів у галузі інноваційної діяльності, науково-дослідної роботи, автоматизації інформаційно-бібліотечних процесів. Як свідчить досвід багатьох наукових бібліотек, у тому числі і ЛННБУ ім. В. Стефаника, складовими такої програми мали би бути:

1. тимчасове переведення працівників на роботу в інші відділи бібліотеки на короткий термін;
2. робота працівників у складі комісій, створених у бібліотеці;
3. залучення до консультацій з фахових питань;
4. заохочення до висвітлення свого досвіду з бібліотечної діяльності шляхом написання статей, підготовки доповідей і виступів на нарадах, конференціях тощо;
5. навчання на курсах, семінарах, як у бібліотеці, так і в інших установах;
6. надання офіційної підтримки з боку адміністрації та методичної допомоги бібліотекарям, які бажають отримати науковий ступінь.

Підвищенню професіоналізму бібліотечних працівників слугує їх безпосередня участь у наукових дослідженнях. За останні роки помітно зросла участь працівників бібліотек у бібліотекознавчих дослідженнях, характерною рисою яких стала орієнтація на цілісне і, водночас, багатоаспектне відображення предмета вивчення. Це потребує колективності у проведенні досліджень, інтеграції знань та досвіду не поодинокого дослідника, а групи фахівців. Розкриття потенціалу наукового колективу, формування у ньому сприятливої творчої атмосфери й єдності дій залежить як від взаємодії та взаємовпливу учасників, так і від компетенції керівника проекту, його знань у галузі бібліотекознавчого дослідження, володіння основами менеджменту та психології спілкування [32, с. 36].

Варто відзначити, що у ЛННБУ ім. В. Стефаника результати наукових досліджень відобразилися у багатотомних колективних виданнях працівників: «Українська книга в Галичині, на Буковині, Закарпатті, Волині та в еміграції, 1914–1939 : бібліографічний покажчик» (в 2 томах); «Українська преса в Україні та світі XIX—XX ст. : історико-бібліографічне дослідження» (в 15 томах); «Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: переміщення і втрати фондів: зб. документів і матеріалів» (у 2 томах); «Репертуар української книги, 1798 – 1916: Матеріали до бібліографії» (в 9 томах), «Українські часописи Львова (1848 – 1939 рр.): Історико-бібліографічне дослідження» (у 3 томах).

Важливою формою підвищення кваліфікації є наставництво. Його суть полягає в тому, що досвідчені спеціалісти в робочій атмосфері передають власний досвід і знання молодим бібліотекарям, початківцям, виховуючи в них почуття відповідальності. Наставник – це не просто фахівець, це людина високоморальна, така, що вміє та бажає вести індивідуальну навчальну роботу, для якої важливе значення має виховання гідного наступного покоління висококваліфікованих спеціалістів.

Традиційним стало довготривале періодичне навчання бібліотекарів в системі підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів, наприклад в інститутах і на курсах підвищення кваліфікації. Тут передбачається навчання одних і тих самих спеціалістів не рідше ніж один раз на п'ять років [8, с. 159]. Варто відзначити, що підвищення кваліфікації працівників бібліотек здійснює Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв за державним замовленням Міністерства культури України. В останнє десятиріччя спостерігається також значний внесок Української бібліотечної асоціації (УБА) у неформальну бібліотечну освіту та підвищення кваліфікації. УБА створила мережу тренінгових центрів для бібліотекарів, навчальні програми, бібліотечні школи, спеціальні семінари та дистанційні курси [127, с. 25].

Серед різновидів підвищення кваліфікації необхідно назвати цільову аспірантуру та докторантуру. У НБУВ, Харківській і Київській академіях, Київському національному університеті культури і мистецтв відкрито аспірантури та докторантури, спеціалізовані ради для захисту докторських і кандидатських дисертацій з бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, а також з суміжних галузей – документознавства й архівної справи [35, с. 74]. Вони не розраховані на масову перепідготовку кадрів, проте мають важливе значення. І хоча ЛННБУ ім. В. Стефаника не має власної аспірантури та докторантури, її співробітники навчаються, захищають кваліфікаційні роботи на спеціалізованих вчених радах в інших установах. Зокрема, упродовж 2015 – 2016 рр. працівники ЛННБУ ім. В. Стефаника захистили 2 кандидатські дисертації зі спеціальності 07.00.01 – історія України: Дзюбан Р. В. «Переміщення та втрати культурних цінностей установ м. Львова в роки Другої Світової війни» (2015), Кравець Д. М. «Західноукраїнська громадсько-політична думка (20-30-ті рр. XX ст.)» (2015). Варто відзначити, що всього упродовж 2010 – 2016 рр. було захищено 2 докторські дисертації та 8 кандидатських дисертацій різної спеціалізації: 07.00.01 – історія України; 27.00.04 – теорія та історія журналістики; 17.00.03. – музичне мистецтво; 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство.

В останні роки у практиці підвищення кваліфікації і перепідготовки бібліотекарів все активніше використовуються методи ситуативного проблемного навчання: ділові й інноваційні ігри, тренінги, аналіз конкретних ситуацій бібліотечної практики, спрямовані на моделювання конкретних виробничих ситуацій, що значною мірою сприяє розвитку творчої ініціативи бібліотекарів, їх активній участі в обговоренні питань, включених у план занять.

Найбільш корисними в цьому випадку є ділові ігри, які є однією із найбільш ефективних форм перепідготовки та підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів. Вони розширюють творчі можливості бібліотекарів,

закріплюють теоретичні знання за обставин усної практики, дозволяють здійснювати колективний обмін досвідом у процесі гри, «самонавчання» учасників. Під час ділової гри програється запропонована ситуація, тобто імітуються дії різноманітних мікрогруп в реальних умовах. Після її закінчення, проводиться колективне обговорення результатів, підводяться підсумки і даються оцінки. Оцінюється не тільки якість і доцільність рішень, які приймаються в ході гри, але й поведінка як мікрогрупи в цілому, так і кожного її учасника (переважно в балах): ерудованість, аргументованість, логічність, емоційність, переконливість, конструктивність пропозицій, рівень імпровізації, пасивність та ін. [29, с. 111-112].

Ділову гру можна вважати вдалою, якщо її учасникам на основі своїх професійних знань, кваліфікації, досвіду вдалося продемонструвати навички співробітництва, взаємодопомоги, змагальності. Така форма підвищення кваліфікації, з одного боку, дозволяє перевірити та вдосконалити такі інтелектуально-психологічні якості співробітників як наполегливість в досягненні мети, самоконтроль, здатність до аналізу й узагальнення. З іншого – надає можливість кожному з учасників проявити себе, внести особистий вклад в аналіз та експертизу ігрової ситуації, обґрунтувати власний варіант рішення.

Підвищення кваліфікації кадрів в Україні включає також конференції, практикуми, семінари та стажування. Такі форми підвищення кваліфікації забезпечують знайомство з безпосереднім досвідом діяльності бібліотек і спілкування з колегами-професіоналами та, відповідно, стають стимулом у роботі.

Найрезультативнішою формою спілкування, як правило, є участь у роботі конференцій (як наукових, так і науково-практичних), оскільки саме тут висвітлюються результати або підсумки наукової діяльності. Участь у таких заходах дуже важлива. І незалежно від ролі бібліотечного працівника у цьому процесі – активної чи пасивної (організатора, доповідача або слухача), важливий сам факт присутності та готовності до сприйняття інформації про

інновації, адже безпосередня участь уможлиблює отримання ними найоперативніших, найповніших та найдостовірніших відомостей про останні досягнення науки і техніки, створює сприятливі умови для обміну ними та певною мірою впливає на подальший хід розвитку або кардинальну зміну в процесах розвитку теоретичних напрямів чи створення інноваційних бібліотечно-інформаційних технологій. Пряма участь у таких заходах дає змогу взаємозбагаченню безпосередньо в процесі живого професійного спілкування, обмінятися та отримати інформацію з перших уст, причому не тільки вербальну, але й документальну (препринти, звіти про науково-дослідну роботу, оригінали статей, огляди тощо) [100, с. 20]. Таким чином, науково-практичні конференції – це ефективна школа професійного спілкування, взаємообміну та взаємозбагачення знаннями і досвідом. Вони стимулюють розвиток навиків наукових досліджень. Вивчення, узагальнення та впровадження передового досвіду і наукових нововведень.

У ЛННБУ ім. В. Стефаника упродовж 2015 – 2016 рр. було проведено низку науково-практичних конференцій, зокрема: «М. Вальо (1925 – 2011) – український бібліограф і книгознавець» (березень, 2015), «Життя у трьох вимірах – література, театр, бібліографія» (червень, 2015) на пошану пам'яті відомого літературознавця, бібліографа, бібліотекознавця і книгознавця Марії Андріївни Вальо, «Пресознавство як компонент соціокомунікаційних досліджень», присвячену пам'яті бібліотекознавця Марії Василівни Галушки (жовтень, 2015), «Мистецька культура: історія, теорія, методологія» (листопад, 2015); «Іван Франко у видавничому процесі на Західноукраїнських землях та в еміграції в першій половині XX ст.» (березень, 2016).

Практикуми як індивідуальні так і групові, організовуються, як правило, для працівників-початківців, котрі не мають бібліотечної освіти. Вони забезпечують короткострокове навчання безпосередньо в даній бібліотеці чи інших закладах, на обласних курсах. Практикуми проводяться по мірі необхідності, однак не рідше ніж один раз в рік тривалістю 5-7

робочих днів. Їх метою є познайомити бібліотекаря з основами бібліотечної справи, дати йому мінімум необхідних практичних професійних знань і вмінь для роботи в бібліотеці.

Результативним видом підвищення кваліфікації є також участь бібліотечних працівників у постійно діючих семінарах з професійних питань в даній бібліотеці та інших споріднених установах. Такі семінари об'єднують однорідні та стабільні професійні групи співробітників, що готові на рівних обговорювати важливі проблеми, по-дружньому обмінюватися досвідом, аналізувати документи [8, с. 155].

У ЛННБУ ім. В. Стефаника у різних підрозділах періодично проводяться науково-практичні семінари різноманітної тематики. Серед них: «Забезпечення збереження носіїв інформації: ключові питання» (листопад, 2015); «Науково-методичний супровід атестації працівників Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника» (грудень, 2015); «Видавничий концерн «Українська преса» (1923-1939 рр.) в особах: журналістська, публіцистична, видавнича та редакторська діяльність» (травень, 2016); «Особливості сучасних теоретико-методологічних концепцій забезпечення збереженості ретроспективних фондів» (травень, 2016); присвячений 120-річчю від дня народження Івана Тиктора (червень, 2016).

Цікавим та ґрунтовним виявився семінар, проведений Національною академією наук України спільно з Міністерством освіти і науки України «Наукометричні бази даних Web of Science» (лютий, 2016). На семінарі було розглянуто широке коло питань, що стосувалися в основному публікації науковцями власних статей в іноземних журналах, а також пошуку наукової інформації в мережі Інтернет: базові можливості Web of Science, пошук наукової інформації, аналіз наукових журналів і критерії та процедури їх відбору для включення у Web of Science, створення власної бібліографічної бази даних, використання продуктів Thomson Reuters рецензентами та редакторами тощо.

Крім того, працівники бібліотеки беруть участь і у міжнародних семінарах. Наприклад, головний бібліотекар кабінету німецькомовної книги Ясінська Н. та провідний бібліотекар Біда О. взяли участь у Віденському семінарі «Література і громадськість» (Австрія, 15 – 26 червня 2015 р.). Цей захід був організований Австрійським літературним товариством (Відень) за сприяння Федерального міністерства Європи, інтеграції та закордонних справ Австрії. В ньому взяли участь працівники Австрійських бібліотек, які функціонують у Східній та Південно-Східній Європі та Азії, зокрема в Албанії, Латвії, Литві, Естонії, Молдові, Казахстані, Ізраїлі, Польщі, Вірменії, Чехії, Киргизстані, Словаччині та ін. (всього з 28 країн).

В рамках семінару відбувалися круглі столи, різноманітні дискусії і виставки, які надавали можливість глибше познайомитися із культурою та літературою Австрії, активно обговорювалися проблеми й плани Австрійських бібліотек. Окрім того, іноземні делегати мали можливість познайомитися із роботою та відвідати книжкові видавництва, що в майбутньому сприяло налагодженню із ними співпраці і можливості замовлення німецькомовної літератури.

Останніми роками стали широко поширеними в бібліотечному середовищі так звані «круглі столи», які випадають із системи колективних професійних зустрічей [8, с. 149-150]. В межах міжнародного «Форуму видавців», який щорічно відбувається у Львові в ЛННБУ ім. В. Стефаника відбуваються «круглі столи», присвячені актуальним проблемам модернізації бібліотечної сфери. Так, у вересні 2015 р. відбулося два круглих столи за участі провідних вітчизняних та зарубіжних вчених: «Якісні зміни бібліотек задля збереження сталого розвитку України: пошук майбутнього. Науковий супровід та ефективні комунікації» та «Стратегія публічної бібліотеки: як розробити і успішно реалізувати?»

В роботі «круглого столу» прийняла участь незначна кількість осіб (до 20 осіб) – провідних фахівців, компетентних спеціалістів, із значним досвідом роботи в бібліотечній сфері. Обговорення проблеми відбувалося у

формі дискусії, де кожний із присутніх мав можливість висловити власне бачення, опираючись на аналіз документів і публікацій спеціальної літератури. Така максимальна активність учасників забезпечила ефективність розгляду питань, вироблення аргументованих рекомендацій щодо вдосконалення чи зміни бібліотечної практики.

Успішне проведення «круглого столу» багато в чому залежить від ведучого, який повинен тактовно спрямовувати хід дискусії у позитивне русло. Модератором першого заходу була доктор наук із соціальних комунікацій, провідний науковий співробітник Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського Олена Воскобойнікова-Гузева, другий «круглий стіл» провели заступник директора з питань управління центральними службами Мюнхенської міської бібліотеки (Німеччина) Астрід Ліпельт-Калуш і керівник відділу «Інформація і бібліотека», Goethe-Institut в Україні Сузанна Тайхман. Неодмінно варто відзначити професіоналізм ведучих, які вчасно втручалися у суперечку, припиняли її, а також підводили підсумки роботи та визначали їх практичне значення.

Стажування – це така форма підвищення кваліфікації, яка спрямована на: по-перше, поглиблення і вдосконалення практичної й теоретичної підготовки бібліотекарів; по-друге, засвоєння ними нових ділянок роботи, відповідних функціональних обов'язків, новітніх бібліотечних технологій. Вони організовуються для широкого кола фахівців. Зокрема, для молодих спеціалістів – випускників бібліотечних навчальних закладів; для бібліотекарів, які приступили до виконання нових для них обов'язків; для бібліотекарів, які підвищують професійні знання відповідно до своєї функціональної спеціалізації чи посади.

Керівництво стажуванням здійснюється найбільш кваліфікованими співробітниками підрозділів бібліотеки відповідно до індивідуального плану, який узгоджується з планом роботи бібліотеки і її конкретних відділів, з врахуванням посадових обов'язків стажера та рівня його професійної підготовки [29, с. 113-114].

З метою підвищення кваліфікації й ознайомлення з практикою роботи польських книгозбірень, працівники ЛННБУ ім. В. Стефаника неодноразово проходили стажування. В рамках бібліотекознавчої сесії Міжнародної гуманітарної школи Східної і Центральної Європи в Варшаві (Польща) співробітники бібліотеки мали можливість двічі пройти стажування. Його тематика була визначена як «Автоматизація в роботі бібліотек» (2009) та «Обслуговування читачів у бібліотеці в добу інформаційного суспільства» (2010). Крім того, в межах міжнародної співпраці співробітники ЛННБУ ім. В. Стефаника в 2009 році також брали участь у теоретично-прикладному навчанні з роботи цифрових бібліотек у м. Познань (Польща).

У рамках програми підтримки мобільності постдокторантів з України французьким урядом під патронатом Фундації «Дім Наук про Людину» (Fondation Maison des Sciences de l'Homme) науковий співробітник Науково-дослідного інституту пресознавства, канд. наук із соц. комунікацій Блавацький С. перебував на короткотерміновому стажуванні у Франції (21 вересня – 10 грудня 2015 р.) з метою реалізації дослідницького проекту на тему: «Українська франкомовна періодика у Франції – французька періодика в Україні – французько-українська двомовна преса в Австрії (1917–1922, 1924–1926)». Дослідник мав можливість працювати у фондах різних французьких архівів і бібліотек: Національній Бібліотеці Франції (La Bibliothèque Nationale de France (Paris), Університетській бібліотеці східних мов та цивілізацій (BULAC (Paris)), Архівах та бібліотеці МЗС Франції (Paris, COURNEUVE), Архівах та бібліотеці Міністерства оборони Франції (SHD, Château de Vincennes (Paris)), Національних Архівах Франції (Site Pierre-Fitte (St-Denis)), Бібліотеці сучасної міжнародної документації (Bibliothèque de documentation internationale contemporaine (BDIC (Nanterre)), Українській бібліотеці імені С. Петлюри в Парижі (Bibliothèque Ukrainienne de Simon Petloura (BUSP (Paris))), Бібліотеці Фундації Дому Наук про Людину (Париж), Eurobem (Бібліотека Інституту слов'янських студій, Париж),

Університетській бібліотеці Сорбонни (Париж), Університетській бібліотеці Університету Пантеон-Ассас (Париж).

Обмін досвідом відбувається завдяки активному міжнародному співробітництву. Так, заступник генерального директора з наукової роботи ЛННБУ ім. В. Стефаника, канд. іст. наук Колосовська О. М. взяла участь у VI засіданні Міжурядової українсько-польської комісії у справі охорони та повернення втрачених і незаконно переміщених під час Другої світової війни культурних цінностей, яка відбулась 15-17 червня 2016 р. в м. Ольштин (Польща) під головуванням Першого заступника міністра культури України Ігоря Ліхового та Державного секретаря Міністерства культури та національної спадщини Республіки Польща Пьотра Жуховського.

У ході зустрічей сторони дали оцінку та підсумували попередню роботу експертів з архівної, бібліотечної справи, з музейних питань та з питань «Оссолінеуму» в межах реалізації домовленостей за результатами попередніх засідань. ЛННБУ ім. Стефаника підтвердила готовність надалі поглиблювати співробітництво шляхом проведення наукових досліджень, організації спільних виставок, навчання й обміну фахівцями.

Зовсім нещодавно бібліотеки змагалися за більшу кількість читачів. Сьогодні вони змагаються вмінням самостійно заробляти кошти. В цьому напрямі важливою є участь у різноманітних конкурсах і грантах. В травні 2016 року для наукових і бібліотечних працівників відбулася презентація програми Фулбрайта, яка надає можливість прийняти участь у конкурсах широким верствам спеціалістів (від студентів вишів до спеціалістів певної галузі). Представники програми представили наступні програми навчання та стажування:

Fulbright Foreign Language Teaching Assistant: можливість для молодих українських викладачів і випускників вишів пройти стажування з викладання української мови (асистування американським викладачам) в університеті або коледжі США. Кандидати повинні мати щонайменше диплом бакалавра на час призначення стипендії (липень 2017 р.) Учасниками програми можуть

бути викладачі, випускники та студенти із зазначених дисциплін: лінгвістика, українська література, перекладацькі студії, комунікації, журналістика, американські студії, викладання англійської мови.

Fulbright Scholar Program: проведення досліджень в університетах США на період від чотирьох до дев'яти місяців. У програмі можуть взяти участь кандидати та доктори наук, діячі культури, фахівці з бібліотекознавства, журналістики й юристи; дослідники з п'ятирічним досвідом без наукового ступеня та аспіранти або здобувачі, які отримають науковий ступінь до 2016 року.

Fulbright Research and Development Program: проведення досліджень в університетах США від 6 до 9 місяців. Кандидати на участь у програмі: викладачі та дослідники віком до 40 років, з дворічним професійним досвідом, які ще не мають наукового ступеня, та молоді кандидати наук (не пізніше 3-х років після захисту).

Fulbright Graduate Student Program: навчання в університетах США від одного до двох років для здобуття ступеня магістра. У конкурсі можуть брати участь студенти старших (4 – 6-х) курсів, випускники українських вищих навчальних закладів, аспіранти.

Насамкінець варто звернути увагу, що у багатофункціональній діяльності бібліотекаря більше, ніж у будь-якій іншій, суспільство приймає до уваги не лише рівень освіти, обсяг спеціальних знань, умінь, навиків, але й моральні якості працівника, під якими розуміють стійкі прояви моральної свідомості у поведінці та поступках. Тут моральне обличчя посідає особливе місце, інколи воно відіграє головну роль у вирішенні професійних завдань.

Професійна діяльність, об'єктом якої виступають живі люди, утворює складну систему взаємоперехідних, взаємообумовлених моральних відношень. У цю складну систему в першу чергу входять:

- законодавча база професії;
- ставлення бібліотекаря до читача;
- ставлення спеціаліста до колег;

– ставлення спеціаліста до суспільства.

Таким чином, для вирішення багатьох проблем і небезпек, які виникають в процесі трудової діяльності, бібліотекар повинен мати чіткі уявлення про трудову та професійну мораль. Вони допоможуть спеціалістові визначити своє ставлення до роботи, зрозуміти її сенс та значення, яке вона має в його житті. Важливо також усвідомити, як складаються відносини з колегами в процесі діяльності, як на них впливають організація виробництва й оплата праці, які нахили й ідеали людей забезпечують ефективну працю, а які, навпаки, шкодять, негативно впливають на взаємовідносини у трудовому колективі.

Важливою складовою управління кадрами у бібліотеці є робота з аналізу ефективності праці бібліотечних працівників. Вона надає можливість не тільки здійснювати контроль за виконанням обов'язків, які закріплені за ними, але й виявляти найкращих фахівців та визначати ступінь ефективності їх праці. Формою оцінки ефективності праці фахівців, що активно використовується у наукових бібліотеках, є атестація, яка проводиться кожних п'ять років відповідно до «Положення про атестацію наукових працівників», що діє на основі ст. 21 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність».

Атестація складний і багатогранний процес. Результативним він може бути тільки завдяки здійсненню низки організаційно-управлінських дій. В ЛННБУ ім. В. Стефаника вдалося розробити наукові засади сучасного процесу підготовки й проведення атестації бібліотечних працівників, яка надає можливість: по-перше, здійснювати контроль за виконанням працівниками своїх функціональних обов'язків; по-друге, виявляти найкращих фахівців; по-третє, визначати ступінь ефективності роботи як конкретного працівника, так і окремого підрозділу. На сучасному етапі, коли переглядаються та змінюються традиційні основи бібліотечної діяльності і професії, здійснюється реструктуризація бібліотек, скорочуються фінанси та

штати, дуже важливо постійно проводити ретельний аналіз ресурсів і надавати їм відповідну оцінку [201, с. 18].

Варто відзначити, що підвищення соціального статусу бібліотеки вимагає підвищення фахового рівня працівників, залучення до роботи професіоналів високого класу, створення для них сприятливих умов праці в інноваційному ринковому середовищі. Кадрова політика повинна спрямовуватись не лише на збереження галузевого професійного потенціалу, але й на створення корпусу фахівців нової формації, котрі відповідали б вимогам сучасного суспільства. Тому головною метою проведення атестації у ЛННБУ ім. В. Стефаника є, насамперед, заохочення працівників до постійного вдосконалення та збагачення професійних, ділових і особистих якостей, розвитку відчуття персональної відповідальності.

Порядок проведення атестації працівників бібліотек незалежно від форм власності та підпорядкування регулюють такі нормативно-правові документи: Закон України «Про професійний розвиток працівників» [186], Наказ № 517 Міністерства культури і туризму «Положення про проведення атестації працівників підприємств, установ, організацій та закладів галузі культури» [183]. На підставі цих документів у ЛННБУ ім. В. Стефаника розроблено «Положення про порядок проведення атестації працівників». Кваліфікаційні вимоги до посад працівників визначено у відповідності до Закону України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» [182], «Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників» [49] та положень Колективного договору установи.

Окрім того, під час підготовки атестації береться до уваги положення про структурні підрозділи бібліотеки та посадові інструкції [160, с. 72-101]. Посадова інструкція – це документ, в якому вказано посадові обов'язки, права та відповідальність працівника. Він підписується особою при прийнятті на роботу в трьох примірниках: перший зберігається у працівника, другий – в його особовій справі у відділі кадрів, третій — у керівника структурного підрозділу. Оскільки даний документ складається за типовим

шаблоном на конкретну посаду, він не надає можливості визначити складність, обсяги й якість виконуваної роботи. На жаль, як показує практика, для наших бібліотек типовим є стихійне просування по службі, підвищення розряду працівника без істотних змін його функцій або виконуваних процесів, освоєння суміжних ділянок роботи. У багатьох структурних підрозділах бібліотек порушена пропорція між рівнем складності праці та необхідною кваліфікацією співробітників. Така відсутність закономірності в розподілі посад провідних бібліотекарів між підрозділами у багатьох випадках призвела до недостатнього оцінювання цієї посади. Саме тому, слід звернути особливу увагу на забезпечення об'єктивного оцінювання професійних якостей кожного працівника. Наприклад, незважаючи на те, що посадові обов'язки провідного бібліотекаря і бібліотекаря першої категорії повністю однакові, складність виконуваної ними роботи різна. Тому, задля справедливості та розрізнення посад, посадовий оклад працівників повинен бути різний.

У визначенні основних вимог до бібліотекарів в ЛННБУ ім. В. Стефаника керуються Законом України «Про бібліотеки та бібліотечну справу», де зазначено: «основними напрямками бібліотечної діяльності є формування, зберігання документально-інформаційних ресурсів та бібліотечне обслуговування» [182, с. 3].

Серед основних критеріїв оцінки бібліотечних кадрів нового типу варто відзначити наступні: професійна компетентність, творча активність, уміння глибоко аналізувати ринкові ситуації, якість виконуваних робіт (дотримання нормативних вимог, оперативність, систематичність і своєчасність), дисциплінованість, комунікабельність та організаторські здібності. Умовно (за посадами) ці вимоги можна розділити так:

- керівник бібліотеки має володіти теорією питання стратегічного розвитку установи, вміти прогнозувати та планувати її діяльність, приймати інноваційні рішення;

– керівник середнього рівня (завідувачі відділів, секторів, груп) – це дослідник-технолог, який мусить мати високу технологічну бібліотечну кваліфікацію, тому що без цілісної уяви про бібліотеку, як єдиної системи, важко вирішувати будь-які виробничі питання і питання автоматизації інформаційно-бібліотечних процесів. Вони повинні володіти методами науково-дослідної роботи, вміти складати технологічні завдання для розробки програмного забезпечення та необхідні методичні документи;

– провідні бібліотекарі, бібліографи – це основні бібліотечні практики, їх професіоналізм полягає у комп'ютерній підготовці, вмінні проводити операційно-технологічні аналізи циклів, вивченні інформаційних потреб користувачів, здійсненні опрацювання статистичних даних за підсумками досліджень, у безпосередньому впровадженні у практику результатів досліджень та інновацій;

– кваліфікація бібліотекарів тісно пов'язана з професіоналізмом завідувачів відділів та головних спеціалістів, оскільки саме вони перевіряють на практиці нові технологічні цикли, програми. На їх виробничу діяльність впливають всі помилки та прорахунки, яких припустилися керівники підрозділів і провідні спеціалісти.

Цілком прийнятним способом оцінки якостей бібліотечних спеціалістів є професіограми [157, с. 294]. В ЛННБУ ім. В. Стефаника вони формуються у відповідності до єдиної структурної схеми, яка включає наступні розділи:

1. Загальна характеристика професії.
2. Зміст і форми трудової діяльності. Виробничі операції, взаємозв'язки.
3. Кваліфікаційні вимоги до спеціаліста.
4. Професійно-особові якості бібліотекаря (інтелектуальний рівень, розумові здібності, мовні, комунікативні, тощо).
5. Підвищення кваліфікації.

На відміну від кваліфікаційних довідників, професіограми окреслюють більш конкретні характеристики посадових обов'язків і виконуваних функцій, висвітлюють необхідні вимоги для їх виконання на даній посаді.

Завдяки професігорамам полегшується процес оцінки професійних та особистісних якостей, їх відповідність до вимог конкретної посади.

В грудні 2015 р., з метою оцінки професійного рівня працівників ЛННБУ ім. В. Стефаника, відповідно до кваліфікаційних вимог і посадових обов'язків, було проведено атестацію 125 працівників установи. Для проведення атестації генеральним директором ЛННБУ ім. В. Стефаника, член-кореспондентом НАН України, д-р іст. наук, професором Романюком М. М. видано відповідний наказ за №55-аг від 1 жовтня 2015 р. Це дало можливість використання її результатів для ухвалення організаційних рішень стосовно конкретного працівника. Як бачимо, атестація є документально оформленим результатом оцінювання діяльності кожного працівника.

Метою проведення атестації в ЛННБУ ім. В. Стефаника було здійснити контроль за раціональним використанням спеціалістів, стимулювання та підвищення ефективності їх праці, поліпшення підбору і розставляння кадрів, забезпечення зростання їх професійної та ділової кваліфікації. Відповідно до мети перед атестаційною комісією стояв наступний перелік завдань:

- надати оцінку професійної кваліфікації та ділових якостей працівника;
- дослідити результати й якісні характеристики виконуваної ним роботи;
- визначити можливості професійного та посадового росту.

Наукові засади сучасного процесу підготовки й проведення атестації бібліотечних кадрів в ЛННБУ ім. В. Стефаника передбачають проведення декількох етапів.

На підготовчому етапі визначається основне завдання атестації, здійснюється аналіз необхідної для проведення атестації законодавчої та нормативної документації, встановлюються вимоги та критерії до посад працівників.

Відповідно до вимог Закону України «Про професійний розвиток працівників» [186] періодичність проведення атестації та категорії працівників, які підлягають атестації, встановлюються керівником бібліотеки за погодженням з первинною організацією профспілок установи, шляхом внесення в колективний договір.

За наказом генерального директора установи було затверджено склад атестаційної комісії, сформовано списки працівників, які підлягали атестації та складено графік її проведення. Не пізніше ніж за два місяці до початку атестації всі працівники були ознайомлені з відповідним наказом та переліком орієнтовних запитань, який попередньо узгоджувався із первинною організацією профспілок установи.

Очолив атестаційну комісію голова – генеральний директор ЛННБУ ім. В. Стефаника Романюк М. М. Члени атестаційної комісії призначаються з числа співробітників бібліотеки (заступників керівника установи, керівників структурних підрозділів, провідних фахівців, представників юридичної служби установи, голови первинної організації профспілок). Відповідно, до складу комісії ввійшли: заступник генерального директора з наукової роботи Сніцарчук Л. В.; заступник генерального директора з наукової роботи Колосовська О. М.; заступник генерального директора з науково-технічної та організаційної роботи Ферштей В. В.; голова первинної організації профспілки ЛННБУ ім. В. Стефаника Шульц О. Б.; головний юрисконсульт Галаджун З. В.; завідувач відділу україніки Курилишин К. М.; завідувач відділу бібліотекознавства Мудроха В. О.; завідувач наукового відділу періодичних видань ім. Мар'яна та Іванни Коців Романишин Ю. О.; науковий співробітник відділу рукописів Литвин Т. О.

Атестаційна комісія працювала за сумісництвом без відриву від виконання посадових обов'язків.

На атестацію на кожного працівника формувався пакет документів:

1. Службова характеристика (готував керівник підрозділу), зі змістом якої керівник ознайомив кожного працівника не пізніше, ніж за тиждень до

початку проведення атестації. Причому, він міг як погоджуватись, так і заперечити факти, які там наводяться. Факт ознайомлення з характеристикою працівник засвідчував особистим підписом.

2. Звіт працівника (готувався кожним працівником безпосередньо у довільній формі) про здійснювану ним роботу впродовж звітного періоду. Тут перераховувались види робіт, зазначався їх обсяг, затрачений час, результати. Також у звіті відображались дані про виконання планових завдань та про участь працівника у заходах з підвищення кваліфікації (аспірантура, професійне навчання, стажування).

3. Атестаційний лист з результатами останньої атестації (за наявності), надавався начальником відділу кадрів із особової справи працівника на вимогу секретаря атестаційної комісії.

4. Посадова інструкція (зберігається в особовій справі кожного працівника), надавалася для представлення секретарю атестаційної комісії безпосередньо під час атестації.

5. Документи, які засвідчують зростання фахового і кваліфікаційного рівня (підвищення кваліфікації, закінчення аспірантури тощо), різноманітні дипломи, грамоти, подяки, представлялися кожним працівником під час атестації. Їх копії знаходяться в особовій справі у відділі кадрів.

На етапі оцінки атестаційна комісія, відповідно до завдання атестації, визначає відповідність професійних знань, умінь та навичок працівника встановленим законодавством вимогам і посадовим обов'язкам.

Під час проведення засідання атестаційної комісії заслуховувалось повідомлення керівника структурного підрозділу про роботу працівника, який атестується та його звіт. На підставі аналізу поданих документів і результатів співбесіди з працівником давалась оцінка його професійної кваліфікації та ділових якостей:

- відповідає займаній посаді або виконуваній роботі;
- не відповідає займаній посаді або виконуваній роботі, рекомендовано скерувати на навчання;

– не відповідає займаній посаді або виконуваній роботі.

Відповідно до вимог чинного законодавства, атестація працівника проводиться лише в його присутності. Засідання комісії вважається правомірним, якщо на ньому присутні не менш як дві третини її складу. Рішення ухвалюється шляхом відкритого голосування простою більшістю голосів присутніх на засіданні членів комісії. Воно доводиться до відома працівника, який атестується (під власний підпис), упродовж трьох днів після його ухвалення. В обов'язковому порядку щодо кожного працівника, який атестується, складається протокол засідання атестаційної комісії.

За результатами відкритого голосування усі працівники, які проходили атестацію в грудні 2015 р. визнано такими, що відповідають займаним посадам. З них 27 осіб отримали рекомендації атестаційної комісії щодо підвищення у посаді, зарахування у кадровий резерв і підвищення фахового рівня шляхом навчання на спеціалізованих бібліотечних курсах.

Заключним етапом підготовки та проведення атестації є підбиття підсумків і реалізація її результатів. За результатами атестації видається наказ у термін не пізніше двох місяців з дня її проведення. Період тимчасової непрацездатності працівника, а також перебування його у відпустці не зараховуються у двомісячний термін.

За цей період керівник бібліотеки вирішує питання про заохочення працівників, які успішно пройшли атестацію, а в окремих випадках (при оцінці працівника «не відповідає займаній посаді або виконуваній роботі») про переведення на іншу посаду за згодою працівника або звільнення його з роботи.

Після закінчення вказаного терміну (два місяці) переведення працівника на іншу посаду чи звільнення його за результатами атестації не допускається. Матеріали атестаційної справи передаються у відділ кадрів, де зберігаються в особовій справі працівника.

Таким чином, за допомогою атестації комісія ЛННБУ ім. В. Стефаника провела оцінку особистих та професійних даних працівників, їх потенціалу. Її

результати надали можливість визначити відповідність працівників займаним посадам.

Підсумовуючи вищезазначене, підкреслимо: принципово важливим моментом є постійне навчання бібліотекарів. Традиційне підвищення кваліфікації перетворюється на щоденну роботу з вивчення та впровадження у практику новітніх технологій. Збільшується значення самостійного навчання, і тому пріоритет у системі підвищення кваліфікації має бути зміщений у бік відповідальності кожного бібліотекаря за самостійне придбання професійних знань й умінь.

Пріоритетним завданням адміністрації бібліотеки сьогодні є, з одного боку, підтримувати вдумливих, добропорядних, творчих та ініціативних в роботі, а з іншого – розробити систему заохочень для кожної категорії фахівців, яка б сприяла підвищенню ними власного фахового рівня. Оскільки дуже важливо, щоб професійні знання бібліотечних фахівців відповідали інформаційним потребам користувачів.

3.3. Вивчення та впровадження новітніх інформаційних технологій

На початку 90-х років XX століття, особливо після ухвалення «Національної програми інформатизації» [185] прийшло розуміння того, що Україні необхідно обирати курс на інформатизацію суспільства, зокрема й у різних сферах людської життєдіяльності. Винятком не було й бібліотечне середовище. На той час центральним напрямом комп'ютеризації бібліотек вважалося створення електронних каталогів, найближчою перспективою – розміщення та надання доступу до автономних електронних каталогів (баз даних з постійним прямим доступом до бібліографічних записів) на персональних комп'ютерах, облаштування автоматизованих робочих місць бібліотечних спеціалістів, автоматизація обслуговування читачів, застосування мікрографічної технології як найбільш ефективної для архівного зберігання різноманітної інформації, що не потребує доступу в реальному часі. Головним технологічним завданням сучасної бібліотеки на

той час було створення бібліотечно-інформаційної мережі, що мала включати:

- систему документальних ресурсів, яка б гарантувала оперативний доступ до будь-якого джерела первинної інформації через бібліотеки й органи науково-технічної інформації;
- універсальну систему бібліографічного обліку;
- ефективну систему передавання бібліографічних даних, яка б дозволяла встановлювати місцезнаходження документа;
- інтерактивний доступ до повнотекстових баз даних новітньої наукової інформації з можливістю отримання копій.

Створення такої мережі було можливим на основі впровадження електронної технології зберігання та розповсюдження інформації з використанням аналогових та цифрових оптичних дисків, а також голографічної пам'яті [35, с. 137].

Саме ці прогресивні ідеї та одночасно реалістичні технологічні перспективи було закладено в основу стратегічного бачення шляхів подальшого трансформаційного розвитку однієї із провідних бібліотек України – Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника.

Застосування новітніх інформаційних технологій в інформаційно-аналітичній діяльності. З одного боку, різнопланова методична діяльність завжди вважалася сферою творчою, що дозволяє виробити нестандартні рішення з метою розвитку бібліотечної справи. З іншого боку, необхідне для цього інформаційно-бібліотечне забезпечення вимагає виконання формалізованих процесів збору, опрацювання, організації оперативного використання та тривалого зберігання первинних даних і матеріалів.

Повсякденне ведення й оформлення на відповідному рівні організаційно-управлінської документації, яке завжди лягало на плечі методистів, суттєво спростилося з появою персональних комп'ютерів. Освоєння текстових редакторів і принципів роботи з файлами надало

можливість створювати архіви документів в електронній формі, впорядковувати їх за видами та темами, які є важливі й актуальні в даний момент, а також здійснювати швидкий пошук необхідної інформації.

Методисти частіше за інших бібліотечних спеціалістів використовують дані та документи, які створюються іншими користувачами, як всередині бібліотеки, так і в середовищі Інтернет. Таким чином, у них з'явилися нові завдання – створення та курування електронних баз даних як для внутрішнього користування, так і для інших користувачів [1, с. 25-26].

Необхідність оперативного опрацювання та надання статистичної інформації особливо збільшується у звітні періоди, оскільки методистам приходится вручну опрацювати великі масиви первинних даних. Автоматизація цих процесів дозволяє знизити напругу, яка виникає при їх використанні. Такий підхід застосовується і до опрацювання результатів соціологічних досліджень, в яких перш за все приймають участь методисти. Зокрема, впровадження інтегрованої бібліотечної системи Aleph дає можливість проводити різнопланові статистичні аналізи та використовувати такі звітності, як: «Статистика книговидачі (видача, повернення, продовження) за період...», «Статистика відвідувань по категоріях читачів та бібліотеках за період...».

Інформаційне забезпечення необхідне також і при управлінні бібліотечними проектами. Сьогодні досить значну увагу приділяють використанню комп'ютерних презентацій. Електронна презентація, опираючись на інтегроване використання тексту та мультимедіа, дозволяє сконцентрувати увагу слухачів на найбільш значимих моментах, створює певний незабутній образ, дає можливість більш активного спілкування з аудиторією. Створення якісної презентації вимагає таких професійних якостей і навичок як: вміння вибудовувати інформацію послідовно, в логічному порядку, знання особливостей аудиторії, для якої готується презентація, оригінальне творче прочитання матеріалу [1, с. 31-32]. Сьогодні

практично жодний захід не обходиться без використання медіа-презентації, слайд-шоу, доповіді-візуалізації з використанням медіа-пристроїв.

Застосування новітніх інформаційних технологій при підвищенні кваліфікації бібліотекарів. Вхідження України в епоху Інтернету та глобальних телекомунікацій, ускладнення інформаційно-бібліотечної діяльності вимагає від бібліотечних фахівців підвищувати свою професійну компетентність, освоювати сучасні інформаційні технології, нові форми та методи обслуговування користувачів, піклуватися про організацію доступу користувачів до якісної інформації з вітчизняних і світових інформаційних ресурсів [159, с. 60].

Впровадження новітніх інформаційних технологій у роботі ЛННБУ ім. В. Стефаника вимагало вирішення низки практичних завдань. Серед них:

- розробка практичних рекомендації з методики роботи, оскільки практика бібліотеки змінювалася значно швидше, ніж бібліотечна теорія;
- навчання персоналу як теоретичним основам, так і практичним, професійним знанням, необхідним для роботи в нових умовах. Оскільки основна частина фахівців нашої бібліотеки здобула професійну освіту в 70-80-і роки XX ст.;
- підвищення кваліфікації вимагала значна кількість співробітників, і відповідні витрати зусиль та часу.

Кадрова політика у ЛННБУ ім. В. Стефаника була спрямована на створення корпусу фахівців нової формації, що відповідають сучасним вимогам. Рішення цієї задачі передбачало формування відповідної освітньої інфраструктури, помітне місце в якій займає система додаткової професійної бібліотечної освіти, однією з форм якої є професійна перепідготовка. Саме постійна, добре організована робота з кадрами і, передусім, внутрішньобібліотечна система підвищення кваліфікації співробітників покликана допомогти професійній перепідготовці бібліотечних працівників.

Під керівництвом спеціалістів відділу автоматизованої обробки наукової інформації та комп'ютеризації значна кількість працівників

бібліотеки сьогодні вже опанували роботу на персональних комп'ютерах. Зважаючи на те, що переважна більшість бібліотекарів ніколи не працювала на комп'ютері, а тим більше з віддаленими інформаційними ресурсами, необхідно було зняти існуючий психологічний бар'єр, або просто боязнь техніки, дати можливість якомога більшій кількості співробітників спробувати працювати на персональному комп'ютері й у мережі Інтернет. Таким чином, у бібліотеці з'явилися люди, які здатні критично усвідомити роль і функції бібліотеки в інформаційному суспільстві та прагнути змін.

У міру освоєння сучасних інформаційних технологій перед бібліотекою постали принципово нові питання, пов'язані з автоматизованим опрацюванням й методикою пошуку інформації, з навчанням і наданням сервісних послуг користувачам. Для вирішення цих завдань вона була вимушена виконувати функції навчального центру для своїх співробітників, де найбільш підготовлені бібліотекарі виступали у ролі викладачів.

Для ЛННБУ ім. В. Стефаника – це стало відмінною рисою перепідготовки бібліотечних фахівців. Спочатку проводилося навчання співробітників на конкретній ділянці роботи. При цьому навчання проводилося у міру виробничої необхідності. У бібліотеці склалася унікальна ситуація, коли процес навчання йшов паралельно з освоєнням новітніх технологій. У цей перехідний період доводилося більше відповідати на питання, обговорювати поточні проблеми безпосередньо на місці, переконувати, чим проводити заняття. Без сумніву, це мало свої як позитивні, так і негативні сторони. Так, не завжди встигали глибоко осмислити те, що сталося, були помилки. Поряд з тим, потреби практики підкріплювалися новими знаннями.

Як форма підвищення кваліфікації співробітників на даному етапі з'явилося створення комплексних робочих (методичних) груп, що включали співробітників різних структурних підрозділів бібліотеки для вивчення та впровадження новітніх технологій. Спільний аналіз практики роботи паралельно з осмисленням теорії питання швидко допомагав дійти до суті

проблеми, виробити єдиний погляд на її вирішення та швидко отримати результат.

В цілому така система підвищення кваліфікації зрештою виявилася не в стані забезпечити на відповідному рівні оновлення теоретичних і практичних знань, навчання сучасним інформаційно-бібліотечним технологіям, організаційно-правовим аспектам управління бібліотекою. Доцільно було ці питання вирішувати на курсах підвищення кваліфікації [194, с. 39]. В ЛННБУ ім. В. Стефаника така можливість реалізується через дистанційне навчання у Львівському регіональному тренінговому центрі, яке проводиться для бібліотечних фахівців в рамках програми «Глобальні бібліотеки. Бібліоміст – Україна».

Варто відзначити, що технологія дистанційного навчання передбачає надання доступу до матеріалів навчальних дисциплін за допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій і проходження форм підсумкового контролю знань, передбачених навчальним планом. Навчальний план передбачав опрацювання наступного кола проблем: «Основи комп'ютерної грамотності. Основи роботи в Інтернеті для бібліотечних працівників», «Нова бібліотечна послуга: використання інформаційних технологій та Інтернету в бібліотеці», «Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек». Виконання навчального плану слухачами, які навчаються дистанційно, проводиться ними особисто за допомогою мережі Інтернет, на базі системи дистанційного навчання. Додатковими вимогами до слухачів, які здійснюють навчання за дистанційною формою, є наявність у них можливості регулярного доступу до Інтернету, якість якого має бути достатньою для роботи з системою дистанційного навчання; вміння користуватися сучасними інформаційними та комунікаційними засобами (в першу чергу Інтернетом та електронною поштою) [239, с. 33].

За проектом Української бібліотечної асоціації та державної академії керівних кадрів культури і мистецтв в 1999 році було створено Центр

безперервної інформаційно-бібліотечної освіти працівників різних систем і відомств. Він розвивається за підтримки Міжнародного Фонду Відродження та Інституту Відкритого суспільства (м. Будапешт) відповідно до проекту «Безперервна інформаційна бібліотечна освіта: нові освітні технології». Проект спрямовано на вдосконалення змісту та технологій післядипломної освіти інформаційно-бібліотечних працівників України, незалежно від їх відомчого підпорядкування.

Основною метою діяльності Центру є розробка та проведення курсів проблемно-модульного навчання працівників бібліотек різних систем і відомств, запровадження навчання молодих перспективних працівників інформаційно-бібліотечних установ, підтримка реалізації програми «Менеджмент у бібліотеці» (спільна програма з Британською Радою в Україні, Міністерством культури і мистецтв України), сприяння підвищенню професіоналізму та компетенції кадрів.

Усвідомлення необхідності представляти ЛННБУ ім. В. Стефаника у глобальному бібліотечному просторі як досконалу інформаційну систему, демократичну, відкриту, комфортну для користувача, обумовило підписання 2007 р. договору з фірмою «Exlibris», у якої було закуплено інтегровану бібліотечно-інформаційну систему Aleph.

Інтегрована бібліотечно-інформаційна система Aleph сьогодні функціонує у книгозбірнях понад 50 країн світу, зокрема у національних бібліотеках Австрії, Болгарії, Великобританії, Китаю, Росії, Чехії та ін. Її впровадження у бібліотеці розпочалося з конвертування записів, створених на базі програмного забезпечення ISIS (224 000 записів). 2007 р. були впроваджені модулі каталогізації та комплектування. Міжнародним форматом каталогізації бібліотечних документів було обрано формат MARC 21, який дає можливість вільного обміну бібліографічними даними з найбільшими бібліотеками світу згідно з клієнт-серверним протоколом Z 39.50. При виборі формату враховувалося чимало факторів:

1. загальносвітова тенденція до повної уніфікації формату опису і поступовий перехід великих національних бібліотек на формат MARC 21;
2. недостатня сумісність українського продукту UKRMARC з усіма іншими міжнародними форматами;
3. обмежена кількість бібліотек, які працюють у форматі UNIMARC;
4. можливість використання багаторічного досвіду бібліотек Республіки Польща, які від початку створення електронних баз даних діють у цьому форматі.

Було враховано той факт, що за розвиток і динамічність формату відповідають такі потужні організації, як Американська бібліотечна асоціація та Бібліотека Конгресу США. Тоді ж Бібліотека відмовилася від бібліотечно-бібліографічної класифікації (ББК) і перейшли на Універсальну Десяткову Класифікацію (УДК) та створення предметних рубрик на всі типи документів, оскільки пошук за предметом, згідно з опитуваннями користувачів бібліотек, є найпоширенішим [204, с. 9].

Обсяг електронного каталогу Бібліотеки становить понад 520 000 бібліографічних записів. Обсяг імідж-каталогу становить 4 247 166 карток. У 2009 р. розпочалося формування першої в Україні авторитетної бази даних на ім'я особи в комунікативному форматі MARC21 та згідно з сучасними міжнародними правилами каталогізації RDA (Resource Description and Access). Її обсяг становить понад 26 000 записів.

Світова бібліотечна практика переконала у доцільності кооперації зусиль бібліотек у створенні інформаційних ресурсів і наданні широкого доступу до них користувачам за допомогою новітніх інформаційних технологій. Основна мета таких заходів – економія фінансових, матеріальних і трудових ресурсів окремої бібліотеки, уникнення дублювання процесів, пропозиція інформаційного сервісу на якісно новому рівні мінімальними засобами. Інтеграція ресурсів та кооперація роботи бібліотек набувають дедалі більшого поширення в Україні. Враховуючи вимоги часу ЛННБУ ім. В. Стефаника, Наукова бібліотека Національного університету «Києво-

Могилянська академія», Наукова бібліотека ім. Григорія Івановича Денисенка Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут» та Публічна бібліотека ім. Лесі Українки міста Києва) ухвалили рішення про створення системи корпоративної каталогізації. Ці бібліотеки мають однакове програмне забезпечення – інтегровану систему Aleph та використовують один формат обміну даними – MARC 21. В 2010 році завершилося створення робочих груп з урегулювання та гармонізації бібліографічних стандартів, на яких базуватиметься зведений каталог бібліотек-учасниць проекту.

2008 року сконвертовано базу даних читачів Бібліотеки й адаптовано нове програмно-апаратне забезпечення TCard для виготовлення читацьких квитків, після чого введено у дію модуль циркуляції для обслуговування читачів абонементів. Сьогодні база даних читачів містить понад 30 тис. записів.

У тому ж році розпочалася робота із частиною генерального алфавітного каталогу (ГАК), яка не відображена в електронному каталозі. Першим кроком цього проекту було проведення порівняльної характеристики подібних рішень, застосованих у таких провідних бібліотеках як: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Публічна бібліотека м. Варшави, Головна бібліотека Варшавської політехніки. Відтак було досліджено підходи до ретроконверсії та механізми реалізації відповідних автоматизованих систем. Другим кроком при ретрокаталогізації було сканування карток ГАК на спеціалізованому сканері та створення на їх базі так званого імідж-каталогу. Для вирішення цього питання працівники відділу автоматизованої обробки наукової інформації та комп'ютеризації розробили власне програмне забезпечення, яке дозволяє робити зручну навігацію масивом карток в електронному режимі [24, с. 260].

Станом на 1 жовтня 2010 р. у бібліотеці вже було впроваджено чотири модулі системи Aleph: Web OPAC, комплектування, каталогізація,

циркуляція. Вона володіє 20 робочими ліцензіями одночасного доступу для бібліотекарів і 15 ліцензіями – для користувачів.

Усі структурні підрозділи ЛННБУ ім. В. Стефаника комп'ютеризовано (майже 120 персональних комп'ютерів), організовано локальні мережі з доступом до Інтернету, які, своєю чергою, об'єднано в одну загальнобібліотечну мережу, що забезпечує автоматизацію бібліотечних процесів у всіх шести філіях установи та спрощує вирішення усіх повсякденних робочих питань. Окрім комп'ютеризованих робочих місць, у книгозбірні, за фінансової підтримки Фонду Тетяни та Омеляна Антоновичів, в 2004 р. почав своє функціонування Комп'ютерно-інформаційний центр (25 комп'ютерів) та термінали (12 одиниць) зі швидким доступом до електронного каталогу. Його головним завданням було надання доступу користувачам до електронного каталогу бібліотеки та до передплачених і відкритих електронних ресурсів. Також надавалися послуги з оцифрування документів із фондів бібліотеки та подальший їх запис на цифрові носії. Центр був створений на основі термінальних технологій, що забезпечували гнучке налаштування системи та щоденну надійну роботу з сотнями користувачів [24, с. 259].

У рамках впровадження новітніх інформаційних технологій, в 2004 р. підписано «Угоду про реалізацію документально-інформаційного проекту, що стосується культурної спадщини українського і польського народів». Партнерами угоди виступають: ЛННБУ ім. В. Стефаника, Національний заклад імені Оссолінських у Вроцлаві, а також Digital-Center у Познані. Три інституції організували роботу з оцифрування архівних документів і матеріалів, які зберігаються у відділі рукописів ЛННБУ ім. В. Стефаника [204, с. 10-11].

Таким чином, можемо з впевненістю стверджувати, що для сучасного розвитку книгозбірні характерним є посилення ролі електронних ресурсів в інформаційному та довідково-інформаційному обслуговуванні користувачів. З метою вивчення методики інформаційного обслуговування користувачів із

застосуванням комп'ютерних засобів і новітніх технологій, обліку та опрацюванню документів з використанням відповідних модулів системи Aleph працівники ЛННБУ ім. В. Стефаника неодноразово проходили стажування. В рамках бібліотекознавчої сесії Міжнародної гуманітарної школи Східної і Центральної Європи в Варшаві (Польща) співробітники бібліотеки мали можливість двічі пройти стажування. Його тематика була визначена як «Автоматизація в роботі бібліотек» (2009) та «Обслуговування читачів у бібліотеці в добу інформаційного суспільства» (2010).

На сесії розглядались питання бібліотечно-інформаційного обслуговування читачів з використанням АБІС Aleph. У першу чергу це стосувалось автоматизованої книговидачі та пов'язаних із нею статистичних можливостей системи. Співробітники бібліотеки мали змогу порівняти використання різних функцій модулів каталогізації та циркуляції в бібліотеках Польщі (Бібліотеки Політехнічного Університету та Публічної бібліотеки міста Варшави) та в ЛННБУ ім. В. Стефаника, зокрема:

- введення у електронний каталог записів «швидкої каталогізації» та поетапної каталогізації видань з ретроспективної частини фонду;
- обслуговування читачів традиційними й електронними ресурсами;
- виконання електронних вимог і віртуальної довідкової служби;
- запис користувача та статистику обліку книговидачі у різних читальних залах;
- звітність заборгованості абонементу (пеня) і пов'язану з цим бухгалтерську звітність.

Крім цього, вивчалися питання бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів, формування й організація фондів читальних залів, особливо «вільний доступ» та робота абонементу, наприклад Публічної бібліотеки м. Варшави; технічне забезпечення читальних залів. Предметом вивчення на сесії була також маркетингова діяльність бібліотек Варшави, навчання користувачів, вивчення попиту; заходи із збереження і захисту фондів — програма «кислотний папір», технічне забезпечення збереження

фондів під час пожежі та повені; збереження і охорона фондів книгозбірень у бібліотеках Варшави загалом.

Досвід роботи книгозбірень Польщі зі створення і формування цифрових бібліотек на базі власних фондів, міжнародне співробітництво у цьому напрямі, організація проекту CBN-Polonia є цінним як для ЛННБ України ім. В. Стефаника, так і для інших бібліотек нашої держави.

В межах міжнародної співпраці співробітники ЛННБУ ім. В. Стефаника в 2009 році також приймали участь у теоретично-прикладному навчанні з роботи цифрових бібліотек у м. Познань (Польща) та Національній бібліотеці Білорусі [67, с. 43-44].

Отриманий досвід у справі впровадження новітніх інформаційних технологій надав можливість ЛННБУ ім. В. Стефаника стати співорганізатором VI Міжнародної науково-практичної конференції «INFORMATIO – 2009: електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ (7 – 9 жовтня 2009 р.) та провести для провідних бібліотек міста Львова науково-практичний семінар «Автоматизація в роботі бібліотек» (2010). В рамках міжнародного форуму «Проблеми розвитку інформаційного суспільства» (2009) проведено «круглий стіл», учасниками якого були установи, що використовують автоматизовану бібліотечну систему Alerph, а саме: ЛННБУ ім. В. Стефаника, Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія», Наукова бібліотека імені Г. І. Денисенка Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут» і Публічна бібліотека імені Лесі Українки міста Києва, на якому розглядалися питання можливості створення корпоративної бібліотечної системи.

Участь бібліотеки в міжнародних проектах суттєво впливає на її сучасний розвиток, модернізацію матеріально-технічної бази, розвиток кадрового потенціалу, стимулює професійну свідомість її співробітників до пошуку нових шляхів розвитку та можливостей утілення в життя задумів.

Меморіальна функція це визначальна функція нашої книгозбірні. Збираючи та зберігаючи документальні джерела, бібліотека є втіленням «пам'яті людства». Вона зберігає знання, культуру в найзручнішому для сприйняття й розповсюдження вигляді, стає базовою складовою віртуального середовища. Здійснюючи систематизацію, зберігання і поширення національної культурної спадщини, вона організовує навігацію у світі культури, інформації та знань про нашу державу.

ЛННБУ ім. В. Стефаника не лише піклується про збереження документів, а й забезпечує доступ до них шляхом створення баз даних, оцифрування документів і переведення їх в інші формати й на інші носії. Саме технічна та технологічна модернізація забезпечила зміцнення інформаційної функції сучасної бібліотеки. Вона стає повноправним суб'єктом інформаційного простору, створює основу для багатьох сучасних інформаційних процесів. Особливість інформаційної функції сучасної бібліотеки полягає в тому, що вона реалізується нею у тісній взаємодії з іншими суб'єктами інформаційного процесу, з використанням різних каналів розповсюдження інформації.

Однією з важливих ланок роботи є створення цифрових бібліотек. Завдяки цьому програмному забезпеченню вирішуються проблеми створення архівних резервних копій найцінніших документів із фондів бібліотеки, а також надання можливості он-лайн доступу до даних ресурсів, а отже, і їх популяризації. У ЛННБУ ім. В. Стефаника станом на 2016 р. налічується три млн. оцифрованих документів. Створення належного цифрового примірника потребує великих часових затрат. Обладнання і програмне забезпечення, на якому він створюється, повинні бути спеціалізованими.

Все більшої популярності при підвищенні кваліфікації набувають Інтернет-сайти, на яких розміщено професійну інформацію. Не виключення і ЛННБУ ім. В. Стефаника. На офіційному сайті бібліотеки www.lsl.lviv.ua представлено законодавчі та нормативні документи, які стосуються розвитку бібліотечної галузі. За допомогою віртуальної довідки користувач може

отримати відповіді на проблемні питання бібліотечної діяльності. Сайт бібліотеки надає можливість отримувати інформацію про книгозбірню, її фонд та ресурси, здійснювати обслуговування віддалених користувачів електронними інформаційними ресурсами. З 2015 року функціонують сторінки ЛННБУ ім. В. Стефаника в соціальних мережах Facebook та Twitter, супровід та інформаційне поповнення яких забезпечують фахівці бібліотеки. Контент сайту практично є віртуальним відображенням різноманітних складових методичної роботи і охоплює широке коло питань бібліотечної діяльності та суміжних сфер. Ресурси сайту зорієнтовані на інформування бібліотечних фахівців та надання їм консультативної підтримки при вирішенні проблем практичної роботи бібліотек.

З метою раціонального використання фондів та ефективного обслуговування користувачів колектив постійно вдосконалює всі процеси бібліотечної роботи, запроваджує сучасні прогресивні форми і методи. У 2003 році розпочалося впровадження автоматизованих технологій з обслуговування користувачів. На початковому етапі стояло завдання покращення інформаційного забезпечення користувачів та розкриття фонду бібліотекознавчих документів шляхом формування пошукової бази даних з питань бібліотекознавства, книгознавства та інформатики.

На сайті бібліотеки розміщене повнотекстове електронне видання **«Бібліографічний покажчик публікацій з проблем бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства»** (питання електронного видання розглядалося нами також у підрозділі 2.3. дисертаційного дослідження). Варто відзначити, що користувачам електронних інформаційних ресурсів важливо посилатись на електронний ресурс в цілому або на його складові частини: на певну статтю або видання, фрагменти статті або того ж видання. Саме тому, наступний етап роботи над цим виданням – створення активних посилань, прив'язка бібліографічних записів покажчика до інформації про джерела статей, яка зберігається в електронному каталозі бібліотеки.

Як бачимо, підвищення соціальної й інформаційної ролі бібліотек у сьогоденному житті диктує необхідність формування нових методів організації інформаційного простору бібліотеки. На сучасному етапі відбувається побудова концепції сучасної бібліотечної системи, головна мета якої – створення єдиного всеукраїнського інформаційного простору та інтеграція у світовий бібліотечний інформаційний простір. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання:

1. створення бібліотечно-бібліографічної інформації та публікаційних текстів в електронному вигляді;
2. забезпечення доступу через Інтернет до бібліографічної інформації і повнотекстових баз даних (БД);
3. забезпечення електронних засобів пошуку і обслуговування запитів на інформаційні ресурси бібліотеки.

Отже, змінюється сутність бібліотечно-інформаційної діяльності – відбувається перехід від ідеологічних догм до ідей та принципів відкритого доступу до бібліотечних фондів та інформації, на заміну керівництву читанням і популяризації окремих напрямів приходить якісна, професійна навігація по безмежному простору бібліотечно-інформаційних ресурсів. Бібліотека стає соціальним партнером окремих громадян, громадських об'єднань, громадянського суспільства в цілому, надаючи доступ до джерел офіційної урядової та незалежної інформації, сприяючи розвитку інформаційної культури власних користувачів [35, с. 65-66].

З метою розширення використання вітчизняними науковцями світових інформаційних ресурсів, здійснюється забезпечення доступу користувачів до вільних та передплачених світових баз даних електронних ресурсів. Упродовж 2015 – 2016 рр. бібліотекою організовано тестові доступи до 8 баз даних наукових електронних інформаційних ресурсів. Зокрема до:

1. повнотекстової бази даних BioOne;

2. електронних продуктів на платформі EBSCO: ACADEMIC SEARCH COMPLETE; Applied Science & Technology Source; Legal Source; Political Science Complete; Humanities Source;

3. електронних ресурсів компанії Springer Science+Business Media.

Загальноновизнаною стала й зумовлена розвитком інформаційно-комунікативних технологій «віртуалізація» читача. За останні десять років кількість відвідувань «онлайн» перевищує кількість користувачів, які фізично відвідують бібліотеку. Це відбувається за рахунок нарощування доступного бібліотечного Інтернет-ресурсу, як представленого на сайтах бібліотек (електронні каталоги, бази даних, оцифровані раритети, електронні версії видань тощо), так і розвитку власне бібліотечного контенту у соціальних мережах, створення спеціальних версій сайтів [35, с. 17]. Наприклад, за даними щорічних звітів, загальна цифра відвідувань у 2015 році склала 1 858 560, зокрема кількість відвідувань книгозбірні склала 77 052, веб-сайту – 153 508, електронного та image-каталогів Бібліотеки – 1 628 000 [71, с. 109].

Завдяки проведеним структурним змінам у 2010 р. в ЛННБУ ім. В. Стефаника починає функціонувати Інститут сучасних інформаційно-бібліотечних технологій. До його складу включено наступні відділи: відділ формування інформаційних ресурсів, наукової каталогізації фондів та організації системи каталогів, автоматизованої обробки інформації й інноваційних бібліотечних технологій (науковий підрозділ), інформаційно-довідкової та виставкової роботи (науковий підрозділ).

Працівники відділу автоматизованої обробки інформації та інноваційних бібліотечних технологій розробили:

- програмне забезпечення Віртуальна екскурсія бібліотекою (забезпечує он-лайн екскурсію Львівською національною науковою бібліотекою України імені В. Стефаника з короткою інформаційною довідкою);

- програмне забезпечення Віртуальна галерея (забезпечує он-лайн екскурсію виставкою «Мистецька скарбниця», що експонується у Відділенні «Палац мистецтв імені Тетяни та Омеляна Антоновича»).

Впродовж свого існування (2010 – 2016 рр.) Інститут займався розробкою і впровадженням у діяльність таких наукових тем:

1. «Розробка та впровадження нового програмно-технологічного забезпечення автоматизованого моніторингу та обліку інформаційних запитів для різних категорій користувачів» (січень 2011 р. – грудень 2013 р.). Результати науково-дослідної роботи було впроваджено в роботу ЛННБУ ім. В. Стефаника, а саме: а) встановлена контрольно-пропускна система у всіх корпусах бібліотеки, де здійснюється обслуговування користувачів. Це дало можливість постійного моніторингу кількісного та якісного складу користувачів; б) модернізовані модулі циркуляції та WEB OPAC автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи Aleph 500 дозволяють здійснювати відбір найбільш запитуваних видань для спрощення доступу до них; в) створено імідж-каталог ЛННБУ ім. В. Стефаника на інформаційній базі даних зісканованого алфавітного карткового каталогу на програмному забезпеченні, розробленому співробітниками установи. Це уможливило віддалений доступ до масиву документів, який складає близько 80 відсотків обсягу фонду бібліотеки, введення його у науковий обіг, посприяло залученню ширшого кола читачів, підвищило рівень пропонованих сервісів та забезпечило проведення якісних і оперативних статистичних досліджень.

2. «Формування авторитетної бази даних у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника» (січень 2014 р. – грудень 2016 р.). На основі визначених на попередньому етапі НДР стандартів та концептуальних підходів до організації авторитетного контролю в ЛННБУ ім. В. Стефаника розроблено пакет методичних та технологічних документів, що регламентують створення бази даних авторитетних записів. Продовжено формування авторитетного файлу “Індивідуальний автор” шляхом наповнення його новими авторитетними записами та оптимізації існуючого

контенту, пов'язаної з імплементацією вимог RDA та врахуванням змін і доповнень у MARC21. Розпочато підготовку до передачі на верифікацію в бібліотечний комп'ютерний центр OCLC тестового файлу з метою майбутньої участі ЛННБ України ім. В. Стефаника у проекті VIAF (Віртуальний міжнародний авторитетний файл). Розроблено та проведено апробацію програмного забезпечення для електронного довідника імен авторів авторитетного файлу, інтегрованого в АБІС Aleph 500.

Таким чином, можемо стверджувати, що у ЛННБУ ім. В. Стефаника за останні роки сталися великі зміни, пов'язані з широким використанням новітніх інформаційних технологій. Вона впевнено перетворюється на сучасний інформаційний центр з інтегрованою автоматизованою технологією виконання бібліотечних процесів. На сучасному етапі розвитку книгозбірні виділяють три напрями використання електронних ресурсів: 1) створення електронних ресурсів як частини довідково-бібліографічного апарату; 2) формування ресурсної бази з метою оперативного обслуговування користувачів; 3) формування електронних каталогів як основний засіб бібліографічного доступу до фондів бібліотек.

Висновки до Розділу 3:

1. На сучасному етапі пріоритетними напрямами науково-методичної роботи ЛННБУ ім. В. Стефаника є:

- науковий аналіз бібліометричних і фактичних показників діяльності;
- моніторинг розвитку ресурсного та творчого потенціалу бібліотек;
- формування пакету професійних знань; безперервна бібліотечна освіта;
- консультативно-освітні послуги;
- менеджмент інновацій; експертно-діагностичні заходи;
- проектно-програмна діяльність.

Крім того, в межах наукових напрямів, визначених НАН України, здійснюється розроблення науково-дослідної теми: «Ретроспективні фонди Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника: історія формування та бібліографічна реконструкція»; вивчення, аналіз, а відтак і розробка та впровадження нових організаційно-управлінських, інструктивно-технологічних документів, методичних рекомендацій.

2. Сформовано окремий фонд бібліотекознавчих документів, до складу якого включені: директивні та регламентуючі документи з бібліотечної справи; видання з теорії, методики й організації бібліотечної роботи, практичні посібники і підручники з бібліотекознавства, а також суміжних наук – бібліографознавству, книгознавству, інформатиці; довідники, термінологічні словники, стандарти з бібліотечної справи та бібліографії; бібліотечну періодику. Виокремлено зібрання документів про бібліотеку, куди включаються плани, звіти, інформація про діяльність бібліотеки, листування з бібліотеками та спорідненими інституціями, а також протоколи науково-практичних конференцій, нарад і семінарів, методичні листи, консультації та інші методичні матеріали.

3. Першочерговим завданням бібліотеки на сучасному етапі її розвитку є організація навчання працівників роботі за новими інформаційними технологіями: вивчення нових носіїв і джерел інформації, навчання процесам пошуку в мережі Інтернет, навичкам організації інформаційного обслуговування за допомогою джерел інформації будь-якого рівня. У ЛННБУ ім. В. Стефаника над цією проблемою працюють методисти відділу бібліотекознавства. Зокрема, внесено зміни у програму експрес-курсів з вивчення основ бібліотекознавства, бібліографознавства та інформатики, які є складовою системи підвищення кваліфікації співробітників бібліотеки. Сьогодні обов'язковим для кожного, хто підвищує свою кваліфікацію, є вивчення й ознайомлення з модулями інтегрованої автоматизованої системи Alerph, а також здобуття навиків користування електронним каталогом. Запроваджено дистанційне навчання працівників бібліотеки у Львівському

тренінговому центрі, яке проводиться в рамках програми «Глобальні бібліотеки. Бібліоміст – Україна».

4. Система підвищення кваліфікації бібліотечних працівників ЛННБУ ім. В. Стефаника включає: 1) самостійне навчання бібліотекаря; 2) відвідування бібліотекарями бібліотек інших країн; 3) участь в «Оссолінських читаннях» і наукових дослідженнях; 4) довготривале періодичне навчання бібліотекарів на різноманітних курсах підвищення кваліфікації; 5) цільове навчання в аспірантурі та докторантурі; 6) участь в різноманітних ділових та інноваційних іграх, тренінгах. Підвищення кваліфікації кадрів включає також конференції, семінари, «круглі столи» та стажування.

5. З метою оцінки професійного рівня бібліотечних працівників ЛННБУ ім. В. Стефаника згідно з кваліфікаційними вимогами та посадовими обов'язками у грудні 2015 р. було проведено атестацію. Висновки і рекомендації атестаційної комісії використовуються надалі для формування кадрової політики бібліотеки. Аналіз її результатів: по-перше, визначає сферу відповідальності та місце кожного працівника, по-друге, дозволяє сформулювати стратегію і плани розвитку бібліотеки відповідно до специфіки діяльності кожного підрозділу, по-третє, надає можливість конкретизувати вимоги до професійного розвитку та результатів праці співробітників.

6. Активно впроваджуються новітні інформаційні технології у всі процеси роботи бібліотеки, зокрема: в інформаційно-аналітичну роботу та підвищення кваліфікації бібліотечних працівників, опрацювання статистичних даних і результатів різноаспектних досліджень, створення електронних баз даних для внутрішнього та зовнішнього користування, мультимедійних презентацій тощо.

7. В 2007 р. в ЛННБУ ім. В. Стефаника розпочалося поетапне впровадження інтегрованої автоматизованої системи Aleph. Було створено робочу групу з впровадження автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів роботи, пріоритетним завданням якої було знайти оптимальні

рішення для адаптації програми до потреб бібліотеки. Наслідком виконаної роботи стало впровадження чотирьох модулів системи Aleph: Web OPAC, комплектування, каталогізація, циркуляція.

8. З метою впровадження сучасних інформаційних технологій в ЛННБУ ім. В. Стефаника було створено Інститут сучасних інформаційно-бібліотечних технологій. За час його існування (2010–2016 рр.): встановлена контрольно-пропускна система; модернізовані модулі циркуляції та Web OPAC; створено імідж-каталог; здійснювалося формування авторитетного файлу “Індивідуальний автор” шляхом наповнення його новими авторитетними записами та оптимізації існуючого контенту, пов’язаної з імплементацією вимог RDA та врахуванням змін і доповнень у MARC21. Розпочато підготовку до передачі на верифікацію в бібліотечний комп’ютерний центр OCLC тестового файлу з метою майбутньої участі ЛННБ України ім. В. Стефаника у проекті VIAF (Віртуальний міжнародний авторитетний файл). Розроблено та проведено апробацію програмного забезпечення для електронного довідника імен авторів авторитетного файлу, інтегрованого в АБІС Aleph 500.

9. У 2012 р. створено офіційний сайт ЛННБУ ім. В. Стефаника – www.lsl.lviv.ua, де розміщена інформація про бібліотеку, її фонди та ресурси, структуру, законодавчі та нормативні документи, що стосуються розвитку бібліотечної галузі, а також повнотекстове електронне видання «Бібліографічний покажчик публікацій з проблем бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства». З 2015 р. функціонують сторінки ЛННБУ ім. В. Стефаника в соціальних мережах Facebook і Twitter.

ВИСНОВКИ

У дисертації розглянуто умови і тенденції розвитку науково-методичних засад діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника впродовж 1940–2016 рр., теоретично узагальнено досвід та запропоновано нове за змістом вирішення наукових та практичних завдань, що полягає в удосконаленні забезпечення науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника, яке цілком може бути поширене на наукові бібліотеки. Основні результати дослідження узагальнено в таких висновках:

1. З'ясовано, що в українській історіографії відсутнє цілісне дослідження, в якому б містився комплексний аналіз досліджуваної теми. Доробок сучасних фахівців бібліотечної сфери стосувався вивчення окремих процесів бібліотечної роботи, особливостей організації та проведення науково-теоретичних конференцій і книжково-ілюстративних виставок, досліджувалися деякі аспекти еволюції бібліотечної освіти, впровадження інформаційних технологій у системі перепідготовки кадрів, окремі аспекти багатоступеневої бібліотечної освіти, дистанційного навчання тощо. Тому все ще актуальним нині залишається дослідження забезпечення науково-методичної діяльності наукової книгозбірні. У вітчизняному бібліотекознавстві практично відсутні наукові праці, в яких були б обґрунтовані комплексні науково-методичні положення щодо основних етапів підготовки й особливостей проведення сучасної атестації бібліотечних фахівців.

2. Джерельну базу досліджуваної теми складають закони та підзаконні акти СРСР, УРСР, незалежної України, організаційно-управлінські й інструктивно-технологічні документи ЛННБУ ім. В. Стефаника, матеріали ЗМІ, довідково-енциклопедичні видання тощо. Особливо цінним джерелом дослідження стали документальні джерела, що зберігаються у відділі рукописів та архіві ЛННБУ ім. В. Стефаника, в яких розкриваються особливості науково-методичної діяльності книгозбірні.

3. Методологічною основою дисертаційної роботи є система наукових підходів до аналізу досліджуваних об'єктів, зокрема: системний, структурно-функціональний, історичний, інституційний та діяльнісний. Методичний інструментарій дослідження склали загальнонаукові та спеціальні методи, методи історичного аналізу. Широко використовувались методи вивчення документів, зокрема інформаційний і джерелознавчий аналіз, контент-аналіз під час вивчення змісту концептуальних та стратегічних розробок у соціогуманітарній і бібліотечній сферах, аналізу об'єкт-предметного поля фахових наукових досліджень.

4. Весь період становлення, функціонування та розвитку науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника умовно можна поділити на три етапи: *перший етап* (1940–1969 рр.) – відбувається становлення науково-методичної служби; *другий етап* (1970–1990 рр.) – налагоджується науково-методична діяльність книгозбірні; *третій етап* припадає на роки незалежності України, коли формується загальнодержавна структура науково-методичного забезпечення роботи бібліотек, у т.ч. НАН України, створюється нормативно-правова база їхньої діяльності відповідно до вимог часу та змін, що відбулися в суспільно-політичному і соціально-економічному житті країни.

5. На сучасному етапі пріоритетними напрямками науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника є: науковий аналіз бібліометричних і статистичних показників діяльності; моніторинг розвитку ресурсного та творчого потенціалу бібліотек; формування професійних компетентностей; безперервна бібліотечна освіта; консультативно-освітні послуги; менеджмент інновацій; експертно-діагностичні заходи; проектно-програмна діяльність.

6. Науково-методичну роботу ЛННБУ ім. В. Стефаника очолювали провідні спеціалісти та фахівці бібліотечної сфери: Пайончковський Ф., Сакк З., Галушка М., Самсонова О., Арсірій С. Їхня робота була спрямована на вдосконалення науково-методичного забезпечення діяльності бібліотеки, впровадження набутого досвіду роботи та інноваційних методів.

7. Науково-методичне забезпечення бібліотечно-бібліографічних процесів відбувалося у процесі розробки та вдосконалення комплексу документів різних категорій: організаційно-управлінських, інструктивно-технологічних документів, науково-методичних рекомендацій. Найважливішими серед них є: «Статут ЛННБУ ім. В. Стефаника», «Колективна угода ЛННБУ ім. В. Стефаника», «Правила внутрішнього трудового розпорядку», положення про структурні підрозділи бібліотеки, посадові інструкції тощо.

8. Відбувався активний пошук нових форм узагальнення та розповсюдження набутого досвіду. З цією метою були започатковані «Дні науки» або «Дні інформації», «Дні спеціаліста», «Дні бібліографії», «Дні бібліотеки» та «Дні методиста» тощо.

9. У контексті науково-методичної роботи відбувалося розроблення таких наукових проблем: «Закономірності формування фондів наукових бібліотек» (1973–1985 рр.), «Шлях книги» (1975–1985 рр.), «Шлях вимог читачів і абонентів в ЛНБ» (1978–1983 рр.), «Оптимальний склад контингенту читачів ЛНБ» (1980–1985 рр.), «Дослідження каталогів ЛНБ» (1982–1990 рр.), «Фонди ЛНБ: проблеми збереження» (1996), «Історія бібліотечної справи Галичини II пол. XVI – поч. XX ст.» (1994–2009), «Ретроспективні фонди ЛНБ ім. В. Стефаника: історія формування та бібліографічна реконструкція» (2014–2016 рр.). Крім того, здійснювалося методичне керівництво загальнобібліотечними дослідженнями та локальними науковими темами, які проводились у різних відділах книгозбірні.

10. Упродовж різних історичних етапів бібліотека самостійно вирішувала питання щодо підвищення кваліфікації та перепідготовки своїх співробітників: спочатку в 40-х рр. XX ст. було утворено гурток бібліотечного техмінімуму, пізніше (50–90-ті рр. XX ст.) – дворічні курси та шестимісячний семінар-практикум з основ бібліотекознавства та бібліографії, а в період незалежності України – експрес-курси з вивчення основ

бібліотекознавства, бібліографознавства й інформатики із щоденним проведенням занять.

11. На всіх етапах діяльності бібліотеки важливими компонентами системи підвищення кваліфікації її працівників було проведення науково-практичних конференцій, книжково-ілюстративних виставок, літературних вечорів, зустрічей читачів і співробітників з письменниками, діячами науки та культури, бібліографічних оглядів.

12. Нині в ЛННБУ ім. В. Стефаника проводяться заходи, які вибудували чітку систему безперервного професійного розвитку кожного співробітника. Традиційними формами підвищення кваліфікації залишаються самонавчання, навчання на курсах підвищення кваліфікації, дистанційне навчання, відвідування бібліотек України та інших країн. Значна увага приділяється впровадженню нових форм: залучення бібліотекарів до колективних наукових досліджень; цільове навчання в аспірантурі та докторантурі; стажування; участь у науково-практичних заходах (семінарах, конференціях, «круглих столах», «Оссолінських читаннях»), ділових та інноваційних іграх, тренінгах.

13. Розроблено наукові засади сучасного процесу підготовки й проведення атестації бібліотечних кадрів, яка включає декілька етапів: підготовчий, оцінки, заключний і дозволяє глибоко проаналізувати її результати, визначити сферу відповідальності та місце кожного працівника у сфері бібліотечної діяльності, а також сформулювати стратегію і плани розвитку бібліотеки відповідно до специфіки діяльності кожного підрозділу, конкретизувати вимоги до професійного розвитку та результатів праці співробітників.

14. Бібліотека активно впроваджує у своїй роботі новітні інформаційні технології. Зокрема, впроваджено інтегровану автоматизовану систему Alerph; створено офіційний сайт www.lsl.lviv.ua та сторінки в соціальних мережах Facebook і Twitter; формуються електронні бази даних для внутрішнього та зовнішнього користування; використовуються

мультимедійні презентації та слайд-шоу при проведенні організаційних і наукових заходів; проводиться дистанційне навчання бібліотечних працівників. Застосування новітніх інформаційних технологій суттєво вдосконалює інформаційно-аналітичну та науково-методичну роботу, оскільки надає можливість швидкого опрацювання статистичних даних, розкриває додаткові можливості управління різноманітними формами діяльності бібліотеки та науково-методичної роботи, розширює її зміст.

15. Застосування теоретичних висновків та рекомендацій дисертаційної роботи у практичній діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника та інших наукових бібліотек надає змогу: теоретично обґрунтувати шляхи вирішення сучасних складних ситуацій в бібліотечній справі; розробити конкретні правові, нормативні, інструктивні, технологічні документи і науково-методичні рекомендації, здатні підвищити ефективність та якість бібліотечних процесів; забезпечити координацію науково-дослідних колективних досліджень на усіх стадіях розроблення проблеми; проводити постійне вдосконалення системи підвищення кваліфікації та перепідготовки бібліотечних фахівців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Авраева Ю. Б. Методист библиотеки: формула успеха: науч.-метод. пос. / Ю. Б. Авраева, Э. С. Очирова. – М.: Либерия-Бибинформ, 2008. – 96 с.
2. Авраева Ю. Б. Методическая деятельность библиотек: традиции и инновации / Ю. Б. Авраева, Э. С. Очирова // Библиотечное дело – XXI век. – 2003. – Вып. 2 (6). – С. 272 – 286.
3. Аксьонова Г. Науково-методичний потенціал Луганської ОУНБ ім. О. М. Горького як фактор інноваційного розвитку бібліотек регіону / Г. Аксьонова // Роль методичної служби у забезпеченні професійної компетентності бібліотекаря: матеріали II Всеукр. школи методиста (2 – 5 листопада 2009 р.) / уклад. О. Зозуля. – К., 2010. – С. 6 – 9
4. Арсірій С. А. Нові форми науково-методичної роботи / С. А. Арсірій // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Л. І. Крушельницька та ін. – Львів: ЛНБ НАН України, 1996. – Вип. 5. – С. 158 – 159.
5. Арсірій Світлана Андріївна // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. Особові справи працівників бібліотеки звільнених в 2009 році. Букви (А-Кв). Том 1. – Арк. 1 – 20.
6. Баб'як П. До Міжнародного року книги / П. Баб'як // Вільна Україна. – 1972. – 1 листоп. (№ 216 (8475)). – С. 2.
7. Бачалдин Б. Н. Научно-методическая работа / Б. Н. Бачалдин // Библиотечная энциклопедия. – М.: Пашков дом, 2007. – С. 697 – 701.
8. Бачалдин Б. Н., Инькова Л. М. Менеджмент в научно-методической работе (в помощь библиотекаря) / Б. Н. Бачалдин, Л. М. Инькова. – М., 1993. – 256 с.
9. Бейлис Л. И. Профессиональная библиотечная периодика современной Украины / Л. И. Бейлис // Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии. – М., 2011. – № 1. – С. 68 – 75.
10. Библиотеки Академии наук УССР: справ. / Сост. Т. А. Игнатович, Т. А. Лоось [Отв. ред. С. К. Гутянский]. – К.: Наукова думка, 1981. – 158 с.

11. Библиотечное дело: терминологическое слов. / Сост.: И. М. Суслова, Л. Н. Уланова; Редкол.: Н. С. Карташов (отв. ред.) и др. – 2-е перераб. и значит. доп. изд. – М.: Книга, 1986. – 224 с.
12. Бібліографічна інформація і сучасність: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1981. – 128 с.
13. Бібліотека – науці: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. М. В. Лізанець та ін. – К.: Наукова думка, 1990. – 184 с.
14. Бібліотека – скарбниця духовності: міжнар. наук. конф. присвяч. 50-річчю Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України / ред. кол.; відпов. ред. М. В. Галушка та ін. – К.: Наукова думка, 1993. – 268 с.
15. Бібліотека і науково-технічний прогрес: тематичний зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – Львів, 1975. – 191 с.
16. Бібліотека, книга, читач: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. М. В. Лізанець та ін. – К.: Наукова думка, 1987. – 138 с.
17. Бібліотеки Академії наук УРСР: довід. / уклад. Т. А. Ігнатович, Т. А. Лоось. – К.: Наукова думка, 1971. – 160 с.
18. Бібліотеки на західноукраїнських землях ХУІІІ-ХХ ст.: ІІ наук. конф. (29 – 30 жовтня 2004 р.): матеріали доповідей та виступів / упоряд. М. Р. Кульчицький, Н. Е. Кунанець [наук. ред. С. А. Арсірій]. – Львів: ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України, 2006. – 202 с.
19. Бібліотеки Національної академії наук України: довід. / відпов. ред. О. С. Онищенко. – К., 1996. – 110 с.
20. Бібліотеки УРСР (обласні, наукові, спеціальні): довід. / уклад. Г. М. Плеський, Я. Н. Прайсман. – К.: Вид-во АН УРСР, 1948. – 179 с.
21. Бібліотекознавство й бібліографія на службі науки: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1979. – 183 с.
22. Бібліотекознавство та бібліографія: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1982. – 144 с.

23. Брофи П. Оценка деятельности библиотек: принципы и методы / П. Брофи [науч. ред. и пер. Я. Л. Шрайберг]. – М.: Издательство «Омега-Л», 2009. – 357 с.

24. Бутитер О., Ровенчак А. Відділ автоматизованої обробки наукової інформації та комп'ютеризації / О. Бутитер, А. Ровенчак // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: зб. наук. праць / ред. кол.; гол. ред. М. М. Романюк та ін. – Львів, 2010. – Вип. 2 (18). – С. 255 – 262.

25. Бюлетень: (Досвід роботи). – Львів, 1951. – № 1. – 63 с.

26. В бібліотеці відділу Академії наук // Вільна Україна. – 1945. – 10 лют. (№ 29 (696)). – С. 7.

27. Вальо М. А. Внесок ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР у бібліографознавство і книгознавство в Українській РСР / М. А. Вальо // Бібліотека – скарбниця духовності: міжнар. наук. конф. присвяч. 50-річчю Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України / ред. кол.; відпов. ред. М. В. Галушка та ін. – К.: Наукова думка, 1993. – С. 16 – 32.

28. Вальо М. А. Деякі проблеми інформаційно-бібліографічного забезпечення / М. А. Вальо // Бібліографічна інформація і сучасність: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1981. – С. 12 – 24

29. Ванеев А. Н. Методическое обеспечение библиотечной деятельности / А. Н. Ванеев. – М.: ИПО Профиздат, 2001. – 140 с.

30. Ванеев А. Н. Система методического руководства библиотечным делом: учебн. пос. / А. Н. Ванеев. – Ленинград: Ленинградский государственный институт культуры имени Н. К. Крупской, 1982. – 78 с.

31. Ванеев А. Н. Современный уровень и нерешенные проблемы методологии и методики библиотечных исследований / А. Н. Ванеев // Библиотечное дело. Теория. Методика. Практика. – СПб.: Профессия, 2004. – С. 162 – 177.

32. Варганова Г. В. Этическое регулирование библиотечных исследований / Г. В. Варганова // Библиотековедение. – 2002. – № 5. – С. 33 – 38.

33. Ващекіна З. Г. Львівська бібліотека Академії наук УРСР в 1950 році / З. Г. Ващекіна // Бюлетень: (Досвід роботи). – Львів, 1951. – № 1. – С. 2 – 16.

34. Вітчевська Е. Ф. З досвіду впровадження бібліотечно-бібліографічної класифікації / Е. Ф. Вітчевська, Є. М. Володарська // Бібліотека та інформація: тематичний зб. наук. праць / відпов. ред. В. В. Машотас. – Львів, 1973. – С. 103 – 109.

35. Воскобойнікова-Гузева О. В. Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізації: монографія / О. В. Воскобойнікова-Гузева [наук. ред. Г. І. Ковальчук]. – К.: Академперіодика, 2014. – 362 с.

36. Воскобойнікова-Гузева О. Методологія сучасних бібліотекознавчих досліджень / О. Воскобойнікова-Гузева, Л. Петрова // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 6. – С. 22 – 27.

37. Выдашенко М. Первопечатнику посвящается / М. Выдашенко // Львовская правда. – 1978. – 10 марта (№ 49 (9077)). – С. 3.

38. Галушка М. В. Методичне забезпечення бібліотечно-бібліографічних процесів ЛНБ АН УРСР і бібліотек Львівських установ АН УРСР / М. В. Галушка // Бібліотекознавство та бібліографія: зб. наук. праць / відпов. ред. Є. М. Стасюк. – К.: Наукова думка, 1982. – С. 4 – 15.

39. Галушка М. В. Удосконалення організаційної структури управління ЛНБ АН УРСР / М. В. Галушка // Бібліотекознавство й бібліографія на службі науки: зб. наук. праць / відпов. ред. Є. М. Стасюк. – К.: Наукова думка, 1979. – С. 39 – 46.

40. Галушка М. В. Інформаційна робота бібліотек Інститутів та установ ЗНЦ АН УРСР / М. В. Галушка, О. С. Коваленко // Бібліотека і науково-технічний прогрес: тематичний зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – Львів, 1975. – С. 149 – 155.

41. Галушка Марія Василівна // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. Особові справи працівників бібліотеки звільнених у 1992 році на букви «В – З». Т. 2. – Оп. 3-ос, од. зб. 290. – Арк. 18 – 48.

42. Галушка М. В. Деякі підсумки вивчення складу і ефективності використання іноземних журналів у бібліотеках львівських установ АН УРСР / М. В. Галушка // Формування і використання бібліотечних фондів / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1984. – 160 с.

43. Головкин С. И. Специалист: образование, компетентность, новаторство: науч.-практ. пос. / С. И. Головкин. – М.: Либерия-Библинформ, 2005. – 144 с.

44. Грабар Н. Г. Трансформація професійної свідомості бібліотечних фахівців / Н. Г. Грабар // Бібліотекар ХХІ століття: нові стандарти професії: матеріали міжнар. наук.-практ. віртуальної конф. / уклад. А. Л. Шалиганова. – Харків: Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка, 2009. – С. 9 – 15

45. Греськів О. Науково-методична діяльність у контексті функціонування сучасної бібліотеки / О. Греськів // Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: історія і сучасність: доп. та повідомл. міжнар. наук. конф. (28-30 жовтня 2010 р.) / відпов. ред. М. М. Романюк [Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника НАН України]. – Львів, 2010. – С. 73 – 76.

46. Грибовська Н. Е. До питання удосконалення шляху читацької вимоги (на прикладі ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України) / Н. Е. Грибовська // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. – К.: Наукова думка, 1995. – Вип. 3. – С. 99 – 106.

47. Дмитракова Н. В. Робота з кадрами у бібліотеках в інформаційному середовищі / Н. В. Дмитракова // Бібліотекар ХХІ століття: нові стандарти професії: матеріали міжнар. наук.-практ. віртуальної конф. / уклад. А. Л. Шалиганова – Харків: Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка, 2009. – С. 15 – 18.

48. Дмитрієва Л. В. Організаційне та технологічне вдосконалення моноциклу «Шлях книги» в процесі наукових досліджень / Л. В. Дмитрієва // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. – К.: Наукова думка, 1993. – Вип. 2. – С. 52 – 59.

49. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Вип. 81 Культура і мистецтво [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.jobs.ua/ukr/dkhr/vipusk-81/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 22 берез. 2016 р.

50. Документи про роботу науково-методичного відділу (план, звіт, показники) за 1987 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 2628. – 37 арк.

51. Документи про роботу науково-методичного відділу (план, звіт, цифрові показники) за 1986 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 2586. – 60 арк.

52. Документи про роботу науково-методичного відділу (план, звіт, цифрові показники) за 1988 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 2668 а. – 32 арк.

53. Документи про роботу науково-методичного відділу (план, річний звіт, цифрові показники) за 1984 рік. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 2511. – 43 арк.

54. Документи про роботу науково-методичного відділу (план, річний звіт, цифрові показники) за 1985 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 2546. – 43 арк.

55. Документи про роботу науково-методичного відділу (плани, звіт, показники) за 1989 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 2701. – 29 арк.

56. Документи про роботу науково-методичного відділу (річний план, річний звіт, цифрові показники) за 1983 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 2472. – 48 арк.

57. Доценко О. Действуем на базе «Агрообразования» / О. Доценко // Библиотека. – 2009. – № 9. – С. 29 – 32
58. Дубровіна Л. А. Методологічні засади історичних досліджень в бібліотекознавстві та документознавстві: базові принципи і поняття / Л. А. Дубровіна // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2005. – № 1. – С. 22 – 29.
59. Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. Бібліотечна справа в Україні в ХХ столітті / Л. А. Дубровіна, О. С. Оніщенко. – К., 2009. – 530 с.
60. Дуркот А. Читацька конференція / А. Дуркот // Вільна Україна. – 1956. – 28 жовт. (№ 254 (4025)) – С. 4
61. Животовська В. Науково-методична діяльність бібліотек: традиції, інновації, перспективи / В. Животовська // Бібліотечний форум України. – 2005. – № 2. – С. 24 – 27.
62. Жирова В. Г. Етика бібліотекаря / В. Г. Жирова // Шкільна бібліотека. – 2006. – № 11. – С. 32 – 40.
63. Жукова В. Життєва потреба розвитку професії / В. Жукова, Н. Грабар // Вісник Книжкової палати. – 2007. – № 9. – С. 27 – 30.
64. Жукова В. П. Професійно-діяльнісне середовище бібліотеки: чинники формування, структура й управління: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з соціальних комунікацій: спец. 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство / В. П. Жукова – Харків: Харківська державна академія культури, 2009. – 20 с.
65. З історії книги та бібліографії: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. М. В. Лізанець та ін. – К.: Наукова думка, 1990. – 132 с.
66. Звіт з праці кабінету бібліотекознавства за I чверть 1941 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. – Тимчасовий реєстр №10 – 90 арк.
67. Звіт про діяльність колективу Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника у 2009 році. – Львів: ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2010. – 112 с.

68. Звіт про діяльність колективу Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника у 2010 році. – Львів: ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2011. – 112 с.

69. Звіт про діяльність колективу Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника у 2012 році. – Львів: ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2013. – 92 с.

70. Звіт про діяльність колективу Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника у 2013 році. – Львів: ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2014. – 95 с.

71. Звіт про діяльність колективу Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника у 2015 році. – Львів: ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2016. – 119 с.

72. Звіт про роботу бібліотеки за I-й квартал 1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 267. – 26 арк.

73. Звіт про роботу бібліотеки за I-ше півріччя 1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 268. – 28 арк.

74. Звіт про роботу колективу Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР за 1990 рік. – Львів: ЛНБ ім. В. Стефаника, 1991. – 36 с.

75. Звіт про роботу Львівської Бібліотеки Академії Наук УРСР за 1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 270. – 53 арк.

76. Звіт про роботу Львівської Бібліотеки Академії Наук УРСР за 1953 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 435. – 119 арк.

77. Звіт про роботу Львівської бібліотеки Академії наук УРСР за 1957 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 696. – 151 арк.

78. Звіт про роботу Львівської бібліотеки Академії наук УРСР за 1959 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 818. – 156 арк.

79. Звіт про роботу Львівської бібліотеки Академії наук УРСР за 1961 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 939. – 148 арк.

80. Звіт про роботу Львівської державної наукової бібліотеки за 1963 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 1066. – 167 арк.

81. Звіт про роботу Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника Академії наук УРСР за 1971 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 1679. – 114 арк.

82. Звіт про роботу Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР за 1976 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 2169. – 142 арк.

83. Звіт про роботу Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР за 1977 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 2208. – 132 арк.

84. Звіт про роботу Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР за 1978 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 2251. – 131 арк.

85. Звіт про роботу Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР за 1981 рік // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 2375. – 80 арк.

86. Зотова Р. З. Некоторые проблемы организации научно-методической работы на современном этапе / Р. З. Зотова // Проблемы научно-методической работы: труды. – М.: Книга, 1981. – Т. 17. – С. 6 – 25.

87. Инькова Л. М. Современные подходы к организации научно-методической деятельности библиотек: концептуальное осмысление и практика / Л. М. Инькова, И. П. Осипова // Библиотечное дело – XXI век. – 2010. – Вып. 2 (20). – С. 195 – 220.

88. Іванова В. В. Виставочна робота Бібліотеки / В. В. Іванова // Бюлетень: (Досвід роботи). – Львів, 1951. – № 1. – С. 25 – 38.

89. Іванців Є. М. Державна наукова бібліотека / Є. М. Іванців // Широки горизонти науки. – Львів: В-во Львівського університету, 1969. – С. 71 – 82.

90. Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек: посіб. для тренерів за

програм. підвищ. кваліфікації / Я. О. Хіміч, О. В. Башун. – К.: Самміт-книга, 2010. – 68 с.

91. Інноваційні форми підвищення кваліфікації бібліотечних працівників: метод. поради / уклад. І. А. Пилипенко. – Донецьк: Схід. Вид. дім, 2006. – 20 с.

92. Канчалаба О. В. Бібліотека. Виставка. Інформація. / О. В. Канчалаба // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Л. І. Крушельницька та ін. – Львів: ЛНБ НАН України, 1996. – Вип. 5. – С. 163 – 166.

93. Канчалаба О. В. Позастаціонарні форми обслуговування читачів (з досвіду роботи відділу інформаційно-масової роботи) / О. В. Канчалаба // Бібліотека науці: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. М. В. Лізанець та ін. – К.: Наукова думка, 1990. – С. 178 – 183.

94. Карпенко О. Ю. Короткий довідник [по Львівській бібліотеці АН УРСР] / О. Ю. Карпенко [ред. О. П. Куш]. – Львів, 1952. – 36 с.

95. Книга і бібліотека на службі науки: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1978. – 140 с.

96. Книгознавство та бібліографія: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1983. – 152 с.

97. Ковальчук Г. Д. Прогнозы и аналитика методистов / Г. Д. Ковальчук // Библиотека. – 2004. – № 11. – С. 90 – 93.

98. Конференція читачів Бібліотеки Академії наук УРСР // Вільна Україна. – 1957. – 18 квіт. (№ 92 (4168)) – С. 3.

99. Корниенко В. А. Система повышения квалификации в помощь самообразованию персонала / В. А. Корниенко // Научные и технические библиотеки. – 2008. – № 7. – С. 72 – 80.

100. Корнієнко В. Наукове спілкування як один із ефективних засобів підвищення професіоналізму / В. Корнієнко // Вісник книжкової палати. – 2012. – № 7. – С. 19 – 21.

101. Кочерга О. У бібліотеці Академії наук УРСР / О. Кочерга // Вільна Україна. – 1952. – 19 лип. (№ 170 (2707)) – С. 4.
102. Кравченко Є. Наукова конференція бібліотекарів / Є. Кравченко // Вільна Україна. – 1973. – 24 листоп. (№ 231 (8747)). – С. 3.
103. Критерії оцінки праць за результатами наукової діяльності бібліотек (методичні поради) / уклад. Г. М. Єрофєєва [наук. ред. Л. П. Незнамова]. – Харків, 1999. – 42 с.
104. Крушельницька Л. І. Доля львівського Дюрера та інших вивезених з ЛНБ ім. В. Стефаника мистецьких творів // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника / ред. кол.; відпов. ред. Л. І. Крушельницька. – Львів, 2000. – Вип. 7/8. – С. 430 – 436.
105. Куделько Е. В. Довідник з бібліотекознавства і бібліографії / Е. В. Куделько, С. Й. Мінц [наук. ред. М. П. Бронштейн]. – Харків: Редакційно-видавничий відділ Книжкової палати УРСР, 1969. – 252 с.
106. Кузнецова Т. Я. Библиотека в информационном обществе: онтологические основания социокультурных трансформаций / Т. Я. Кузнецова // Библиотековедение. – М., 2011 – № 1. – С. 28 – 33.
107. Кулаковська Т. Науково-методична підтримка інноваційної діяльності бібліотек науково-дослідних установ НАН України / Т. Кулаковська, Н. Смаглова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – К., 2008. – Вип. 20: Інформаційні технології в системі інноваційної діяльності наукової бібліотеки. – С. 197 – 213.
108. Кунанець Н. Е. Інформаційно-бібліотечне обслуговування користувачів з особливими потребами: історія та сучасність: монографія / Н. Е. Кунанець. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2013. – 440 с.
109. Кучерук В. О. Піклування комуністичної партії і Радянського уряду про розвиток бібліотечної справи в західних областях УРСР / В. О. Кучерук // Бібліотека і науково-технічний прогрес: тематичний зб. наук. праць / відпов. ред. Є. М. Стасюк. – Львів, 1975. – С. 34 – 40.

110. Куш О. П. Бібліографи Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР до 50-річчя утворення Союзу РСР / О. П. Куш // Скарбниця знань: тематичний зб. наук. праць. – Львів, 1972. – С. 122 – 154.
111. Куш О. У Львівській бібліотеці Академії наук УРСР / О. Куш // Вільна Україна. – 1954. – 28 груд. (№ 306) – С. 2.
112. Лазеба Е. Н. Информационно-библиографическое обеспечение тем и проблем, разрабатываемых Институтами ЗНЦ АН УССР / Е. Н. Лазеба // Бібліотека і науково-технічний прогрес: тематичний зб. наук. праць / відпов. ред. Є. М. Стасюк. – Львів, 1975. – С. 139 – 148.
113. Лазеба Е. Пора внести ясность / Е. Лазеба // Библиотекарь. – 1966. – № 11. – С. 62 – 67.
114. Лазеба Е. Складається система методического руководства / Е. Лазеба // Библиотекарь. – 1968. – № 7. – С. 85 – 89.
115. Лекторій для читачів книжок // Вільна Україна. – 1941. – 22 лют. (№ 44 (431)). – С. 1.
116. Лізанець М. В. Становлення, напрями діяльності та перспективи розвитку Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР / М. В. Лізанець // Бібліотека – скарбниця духовності: міжнар. наук. конф. присвяч. 50-річчю Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України / ред кол.; відпов. ред. М. В. Галушка та ін. – К.: Наукова думка, 1993. – С. 7 – 15.
117. Лобузіна К. Шляхи інтеграції бібліотечної діяльності до онлайнового середовища / К. Лобузіна // Вісник книжкової палати. – 2012. – № 7. – С. 30 – 34.
118. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника Академії Наук Української РСР // Скарбниця знань: тематичний зб. наук. праць. – Львів, 1972. – С. 4 – 8.
119. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН УРСР (1940 – 1980 рр.): показчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність / уклад. О. П. Куш, Л. П. Квятковська. – Львів, 1982. – 106 с.

120. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН УРСР: історичний нарис / М. В. Лізанець, М. В. Галушка, М. Г. Вавричин, М. А. Вальо, М. П. Гуменюк, Л. І. Ільницька, Г. Г. Рожко [відп. ред. М. В. Лізанець]. – Львів: В-во «Наукова думка», 1989. – 204 с.

121. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника АН УРСР: путівник / упоряд. М. В. Галушка, Є. Є. Кравченко [відп. ред. Є. М. Стасюк]. – К.: Наукова думка, 1979. – 80 с.

122. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України: показчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність (1981 – 2000 рр.) / уклад. Л. П. Квятковська, В. М. Мартинович. – Львів, 2004. – 324 с.

123. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України: показчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність (2001 – 2005 рр.) / уклад. В. М. Мартинович. – Львів, 2007. – 300 с.

124. Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: переміщення і втрати фондів. Т. 1 (1939 – 1945): зб. документів і матеріалів / упоряд. Г. Сварник (керівник), Р. Дзюбан, М. Кривенко, Л. Кусий, В. Муравський [наук. ред. Я. Дашкевич, М. Романюк, Г. Сварник]. – Львів: ЛНБУ ім. В. Стефаника, 2010. – 620 с.

125. Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: показчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність (2006 – 2009 рр.) / уклад. Л. О. Ільницька, М. З. Литвин, І. В. Морозова, В. М. Мартинович. – Львів, 2010. – 278 с.

126. Маніфест Української бібліотечної асоціації: «Бібліотеки в умовах кризи». – К.: УБА, 2015. – 4 с.

127. Матеріали до стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України» / авт.-упоряд. О. М. Бруй, О. В. Воскобойнікова-Гузева, В. С. Пашкова, Я. Є. Сошинська, І. О. Шевченко. – Київ: УБА, 2015. – 57 с.

128. Методичні та інструктивні матеріали // Львівська наукова бібліотека імені В. Стефаника АН УРСР (1940–1980 рр.): покажчик видань бібліотеки та літератури про її діяльність. – Львів, 1982. – С. 45 – 50.

129. Мудроха В. А. История становления и функционирования отдела библиотековедения в 40 – 60-х годах XX в. / В. А. Мудроха // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – К., 2016. – Вып. 13. – С. 184 – 193.

130. Мудроха В. А. Кадровая политика в библиотеке: основные тенденции и направления развития / В. А. Мудроха // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития: научно-практический и теоретический сборник. – 2009. – Вып. 7. – С. 243 – 253.

131. Мудроха В. А. Основные тенденции научно-методической работы Львовской национальной научной библиотеки Украины им. В. Стефаника / В. А. Мудроха // Научные труды Института рукописей имени Мухаммеда Физули НАН Азербайджана. – Баку, 2016. – № 2 (3). – С. 87 – 96.

132. Мудроха В. А. Трансформация профессии библиотекаря в условиях внедрения современных информационных технологий / В. А. Мудроха // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – К., 2012. – Вып. 10. – С. 265 – 270.

133. Мудроха В. О. «Анотований бібліографічний покажчик літератури з проблем бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства»: особливості відбору матеріалів та формування структури, створення електронного прототипу / В. О. Мудроха // Сучасні проблеми діяльності бібліотек в умовах інформаційного суспільства: матеріали наук.-практ. конф. – Львів: В-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2009. – С. 237 – 241.

134. Мудроха В. О. Атестація як визначальний чинник управління кадровим ресурсом / В. О. Мудроха // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2016. – № 2. – С. 72 – 78.

135. Мудроха В. О. Методична діяльність бібліотек: сучасний стан та проблеми / В. О. Мудроха // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства: матеріали наук.-практ. конф. – Львів: В-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2010. – 326 – 335.

136. Мудроха В. О. Підвищення кваліфікації бібліотекарів в умовах впровадження новітніх інформаційних технологій / В. О. Мудроха // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства: матеріали наук.-практ. конф. (29 вересня 2011 р.). – Львів: Вид.-во «Львівської політехніки», 2011. – С. 410 – 415.

137. Мудроха В. О. Підвищення кваліфікації як складова формування сучасного бібліотечного працівника / В. О. Мудроха // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (19-21 травня 2009 р.). – Київ: Державна академія керівників кадрів культури і мистецтв, 2009. – С. 218 – 221.

138. Мудроха В. О. Підвищення кваліфікації як складова частина науково-методичного забезпечення діяльності бібліотеки / В. О. Мудроха // Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі: матеріали наук.-практ. конф. (5-12 жовтня 2015 р.). – Харків: Харківський національний медичний університет, 2015. – С. 112 – 118.

139. Мудроха В. О. Розвиток бібліотечної професії в умовах впровадження новітніх інформаційних технологій / В. О. Мудроха // Від XIX до XXI століття: трансформація бібліотек у контексті розвитку суспільства: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (12-14 жовтня 2011 р.). – Харків: ІРІС, 2011. – С. 235 – 239.(4)

140. Мудроха В. О. Стан методичної роботи ЛННБ України ім. В. Стефаника в 60-ті роки 20 ст. / В. О. Мудроха // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. – Львів: В-во «Львівської політехніки», 2012. – С. 542 – 548.

141. Мудроха В. Роль та функції науково-методичної роботи на сучасному етапі розвитку бібліотек / В. Мудроха // Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника: історія і сучасність: доп. та повідомл. міжнар. наук. конф. – Львів, 2010. – С. 77 – 80.

142. Муріна Г. В. Огляд матеріалів науково-практичної конференції «Основні напрями діяльності наукових бібліотек у світлі рішень XXVI з'їзду КПРС» / Г. В. Муріна // Формування та використання бібліотечних фондів / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1984. – С. 135 – 142.

143. Наказ № 39 від 30 травня 1940 року // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 2. – арк. 69 – 72.

144. Наказ № 86 від 10 жовтня 1940 року // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 2 – арк. 122 – 125.

145. Накази № 1 – 146 по бібліотеці // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 2 – 183 арк.

146. Накази по бібліотеці // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 42. – 145 арк.

147. Накази по бібліотеці за 1946 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 3, од. зб. 16. – 99 арк.

148. Накази по бібліотеці за 1950 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 3, од. зб. 31. – 331 арк.

149. Нарада працівників бібліотек // Вільна Україна. – 1941. – 11 лют. (№ 34 (421)). – С. 4.

150. Наукові бібліотеки України: довід. / уклад. А. А. Свобода, Л. І. Загородня, Н. Б. Захарова та ін. [відпов. ред. О. С. Онищенко]. – К., 2004. – 472 с.

151. Новальська Т. Шляхи вирішення проблем дефіциту кваліфікованих кадрів у бібліотеках України / Т. Новальська, Н. Бачинська // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 6. – С. 18 – 20.

152. Норми на основні процеси бібліотечно-бібліографічної діяльності ЛНБ імені В. Стефаника НАН України. – 3-є вид., перероб. та доповн. / уклад. В. М. Мартинович, В. О. Підгірна [відпов. ред. С. А. Арсірій]. – Львів, 2003. – 117 с.

153. Норми на основні процеси бібліотечно-бібліографічної діяльності ЛНБ імені В. Стефаника НАН України. – 3-є вид., перероб. та доповн. / уклад. Н. Е. Кунанець, В. М. Мартинович, В. О. Підгірна, О. В. Харгелія [відпов. ред. С. А. Арсірій]. – Львів, 2005. – Ч. 2. – 72 с.

154. Норми на основні процеси бібліотечно-бібліографічної діяльності ЛНБ імені В. Стефаника НАН України. – 3-є вид., перероб. та доповн. / уклад. С. А. Арсірій, Н. Е. Кунанець [відпов. ред. С. А. Арсірій]. – Львів, 2005. – Ч. 3. – 82 с.

155. Організаційні документи бібліотеки. Документи загальнобібліотечного характеру / відпов. за випуск С. А. Арсірій. – Львів, 1995. – Вип. 1. – 48 с.

156. Організаційні документи бібліотеки. Положення про підрозділи. – Львів: ЛНБ, 2000. – Вип. 2. – 214 с.

157. Оценка и аттестация кадров библиотек // Справочник библиотекаря / под ред. А. Н. Ванеева, В. А. Минкиной. – Санкт-Петербург: Профессия, 2006. – С. 293 – 299.

158. Пайончковський Францішек (Rajaczkowski Franciszek) // Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: переміщення і втрати фондів. Т. 1 (1939 – 1945): зб. документів і матеріалів / упоряд. Г. Сварник (керівник), Р. Дзюбан, М. Кривенко, Л. Кусий, В. Муравський [наук. ред. Я. Дашкевич, М. Романюк, Г. Сварник]. – Львів: ЛНБУ ім. В. Стефаника, 2010. – С. 425 – 426.

159. Пашин А. И. Основные черты профессии / А. И. Пашин // Научные и технические библиотеки. – 2007. – № 7. – С. 54 – 61.

160. Пашутинський Є. К. Посадові інструкції: освіта, культура, мистецтво / Є. К. Пашутинський. – К.: КНТ, 2009. – 230 с.

161. Пелехатий К. Німці – вороги української культури. Гітлерівці пограбували бібліотеки Львова / К. Пелехатий // Вільна Україна. – 1944. – 25 серп. (№ 43 (578)).

162. Перцов В. Еще не раз сюда вернемся / В. Перцов // Львовская правда. – 1972. – 11 марта (№ 50 (7541)). – С. 3.

163. Пилко И. С. Непрерывное библиотечное образование: декларации и реальность / И. С. Пилко // Библиосфера. – 2013. – № 1. – С. 9 – 12.

164. Підгірна В. До питання формування кадрового потенціалу наукових бібліотек / В. Підгірна // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. – Львів, 2004. – Вип. 12. – С. 266 – 276.

165. План праці кабінета бібліотекознавства Львівського Філіалу Бібліотеки Академії Наук УРСР на II чвертьріччя 1941 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. – Тимчасовий реєстр №10 – 90 арк.

166. Плани та інструкції по переінвентаризації і рекаталогізації фондів бібліотеки на 1953 р. // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 433. – 36 арк.

167. Положення про Вчену раду Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР // Організаційні документи бібліотеки. – Львів, 1975. – С. 1 – 5.

168. Положення про Вчену раду Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України // Організаційні документи бібліотеки. Документи загальнобібліотечного характеру / відпов. за випуск С. А. Арсірій – Львів, 1995. – Вип. 1. – С. 11 – 12.

169. Положення про кабінет бібліотекознавства // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. – Тимчасовий реєстр №10 – 90 арк.

170. Положення про комплектування загального книгосховища, відділів та кабінетів бібліотеки Академії наук УРСР // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 43. – 33 арк.

171. Положення про методичну раду відділу // Організаційні документи бібліотеки. – Львів, 1975. – С. 1 – 3.

172. Положення про науково-методичний відділ // Організаційні документи бібліотеки. Положення про підрозділи. – Львів, 2000. – Вип. 2. – С. 117 – 121

173. Положення про науково-методичний відділ // Організаційні документи бібліотеки. – Львів, 1975. – С. 1 – 4.

174. Положення про науково-методичну раду Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України // Організаційні документи бібліотеки. Документи загальнобібліотечного характеру / відпов. за випуск С. А. Арсірій – Львів, 1995. – Вип. 1. – С. 13 – 15.

175. Положення про систему підвищення кваліфікації кадрів ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України // Організаційні документи бібліотеки. Документи загальнобібліотечного характеру / відпов. за випуск С. А. Арсірій – Львів, 1995. – Вип. 1. – С. 29 – 32.

176. Полудень В. В. Актуальні проблеми діяльності наукових бібліотек у світлі рішень XXV з'їзду КПРС / В. В. Полудень // Книга і бібліотека на службі науки: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1978. – С. 5 – 18.

177. Полудень В. В. Библиотека в помощь научно-техническому прогрессу / В. В. Полудень // Бібліотека і науково-технічний прогрес: тематичний зб. наук. праць / відп. ред. Є. М. Стасюк. – Львів, 1975. – С. 110 – 115.

178. Полудень В. В. Основні напрями Інформаційно-Бібліографічної діяльності бібліотеки / В. В. Полудень // Бібліотека та інформація: тематичний зб. наук. праць / відп. ред. В. В. Машотас. – Львів, 1973. – С. 51 – 61.

179. Полудень В. В. Книга і поліграфія на службі перемоги (Огляд матеріалів наукової конференції у Львові) / В. В. Полудень, М. Д. Феллер // Книга і бібліотека на службі науки: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1978. – С. 70 – 77.

180. Полудень В. В. Науково-теоретична конференція «Жовтень і книга» / В. В. Полудень, М. Д. Феллер // Бібліотекознавство й бібліографія на службі науки: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1979. – С. 28 – 39.

181. Постанова колегії міністерства культури УРСР 7 лютого 1964 р. Про роботу наукових бібліотек і визначення напрямів їх діяльності на допомогу бібліотекам республіки // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 1115. – 31 арк.

182. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27.01.1995 р. № 32/95 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 22 берез. 2016 р.

183. Про внесення змін до наказу Міністерства культури і туризму від 16.07.2007 року № 44: наказ Міністерства культури України від 13.06.2013 р. № 517 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1120-13>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 22 берез. 2016 р.

184. Про затвердження положення про проведення атестації працівників підприємств, установ, організацій та закладів галузі культури: наказ Міністерства культури і туризму України від 16.07.2007 р. № 44 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1023-07>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 22 бер. 2016 р.

185. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 74 – 98 // Урядовий кур'єр. – 1998. – № 48 – 49. – С. 9 – 12.

186. Про професійний розвиток працівників: Закон України від 12 січ. 2012 р. № 4312-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4312-17>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 22 берез. 2016 р.

187. Проект кабінету бібліотекознавства // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. – Тимчасовий реєстр № 10 – 90 арк.
188. Прокопчук С. Библиотека – к юбилею / С. Прокопчук // Львовская правда. – 1969. – 11 июля (№ 134 (6857)). – С. 3.
189. Протокол № 8 производственного совещания при директоре библиотеки 17 апреля 1953 г // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. Протоколи № 1 – 27 виробничих нарад при директорові бібліотеки. – Оп. 1, од. зб. 432. – арк. 54 – 57.
190. Протокол виробничої наради Укр. Сектору філіалу Бібліотеки АН УРСР у Львові з дня 6.11. 1944 р., присвячений XXVII річниці Жовтневої Революції // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 70. – 9 арк.
191. Протокол з наради завідувачів відділами, що відбулася дня 16.XI.1944 під проводом др. Щурата і його заступниці тов. Данченко // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 70. – 9 арк.
192. Протоколи виробничих нарад працівників Львівської державної наукової бібліотеки при директорі за 1963 рік № 1 – 6 // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Оп. 1, од. зб. 1062. – 64 арк.
193. Протоколи Вченої ради // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. – Відділ рукописів. – Ф. 9, о/н., од. зб. 3896/7. – 105 арк.
194. Пяткова И. Актуальные проблемы повышения квалификации сотрудников вузовских библиотек в условиях внедрения инновационных технологий / И. Пяткова // Бібліотечний форум України. – 2009. – № 3. – С. 36 – 40.
195. Радковець І. Формування фонду книгосховищ відділу та створення структури основних книжкових фондів 1939 – 1941 рр. / І. Радковець // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника: зб. наук. праць / ред. кол.; гол. ред. М. М. Романюк та ін. – Львів, 2010. – Вип. 2 (18). – С. 207 – 225.
196. Радковець І. Розвиток фондосховищ відділу: 1941 – 2010 рр. / І. Радковець, Г. Кулай // Записки Львівської національної наукової бібліотеки

України імені В. Стефаника: зб. наук. праць / ред. кол.; гол. ред. М. М. Романюк та ін. – Львів, 2010. – Вип. 2 (18). – С. 226 – 254.

197. Рассадина М. И. Библиотечное образование: ожидание перемен или время действий? / М. И. Рассадина // Научные и технические библиотеки. – 2013. – № 10. – С. 15 – 25.

198. Рассадина М. И. Сквозная функция профессиональной ориентации в системе непрерывного библиотечного образования / М. И. Рассадина // Библиотековедение. – 2011. – № 1. – С. 116 – 122.

199. Рекомендації віртуальної конференції // Бібліотекар ХХІ століття: нові стандарти професії: матеріали міжнар. наук.-практ. віртуальної конф. / уклад. А. Л. Шалиганова. – Харків: Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка, 2009. – С. 56-57.

200. Рекомендації Науково-практичної конференції «Вибіркове розповсюдження інформації» (24-25 жовтня 1974 р.) // Бібліотека і науково-технічний прогрес: тематичний зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – Львів, 1975. – С. 116 – 119.

201. Розколупа Н. Практичні аспекти проведення атестації працівників публічних бібліотек України / Н. Розколупа // Бібліотечна планета. – 2013. – № 4. – С. 18 – 20.

202. Романюк М. М. Здобутки науковців бібліотеки / М. М. Романюк // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Л. І. Крушельницька та ін. – Львів: ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України, 1998. – Вип. 6 – С. 213 – 217.

203. Романюк М. М. Наукова робота бібліотеки у 1994 році / М. М. Романюк // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Л. І. Крушельницька та ін. – Львів: ЛНБ НАН України, 1996. – Вип. 5. – С. 152 – 158.

204. Романюк М. Скарбниця національної пам'яті (до 70-річчя Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника) / М. Романюк // Львівська національна наукова бібліотека України імені

В. Стефаника: історія і сучасність: доп. та повідомл. міжнар. наук. конф. (28 – 30 жовтня 2010 р., Львів) / відп. ред. М. М. Романюк [Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника НАН України]. – Львів, 2010. – С. 3 – 16

205. Романюк О. Система підвищення фахового рівня публічних бібліотек Києва / О. Романюк // Бібліотечний форум України. – 2011. – № 1 (31). – С. 37 – 40

206. Сакк Зоя Павлівна // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. Особові справи звільнених працівників бібліотеки на букви «Н–Са» за 1971 – 1975 рр. – Оп. 3-ос, од. зб. 204. – Арк. 266 – 303.

207. Самсонова О. П. Бібліотекознавчі дослідження та їх значення в удосконаленні роботи ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР / О. П. Самсонова // Бібліотека – скарбниці духовності: міжнар. наук. конф. присвяч. 50-річчю Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН України / ред. кол.; відпов. ред. М. В. Галушка та ін. – К.: Наукова думка, 1993. – С. 36 – 39.

208. Самсонова О. П. З досвіду науково-дослідної роботи Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР / О. П. Самсонова // Бібліотека науці: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. М. В. Лізанець та ін. – К.: Наукова думка, 1990. – С. 145 – 161.

209. Самсонова О. П. Стан та перспективи розвитку методичної допомоги бібліотекам мережі Львівських академічних установ / О. П. Самсонова // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. – К.: Наукова думка, 1993. – Вип. 1. – С. 120 – 125.

210. Самсонова О. П. Система підвищення кваліфікації працівників ЛНБ АН УРСР / О. П. Самсонова, Л. В. Дмитрієва // З історії книги та бібліографії: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. М. В. Лізанець. – К.: Наукова думка, 1990. – С. 118 – 126.

211. Самсонова Олена Павлівна // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Архів. Особові справи працівників бібліотеки звільнених у 1992 році на букви «К – З». Т. 3. – Оп. 3-ос, од. зб. 291. – Арк. 149 – 189.

212. Самсонова О. П. Склад і використання фонду іноземних журналів у Львівській науковій бібліотеці і м. В. Стефаника АН УРСР / О. П. Самсонова // Формування і використання бібліотечних фондів / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1984. – С. 4 – 15.
213. Скарбниця знань: тематичний зб. наук. праць. – Львів, 1972. – 155 с.
214. Скарбниця слов'янської культури // Вільна Україна. – 1945. – 27 лип. (№ 147 (814)). – С. 7.
215. Скаченко О. О. Трансформація інноваційно-методичної діяльності бібліотеки університету / О. О. Скаченко // Вісник Одеського національного університету. – Серія. Бібліотекознавство. Бібліографознавство. Книгознавство. – 2015. – Т. 20. Вип. 1 (13). – С. 154 – 159.
216. Соломко Ю. Підвищення кваліфікації бібліотекаря – один із головних напрямів науково-методичної діяльності / Ю. Соломко // Світ дитячих бібліотек. – 2013. – № 1. – С. 26 – 27.
217. Справочник библиотекаря / науч. ред. А. Н. Ванеев, В. А. Минкина. – 2-е изд. перераб. и доп. – СПб.: «Профессия», 2001. – 448 с.
218. Справочник библиотекаря / науч. ред. А. Н. Ванеев, В. А. Минкина. – 3-е изд. перераб. и доп. – СПб.: «Профессия», 2006. – 496 с.
219. Стасюк Є. М. Діяльність Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР за роки радянської влади / Є. М. Стасюк // Бібліотекознавство й бібліографія на службі науки: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1979. – С. 5 – 13.
220. Стасюк Є. М. Пропаганда і використання художньої літератури в бібліотеці та школі / Є. М. Стасюк // Книга і бібліотека на службі науки: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1978. – С. 52 – 69.
221. Стасюк Є. М. Удосконалення наукової інформації в системі сучасної діяльності бібліотеки / Є. М. Стасюк // Бібліографічна інформація і

сучасність: зб. наук. праць / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1981. – С. 5 – 12.

222. Статут Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника Національної академії наук України // Організаційні документи бібліотеки. Документи загальнобібліотечного характеру / відпов. за випуск С. А. Арсірій – Львів, 1995. – Вип. 1. – С. 4 – 10.

223. Стрелкова И. Трансформация основных направлений научно-методической деятельности библиотек: опыт образовательных и проектных инициатив библиотечного сообщества Беларуси / И. Стрелкова // Роль методичної служби у забезпеченні професійної компетентності бібліотекаря: матеріали II Всеукр. школи методиста (2 – 5 листопада 2009 р.) / уклад. О. Зозуля. – К., 2010. – С. 70 – 89.

224. Сукиасян Э. Р. Библиотечная профессия. Кадры. Непрерывное образование: сб. статей и докладов / Э. Р. Сукиасян. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2004. – 448 с.

225. Сукиасян Э. Р. О профессии и профессионализме библиотекаря / Э. Р. Сукиасян // Шкільна бібліотека. – 2007. – № 2. – С. 23 – 26.

226. Сукиасян Э. Р. Повышение квалификации в библиотеке. Рекомендации руководителю / Э. Р. Сукиасян // Научные и технические библиотеки. – 2008. – № 6. – С. 42 – 59.

227. Сукиасян Э. Р. Повышение квалификации в библиотеке. Рекомендации руководителю / Э. Р. Сукиасян // Научные и технические библиотеки. – 2008. – № 7. – С. 63 – 71.

228. Сукиасян Э. Р. Системная организация библиотеки и вопросы воспитания профессионализма кадров // Шкільна бібліотека плюс. – 2010. – № 19. – С. 9 – 11.

229. Суходуб З. Бібліотека на допомогу науці / З. Суходуб // Вільна Україна. – 1971. – 28 груд. (№ 255 (8257)). – С. 3.

230. Тверда Т. Розвиток бібліотеки через розвиток персоналу (Досвід роботи Централізованої бібліотечної системи для дорослих міста Миколаєва)

/ Т. Тверда, С. Черніченко // Роль методичної служби у забезпеченні професійної компетентності бібліотекаря: матеріали II Всеукр. школи методиста (2 – 5 листопада 2009 р.) / уклад. О. Зозуля. – К., 2010. – С. 6 – 9.

231. Терминологический словарь по библиотечному делу и смежным отраслям знания / сост. З. Г. Высоцкая (отв. ред.), В. А. Врубель, А. Б. Маслов, Л. К. Розеншильд. – М., 1995. – 268 с.

232. Трач Ю. В. Професійний розвиток бібліотекарів у фахових об'єднаннях України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 07.00.08 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство. – К.: Київський національний університет культури і мистецтв, 2001. – 19 с.

233. Українське бібліотекознавство (1991–2008): наук.-допом. бібліогр. покажч. / уклад. М. С. Слободяник, О. А. Політова [наук. ред. та авт. вступ. ст. М. С. Слободяник; відп. за вип. Т. І. Вилегжаніна]. – К., 2010. – 178 с.

234. Управління бібліотекою: нормативні документи, консультації, досвід, запитання-відповіді. – Чернігів: ОУНБ ім. В. Г. Короленка, 2015. – Вип. 12: Кваліфікаційні характеристики працівників бібліотек. – 40 с.

235. Формування та використання бібліотечних фондів / ред. кол.; відпов. ред. Є. М. Стасюк та ін. – К.: Наукова думка, 1984. – 160 с.

236. Центры библиотечного обслуживания и методической работы библиотек Социалистических стран: сборник. – М., 1980. – 140 с.

237. Чернюк Н. Ф. Оптимізація системи обслуговування / Н. Ф. Чернюк // Бібліографічна інформація і сучасність: зб. наук. праць / відп. ред. Є. М. Стасюк. – К.: Наукова думка, 1981 – С. 24 – 31.

238. Шаповалов І. Бібліотеки і пропаганда рішень XIX з'їзду КПРС / І. Шаповалов // Вільна Україна. – 1952. – № 294 (2831). – С. 2.

239. Шевченко І. Нові підходи до організації підвищення кваліфікації бібліотекарів: розвиваємо дистанційне навчання / І. Шевченко // Бібліотечний форум України. – 2009. – № 3. – С. 32 – 35.

240. Якобчук П. Науково-практична конференція / П. Якобчук // Вільна Україна. – 1977. – 19 жовт. (№ 206 (9747)). – С. 3.

241. Matwijów M. Zakład Narodowy imienia Ossolińskich w latach 1939 – 1946 / Maciej Matwijów. – Wrocław: T-wo Przyjaciół Ossolineum, 2003. – 350 s.

242. Ossolineum we Lwowie. Raport Janiny Kelles-Krauz 1918 – 1957. Pol. 1973. S. 230. – Boss Rkps 15519/I: Оссолінські колекції. CD-15519/I [Електронний ресурс] // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. – 1 електрон. опт. диск (CD); 12 см. – 700 MB.

243. Pajączkowski F. Zakład Narodowy im. Ossolińskich w ostatnim dwudziestoleciu (1928 – 1948) / Franciszek Pajączkowski // Rocznik Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich / pod. red. M. Jakóbca. – Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1948. – T. 3. – S. 587 – 642.

244. Papiery Biblioteki Państwowej we Lwowie (Staatabibliothek Lemberg). Akta dotyczące zbiorów Biblioteki z lat 1941 – 1944. Niem. 1941 – 1944. K. 94. – Boss Rkps 17119/II: Оссолінські колекції. CD-17119/II [Електронний ресурс] // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. – 1 електрон. опт. диск (CD); 12 см. – 700 MB.

245. Sprawozdania i plany pracy działów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (później Biblioteki Państwowej we Lwowie i Lwowskiej Biblioteki Akademii Nauk Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej) z lat 1926 – 1950. Pol., ukr. 1926 – 1950. K. 274. - Boss Rkps 17055/II: Оссолінські колекції. CD-17055/II T. 2 [Електронний ресурс] // ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. – 1 електрон. опт. диск (CD); 12 см. – 700 MB.

ДОДАТКИ

Додаток 1



ПАЙОНЧКОВСЬКИЙ ФРАНЦІШЕК
(1905 – 1970 рр.)

Національність – поляк.

Освіта – вища.

*Навчався у Львівському університеті
 (1924 – 1930 рр.).*

*Спеціальність – полоністика та історія
 мистецтва.*

Вчений ступінь – доктор філософії (1931)

*Кабінет бібліотекознавства очолював
 упродовж 1940 – 1942 рр.*

З 1927 року працював у Національному закладі ім. Оссолінських у Львові. Був спочатку молодшим бібліотекарем, потім завідувачем відділу обслуговування читачів (1931 – 1939 рр.). Публікував статті та рецензії у фахових журналах, виступав і мав «аудиції» на Львівському радіо. Діяч львівської Спілки польських бібліотекарів.

У 1940 р. згідно наказу директора був призначений керівником кабінету бібліотекознавства. Склав план роботи підрозділу, розробив «Положення про Кабінет бібліотекознавства», де виклав основні напрями його діяльності. Одночасно розпочав роботу з формування фонду кабінету згідно з розробленим профілем комплектування. Видання розташовувались на полицях за децимальною системою та були відображені в алфавітному і систематичному каталогах. Поряд з цим Пайончковський Ф. працював над формуванням масиву організаційно-методичних матеріалів (інструкцій, звітів, форм, бланків), які упорядковував по теках.

Здійснював обслуговування користувачів. За даними звіту про виконану ним роботу за I квартал 1941 р. – видав 144 книги, і майже при кожному відвідуванні надавав довідки та консультації. Багато із запланованого не встигав.

Одним із основних напрямів роботи кабінету бібліотекознавства була організація підвищення кваліфікації працівників бібліотек регіону. Цікаво, що Францішек Пайончковський у 1941 р. організував бібліотечні курси, які функціонували на платній основі, і їх прослухало 134 співробітники бібліотек західних областей України.

Під час німецької окупації працював у відділі опрацювання і каталогів, де опрацьовував іноземні видання. Важливим є і той факт, що у 1945 р. він входив до складу Комісії з відбору культурних цінностей з бібліотеки для передачі їх до Польщі. А вже у 1946 р. звільнився і виїхав до Вроцлава, де став першим директором Оссолінеуму. Працював редактором «Rocznika Zakładu Narodowego im. Ossolińskich», в якому у 1948 опублікував свої спогади «Zakład Narodowy im. Ossolińskich w ostatnim dwudziestoleciu (1928-1948)». Помер 1970 року і похований у Вроцлаві.

Додаток 2

**Список книжково-ілюстративних виставок, організованих бібліотекою
упродовж 50-х рр. XX ст.**

Відзначення ювілейних дат	«20-річчя з дня смерті В. В. Маяковського» (1950), «100-річчя з дня смерті М. В. Гоголя» (1952), «75-річчю з дня смерті М. О. Некрасова» (1953), 75-річчю з дня смерті Любена Каравелова» (1954), «100-річчя з дня смерті А. Міцкевича» (1955), «50-річчя з дня смерті Жюль Верна» (1955), «75-річчя з дня смерті Ф. М. Достоєвського» (1956), «80-річчя з дня народження В. І. Леніна» (1950), «80-річчя з дня народження В. Стефаника» (1951), «150-річчя з дня народження Віктора Гюго» (1952), «130-річчя з дня народження А. Н. Островського» (1953), «100-річчя з дня народження В. Г. Короленка» (1953), «125-річчя з дня народження Л. Н. Толстого» (1953), 60-річчя з дня народження В. В. Маяковського (1953), «130-річчя з дня народження О. М. Островського» (1953), «85-річчя з дня народження В. І. Леніна» (1955), «100-річчя з дня народження Г. В. Плеханова» (1956), «100-річчя з дня народження І. Я. Франка» (1956), «87-річчя з дня народження В. І. Леніна» (1957), «150-річчя з дня народження Ю. Словацького» (1959), «150-річчя з дня народження М. В. Гоголя» (1959), «50-ліття з дня народження В. Беляєва» (1959), «До ювілею Марка Вовчка» (1959).
Присвячені визначній особі та її творчості	А. В. Суворову (1950), І. Я. Франку (1951), Т. Г. Шевченку (1951), А. Н. Радищеву (1952), В. Г. Белінському (1953), Й. В. Сталіну (1953), І. В. Мічуріну (1955), Л. М. Толстому (1955), М. Шолохову (1955), І. М. Мічуріну (1955), Рембрандту Харменсу ван Рейну (1956), К. Е. Ворошилову (1956), К. Гольдоні (1957), М. Черемшині (1957), Г. Дімітрову (1957), М. Горькому (1958), О. С. Пушкіну (1959), М. Островському (1954), М. П. Огарьову (1957), Я. Галана (1959), Я. Райніса (1959), «Рідкісних видань М. В. Гоголя» (1952); Виставка творів: М. П. Старицького (1954), Ф. Шіллера (1955), В. І. Леніна (1956), М. Ю. Яцківа (1958), М. Рильського (1955).
Ідеологічна пропаганда	«Виставка, присвячена боротьбі за мир» (1950, 1953), «Жити в мирі та дружбі» (1959), «До 30-річчя СРСР» (1952), «До річниці Великого Жовтня» (1952, 1953), «XIX з'їзд партії» (1952), «XX з'їзд партії» (1955), «40 років Компартії України» (1958), «До 300-річчя возз'єднання України з Росією» (1953), «50 років першої російської революції» (1955), «До річниці возз'єднання західноукраїнських земель із Радянською Україною» (1954, 1959), «40-річчя УРСР» (1957), «До 40-річчя Радянської Армії» (1958), «Віковічна дружба братніх народів» (1954), «Релігія – ворог науки і прогресу» (1954).

Присвячені історичним подіям	«До 10-річчя Сталінградської битви» (1952, 1953), «До дня визволення Львова від гітлерівських загарбників» (1954).
Книгознавство та дослідження літератури	Присвячена 380-річчю з дня заснування першої типографії на Україні (1953), «Як працювати над книгою та дисертацією» (1953), Виставка науково-атеїстичної літератури (1954, 1957), присвячена «Дон Кіхоту» (1955), Львівські радянські письменники (1959).
Знайомство з культурою інших країн	«Республіка Індія» (1954), присвячена Югославії (1954 – 1956), Дням болгарської культури на Україні (1959), «Єгипет» (1956).

Додаток 3



САКК ЗОЯ ПАВЛІВНА

(1912 – ? рр.)

*Національність – росіянка.**Освіта – вища.**Навчалась в педагогічному технікумі (м. Ногінськ) та Бібліотечному інституті (м. Харків).**Спеціальність – педагог, бібліотекар-бібліограф.**Очолювала науково-методичний відділ упродовж 1964 – 1974 рр.*

Маючи вищу бібліотечну освіту, працювала у бібліотеках Харкова та Києва. Переїхавши разом із чоловіком до Львова, працювала у науковій медичній бібліотеці державного медінституту м. Львова, займала посаду завідувача і звільнилась у зв'язку з ліквідацією книгозбірні.

На роботу у бібліотеку АН УРСР прийшла у грудні 1948 року в якості завідувача відділу кабінету музичної літератури. Від серпня 1949 року працювала головним бібліотекарем відділу опрацювання, а з січня 1950 – завідувачем цього відділу. Відомо, що на посаді завідувача відділу опрацювання її атестували і рекомендували вступити до заочної аспірантури Московського бібліотечного інституту.

Працюючи на посаді завідуючого відділом опрацювання, при організації роботи з інвентаризації частини фондів бібліотеки, Сакк З. П. складала план робіт відділу, планувала процеси, враховуючи норми, кількість штатних і позаштатних працівників, навіть вартість запланованих робіт. Сакк З. П. певною мірою займалася науково-методичною роботою всієї бібліотеки. Під її керівництвом було складено низку організаційно-методичних та

інструктивно-технологічних документів: «План робіт по переінвентаризації та каталогізації частини фондів Львівської бібліотеки АН УРСР», «Інструкція по проведенню опису книжок для генерального і алфавітного каталогів на фонди, що зберігаються в книгосховищах по вул. Радянській, 24, Лисенка, 14 та Бібліотечній, 2 Львівської бібліотеки АН УРСР», «Основна інструкція по переінвентаризації книжкових фондів Львівської бібліотеки АН УРСР та складанню на ці фонди топографічного каталога», «Основні правила переінвентаризації фондів Львівської бібліотеки АН УРСР» тощо.

Можливо саме тому, враховуючи її досвід, коли у квітні 1963 року бібліотека стала одним із республіканських центрів науково-методичної роботи, рішення очолити новостворений науково-методичний відділ припало на неї.

Сакк З. П. вийшла на пенсію у листопаді 1973 року та ще деякий час працювала на тимчасовій посаді завідувача науково-методичним відділом. За час трудової діяльності була нагороджена низкою подяк та грамот.

Додаток 4

**Список книжково-ілюстративних виставок, організованих бібліотекою
упродовж 60-х рр. XX ст.**

Відзначення ювілейних дат	«50-річчя з дня народження О. Я. Гаврилюка» (1961), «150-річчя з дня народження О. І. Герцена» (1962), «70-річчя з дня народження В. В. Маяковського» (1963), «100-річчя з дня народження Т. Бордуляка» (1963), «150-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка» (1964), «150-річчя з дня народження М. Ю. Лермонтова» (1964), «125-річчя з дня народження М. Старицького» (1965), «800-річчя з дня народження Шота Руставелі» (1966), «90-річчя з дня народження Джека Лондона» (1966), «95-річчя з дня народження Л. Українки» (1966), «110-річчя з дня народження І. Франко» (1966), «100-річчя з дня народження М. Горького» (1968), «70-річчя з дня народження В. Сосюри» (1968), «155-річчя з дня народження Т. Шевченка» (1969), «100-річчя з дня народження Н. К. Крупської» (1969), «50-річчя з дня смерті М. М. Коцюбинського» (1963), «50-річчя з дня смерті Л. Українки» (1963); «50-річчя Академії Наук України» (1969)
Присвячені визначній особі та її творчості	В. Г. Белінському (1961), Данте Аліг'єрі (1961), Лесі Українці (1963), Дж. Бокаччо (1963), Емілю Золя (1965), М. Шашкевича (1968), Л. Н. Толстого (1960), М. Ю. Лермонтова (1964), М. Вовчка (1968); рідкісні видання творів О. С. Пушкіна (1962) та В. І Леніна (1964); мініатюри Марти Стадницької (1969)
Ідеологічна пропаганда	«Комунізм – жива творчість мас» (1960), «Релігія – ворог науки» (1960), «Радянська людина в космосі» (1961), «40 років Комуністичній партії Західної України» (1969), «45-річчя проголошення Радянської влади на Україні» (1962)



ГАЛУШКА МАРІЯ ВАСИЛІВНА

(1935 – 2014 рр.)

Національність – українка.

Освіта – вища.

Навчалась в Тереховлянському культосвітньому технікумі та Харківському інституті культури (1954 – 1958 рр.)

Спеціальність – бібліотекар-бібліограф вищої кваліфікації.

Науково-методичний відділ очолювала упродовж 1974 – 1982 рр.

Мала досвід методичної роботи – першою її посадою було місце методиста Тернопільської обласної бібліотеки для дорослих, де вона пізніше виконувала обов'язки головного бібліотекаря. 1963 року в зв'язку з сімейними обставинами Марія Василівна переїхала до Львова. Працювала в обласній бібліотеці для дітей на таких посадах: бібліографа, завідувача відділу комплектування й обробки літератури, заступника директора з наукової роботи. Що цікаво, її чоловік працював також бібліотекарем – спочатку в обласній бібліотеці ім. Я. Галана, пізніше у Львівській науковій бібліотеці ім. В. Стефаника АН УРСР.

На роботу у Львівську наукову бібліотеку ім. В. Стефаника АН УРСР Галушка М. В. прийшла 7 березня 1974 року відразу на посаду завідувача науково-методичного відділу, на місце Сакк З. П. з приписом «прийняти справи». А вже у травні 1975 року її відрядили до Києва на Бібліотечну раду при Президії АН УРСР для узгодження питань щодо централізації бібліотек ЗНЦ АН УРСР. За успішне виконання покладеного на неї завдання, вже за рік від початку роботи, завідувач Марія Василівна отримала подяку із

занесенням до особистої справи «за налагодження науково-методичної роботи в мережі бібліотек Західного наукового центру АН УРСР».

Впродовж 1976–1979 рр. науково-методичним відділом здійснено детальний аналіз функцій структурних підрозділів установи, визначено їх оптимальну структуру, на основі чого проведено реорганізацію бібліотеки. Поряд зі згаданою роботою, приділялась особлива увага підвищенню професійного рівня працівників усієї бібліотеки і вдосконаленню складу фонду науково-медичного відділу.

У 1982 році, у зв'язку з виробничою необхідністю, Галушку М. В. перевели на посаду завідувача відділу рідкісної книги, на якій вона також проявила себе як висококваліфікований та досвідчений керівник. Відомо, що з 1989 року вона виконувала обов'язки заступника директора з бібліотечної роботи, а в 1992 р. звільнилась за власним бажанням.

З 1 січня 1997 року Галушка М. В. зарахована на посаду старшого наукового співробітника Науково-дослідного центру періодики Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника (сьогодні – Науково-дослідний інститут пресознавства ЛННБУ ім. В. Стефаника). Брала активну участь в наукових дослідженнях з історії української періодики, яка виходила на теренах України та поза її межами. На цій посаді Галушка М. В. працювала до останніх днів свого життя.

Додаток 6

**Список книжково-ілюстративних виставок, організованих бібліотекою
упродовж 70-90-х рр. XX ст.**

Відзначення ювілейних дат	«100-річчя з дня народження В. І. Леніна» (1970), «150-річчя з дня народження Ф. М. Достоевського» (1971), «260-річчя з дня народження М. В. Ломоносова» (1971), «150-річчя з дня народження М. О. Некрасова» (1971), «130-річчя з дня народження М. Драгоманова» (1971), «250-річчя з дня народження Г. С. Сковороди» (1972), «150-річчя Я. Щоголева» (1973), «150-річчя з дня народження О. М. Островського» (1973), «150-річчя з дня народження М. Є. Салтикова-Щедріна» (1976), «120-річчя з дня народження І. Франка» (1976), «75-річчя Я. Галана» (1977), «160-річчя з дня народження К. Маркса» (1978), «150-річчя Жюль Верна» (1978), «160-річчя з дня народження І. С. Тургенєва» (1978), «75-річчя з дня народження Ю. Фучека» (1978), «60-річчя з дня народження О. Гончара» (1978), «150-річчя з дня народження Л. М. Толстого» (1978), «120-річчя з дня народження А. П. Чехова» (1980), «110-річчя з дня народження В. І. Леніна» (1980), «100-річчя з дня народження А. А. Блока» (1980), «85-річчя з дня народження М. Рильського» (1980), «50-річчя з дня народження Р. Федорова» (1980), «110-річчя з дня народження Є. О. Патона» (1980), «Леся Українка. До 110-річниці з дні народження» (1981), «100-ліття з дня народження українського радянського актора, режисера і педагога Леся Курбаса» (1987).
Присвячені визначній особі та її творчості	Лесі Українці (1971), Я. Галану (1972), О. Кобилянській (1973), Г. С. Сковороді (1972), М. А. Шолохову (1980); Виставки творів: Гюстава Флобера (1971), М. В. Лисенка (1972), Мігеля Сервантеса (1972), А. Ю. Тесленка (1972), В. О. Сухомлинського (1978), Є. Гребінки (1972), «Пушкін і Україна» (1979), про Леніна (1980), «Ленініана львівських письменників» (1980), Рідкісні видання В. І. Леніна (1980), «В. Стефаник у колі сучасників» (1981, 1982), Янка Купала (1982), Ярослав Галан (1982), Івану Франко (1986), Маркіяну Шашкевичу (1986)

Ідеологічна пропаганда	«50 років західноукраїнського комсомолу» (1971), «Ленінізм і сучасна ідеологічна боротьба» (1972), «50 років Радянській піонерії» (1972), «Ідеологічна боротьба на сучасному етапі» (постійно діюча виставка) (1973), «70-річчя II з'їзду РСДРП» (1973), «Присвячена 50-річчю утворення СРСР» (1973), «125-річчю з дня виходу у світ «Маніфесту Комуністичної партії»» (1973), «Присвячена Декабристам» (1975), «60-річчя проголошення Радянської влади на Україні» (1977), «60-річчя Великого Жовтня» (1977), «Українська Радянська Соціалістична Республіка» (1978), «Назустріч виборам» (1980), «СРСР – 60 років» (1982), «Рішення XXVII з'їзду – в життя» (1987), «70-ліття Великого Жовтня» (1987)
Книгознавство та дослідження літератури	«Книги далекосхідних письменників» (1972), «Книгодрукування на Україні» (1972), «Міжнародний рік книги» (1972), «Виставка букварів» (1974), «Літературний Львів» (1979), «Від Азбуки Івана Федорова до сучасного Букваря» (1980), «150-ліття з дня виходу в світ альманаху «Русалка Дністровая»» (1987), «Видання Почаївської друкарні» (1990).
Знайомство з культурою інших країн та міст	Лит РСР (1972, 1977), Естонська РСР (1972), Туркменська РСР (1972, 1977), Таджикиська РСР (1972, 1977), Грузинській РСР (1976), Вірм РСР (1972), Молдавська РСР (1972, 1977), Латв РСР (1977), Одесі (1975), «Казахстан у непорушнім союзі братніх республік» (1976), «Російська РФСР у сузір'ї республік-сестер» (1977), «Киргизстан на шляху будівництва комунізму» (1977), «Угорська Народна Республіка. Досягнення і перспективи» (1980), «СРСР – Югославія. Дружба народів, дружба літератур» (1981), «130 річниця утворення Болгарської держави» (1981), «Києву – 1500 років» (1982), «Львів – минуле і сучасне» (1990), «Довга дорога на батьківщину української діаспори» (1990).
Виставки по літературі технічного профілю	«Нові види автомобільної техніки» (1987), «Роботи в промисловості» (1987), «Дисплейна техніка» (1987), «Науковий прогрес і телебачення» (1987), «Досягнення інженерної сейсмології» (1987), «Тренажери» (1987).

Додаток 7

**САМСОНОВА ОЛЕНА ПАВЛІВНА
(1931 р.)**

Національність – українка.

Освіта – вища.

Навчалася в Харківському державному бібліотечному інституті (1949 – 1953 рр.)

Спеціальність: бібліотекознавець дитячих та юнацьких бібліотек.

Науково-методичний відділ очолювала упродовж 1982 – 1991 рр.

У 1953 році Тесленко О. П. зарахували на посаду бібліотекаря військової частини №77909 (танкове училище), невдовзі після чого вона вийшла заміж. Чоловік її був військовим, і в зв'язку з його скеруванням на навчання, 1954 року подружжя переїжджає до Москви. Тут Олена Павлівна працює у районній бібліотеці № 5 ім. С. М. Будєнного Мінкультури на посаді бібліотекаря. Проте вже згодом, 1956 року, у зв'язку з демобілізацією чоловіка, сім'я Самсонових переїздить до Львова на постійне місце проживання.

З 1956 по 1967 роки Олена Павлівна працювала у кількох бібліотеках Львова Міністерства культури СРСР: 1956-1957 рр. – бібліотекар бібліотеки для дітей та юнацтва №11; 1957-1963 рр. – бібліотекар, бібліограф, старший бібліотекар, головний бібліограф Обласної бібліотеки для дітей та юнацтва м. Львова; 1963-1967 рр. – завідувач бібліотекою №10 м. Львова.

З 1967 року Олена Павлівна обійняла посаду головного бібліотекаря Наукової бібліотеки Львівського університету (Львівський Орден Леніна Державний Університет ім. І. Франка), де пізніше працювала завідувачем відділу обслуговування, заступником директора з наукової роботи.

До Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР Олена Павлівна прийшла у листопаді 1977 року на посаду головного бібліотекаря

науково-методичного відділу. А з 1 вересня 1982 року її призначили виконуючою обов'язки завідувача відділу.

Під керівництвом Самсоної О. П. науково-методичний відділ продовжував забезпечувати методичне керівництво бібліотеки та мережі ЗНЦ АН УРСР, обслуговувати читачів, надавати інформаційні довідки тощо.

Наукова робота відділу у цей час спрямовувалася на оптимізацію технологічних процесів бібліотеки. Підрозділ став осередком прикладної бібліотечної науки, організаційним та координаційним центром проведення бібліотекознавчих досліджень для відділів ЛНБ та бібліотек ЛАУ. Тематика цих досліджень стосувалась оптимізації бібліотечних технологій, формування і збереження фондів, вивчення запитів читачів бібліотек та організацію їх релевантного обслуговування. Працівники, вивчаючи досягнення у цьому напрямі інших провідних бібліотек, намагались запровадити їх у практику.

З 24 жовтня 1984 року Самсонову О. П. призначено завідувачем науково-методичного відділу. 1987 року за виконання плану та взятих соціалістичних зобов'язань науково-методичний відділ отримав перше місце і звання переможця соціалістичних змагань. 5 серпня 1989 року Постановою Ради Міністрів СРСР №1364 ЛНБ ім. В. Стефаника АН України отримала статус науково-дослідного інституту. Саме у зв'язку із цим в бібліотеці ухвалюють рішення про надання статусу наукових підрозділів п'ятьом відділам. Науково-методичний відділ отримує нову назву – відділ бібліотекознавства. Здійснені структурні зміни посприяли розвитку науково-прикладних досліджень з питань бібліотекознавства і заклали початок нового етапу роботи в бібліотеці.

4 листопада 1989 року Самсонова О. П. звільнилась з посади завідувача відділом у зв'язку із виходом на пенсію. Але попрацювала на посаді завідувача відділу ще деякий час за контрактом (до початку 1991 року). Самсонова О. П. звільнилась з посади методиста відділу бібліотекознавства у лютому 1992 року.



АРСІРІЙ СВІТЛАНА АНДРІЇВНА
(1973 р.)

Національність – українка.

Освіта – вища.

Навчалась у Харківському державному бібліотечному інституті (1956 – 1961 рр.)

Спеціальність – бібліотекар, бібліограф вищої кваліфікації.

Очолювала відділ бібліотекознавства упродовж 1991 – 2009 рр.

Трудову діяльність Світлана

Андріївна розпочала у 1956 році з посади бібліотекаря дитячої бібліотеки м. Первомайська, ще навчаючись у Харківському бібліотечному інституті. Пізніше, у 1960 році, стала завідувачем читальним залом, згодом, у 1961 році, завідувачем дитячої міської бібліотеки м. Первомайська.

1962 року переїхала до Львова, де з 1962 по 1966 роки пропрацювала бібліографом міської центральної бібліотеки.

2 березня 1966 року прийшла на роботу до ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР на посаду бібліографа. З 1967 по 1972 роки очолювала відділ комплектування ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР. Далі її стаж у бібліотеці переривається в зв'язку із просуванням по партійній лінії: 1963 р. – член КПРС; 1964 р. – член обкому профспілки працівників культури; 1972 р. – її призначили інструктором відділу пропаганди та агітації Ленінського РК КПУ. З 1974 по 1977 роки вона була завідувачем цього відділу. З 1977 по 1979 роки – була секретарем Ленінського РК КПУ. 1979-1981 роки – консультантом Будинку політосвіти обкому партії України. У 1981-1987 роках займала посаду завідувача секретаріату відділу пропаганди і агітації

обкому Компартії України. З 1987 року стала директором, а пізніше й ректором Університету марксизму-ленінізму обкому Компартії України. До 1990 року займала посаду ректора цієї ж структури, тільки з іншою назвою – Інститут політичних наук обкому партії. Також була заступником завідуючого громадсько-політичним центром Львівського обкому партії України.

У листопаді 1990 року Арсірій С. А. повернулась на роботу до ЛНБ ім. В. Стефаника АН України на посаду старшого методиста відділу бібліотекознавства. Бібліотеці нещодавно надали статус науково-дослідного інституту, а відділу бібліотекознавства – наукового відділу. У керівництва бібліотеки назріла потреба переглянути та поновити стратегічні плани розвитку бібліотечної роботи. Планувалося змінити систему обслуговування читачів, освоїти нові та прогресивні бібліотечні технології. Цей процес потребував значної уваги з боку методичної служби, яка нараховувала на той час п'ять осіб.

Структурні й стратегічні зміни у бібліотеці збіглися у часі з призначенням у 1991 р. Світлани Андріївни в. о. завідувача відділу бібліотекознавства. Очоливши структурний підрозділ, вона продовжила пристосовувати напрацьовану протягом багатьох років бібліотечну практику до нових умов, зберігаючи існуючу структуру й впроваджуючи нові технології.

Згідно з Постановою Президії НАН України № 8 від 14 січня 2009 р. «Про Львівську національну наукову бібліотеку України імені В. Стефаника» установа отримала статус національної. На книгозбірню знову покладалися високі звершення, а керівництво бібліотеки, очевидно, бачило нове обличчя керівника відділу бібліотекознавства. З липня 2009 року Світлана Андріївна перевелась на посаду наукового співробітника відділу і до призначення нового завідуючого виконувала керівні функції у відділі.

За час своєї трудової діяльності Арсірій Світлана Андріївна виконала чимало покладених на неї задач та нагороджена численними відзнаками:

грамотами обкому профспілки працівників культури, почесною грамотою Міністерства культури УРСР, дипломами I ступеню ВДНГ УРСР за роботу з творчими спілками й мистецькими закладами (1982 – 1984 рр.), медаллю «Ветеран праці» (березень 1984 р.).

15 вересня 2009 року Світлана Андріївна звільнилась за власним бажанням.

Додаток 9

**Список книжково-ілюстративних виставок, організованих бібліотекою
упродовж 1991 - 1999 рр. XX ст.**

Відзначення ювілеїв визначних діячів науки, культури та літератури	Я. Пастернака (1992), Є. Лазаренко (1992), М. Лисенко (1993), А. Шептицького (1993, 1999), О. Ольжича (1994), М. Ільницького (1994), І. Пулюю (1995), Ліни Костенко (1995), С. Томашівського (1995), І. Левицького (1995), Ю. Шкрумеляка (1995), Є. Слущького (1995), В. Гжицького (1995), М. Осадчого (1996), Б. Мозолевського (1996), В. Щурата (1996), І. Франка (1996), Я. Дашкевича (1996), Р. Братуню (1997), Л. Курбасу (1997), П. Кулішу (1997), І. Вільде (1997), Б. Лепкому (1997), В. Бобинському (1998), А. Крушельницькому (1998), А. Міцкевичу (1998), Я. Головацькому (1999).
Вивчення проблем державотворення та національного питання	«Тарас Шевченко та ідея української державності» (1992, 1993, 1998), «До 60-річчя з дня розстрілу 28 патріотів-українців» (1994), «Жіночий рух в Галичині» (1994), «До 110-річчя І Жіночого конгресу» (1994), «Берестейська унія: До 400-річчя» (1995), «Героям Крут» (1998), «24 серпня – день незалежності України» (1998), «Великий зрив: 80-річчя проголошення ЗУНР» (1998), «Українські політики, громадські діячі: Довідники» (1999).
Присвячені питанням бібліотекознавства, книгознавства та дослідженню преси	«Історія бібліотек Центральної та Східної Європи (1993), «Українська періодика: традиції та сучасність» (1993), «Покажчики змісту галицьких періодичних видань ХІХ – поч. ХХ ст.» (1993), «Розвиток українського книгодрукування» (1999).